

פרשת חיי שרה

(א) ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים. רבי יוסי פתח ואמר, וישאו את יונה ויטילוהו אל הים ויעמוד הים מזעפן. הכא אית לאסתכלא, מ"ט, ארעישת ימא, עליה דיונה, ולא ארעישת עליה ארעא, כיון דהוה אזיל, בגין דלא תשרי עליה שכינתא, ל ימא אמאי אחיד ביה, י כד הוה אזיל.

(ב) אלא, ודאי מלה באתריה הוה. ג ים, תנו, ים דמיא לרקיע, ורקיע לכסא הכבוד, ובגין כך, ימא אחיד ביה ונטל ליה, ד מקמי ימא ס ערק. ו

(ג) וישאו את יונה ויטילוהו אל הים. אוליפנא, כד הוה נטלי ליה

מסורת הוהר

(א) ויהיו חיי שרה (בראשית כ"ג) ח"א ככא : קכג. ככד : ח"ג קסה. תק"ח ק"ח טד שלה. קי"ט כב שה. טז שית. (ב) וישאו את יונה: (יונה א') ח"ב קצט :

חלופי גרסאות ח נ"א מוסיף ימא עליה. ז נ"א ל"ג כד הוה אזיל (אה"ל). ז נ"א ל"ג ים. ד נ"א מוסיף בגין דהוה שריק מ"מ. ס נ"א ל"ג ערק. ו נ"א מוסיף ומקמי ימא שרא דכחא. ונ"א חשרי ידא כדוכתא[א]. ונ"א שרי ימא ידא ביה כדוכתא ונ"א ימא שרא ביה ידא כדוכתא. ונ"א שרא ביה ימא כדוכתא. ונ"א ומקמי ימא ביה שרא ידא כדוכתא. ונ"א שרי ימא ידא ביה כדוכתא. ז נ"א יונה וגי.

וישאו—ויטילוהו אל הים

הסולם

מאמר

זה אמרו הים, שהיא הנוקבא דומה לרקיע, דהיינו לרקיע ההחרון דז"א, כי מדקיע הזה כל בנינה, ורקיע זה דומה לככא הכבוד דהיינו ישסו"ת, שהם כסא לאו"א עלאין, שע"כ קבל הרקיע התחתון אותיות מ"י שבכסא הכבוד, ונעשה י"ם. ונמצינו למדים בזה ההפך מהשם ארץ להשם ים. כי השם ארץ של הנוקבא, אינו מיוחד על הארת חכמה שבה אלא דק על הכרכה שבה, בסיד מה דהוה יבשה, אתעבידת ארץ למעבד פירין ואיבין (כנל בהקומח הזר דף ק"ט אות ר"ו ע"ש אבל השם ים של הנוקבא מיוחד דק על הארת חכמה שבה, שמשם נמשך הנבואה.

וזהו, ובגין כך ימא אחיד ביה ונטל ליה, ומשום זה הים נאחו בו וקבל אותו לתוכו בגין דהוה עריק מקבא ימא. משום שהיה בורח מפני הים. דהיינו שהיה בורח מפני הנבואה הנמשכת מהמוחין דנוקבא. שהם בבחינת ים כנ"ל. וע"כ הרעיש עליו הים ולא הארץ, וכן השליכוהו אל הים, שזה היה כדי להשיבו אל הנבואה שממנה ברה.

(ג) וישאו את יונה ויטילוהו אל הים: כשתיו מטילים אותו אל הים, ורטיעו

(א) ויהיו חיי שרה מאה שנה: ר"י יוסי פתח ואמר. וישאו את יונה ויטילוהו אל הים ויעמוד הים מזעפן כאן יש להסתכל. מהו הטעם, שהים הרעיש על יונה ולא הרעיש עליו הארץ דהיינו הנוקבא הנקראת ארץ. כיון שהיה הולך לחוץ לארץ כדי שלא תשרה עליו השכינה, ונמצא שברח מארץ ישראל, שה"ס הנוקבא. א"כ, הים למת נאחו בו כשהלך, ולא הארץ שממנה ברה.

(ב) אלא ודאי מלה וכו': ומשיב, א"א ודאי, הדבר במקומו היה. ים. למדנו, שהים דומה לרקיע, ורקיע לכסא הכבוד, פירוש, כי אומר לעיל (פרשת לך דף ע"ו אית רי"א ולהלאה) שז' רקיעים הם, דהיינו חג"ת נה"י דז"א, ורקיע עליון למעלה מהם, הנקרא מ"י, שהוא ישסו"ת. ורקיע התחתון שלמטה מכולם, שה"ס מלכות דז"א, שממנה נבנית הנוקבא, מקבל ב' האותיות מ"י מדקיע העליון, שנעשים אצלה אותיות ים. וע"ש בהסולם, שפירוש הרברים הוא, אשר רקיע העליון שה"ס ישסו"ת הנקרא מ"י, אינו משפיע החכמה שבו לשום מדדגה, אלא להנוקבא. וע"כ קבלה הנוקבא אותיות מ"י שבו ונעשו בה ים. באופן שהשם ים של הנוקבא, יורת במיוחד רק על מדדגת החכמה שבהנוקבא.

ע"ש"ה.

(דפ"י דף קכ"א ע"א)

וטבעי א ירכוי בימא, הוה ימא שכך, י זקפין ליה, אתרעיש ימא, כל מה דטבעי ליה, הכי אשתכך ימא, עד דאיהו אמר, שאוני והטילוני אל הים, מיד וישאו את יונה ויטילוהו אל הים.

(ד) כיון דאתרמי בים פרחת מניה נשמתיה י וסלקא עד ד כרטייא ס דמלכא, ואתדנת קמיה, י ואהדרת ליה נשמתיה, ועאל בפומא דההוא נונא, ומית נונא לבתר אתקיים ההוא נונא, ואוקמוה.

(ה) * תא חזי, בשעתא דבר נש סליק י בערסיה, כל לדיא ולדיא נשמתיה נפקת מניה, ואתדנת קמי בי דינא דמלכא, אי זכאה לאתקיימא, ס אתהדרת להאי עלמא.

(ו) ודינא הוא בתרין גוונין, דהא לא דיינין ליה דבר נש, על בישין דאיהו עתיד וזמין למעבד, ס דכתיב * כי שמע אלהים וגו' באשר הוא שם. ולא תימא, דדנין ליה על טבין דעביד לחוד, אלא לאוטבא ליה על אינון טבין דהשתא, כמה דאתמר, ודנין ליה על זכין דאיהו זמין למעבד, ובגינייהו י אשתזיב, אע"ג דאיהו השתא חייבא. בגין דקב"ה עביד טיבו, עם כל בריין, וכל יא ארחוי דאיהו עביד, לאוטבא לכלא, ולא דאין לב"ג, על בישין דאיהו זמין למעבד, ובג"כ אתדן ב"ג, י קמי י קב"ה.

(ז) ת"ח, כיון דאטילו ליה ליונה בימא, מה כתיב, י ויעמוד הים מזעפו. י הים עלאה, מאי ויעמוד, דקאים בקיומיה, כדקא יאות, בעמידה איהו, כד

מסורת הזהר

(א) כי - כאשר הוא שם: לעיל וירא דף קל"ט ציון ד. (ב) ויעמוד הים מזעפו: לעיל דף א' ציון ב. חלופי גרסאות א ג"א ירכוי. ב ג"א זקפין. ג ג"א וסליקת (אה"ל). ד ג"א כרטייא. ס ג"א מוסיף יקרא דמלכא (אה"ל). ז ג"א ואהדרו, ז ג"א במרעיה (אה"ל). ח ג"א איתרן ואהדר להאי (זה"ל). ט ג"א ל"ג מן דכתיב עד אלא. י ג"א ישתזיב. יא ג"א ארחוי. יב ג"א קמיה. יג ג"א מוסיף קב"ה ולא בכ"ד אחר [וזהו מלסניך משפטי יצא]. יד ג"א ל"ג הים עלאה (אה"ל).

וישאו—ויטילוהו אל הים

הסולם

מאמר

קול הנער באשר הוא שם. ולא על העתיד. ואל תאמר, שכן דנים האדם רק על הטוב שכבר עשה, בלבד, אלא שמטיבים לאדם על הטוב של עתה כמו שאמרו, ודנים אותו על הזכות שהוא עתיד לעשות שהוא נצל בשבילם אע"פ שהוא עתה רשע, כמו שאמרו. משום שהקב"ה עושה טוב עם כל הבריות, וכל דבריו שעושה הוא רק להטיב לכל, וע"כ, אינו דן האדם על הרע שעתיד לעשות. וע"כ נדון האדם לפני הקב"ה שיודע העתידות. פירוש, כי הכיאה המאמר הזה אשר האדם נדון בכל לילה, כדי לבאר מה שאמר לעיל על יונה שיצאה נשמתו ונדון לפני הקב"ה, ולפיכך מסיים המאמר ובגין כך אתרן בר נש קמי קב"ה. שסובב על מה שאמר על יונה, כמבואר.

אותו עד ברכיו, היה הים שכך. הרימו אותו זעף הים. כל כמה שהטביעוהו כן שכך הים, עד שהוא אמר בעצמו שאוני והטילוני אל הים. מיד וישאו את יונה ויטילוהו אל הים.

(ד) כיון דאתרמי כים וכו': כיון שנשלך אל הים פרחת ממנו נשמתו, ועלתה עד כסא המלך ונדונת לפניו, והוחזרה לו הנשמה, ונכנס בסיו של אותו הדג, והדג מת. ואח"כ חזר הדג לתחיה. וכבר באדרהו.

(ה) תא חזי כשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שאדם עולה על המטה וישן, כל לילה ולילה יוצאת נשמתו ממנו, ונדונת לפני בית דינו של המלך. אם זוכה להשאר בחיים, הוחזרה הנשמת לעולם הזה.

(ו) ודינא הוא וכו': והדין הוא בשני דרכים. כי לא דנים האדם על הרע שהוא עתיד ונועד לעשות, שכתוב כי שמע אלקים אל (דמו"י דף קכ"א ע"א * דף קכ"א ע"ב)

(ז) תא חזי כיון וכו': בוא וראה כיון שהטילו את יונה אל הים, מה כתוב, ויעמוד הים

רוגזא שכיך, בשעתא דדינא ^ה שריא בעלמא, ההוא בי דינא, איהו כאתתא דמתעכרא, וקשיא לאולדא, וכד אולידת שכיך רוגזא. הכי נמי, כד דינא שריא בעלמא לא שכיך ולא נח, עד דאתעכיד דינא ^י בחייביא, כדין הוא גייחא ^ג דיליה, ד למיקם בדוכתא ^כ שלים, ו למיקם בקיומיה, הה"ד * ובאבוד רשעים רנה. והא אוקימנא.

(ח) ^ז באבוד רשעים רנה. ^ח והכתיב ^י החפוך אחפוץ מות הרשע. והא פית גייחא קמי קב"ה, כד אתעכיד דינא ^ט ברשיעיא. אלא, כאן קודם ^כ דאשתלים קיסטא, כאו לבתר דאשתלים ^י קיסטא.

תוספתא *

(ט) ויהיו חיי שרה. גופא דמתניתין, אנן קריבין הוינא, שמענא קלא מתהפך מעילא לתתא, אתפשטת בעלמא, קל מתבר טוריו. ומתבר טנרין תקיפין, עלעולין רברבין ^י סלקין, אודננא פתיחן.

מסורת הזהר

(א) ובאבוד רשעים רנה: לעיל ב"ב דף י"ה צית ד. (ב) החפוך — מות רשע: יחזקאל י"ח.

דרך אמת

(א) קודם ששלים סלחם כניכול אין שמתם נלכח רשעים לכל ללחם ששלים סלחם חצי נלכוד רשעים רנס. וע"ל ס"א ע"ב:

חלוסי גרסאות א גימא שרייא. ג גימא בחייביא. וגימא בחייבייא. ג גימא ל"ג דיליה. ד גימא מוסיף וקיימת למיקם (אה"ל). ה גימא שלם (אה"ל). ו גימא למיקם. ז גימא ל"ג באבוד רשע ה רנה. ח גימא כד"א וגימא כ"ד (אה"ל). ט גימא ברשיעיא. י גימא מוסיף קיסטא, אית ליה גייחא. וגימא קיסטא, ולבתר דאשתלים קיסטא אית ליה גייחא. יא גימא סלקן.

הסולם

מאמר

ורומה קאים וגטיל בחושבנא ארוכת היתה וקצרוה. אנן קריבין הוינא, אנחנו היינו בעלי המשנה, קרובים היינו לפנימיות המדרגה שמענא. קלא מתהפך מלעילא לתתא, אתפשטת בעלמא, שמענו קול מתהפך להשפיע ממעלה למטה ומתפשט בעולם.

מזעפן, היינו ים העליון שהוא הנוסכא כנ"ל. מהו ויעמיד הוא שעמד על עמדו כראוי. כי כשהכעס נשקט הוא בעמידה.

פירוש. מאחר שז"א, שה"ס קול, עלה והכריע והשלים ב' קוין ימין ושמאל דבינה בהארתו שם ממטה למעלה, הוא מתהפך ומתפשט משם לעולם, ומאיר ממעלה למטה קל מתבר טורין ומתבר טנרין תקיפין, הקול, עוקד הרים, ומשבר סלעים תקיפים. כלומר שהארתו עוקר ומשבר כל הקליפות. עלעולין רברבין סלקין, אודננא פתיחן, רוחות גדולות עולות, האזנים פתוחות. פירוש. כי מבאר מאין כח השפעתו של הקול, שהוא ז"א, ואומר, שרוחות גדולות. שהם ספירות הז"א שנקרא רוח, עולות לאזנים שה"ס בינה בסוד מ"ן, ונעשה שם קול, והוא מכדיע שם בין ב' קוין דבינה, ומתלבש החכמה שבשמאל בחסדים שבימין, ואז אודננא פתיחן. שנפתחו האזנים להאיר

בשעתא דדינא וכ"ו: בשעה שהדין שורה בעולם, בית דין הוא, דהיינו הנוסכא, הוא. כאשה מעוברת המקשה לילד, וכאשר ילדה, הבהלה שככה. כן כשהדין שורה בעולם, אינו נשקט ואינו נח, עד שנעשה הדין ברשעים, ואז הוא המנוחה שלו לעמוד במקומו בשלמות ולתמצא בקיומו. והוא שכתוב, ובאבוד רשעים רנה, וכבר נתבאר.

(ח) באבוד רשעים וכ"ו: מקשה, על הכתוב באבוד רשעים רנה, והרי כתוב, החפוך אחפוץ מות רשע, הרי שאין נחת לפני הקב"ה כשנעשה דין ברשעים. ומשיב, אלא כאן קודם שנשלמה הסאה, אז אינו חפץ כמות רשע, כאן לאחר שנשלמה הסאה, שאז באבוד רשעים רנה, תוספתא

מאמר ורומה קאים וגטיל בחושבנא

(ט) ויהיו חיי שרה. גופא דמתניתין, עיקן המשנה הוא. כלומר תמצית המשנה. כ (דפו"י דף קכ"א ע"ב *) דף קכ"א ע"א

(י) הוה אמר במטלנוי קוץ קוציתא, דמיכן דמימין שינחא בחוריהון, קיימין בקיומיהון. מלכא ה' דממלך, נ נטרי תרעין, שליטא נ דחילין סגיאין, קם נ בקיומיה.

(יא) כלהו לא מרגשן, ולא ידעי ה' דספרא פתית, ו ובשמא אכתוב, ודומה

חלופי גרסאות א ניא דמלא. וניא דממלא. וניא מוסיף ולא אעברו [ניא אמרו דשא] אשתכחו. וניא לא אוקר אשתככו. וניא לא אכח אשתכחו (אה"ל). נ ניא נטורי. נ ניא דמלין. ד ניא בקיומיה. נ ניא נ"ג דספרא. ו ניא בשמא.

ודומה קאים ונטיל בחושבנא

הסולם

מאמר

פירוש. אחר שהמלך, דהיינו הנוקבא, קבלה המוין מקול. שה"ס קו אכצעי, אמרה, שרו השערים, והיינו משום שהקיל אמר קוץ קוציהא, ומיעט הגר, המשפיעים מלמעלה למטה, לפיכך אמרה גם הנוקבא, שמרו השערים, שלא ימשיכו ממעלה למטה, ואז השליט על צבאות רבות, שהוא מטטרון, עמד על מעמדו דהיינו שקבל המוחין ההם מן הנוקבא.

(יא) כלהו לא מרגשן ולא ידעי: כולם אינם מרגישים ואינם יודעים, דכפרא פתית, ובשמא אכתוב, ודומה קאים ונטיל בחשבון שהספר פתוח, ובשם כתוב, ודומה קם ומקבל בחשבון.

פירוש. כי ג' הללו, ספר שם והשבון הם בהנוקבא, כי הנוקבא עצמה נקראת ספר, שבה כל הנשמות, וממנה יוצאות, וכל נשמה ונשמה יש לה בהספר, שהוא הנוקבא, שיעור קומה, והוא נקרא שם, ושיעור קומה היא יוצאת בזווג על מסך, כנודע, ומסד הזה נקי חשבון, משום שקומת הזווג מחושב ומשוער בעוביות המכך, (כמ"ש בפתיחה לחכמת הקבלה לעיל חלק א' דף ה' אות י"ח ע"ה). וז"ש דספרא פתית, שהנוקבא פתוחה לקבל נשמות מז"א, ובשמא אכתוב, שכל נשמה יש לה שיעור קומה מיוחדת שם בהספר, שהיא יוצאת על חשבון, שה"ס המסך, ודומה, שהוא מלאך הממונה על המתים, לדונם בקברותיהם, ולהכשירם לתחית המתים, ועל נפשות הרשעים לדונם בגיהנם. קאים ונטיל כדושבנא, קם בהתמנות שלו, ומקבל, כח לדון הגופות בחשבון, שה"ס המסך דקו אמצעי.

פירוש. יש ב' מיני דינים ועונשים (א) הנמשכים משליטת קו שמאל מטרם שבא קו אמצעי. (כנ"ל וירא דף ע"ב ד"ה וה'). (ב) הנמשכים מקו אמצעי עצמו אחר שהכליל ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה, והוא מחמת שקו אמצעי, אומר במטלנוי קוץ קוציתא, כנ"ל, שפירשו שממעט הגר דקו שמאל

להאיר (כמ"ש לעיל בפרשת לך בס"ח דף ד' ד"ה וכרוח קרו) ובשיעור שהקול פתח האזנים להאיר, כן מתפשט ומאיר גם הוא, כמ"ש לעיל (בראשית א' דף פ ז אות שס"ג) תלת נפקי מחד חד בתלת קיימא, עש"ת.

(י) הוה אמר במטלנוי: הקול היה אומר בנסיעותיו, דהיינו בהשפעתו, שנקרא נסיעה, משום שהולך בתלת דוכתי, (כנ"ל וירא יוד ד"ה אמר ריבוי, ובראשית א' דף כ' אות י"ב) קוץ קוציתא, קצץ חלק, דמיכן דמימין שינחא בחוריהון, קיימין בכיומיהון, וישנים הדוממים, שהשינה בחורי עיניהם, חוזרים ועומדים על מעמדם.

פירוש. כי נתבאר לעיל (פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) שאין קו אמצעי יכול להכריע בין ב' הקוין ולכלול איתם זה בזה, מטרם שממעט את קו השמאל מגר ל"ק דגר ע"ש. וכן נתבאר (לעיל לך דף ו' ד"ה ווי) שבעת הארת השמאל בלי התכללות בחסדי הימין נסתמים כל האורות ונחשך הלילה ובני אדם ישנים, דהיינו שנסתלקו מהם המוחין, וז"ש כאן, שהקול שה"ס קו אמצעי, אומר קוץ קוציתא, קצץ חלק, כלומר שמצוה בכחו למעט חלק הגר דגר מהארת קו השמאל, ואז דמיכן דמימין שינחא בחוריהון, ואז ישנים הדוממים שהשינה בחורי עיניהם, מחמת הארת השמאל בלי התכללות בימין, שסתם להם האורות, נמצאים עתה, שהם קיימין בכיומיהון, שחוזרים ועומדים על מעמדם, כי עתה אחר שנתמעטו הגר דשמאל, וכללו השמאל וימין זה בזה והאורות נפתחים כנ"ל לך דף ז' ד"ה ולית) וע"כ נתעדרו הישנים והשיגו המוחין שלהם, שהם קיומם.

מלכא דממלך, נטרי תרעין: מלך, היינו הנוקבא, שמקבלת מז"א שנקרא כולל, שמדבר: שמרו השערים, שליטא דחילין סגיאין קם בכיומיה השליט על צבאות רבות, עמד על מעמדו.

(נטריי דף קכ"א ע"א)

קאים, ונטיל בחושבנא, ודיירי עפרא תייבין ב לבר, וקריב טב לאתמנאה בחו, לא תאיבין, גלגולא י והפוך.

(יב) נפלין ולא קיימין, אתמחון חייבין מספרא דדומה, מיזו יתבע לון.

חלופי גרסאות א גיא לרייר (אה"כ) ב גיא וחסיך.

מ"מ

הכולם

דומה קאים ונטיל בחושבנא

המשפיעות ממעלה למטה, ומכה זה, כל אלו חכמים, שבלעו עצם הארת זו ממעלה למטה מחויבים להתבטל ולהתחדש פעם שנית, ונודע שסוד אכילת עץ הרעה, ה"ס המשכת השפע ממעלה למטה (כנ"ל ב"ב דף ק"ע ד"ה ועל) שמתעם זה נגזר המיתה על הגופות, ומכה הארת קו האמצעי מחויבות הגופות להתבטל לגמרי, דהיינו להרקב בקבר, עד שלא יסאר מהם כי אם תרווד רקב, כי לא יצא מהם הזוהמא שקבלו, בפחות מזה, ואח"כ בזמן התחיה חוזרים ומתחדשים, והמכונה על הדין הזה, הוא המראך דומה, ועל כן מדייק ודומה קאים ונטיל בחושבנא, שהוא קם להתמנות שלו, לרון הגופות בקברותיהם, שמקבל מכה החשבון, דהיינו מהמסך דחירק שבקו אמצעי, הנקרא חשבון, דהיינו מין הב' דדינים ועונשים, הנמשכים מקו אמצעי, מהמסך שלו כנ"ל.

ולפיכך, רק אלו שזכו בחייהם לקבל חמוחין מקו אמצעי, הנה אחר מיתתם, ידונו גופותיהם ביד דומה, מכה קו אמצעי כנ"ל. אבל אלו שבחייהם לא זכו לקבל חמוחין דקו אמצעי האמורים, אלא שתיו דבוקים בקו שמאל, ארי הדינים ועונשים הבאים עליהם הם ממין הא' הנ"ל, ולא מקו אמצעי, ועל כן אחר מיתתם לא יקבל דומה את הגופות שלהם, מכה שדינו רק מקו אמצעי הם, ואלו, שלא זכו בו בחייהם, איך יזכה בו לאחר מיתה, כמו שהתוספתא מכארת לסנינו.

וההפרש אם הגופות ידונו תחת יד דומה, או לא, הוא גדול מאד, כי סוד תחת המיתים נמשך מזווג הכולל הגדול שיהיה בגמר התקון, שענינו, שכל הזווגים, והקומות שיצאו מהם, בזה אחר זה, במשך שתא אלפי שני, יתקבצו כולם בזווג הכולל בכת אחת, שסיבת קיבוצם בכת אחת, מביא אור גדול מאד, המביא את גמר התקון (כמ"ש זה לעיל בהקדמת הזהר דף ע"ט ד"ה בן איש חי ע"ש) ולפיכך אלו הגופות שנדרונו תחת יד דומה, דהיינו מבחינת הזווגים שבקו אמצעי, מכה החשבון שבכל זווג כנ"ל, נעשו בזה מוכנים לקבל גם כן, קבוץ כל הזווגים בכת אחת שבגמר התקון, ויעמדו לתחת המיתים, שז"ס שהמלאך דומה מקבל המיתים בחשבון, דהיינו במדת הזווג, ואח"כ לעת

תחת המיתים מוציאם בהשבון, כי אז, יתקבצו כל החשבונות לחשבון אחד, ויחיו המיתים כנ"ל, אבל הנדונים ממין הא' של העונשים, דהיינו מקו השמאל, אשר גופותיהם לא נכללו בחשבון שמקו אמצעי, שדומה אינו מקבלם מחמת זה בחשבון, הם לא יקומו לתחת המיתים, כי אין להם חלק כאור גדול הזה שנתקבץ מכל הזווגים שבקו אמצעי.

ודיירי עפרא תייבין לבר: ושוכני עפר, דהיינו הרשעים, אינם בכלל דיווג דקול ודבור הנ"ל, אלא שחוזרים לחוץ, כלומר אף על פי שכבר באו בפנימיות כדי לקבל מקו אמצעי, יחזרו לחוץ ולא ירצו לקבל ממנו, כי וקריב טב לאתמנאה בהו, לא תאיבין נגלולא והפוך וקרב טוב, היינו קו אמצעי, שהוא יסוד הנקרא טוב, לתיות מחושב ברם, דהיינו להשפיע להם בסוד חשבון, אינם רוצים בגלגול והיסוף, סירוש, כי חמוחין הנמשכים בסוד חשבון מקו אמצעי נמשכים בסוד גלגולא שפירושו, שמתגלגלים ובאים בזה אחר זה בסדר ג' נסודות חולם שורק חירק, כמ"ש לעיל (בפרשת וירא י"ז ד"ה זה אמרו ע"ש) וכן נתקן סוד היסוף המדרגית בהארת השמאל, שמה שהיה בו מקידם לכן ג"ר למעלה ואחריהן ו"ק ואחריהן גזירת דינא, נתהפכו, והגזירת דינא נעשה עליון ואחריה ו"ק ולבסוף כולם הג"ר, (כנ"ל פרשת וירא דף ס"ב ד"ה פנימיות ע"ש) וזהו שאלו הרשעים הדבקים בקו שמאל אינם רוצים בהמוחין מקו האמצעי, משום שבאים בגלגול על ג' נקודות, ובהיסוף המדרגות בקו שמאל, וז"ש, לא תאיבין בגלגולא והפוך, להיותם הפצים רק בג"ר דשמאל הנמשכים להם ממעלה למטה.

(יב) נפלין ולא קיימין: משום שאינם חפצים בחמוחין הבאים בגלגול והפוך, כנ"ל, נופלים ואינם עומדים לתחיה, אתמחון חייבין מספרא דדומה, ועל כן, הרשעים נמחים מספרו של דומה, כי הוא מקבל רק בחשבון מקו אמצעי, שהרשעים אינם כלולים ממנו כנ"ל, וע"כ, מאן יתבע לון, מי ידרוש אותם בעת תחת המיתים, כי אומר להלן (ר"י דף קכ"ד ע"ב במדרש הנעלם) שבעת תחת המיתים, יקבלו המלאך

(רס"ו"י דף קכ"א ע"א)

זמאן יתיב בחושבנהון, ווי לון, ווי לחייהון, ווי א לרגשיהון, בגינהון אחקר * ימחו מספר חיים וגו' י

יג) * ויהיו חיי שרה. מאי שנא הכא שרה, דכתיב מיתתה באורייתא, מכל נשי דעלמא, דלא כתיב הכי מיתתהון באורייתא. אמר רבי חייא, ולא, והכתיב י ותמת רחל ותקבר בדרך אפרתה. וכתיב י ותמת שם מרים וגו'. וכתיב, י ורמת דבורה (** מיןקת רבקה. וכתיב י ותמת בת שוע אשת יהודה. יד) אמר ר' יוסי, בכלהו לא כתיב, כמה דכתיב בשרה, דאתמר, ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה. דהא בכלהו, לא אתכנון יומין ושנים, כמו י לשרה. בכלהו לא כתיב פרשתא חדא בלחודהא, כמו לשרה. אלא, רזא איהו, בגין ההוא דרגא, דכל יומין ושנים דב"נ, ביה י תליין.

טו) פתח ואמר, י ויתרון ארץ בכל היא מלך לשדה נעבד. ויתרון ארץ בכל היא ודאי, דהא מתמן, נפקין רוחין ונשמתיין, ותועלתא לעלמא. מלך לשדה נעבד, מאן מלך, דא קודשא בריך הוא. לשדה נעבד, כד איהו ס אתתקן כדקא יאות. י ומלך, דא י מלך עלאה, דאתחבר לשדה, כד איהו

מסורת הזהר

א) ימחו מספר חיים: לעיל פ' נח דף כ"ד ציון ב. ג) ותמת רחל: בראשית ל"ה. ג) וחכח שם מרים: במדבר ב'. ד) ותמת דבורה: (שם) ה) ותמת בת שוע: (שם ל"ח) ו) ויתרון ארץ וגו': (קהלת ה') ח"ב קלד: קנו.

חלופי גרסאות א) גיא לנסיהון. ב) אה"ל כתב מחניחין א"ר אלעזר שכרף קכ"ד ע"ב שייך כאן. ג) גיא מוסיף דהו לשרה. ד) גיא מוסיף תליין דדא היא ה"א בהרעה. ואה"ל כתב זה הוא גליון שהכניסונו בפנים. ס) גיא מוסיף אתתקן בתיקונא עלאה. ו) גיא מלך (אה"ל). ז) גיא מוסיף דא מלך.

הסולם

מאמר

יד) אמר ר' יוסי וכו': ומשיב ר' יוסי, בכולן לא כתוב כמו שכתוב בשרה, שנאמר בה, ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה, שהרי בכולן לא נמנו ימים ושנים כמו לשרה. בכולן לא כתוב פרשה מיוחדת כמו לשרה. אלא שהוא סוד, מ"ש בשרה ימים ושנים ופרשה מיוחדת, משום שהיא המדרגה, שכל הימים והשנים של אדם בה תלויים. כלומר, מאלו המוחין שה"ס חיי שרה, המרומוזים בהמספרים מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים, נמשכים החיים של האדם כמו שיתבאר לפנינו.

המלאך מטטרוון חושבן פתקא, ככתי הכרי מן דומה, כמו שיתבאר שם, אבל אותם הרשעים שאינם בחשבון של דומה מי ידרוש אותם לתחית המתים. ומאן יתיב בחושבנהון, ומי יושב בחשבון שלהם, רומז בזה לקליסח הקשה הנקראת סיחון, היושב בחשבון. שהוא הלעומת כנגד דומה, כי דומה פירושו דממה, וסיחון הוא שיחה ודיבור. ווי לון ווי לחייהון ווי לרגשיהון. בנינהון אתקרי ימחו מספר חיים וגו': ווי להם ווי לחייהם ווי למכאוביהם. בשב"ל נאמר, ימחו מספר חיים וגו', כי אינם עומדים לתחיית המתים.

(ע"כ תוספתא)

מאמר מלך לשדה נעבד

טו) פתח ואמר ויתרון ארץ בכל הוא מלך לשרה נעבד: ויתרון ארץ, שהוא הנוקבא, בכל, הוא ודאי, שהוא יסוד ד"א הנק' כל, כי משם, מן היסוד, יוצאים רוחות ונשמות, ותועלת העולם.

יג) ויהיו חיי שרה: שואל, מה השינוי כאן בשרה, שנאמר מיתתה בחורה, וכל נשי העולם, שלא נאמר מיתתן בתורה. אמר רבי חייא, ולא, והרי כתוב, ותמת רחל וגו', וכתוב ותמת שם מרים וגו', וכתוב ותמת דבורה מיןקת רבקה. וכתוב ותמת בת שוע אשת יהודה. הרי שכמה נשים כתובה מיתתן בתורה.

(וטוסי דף קכ"א ע"א * דף קכ"א ע"ב ** דף קכ"ב ע"א)

חיי שרה

ה' נעבד. מאן שדה. דא שדה, אשר ברכו ה'. י דכתיב * כריח שדה אשר ברך.
ה'. דכד איהו י נעבד ואתתקן, י בכל מה דאצטריך ליה, כדקא יאות, כדין
מלך עלאה אתחבר עמיה.

טז) רבי אלעזר אמר, מלך לשדה נעבד. כמה י גוונן, רזין עלאין הכא.
מלך: דא שכינתא, דלא שריא י בביתא, לאתתקנא בה, אלא בזמנא דאתנסיב
בר נש, ואזדווג באנתתיה, לאולדא ולמעבד איבין, ואיהי י אפיקת נשגתין,
לאשראה בה, ובגיכ לשדה נעבד, ולא לאחרא.

יז) דבר אחר, מלך: דא אשה יראת ה', כד"א י אשה יראת ה' היא
תהלה. לשדה י נעבד, דא אשה זרה, כד"א י לשמרך מאשה זרה. בגין
דאית שדה, ואית שדה. אית שדה, דכל ברכאן וקדושין, ביה י שריין, כמה
דאת אמר, כריח שדה אשר ברכו ה'. ואית שדה, דכל חירוב, ומסאכא,
ושיצאה, וקטולין, וקרבין, ביה י שריין. והאי מלך, זמנין דאיהו נעבד להאי
שדה, דכתיב, י תחת שלש רגזה ארץ (* וגו', י תחת עבד כי ימלוך,
י וגו', י ושפחה כי תירש גבירתה. והאי מלך, אתכסיא נהוריה ואתחשך
עד דאתדכי, ואתחבר לעילא.

ח) ובגין כך י שעיר דרית, בגין דאתפרש ההוא שדה ממלכא קדישא,

מסורת הוהר

א) כריח שדה אשר ברכו ה': לעיל ב"א שליג ציון ב'. ב) אשה יראת ה': (משלי ל"א) ח"ב
רלט: ת"ז ה': ז"ח תשא מ"ה טג שא. ג) לשמרך מאשה זרה: לעיל ביב דף ה' ציון ב'. ד) תחת
שלש רגזה ארץ: לעיל ב"א ר"ל ציון ג'. ה) תחת עבד: לעיל ב"א ר"ל ציון ד'. ו) ושפחה כי
תירש: לעיל ב"א ציון ה'. ז) שעיר דרית: ח"א סד: סה. קלח. ח"ב לג.

חלוסי גרסאות א) נ א מוסיף נעבד מעשים טובים. ב) אח"ל כתב דכתיב כדיה שרה אשר ברכו ה' אר"ג. ג) נ
אחבר, ונ"א אחבר, ונ"א אתעבד. ד) נ"א כל. ה) נ"א גוונן. ו) נ"א מוסיף בביתא דבר נש.
נ"א וכדין איחי דאפיקת (אה"ל). ח) נ"א ל"ג נעבד (אה"ל). ט) נ"א שריאן (אה"ל). י) נ"א שריין. יא) נ"א ל"ג וגו'

מלך לשרה נעבד

הסולם

הסולם

דהיינו השכינה. לשרה נעבד, זה היא אשה זרה
דהיינו הס"א, כמו שאתה אומר לשמרך מאשה
זרה. משום שיש שדה ויש שדה, יש שדה שכל
הברכות והקדושות שורות בו, כמו שאתה
אומר כריח שדה אשר ברכו ה'. דהיינו השכינה.
ויש שדה, שכל חו' י וטומאה, וכליה, והריגות
ומלחמות, שורות בו. דהיינו הסטרא אחרא.

והאי ט"ך וכו': ומלך הזה. דהיינו השכינה,
לפעמים שהוא נעבד לשדה ההוא, להס"א,
שכתוב תחת שלש רגזה ארץ וגו', ושפחה כי
תירש גבירתה. שהשדה רס"א תירש השכינה ח"ו. ואז
מלך הזה, שהוא השכינה, נתכסה אורה ונחשכה.
עד שהטהר ותתחבר למעלה לז"א.

יח) ובגין כך וכו': ומשום זה בא השעיר דראש
החדש, שאז נפרד שדה ההוא, הס"א,
מן המלך הקלוש שהיא השכינה, וברכות אינן
שורות

ז"א, שנתחבר לשדה, כשהוא נעבד. ושואל, מי
הוא שדה. ואומר זהו שדה אשר ברכו ה'. דהיינו,
הנוקבא, שכתוב כריח שדה אשר ברכו ה'. כי
כשנעבד ונתתקן בכל הצורך כראוי, אז מלך
העליון, ז"א, מתחבר עמו.

טז) ר' אלעזר אמר: רא"א, מלך לשרה
נעבד, כמה פנים של סודות עליונים
מדומזים כאן, מלך, זה השכינה, שאינה שורה
בביתו של אדם להחתקן בה, אלא בזמן שהאדם
זשוי, ומזדווג באשתו כדי להוליד ולעשות
פירות, והיא היינו השכינה מוציאה נשמות לשכן
אותן בה, ומשום זה היא מתחברת רק לשדה
נעבד, ולא לאחר.

יז) ד"א מלך דא אשה וכו'. פירוש אחר.
מלך זה היא אשה יראת ה', כמו
שאתה אומר אשה יראת ה' היא תהלה.
(דמ"ו דף ו"ב ע"א *) דף קכ"ב ע"ב

א ולא שריין בהאי שדה ברכאן, מהאי מלך. וכד איהו נעבד להאי שדה. בדין כתיב, * כי בשדה מצאה י וגו'. כי בשדה כמה דאתמר. יט) תא חזי, אתת חוה לעלמא, אתדבקת בהאי חויא, ואטיל בה זוהמא. י גרמא מותא לעלמא, ולבעלה. אתת שרה, ונחתת וסלקת, ולא אתדבקת ביה. כד"א, * ויעל אברם ממצרים, הוא ואשתו, וכל אשר לו. אתא נח לעלמא, מה כתיב, * וישח מן היין וישכר ויתגל וגו'. כ) ובגין דאברהם ושרה, ז לא אתדבקו ביה, בג"כ שרה זכתה לחיין עלאין, לה, ולבעלה, ולבנהא בתראה, הה"ד י הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם. ועל דא, ויהיו חיי שרה, דזכתה בהו ס בכלהו, ולא כתיב בכלהו נשי, ויהיו חיי חוה, וכן בכלא, היא אתדבקת בחיין, ועל דא דילה הו חייין.

תוספתא

כא) זכאה איהו, מאן דאזעיר גרמיה, בהאי עלמא, כמה איהו רב ועלאה, בההוא עלמא. והכי פתח רב מתיבתא, מאן דאיהו זעיר, איהו רב. מאן דאיהו רב, איהו זעיר. דכתיב ויהיו חיי שרה וגו'. מאה, דאיהו חושבן רב, ו כתיב ביה שנה, זעירו דשנין, חד, אזעיר ליה. שבע דאיהו חושבן זעיר, אסגי ליה ורבי ליה, דכתיב שנים. ת"ח, דלא רבי קב"ה, אלא לדאזעיר, ולא אזעיר, אלא

מסורת הזחר

דרך אמר

א) כי בשדה מצאה: לעיל ב"ב קצ"ג ציון ג'.
 ב) ויעל אברם ממצרים: לעיל לך דף ג"ו ציון ד'.
 ג) וישח מן היין: לעיל פרשת נ"ח ל"ד ציון א.
 ד) הביטו אל צור: (ישעיה נ"א) ח"ב סג: ח"ג מד. ר"י רמ. רצח.

חלוסי גרסאות א) נ"א דלא (אה"ל). ב) נ"א ל"ב וגו'. ג) נ"א וגרמא. ד) נ"א מוסיף לא אתאחוזי בתאי אתר ולא ט) נ"א בכלא (אה"ל). ו) נ"א כתב.

מלך לשדה נעבד

הסוכים

מאמר

ויהיו חיי שרה, שזכתה בהן בכולן, בכל השנים שלא כתוב כן בכל הנשים, שלא כתוב, ויהיו חיי חוה, וכן בכולן, כי היא נדבקה בחיים, ועל כן החיים, שלה הם.

שורות בשדה ההוא, בס"א, אבל כשהוא נעבד לשדה ההוא, לס"א, אז כתוב, כי בשדה מצאה. את השכינה, צעקה הנערה המאורשה ואין מושיע לה, כי בשדה, היינו הס"א, כמו שנתבאר.

תוספתא

מאמר מאן דאיהו זעיר איהו רב

כא) זכאה איהו וכו': אשרי הוא מי שממעט את עצמו בעולם הזה, כמה הוא גדול ועליון בעולם הנצחי. וכן פתח ראש הישיבה, מי שהוא קטן בעוה"ה, הוא גדול בעולם הנצחי, ומי שהוא גדול בעוה"ה הוא קטן בעולם הנצחי. שכתוב ויהיו חיי שרה וגו', מאה שהוא חשבון גדול כתוב בו שנה, למיעוט של שנה אחר המעיט אותו. שבע, שהוא חשבון קטן, הגדיל אותו והרבה אותו, שכתוב בו שנים. ת"ח דלא רבי וכו': בוא וראה שאין הקב"ה מגדיל אלא להמקטין עצמו, ואינו מקטין

יט) ת"ח אתת חוה וכו': בוא וראה, באה חוה לעולם, נדבקה באותו הנחש, ותטיל בה זוהמא, וגרמה מות לעולם, ולבעלה. באה שרה, וירדה, למקום הס"א, ועלתה, ולא נדבקו בה הקליפות, כמש"א ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו. בא נח לעולם, מה כתוב, וישח מן היין וישכר ויתגל.

כ) ובגין דאברהם וכו': ומשום שאברהם ושרה לא נתדבקו בס"א, זכתה שרה לחיים עליונים לה ולבעלה ולבניה אחריה, והו שכתוב הביטו אל צור חוצבתם, דהיינו אברהם, ומקבת בור נוקרתם דהיינו שרה. וע"כ כתוב, (דמוי. דף קפ"ב ע"ב)

אלא

לדרבי, זכאה איהו, מאן ה' דאזעיר גרמיה בהאי עלמא, כמה איהו רב בעלויא. להווא עלמא (עד כאן).

ככ) י מאן דפסק יתפסק. מאן דקצר, יתקצר. מאן דקצר, יתארך. ר"ל, מאן דפסק מלין דאורייתא, על מלין בטלין, יתפסקון חייהי י מהאי עלמא, ודיניה קיימא בהווא עלמא. מאן דקצר אמן, ולא מאריך גו נייחא, יתקצר מחיין דהאי עלמא. מאן דאמר אחד, אצטריך לחטפא אל"ף, ד ולקצר ה קריאה דייליה, ולא יעכב בהאי אות כלל, ומאן דיעביד דא יתארכון ו חייו. ז

כג) ויהיו חיי שרה. אינון חיין, ה) כלהו לעילא, מאה שנה לעילא. ועשרים שנה לעילא, ושבע שנים לעילא, כלהו ה הוּו כדקא יאות. אמר ה רבי שמעון, * ת"ח, רזא דמלה, מאי שנא בכלהו, דאמר שנה שנה, ובאינון שבע, דאמר י שנים. דכתיב מאה שנה ועשרים שנה ולבתר שבע שנים.

כד) ה' אלא מאה שנה, כללא דכלא י תמן, דאתכליל אתר עלאה, כלא כחדא, ברזא דמאה ברכאן, בכל יומא. וכן עשרים שנה, דאתכליל עלאה סתימא דכל סתימין, ובגין כך י כתיב שנה רזא דיתודא, דלא אתפרש מחשבה ויובלא לעלמין.

כה) שבע שנים: אלין אתפרשן, ונפקאן מכללא סתימא דלעילא. ואע"ג

דרך אמת

ה) כל אריכות הכתוב שהזכיר בכל מקום שנה הוא נדרש למעלה:

חלומי גרסאות ה גיא דאזעיר. ז מכאן ולתלן ער סוף תתוספתא הוא גליון ואינו מחזור. ג גיא מהווא. ד גיא ולקצרא. ס גיא קרנא. ו גיא חייו. ו גיא מוסיף חייו ע"כ. ז גיא מוסיף כאן, אלו הם הדרושים שהגידו לרשב"י בישיבה של מעלה. ת גיא חוי. ע גיא רבן. י גיא שנין. יא זחו גירסת אור הלבנה. ו גיא מוסיף אלא כולא חד פאה שנה כללא דכלא קביה ראתכליל מאתר עלאה סתימא דכל סתימין במאה ברכאן רכל יומא וכן עשרים שנה ובגין כך כתיב שנה רזא דיתודא. יכ גיא תמן דקביה כלא כהרא ברזא דמאה ברכאן בכל יומא וכן עשרים שנה דאתכלילו עלאה סתימא רכל סתימין ובג"כ כתיב שנה רזא דיתודא. יג גיא ל"ג כתיב שנה (אה"ל).

ויהיו חיי שרה

הסולם

מאמר

אלא מאה שנה, שם כלל הכל, דהיינו כתר, הכולל כל עשר הספירות שכל אחת כלולה מעשר והן מאה. כי נכלל שם מקום העליון הסתום מכל סתום, שהוא אריך אנשין, בסוד המאה ברכות שבכל יום. כלומר, שהוא משפיע מאה ברכות אל המלכות בכל יום ממאה ספירות שבו. ואריך אנשין ה"ס הכתר דאצילות. וכן עשרים שנה, שהם חו"ב, נכלל בהם א"א, שהוא סתום מכל סתום. ומשום כך, כתוב בהם שנה, לשון יהיד שהוא סוד היחוד, כי מחשבה ויובל, שה"ס חו"ב, אינם נפרדים זה מזה לעולם. כי ב"ר מקושרים זב"ז כאחת.

א. ה' להגדיל עצמו. אשרי הוא מי שמקטין עצמו בעולם הזה, כמה הוא גדול במעלה לעולם הנצחי (עד כאן התוספתא) מכאן עד סוף התוספתא שכאות כ"ב הוא גליון, ואין לו שום שייכות לכאן. והם מדברי הזהר ח"ג קס"ב ע"א. ויתבאר במקומו בע"ה.

מאמר ויהיו חיי שרה

כג) ויהיו חיי שרה: אלו החיים הם כולם למעלה, בבינה, מאה שנה, שהוא כתר, למעלה. ועשרים שנה, שהם חו"ב, למעלה. ושבע שנים, שהם ז"ת למעלה. שה"ס ג"ר ח"ת רבינה, שמשם קלה שרה החיים, שהם המוחין.

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, בוא וראה סוד הדבר. מתו השינוי, שבכולן נאמר שנה שנה, ובשבע, נאמר שנים. שכתוב, מאה שנה ועשרים שנה, ואחר כך שבע שנים.

כד) אלא מאה שנה כללא דכלא תמן וכו': (ושו"י דף קכ"ב ע"ב) * דף קכ"ג ע"א

כה) שבע שנין אלין וכו': אבל ז' שנים שהם ז' ספירות תחתונות דבינה, הן נפרדות זה מזה ויוצאות מכלל הסתום שלמעלה, שהיא א"א כי הן עומדות למטה מפרטא דא"א שבחזה שלו, והפרטא מוסקת ביניהן לא"א, ואף על פי שהכל הוא יחוד: אחד בשות

דכלא ב יחודא חדא, אבל מתפרשן, (ב) בדינא ורחמי, בכמה סטרין ואורחין, מה דלא הוי הכי לעילא. ובג"כ כתיב שנה, רזא י דיחודא, דלא אתפרש לעלמין. וכלהו אקרון חיים, ויהיו חיי שרה, דהוו ממש, דאתבריאו ואתקיימו לעילא.

(כו) אמר רבי חייא, ד הא ס אוקמוה, דהא כד אתעקד יצחק, בר תלתין ושבע שנים הוה, וכיון דאתעקד יצחק, מיתת שרה, דכתיב * ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה. מאין בא, מהר המוריה, בא י מלמעקד ליה ליצחק, ואינון תלתין ושבע שנין, מיומא דאתיליד יצחק, עד שעתא דאתעקד, אינון הוו חיי שרה ודאי, כחושבן ויהיו, בגימטריא תלתין ושבע שנין הוו, כמה דאתמר, מדאתיליד יצחק עד י דאתעקד.

(כז) רבי יוסי י פתח, (ג) מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו. האי קרא, ס אוקמוה חבריא, דפרות (ג) אמרוה. כמה דכתיב וישרנה הפרות בדרך. מאי וישרנה. דהוו אמרי שירתא י חדתא. ומאי שירה אמרו. מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה. (כח) הכא אית לאסתכלא, דכל מה יא דברא קב"ה בעלמא, כללהו אמרי

מסורת הזוהר

דרך אמת

(א) ע"י בגליון דף ז' א"ל (ב) תרומה קל"ז ב"י, (ג) כפ"כ דע"ז בהקדמה ד' כ"ד ב' ז' וזכר תרומה קל"ח ע"ל.
 (א) ויבא אברהם לספוד לשרה: (בראשית כג)
 ח"א קכב: (ג) מזמור שירו לה': (תהלים צ"ה).
 ח"א קכב: קכד. ח"ב קלו: קלה. ח"ג צו: קע: רא
 ת"ז תקי"ג כה. תק' ב' בהשמטות קלט.

חלוסי ברסאות א גיא ייחורא. ב גיא דיחורא. ג גיא מוסיף לעלמין שבע שנים אלין אתפרשאן בדינא ורחמי בכמה סטרין וארחין מה דלא הוי הכי לעילא ובגין כך כאלין שבע שנים כתיב בהו שנים ולא שנה ד גיא והא. ס גיא אוקמוה (ד"א). ו גיא למעקד. ז גיא מוסיף דאתעקד (אבל קודם לכן הית כמת [הות כמתה]) בנין רלית לז בנין ומאן רלית לח [לית] בנין חשיב [חשוב] כמת דכתיב [ברחל] הבה לי בנים ואם אין מתח אכתי וכד אתיליד [מדאתיליד] לה בר הוה [הוה] לה חיים. ת גיא מוסיף פתח ואמר. ט גיא אוקמוהו. י גיא ל"ג חרזא (אה"ל) יא גיא דברת.

ויהיו חיי שרה

הסולם

מאמר

הם היו ודאי חיי שרה, כחשבון ויהיו שהוא בגימטריא ל"ז שנים. כמו שנתבאר שהם מיום שנולד יצחק עד שנעקד. ובכדי להשמיענו זה, כתוב מיתת שרה בתורה.

בשנה, אבל הז"ת נבחנוס בדין ורחמים לכמה צדדים ודרכים, מה שאין כן למעלה בג"ר דבינה, שא"א מתלבש בהם מבחינת למעלה מחזה ואין שם דין כלל, ומשום זה באלו שבע שנים כתוב בהם שנים, ולא שנה כמו בג"ר, וכולם, כל ע"ס ג"ר וז"ת, נקראים חיים. וע"כ כתוב, ויהיו חיי שרה, שהיו ממש, שנבראו ועמדו למעלה בע"ס דבינה.

מאמר וישרנה הפרות

(כו) ר' יוסי פתח וכו': ר"י פתח ואמר, מזמור שירו לה' שיר וגו'. מקרא זה בארו החברים שהפרות אמרו אותו, כמו שכתוב וישרנה הפרות בדרך, מהו וישרנה, היינו שהיו אומרים שירה חדשה, ואיזה שירה אמרו. מזמור שירו לה' שיר חדש וגו'.

(כו) אמר ר' חייא וכו': אר"ח. הנה בארוה, סוכב על הקושיא הנ"ל באות י"ג למה כחוב מיתת שרה יותר משאר גשיט. כי כשנעקד יצחק היה בן ל"ז שנה, וכיון שנעקד מתה שרה, שכתוב ויבא אברהם וגו', מהיכן בא, הוא בא מחר המוריה, בא מעקדת יצחק, ואלו ל"ז שנה מיום שנולד יצחק עד הזמן שנעקד.

(כח) הכא אית לאסתכלא וכו': כאן יש להסתכל, שכל מה שברא הקב"ה בעולם, כולם אומרים תשבחות ושירים לפניו.

תושבחן ושירתא קמיה, בין לעילא בין לתתא, ואי א תימא, דאינהו מגרמייהו
 י אמרי שירתא דא, הכי הוא ודאי, (ב) דרוא י עלאה איהו, ד אבל הני ארונא
 הוה על גבייהו, וכיון דארונא אשתקיל כ עלליהו, ו ושוייה לעילא, אינון
 י שרירו מ שירתא, דהא כיון דאתנטיל מנייהו ארונא, הוו געאן, י כאורח
 שאר פרות דעלמא, ולא אמרו שירתא, י ודאי ארונא * דעל גבייהו עביד
 לון לזמרא.

(כט) מזמור. הא אוקימנא ואתמר י בבלא כתיב, מזמור לדוד, או לדוד
 מזמור, י והכא לא אמר דוד כלל, אלא מזמור. דרוח קודשא, י זמין לזמרא ליה
 לזמנא דיוקים קודשא בריך הוא לישראל מעפרא, וכדין שירו לה' שיר חדש,
 כדין איהו חדש, דהא שירתא כהאי, לא אתמר מיומא דאתברי עלמא.

(ל) א"ר חייא, כתיב * אין כל חדש תחת השמש. והכא שירתא דא. איהי
 חדש, ואיהי תחת השמש, דהא י תחת שמשא להוי, ומאי איהו, דא סיהרא,
 וכדין הוי חדש תחת השמש. מאי טעמא, בגין כי נפלאות עשה. ומאן אינון
 נפלאות, האי דכתיב הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו. הושיעה לו, למאן
 ** ליהוה דרגא, דאמר שירתא דא, בגין דבהו אסתמיך בימינא ובשמאלא.
 הושיעה לו יי ימינו ודאי, ליהוה דרגא, (כ) דהאי מזמור, אימתי, בזמנא
 דיקומון מתי עלמא, ויתערון מעפרא, כדין יהא חדש, מה דלא אתעביד
 מ בהאי עלמא.

מסורת הזחר

דרך אמת

(א) אין כל חדש: לעיל לך ק"ו ציון ג'.

(ב) ס"י ורזא ליהו לעילא חבל וכו'. (ג) ס"י מזמו
 דא רוח קודשא ככהו כמרוח ק"ע א'.

חלופי גרסאות א ג"א מוסיף תימא חכא. ז מוסיף גוו אמרי. וניא אמרו (ד"א). ג ג"א איהו לעילא ול"ג
 עלאה (אה"ל). ד ג"א אלא אורייתא הוה. ס ג"א מעלייהו. ו ג"א ושוייה (אה"ל). וניא ל"ג
 מן ושוייה עד הוו. ז ג"א לא שכיכו. וניא שדירו (ד"א). ח ג"א ושירתא. ט ג"א כארת. י ג"א ודאי. יא ג"א
 ובכלא. וניא ובכלהו (אה"ל). יב ג"א ל"ג מן והכא עד דרוח (אה"ל). יג ג"א דומין. יד ג"א למחות (אה"ל). טו ג"א
 ל"ג ימינו (אה"ל). טז ג"א עלמא כהאי (אה"ל).

וישרנה הפרות

הסולם

מאמר

(ל) א"ר חייא וכו': אר"ח. כתוב אין כל חדש
 תחת השמש, וכאן שיר הזה הוא חדש,
 והוא תחת השמש, כי תחת השמש יהיה. ומי
 הוא השיר חדש. זהו הלבנה. שהיא הנוקבא
 כי אז תהיה הלבנה חדשה תחת השמש.
 דהיינו שתחדש אורה להיות כאור החמה. שהוא
 ז"א מהו הטעם, שיהיה חדש תחת השמש. זה
 שאומר הכתוב, כי נפלאות עשה. ומה המה
 הנפלאות. היינו שכתוב הושיעה לו ימינו וזרוע
 קדשו, שה"ס ימינו ושמאלו. חו"ג. הושיעה לו. למי.
 הוא לאותה המדרגה שאמרה שיר הנה, שהיא
 רוח הקודש שהוא הנוקבא, משום שנסמכה
 בהם הנוקבא, בימין ובשמאל, כמיש הושיעה לו
 ימינו, וזרוע קדשו, הוא שמאלו. וע"כ הושיעה לו
 ימינו, ודאי פירושו, לאותה המדרגה שהיא
 נקראת מזמור, דהיינו רוח הקודש, שהיא
 הנוקבא. שתהיה אורה כאור החמה. מתי יהיה זה.

בין למעלה ובין למטה. ואם תאמר, לפי זה,
 הפרות מעצמם אמרו שירה זו, כן הוא ודאי,
 כי סוד עליון יש כאן. אבל אלו הפרות, הארון
 היה עליהם, וכיון שהארון נלקח מהם היו
 גועות כדרך שאר פרות העולם, ולא אמרו
 שירה. ודאי הארון שעליהם עשו אותם לזמר.

(כט) מזמור הא אוקימנא וכו': כתוב מזמור
 כאן, ואמרו, בכל המקומות, כתוב
 מזמור לדוד או לדוד מזמור, וכאן לא נאמר
 דוד לגמרי, אלא מזמור בלבד. והוא משום
 שהרוח הקודש עתיד לזמר אותו, בזמן שיקום
 הקב"ה את ישראל מעפר. ועל כן לא נאמר
 כאן לדוד. ואז שירו לה' שיר חדש, כי זה הוא
 חדש, כי שיר כזה, לא נאמר עוד מיום שנברא
 העולם.

(א) רבי יוסי אמר, בזמנא דיעביד קב"ה נוקמין בעלמא, בגינייהו דישראל, כדן יתאמר שירתא, ה' דהא לבתר יתערון מעפרא י מתי עלמא, ויתחדש עלמא, י בקיום שלים, דלא ליהוי ד' כקדמיתא דשליט מותא י בעלמא בגין דחויא ז גרים מותא בעלמא לכלא, ח' ואסתאב עלמא, ט' ואתחשיך י אנפוי.

(ב) תא חזי, כתיב * ואיבה אשית בינך ובין האשה. מאי ואיבה. כדכתיב י חלפו עם אניות אבה. דהא כמה ארבין שטאן גו ימא רבא, ואית ארבין וספינן, מתפרשן דא מן דא, ואינן ארבין דהאי נחש שאט בגווייהו אקרונ אניות אבה.

(ג) בינך ובין האשה. דא אשה יראת ה'. ובין זרעך אלן שאר עמין יא עעכו"ם. ובין זרעה, אלן ישראל. הוא ישופך ראש, דא קב"ה, דזמין לבערא ליה מעלמא, דכתיב י בלע המות לנצח. וכתיב י ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ.

(ד) ראש, י דא לזמנא דאתי דיתערון י מתיא, דהא כדן להוי עלמא רא"ש, דיתקיים ברא"ש, דאיהו עלמא עלאה. ואתה תשופנו עקב. דא כהאי

מסורת הזהר

א) ואיבה אשית בינך: (בראשית ג') ח"א כד. רמו: ח"ב קיא. קכו: קמד. רסו. ח"ג עט. שו: ת"ז תי"ג כט. תכ"ז עב. תס"ט קיג. ז"ח בראשית י"ט טב שט. שה"ש ע"א טא שכא. איבה צ"א טא שלר. תק"ח ק"ש טא שלו. ק"כ טב שא. (ב) חלפו עם אניות אבה: איוב ט. ג) בלע המות לנצח: לעיל ב"א רמ"ו ציון ב'. ד) ואת רוח הטומאה: לעיל ב"ב קפ"ח ציון א'.

חלוסי גרסאות ה' גי'א דא. וגי'א מוסיף דא דחא (אה"ל). ז גי'א מתי (אה ל). ג גי'א בקיומא (אה"ל). ד בדסו"י הוא בסוגרין מן קדמיתא עד גרים. וגי'א כבקדמיתא (אה"ל). וגי'א בקדמיתא (ריא). זגי'א כרת ומיחה בעלמא ויתעבר חויא מעלמא בגין דחויא דגרים מותא (אה"ל). ו גי'א דחויא. וגי'א מוסיף דחויא גרים דשליט כרת ומיחה בעלמא ויתעבר חויא מעלמא דגרים מותא. ז גי'א דגרים. ח גי'א אסתאב. ט גי'א ואתחשיך. י גי'א מוסיף אנפוי דבני נשא. יא גי'א מע"ז. יב גי'א חוא (אה"ל). יג גי'א מיחיא. וגי'א מיתין.

מאמר

הסולם

ואיבה אשית בינך ובין האשה

בזמן שיקומו מתי עולם ויתעוררו מעפר. אז יהיה חדש, מה שעוד לא נעשה בעולם הזה. (א) ר' יוסי אמר וכו': רי"א בזמן שיעשה הקב"ה נקמות בעולם בשביל ישראל אז יאמר שיר חדש הנ"ל, דהיינו כביאת המשיח. שאינו בזמן אחר עם תחית המתים. כי לאחר ביאת המשיח יתעוררו מתי עולם מעפר והעולם יתחדש בקיום שלם, שלא יהיה כבתחילה שהמות שלט בעולם, משום שהנחש גרם מות בעולם לכל, ינטמא העולם ונחשכו פניהם של חבריות.

ואיבה אשית בינך ובין האשה

(ב) תיח כתיב 'ואיבה אשית בינך וכו':

שואל, מהו ואיבה. ואומר שהוא כמ"ש חלפו עם אניות אבה. כי כמה אניות שטות תוך ים הגדול, ויש ביניהם אניות וספינות נבדלות זו מזו, ואלו אניות של הנחש השטות ביניהם נקראות אניות איבה. פירוש. ים הגדול הוא הנוקבא, אניות השטות בים הן מדרגות (דעו"י דף קכ"ז ע"ב)

(ג) בינך ובין האשה: היינו אשה יראת ה'. שהיא המלכות. בין זרעך, אלו הם שאר כל העמים עובדי ע"ז. שהם זרעו של הנחש. ובין זרעה, היינו ישראל, שהם זרעה של המלכות, הוא ישופך ראש זה הקב"ה, שעתידי לבער את הנחש מן העולם. שכתוב בלע המות לנצח, וכתוב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ.

(ד) ראש: זהו לעתיד לבא, שיחיו המתים, כי אז יהיה העולם, ראש, משום שיתקיים בראש דהיינו שיאירו בו ג"ר, שהם עולם העליון. ואתה תשופנו עקב, זהו בעולם

עלמא, השתא דאיהו עקב, ולאו איהו בקיומא, וההוא ב חויא נשיך לעלמא, ואחשיך ג אנפוי ברין.

לה) ת"ח, יומין דבר נש אתבריא, ג וקיימו באינן דרגין ד עלאין, כיון ה דמסיימו לאתקיימא באינן דרגין, דכתיב א ימי שנותינו בהם שבעים שנה וגו', מכאן ולהלאה, לית דרגא לאתקיימא. ובגין כך, ורהב"ם עמל ואן. ואינן כלא הוו.

לו) אבל אינן יומין ו דצדיקא * הוו ואתקיימו, כד"א, ויהיו חיי שרה. וכן ז ואלה ימי שני חיי אברהם. ואי תימא, הכי נמי כתיב בישמעאל, דכתיב ג חיי שני חיי ישמעאל. אלא בתשובה אהדר, ועל דא קרי ביומי, פ ויהיו.

מדרש הנעלם

לז) (** ויהיו, רבנן פתחי בהאי קרא, י לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים. ת"ר, היוצא לדרך, יתפלל שלש תפלות: תפלה שהיא חובה של יום. ו תפלת הדרך, על הדרך שהוא עושה. ותפלה, שיחזור לביתו לשלום. ולימא י להו יא להני שלשה, אפילו י באחד, יכיל למעבדיה, דתנינן כל שאלותיו של אדם, יכיל למכללינהו, בשומע תפלה.

מסורת הזהר

א) ימי שנותינו בהם: (תהלים צ') ח"א רינו: רנו: ח"ב מד: קמו. ח"ג יד. ב) ואלה — חיי אברהם: בראשית כ"ה. ג) שני חיי ישמעאל: (בראשית כ"ה) ח"ב קכ. ד) לכה דודי: (שה"ש ז') ח"א רסה: ה) תפלת הדרך ח"א פט: קכא. קעת. רד: רל. רמ: ח"ב קל: ח"ג רסא: ו

חלוסי גרסאות א גי'א חויא. ב גי'א אנפי. ג גי'א אתקיימו בדרגין ידען לעילא ואינן הוו וקיימו באינן דרגין עלאין אינן לעילא ואינן הוו וקיימי באינן דרגין כיון (אה"ל). ד גי'א מוסיף עלאין אינן לעילא ואינן הוו קיימי באינן דרגין כיון (הרמ"ק). ס גי'א דמסיימי. ו גי'א דצדיקיא. ז גי'א ויהיו (אה"ל). ח גי'א מוסיף ואלה שני. ט גי'א ליג ויהיו. ו גי'א אלה (אה"ל). י גי'א ליה. יא גי'א הני. יב גי'א באיזה וגי'א באחת. (אה"ל).

מאמר	הסולם	ואיבה אשית בינך וכן ורעך
הזה עתה, לפני גמר התקון, שהעולם הוא עקב, ואינו בקיום שלם, ונחש שהוא נושך את העולם ומחשיך פני הבריות.	הם חיים יותר מע' שנה, כי הם מקבלים ממזל העליון, שהוא מוסיף חיים על ע' שנה, כמה שרוצה. (כמ"ש להלן בהשמטות דפו"י דף רנז ע"ב ע"ש) כמו שאתה אומר, ויהיו חיי שרה, וכן ואכה ימי שני חיי אברהם, ואם תאמר, הרי גם בישמעאל כתוב, ואלה שני חיי ישמעאל, ואע"פ שלא היה צדיק, הוא משום שעשה תשובה, ועל כן נאמר אלה בימיו, כמו באברהם.	

לה) ת"ח, יומין דבר נש וכו': בוא וראת, ימיו של אדם נבראו ועמדו במדרגות העליונות, דהיינו בני ספירות הג"ח נהי"מ, כיון שגמרו להתקיים באלו המדרגות, כמ"ש ימי שנותינו בהם שבעים שנה, דהיינו כנגד ז"ש שכל אחת מהן כוללת עשר, אין עוד מדרגה להתקיים בה, ומשום זה ורהב"ם עמל ואן, והם כלא היה ורהב"ם פירושו יותר מזה, דהיינו אם חי יותר מע' שנים הם רק עמל ואן, כי אין עוד ספירה להמשיך החיים ממנה, וע"כ שנים תללה, הם כלא היו כלל, שאין בהם חפץ.

לו) אבל אינן וכו': אבל ימיהם של הצדיקים הווים ומתקיימים. כלומר, אפילו אם (דפו"י דף קכ"ד ע"א י') דף קכ"ד ע"ב י"י) דף קכ"א ע"א

מדרש הנעלם
 מאמר גלמי ראו עיניך
 לז) ויהיו ונו': רבנן פתחו במקרא הזה, לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים. תנו רבנן. היוצא לדרך יתכלל ג' תפילות וכו': ולומר לאלו השלשה, אינו צריך ג' ברכות, א"א אפילו בברכה אחת יכול לעשותו, כי למדנו, כל שאלותיו של אדם יכול לכלול אותם בברכת שומע תפלה.

לח) אמר רבי יהודה, כל עובדוי דבר נש, כתיבין בספרא, הן טב, הן כיש, ועל כלהון, עתיד למיתן דינא, ה' דתנינן, י אמר י רב יהודה י אמר רב, מאי דכתיב, * גלמי ראו עיניך, אותם הדברים שעשה הגולם, שאינו משגיח בעולם ה' הבא, י כולם ראו עיניך, שעיינת בהם. ועל ספרך כולם יכתבו, ליתן עליהם דין וחשבון, לעולם הבא, הלכך. יקדים אדם תפלתו תמיד, ויועיל ליה.

לט) אמר רבי יצחק אין אדם עושה עבירות אלא מי שהוא גולם ולא אדם, והיינו י' ההוא דלא מסתכל בנשמתא קדישא, אלא כל עובדוי, כהאי בעירא, דלא משגחת ולא ידעת. אמר רבי ה' בא, וכי גולם, מתקרי דוד, דאמר האי פסוקא. אמר לו רבי יצחק, אדם הראשון אמרה גלמי * ראו עיניך, קודם שזרקת בי נטמה, ראו עיניך, למעבד בדיוקני, בני נשא דדמו לי. ועל ספרך כולם יכתבו, מאן אינון. ימים יוצרני, בהאי צורתי דידי. ולא אחד בהם, דלא אשתאר חד מנהון.

מ) אמר רבי בא, למה אמר ה' ליה תיח, כלוהו דדמי ליה, או ברמיזא דיליה, לא מתו במיתת נפשהון, וכלוהו לקו, בההוא עניינא ממש. תיח, אמר רבי יהודה, דיוקניה דאדם הראשון, ושפירותיה, י הוה כוהרא דרקיעא עלאה, דעל גבי שאר רקיעי, וכההוא נהורא, דגניו קב"ה, י לצדיקיא

מסורת הזהר

א) גלמי ראו עיניך : ח"א צט. לשיל לך קי"ד ציון א'

חלופי גרסאות ה' גי'א דתנינן. ג' גי'א דאמר. ג' גי'א רבי. ד גי'א ל"ג אפר רב. ס גי'א הוה. ו גי'א ל"ג כולם (ד"א). ז גי'א הוה. ח גי'א בו. ט גי'א ינו. י גי'א הוה. יא גי'א לצדיקיא.

פאמר	הסולם	גלמי ראו עיניך
לח) אמר ר' יהודה וכו': אר"י, כל מעשיו של אדם כתובים בספר, בעולם העליון הן טוב והן רע ועל כולם הוא עתיד ליתן את הדין. כי למדנו אמר רב יהודה אמר רב מה שכתוב, גלמי ראו עיניך וגו', פירושו, אותם הדברים שעשה הגולם, דהיינו הגוף שאינו משגיח מה שיהיה בעולם הבא, כולם ראו עיניך כי עיינת בהם, ועל ספרך כולם יכתבו, ליתן עליהם דין וחשבון לעולם הבא. לפיכך יקדים אדם תפלתו תמיד קודם למעשהו, ויועיל לו.	ענייך, כי גולם פירושו חומר מטרם שנשלם צורתו, ואמר, קודם שזרקת בי נשמה שהייתי גולם, ראו עיניך לעשות בצורתי אנשים שיהיו דומים לי, ועל ספרך כולם יכתבו. שיכתבו בשמותם מי הם. ימים יוצרני, היינו שיוצרו כצורה זו שלו. ולא אחד בהם, היינו שלא נשאף אחד מהם.	גלמי ראו עיניך

לט) אמר ר' יצחק וכו': אר"י, אין אדם עושה עבירות אלא מי שהוא גולם ולא אדם, והיינו אותו אדם שאינו מסתכל בצרכיה של נשמה הקדושה, אלא כל מעשיו כבהמה זו שאינה משגחת ואינה יודעת. אמר רבי בו, לר' יצחק, וכי נקרא דוד גולם. דהיינו שאינו מסתכל בנשמה, שהוא אמר אותו הכתוב.

אמר לו ר' יצחק וכו': א"ל ר"י, אדם הראשון אמר לאותו הפסוק, גלמי ראו עיניך, וכו' (דף קכ"א ע"ב)

לעלמא דאתי, וכל אינון דהוו רמיזא ביה מדיוקניה דאדם הראשון, ביה לקו ומיתו.

מא) דכך ה' אורחוי דקב"ה, יהיב עותרא לבר י אינישו, למה, למיזן עניין, ולמעבד פקודוי. לא עביד האי, י ואתגאי י בההוא עותרא, ביה י ילקי, דכתיב * עושר שמור לבעליו לרעתו. יהיב ליה בנין, למה, למילף להו י אורחוי דקב"ה, ולמיטר פקודוי, כדאמור באברהם, י כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה וגו'. לא עביד האי ומתגאה י בהו, בהו לקי, דכתיב י לא נין לו ולא נכד בעמו וגו'. וכן כהאי גוונא, כד יהיב קודשא בריך הוא, משפירותא טבא עלאה דאדם הראשון ה' להו, למה, בגין למיטר פקודוי, ולמעבד רעותיה, לא עבדו כדין, י אלא אתגאו ביה. י ביה ה' קפ, בהאי שפירותא.

מב) אמר רב אודה, כד ברא קב"ה, אדם הראשון, הוה גולם, עד לא זריק ביה נשמתא, וקרא לההוא מלאכא, דהוא ממונה על דיוקנא דבני נשא, י ואמר לו, עיין, וצר בדיוקנא דדין, י שיתא י בני נשא, הה"ד י ויולד בדמותו י כצלמו י ויקרא את שמו שת, כלומר י שיתא.

מג) א"ר יצחק, מההוא עפרא ממש, דאתברי אדם הראשון, נסיב קב"ה, דאתכראה י אלין י שיתא, וקרא ליה שת, י שיתא, הה"ד * י ויולד בדמותו כצלמו, מאותה העיסה, שנברא הגולם שלו, ועל כך נאמר, גלמי ראו עיניך,

מסורת הוהר

א) עושר שמור לבעליו (קהלת ה') ח"ב סה: ח"ג קפא: ב) כי ידעתיו — ביתו אחריו: בראשית י"ח) ח"א קלח: קפח. ח"ג קיג: ג) לא נין לו (איוב י"ח) ח"ב קיב. ז"ח רות ע"ו סג של. ד) ויולד בדמותו: לפיל ב"ב קצ"ח ציון ד'.

תלומדי גרסאות ה' ניא ארחוי, כ ניא נש. נ ניא ואי אתגליא ביה, ד ניא ההוא. ה ניא ילקו (אה"ל) ו ניא ארחוי. ז ניא ליג בהו. ח ניא בהו. ט ניא ליג אלא. י ניא וכיה. יא ניא אמר. יב ניא ואמר ליה. יג ניא שתא. יד ניא בנו שת. יו ניא כצלמו וגו'. יז ניא ליג ויקרא את שמו שת. יח ניא שתא. יט ניא אלין. יא ניא שתא. יב ניא שתא.

מאמר

הסולם

גלמי ראו עיניך

כל אלו שהיה בהם רמז משהו מצורתו של אדם הראשון, הוכו בו ומתו. כמ"ש לסנינו.

מא) דכך אורחוי דקב"ה וכו': כי כך דרכיו של חקב"ה, אם נותן עושר לאדם, למה נותן לו, הוא, לזון את העולם, ולעשות מצותיו, לא עשה זה, אלא שמתגאה בעשרו, בו יוכה, שכתוב עושר שמור לבעליו לרעתו.

יהיב ליה בנין וכו': אם נותן לו בנים, למה נותן לו, הוא כדי ללמדם דרכיו של חקב"ה ולשמור מצותיו, כאמור באברהם, כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו'. לא עשה זה, אלא שמחגאה בהם, בהם הוא מוכח, שכתוב לא נין לו ולא נכד וגו'.

יכן כהאי גוונא וכו': וכך בדרך זה, כאשר נתן חקב"ה להם, מיופסי הטוב תעליון (רמזוי דף קכ"א ע"ב י' קכ"ב ע"א).

של אדם הראשון. למה נתן להם זה, הוא כדי לשמור מצותיו ולעשות רצונו. לא עשו זה, אלא שנתגאו בו, באותו היופי שנתברכו בו הוכו. מב) אמר רב יהודה וכו': אריי, כשברא חקב"ה את אדם הראשון בעוד שהיה גולם, מטרם שזרק בו הנשמה, קרא לאותו המלאך שהוא ממונה על צורות בני אדם, ואמר לו, עיין וצר בצורתו של זה, ששת אנשים. והם: שמשון, שאול, עשהאל, יאשיהו, צדקיהו, אבשלום, כמ"ש בסרקי דר"א סרק נ"ג. וזוהו שכתוב, ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת, כלומר ששה. דהיינו ששה אנשים חנ"ל.

מג) אמר ר' יצחק וכו': אריי מאותו העפר ממש שנברא אדם הראשון לקח חסב"ה לברוא אלו ששה אנשים, וקרא לו שת שפירושו

ועיינת ב' בו, י לעשות דדאמו ליה. ועל ספרך כלם יכתבו, מאן אינון, כלהו דלא נטרו, י מאי דיהב קודשא בריך הוא לון, ואתרדו מן י עלמא.
 מד) תנן התם, אמר רב יהודה אמר רב אשכחנא, * דתלת מטרן הוי ליליא, וכל חד וחד, אית עניינא, דקודשא בריך הוא, בבר נש. כד נפיק נשמתיה מניה, ואשחאר י ההוא גולמא, נאים על ערסיה, ונשמתיה סלקא בכל י ליליא, קמי קודשא בריך הוא, א"ר י יצחק, אי זכאה היא, חדאן עמה, ואי לא דחיין לה לבר.

מה) אמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב השבעתי אתכם בנות ירושלם אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני. אמר רבי פנחס אמר רבי יהודה, י השבעתי אתכם בנות ירושלם, הנשמה אומרת לאותם הנשמות, הזכות ליכנס לירושלם של מעלה, והם הנקראות בנות ירושלם, על שזכות ליכנס שם, ולפיכך הנשמה אומרת להם, השבעתי אתכם בנות ירושלם אם תמצאו את דודי, דא קודיא בריך הוא. רב אמר, זה זיו אספקריאה של מעלה. מה תגידו לו שחולת אהבה אני, ליהנות מזיו שלה, ולהסתופף בצלו. רב הונא אמר, שחולת אהבה אני, אותה התשוקה, והכסוף שכספתי בעולם על הכל, לפיכך אני חולה.

מו) רבי יהודה אמר, זו אהבה, שאוהבת הנשמה לגוף, דכיון שנשלם ס קצו של גוף, אותם הימים שנגזרו עליו, כמה דאת אמר ויהיו חיי שרה, מה כתיב, י ויקם אברהם מעל פני מתו וגו'. אמר רב יהודה אמר רב, מה כתיב בפסוק קודם זה, דכתיב י ותמת שרה בקרית ארבע היא חברון בארץ כנען. מז) רבי יצחק אמר רבי יוחנן, ברא * קודשא בריך הוא לאדם, והכניס בו ארבעה דברים, הנחלקים בגוף. אמר רבי יהודה, המחוברים בגוף. רבי יצחק אמר, הנחלקים בגוף, שהם חולקים להתפרש, כל אחד ליסודו, כשיוצא

מסורת הזהר

א) תלת מטרן הוי ליליא: לעיל ב"א שט"ז ציון א. ב) השבעתי אתכם (שה"ש ה') ת"ז תק' ו' בהשמות קמד. ג) ויקם אברהם מעל פני מתו ח"א קכב. קכג. קכז. ד) והמת שרה: (בראשית כ"ב) ח"א קכב: קכג. קכד: קכה. תק"ח קי"ט טא שיא, טג שכ.

חלופי גרסאות א ג"א ליג בו, ב ג"א מוסיף לעשות בו, ג ג"א פאן, ד ג"א מוסיף עלמא ואתדנו בחחא דינא, ס ג"א וחחא, ו ג"א ליליה, ז ג"א ליג יצחק, ח ג"א ליג ירושלים, ט ג"א קצה.

מאמר

הסולם

בלפי ראו עיניך

שפירושו שתא. כלומר שקרא והזמין ששה אנשים, וזהו שכתב ויולד ברמותו כצלמן, דהיינו מאותו הבצק שנברא הגולם שלו, ועל כך נאמר גלמי ראו עיניך, שפירושו, שעיינת לעשות דומים אליו. ועל ספרך כולם יכתבו, מי הם כולם. היינו שלא שמרו מה שנתן להם הקב"ה ונגרשו מן העולם.

ומשמורה, יש לו להקב"ה ענין מיוחד עם האדם והוא כאשר הנשמה יצאה הימנו, ואותו הגולם, דהיינו הגוף, נשאר ישן על מטתו, ואז נשמתו עולה בכל לילה לפני הקב"ה, ויש לו ענין מיוחד עמה בכל משמורה ומשמורה. אמר ר' יצחק, אם היא זוכה, שמחים עמה למעלה, ואם לא דוחין אותה לחוץ.

פח) אמר רב יהודה אמר רב וכו': מכאן עד אות ג' א"צ פירוש.

מד) תנן התם וכו': למדנו שם: אמר רב יהודה אמר רב, מצאנו שג' משמורות מתחלק תלילה, דהיינו לג' פעמים ד' שעה, וכל משמורה

(דפו"י דף קכ"ב ע"ב) (דף קכ"ב ע"ב)

האדם מן העולם הזה. רבי יהודה אמר, המחוברים בגוף, בחייו, משמע מקרא דכתיב, ותמת שרה, ^א זה הגוף. בקרית ארבע, אלו הארבע יסודות. היא חברון, שהיו מחוברים בגופו, בחייו. בארץ כנען, בעולם הזה, הבוחר אדם בזמן מועט.

מח) ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה. היינו י דתנן, כל שבעת הימים, נפשו של אדם, פוקדת לגופו, ומתאבלת עליו, הדא הוא דכתיב, * אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל. כהאי גוונא, ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה. ויבא אברהם, זו היא הנשמה. לספוד לשרה, יזה הגוף.

מט) אמר רבי יצחק, בשעה שהנשמה זוכה, ועולה למקום מעלתה, הגוף שוכב בשלום, וינוח על משכבו, י הדא הוא דכתיב, י יבא שלום ינוחו על משכבותם הולך נכחה. מאי הולך נכחה. אמר רבי יצחק, הנשמה הולך נכחה, למקום העדן, הגנוז לה. מאי משמע. אמר רבי יהודה, מהאי משמע. נכחה כתיב, בה"א. ובשעה, שאינה זוכה, והיא ראויה לקבל * עונשה, הולכת משוממת, ומבקרת בכל יום לגוף, ולקבר.

נ) א"ר יוסי, האי ^א קוליתא ^ב דקרדינותא, כד אזיל בסריחותא לכאן ולכאן, אזל ומבקר לה ו לאתרה, י תריסר ירחי. כך נשמתא, היא דאתחזיא לקבלא ענשא, אזלה לבר בעלמא, ומפקדת לה לאתרה, תריסר ירחי, בבתי קברי ובעלמא.

נא) אמר רבי יהודה, תא חזי דכתיב י ויקם אברהם מעל פני מתו וגו', א"ר ^ב אבא, והא תנן, דכד נשמתא היא בתשלומא עלאה, ^ג ניתוסף בה ה' ונקראת אברהם, בתשלומא י עלאה. והכא את אמר, דכד ליתא זכאה כל

דרך אמת

א) עלם היך שהול קשה וחזק מאלד וכשהול הולך בסריחותא דהיינו שנסף ממקומו ע"י איזה מכה שבו מימ אלז וכ"ו והיינו אפי"ס שהולך בסריחותא מימ הולך ומנקר אותו מקום שהיה בו עד י"ב חדש כך הענין מהנשמה עם הגוף שפוקדת מקומה בעה"ז י"ב חדש.

מסורת הוזהר

א) אך בשרו עליו יכאב: (איוב י"ד) ח"א ר"ט. ח"ב קטנ. ב) יבא שלום ינוחו: (ישעיה ג"ז) ח"א סג. ח"ב קצט. ר: ר"י. ח"ג דצו: ג) ויקם אברהם: לעיל דף ס"ז ציון ג.

חלופי גרסאות א ג"א זז. ב ג"א דכתיב. ג ג"א זז. ד ג"א היינו דכתיב. ס ג"א דקרדינותא. ו ג"א לאתריה (אה"ל). ז ג"א ליג תריסר ירחי (אה"ל). ח ג"א מוסף אבא בר שלום (אה"ל). ט ג"א נתוסף. וניא ליג מן ניתוסף עד והכא. וניא אתוסף היא בה (אה"ל). י ג"א ליג עלאה.

מאמר

ג) אמר ר' יוסי וכו': אר"י, עצם קולית הקשה. דהיינו עצם הירך, שהוכה ומש ממקומו ופוסרח לכאן ולכאן. הוא חולך ומבקר את מקומו שנים עשר חודש. כך אוחה הנשמה הראויה לקבל עונש, הולכת בחוף בעולם ופוקדת את מקומה בעולם ובבית הקברות שנים עשר חודש.

נא) אמר ר' יהודה וכו': אר"י בוא וראה, שכתוב ויקם אברהם מעל פני מתו וגו' הקשה ר' אבא, והרי למדנו, כאשר הנשמה (רפוי"י דף קכ"ב ע"ב *) דף קכ"ג ע"א)

הסולם

לספוד לשרה ולבכותה

היא בשלמות העליון, דהיינו מבינה, ניתוסף בה ה' ונקרא אברהם בשלמות העליון. וכאן אתה אומר, כמו שאינו צדיק כל כך, שכתוב, ויקם אברהם וגו', ואתה עושה את מי שיושב בכסא גזול, שירד לשבת בתוך כסא קטן תחתון-פירוש. כי סוד ה' של אברהם שנתוסף לו, רומז שעלה והשיג המוחין הגדולים מבינה כנ"ל (בפרשת לך דף קמ"ז ר"ה וזה ששואל. עש"ה), וסוד הכתוב ויקם אברהם מעל פני מתו, יורה על המוחין דקסנות המאירים לגוף.

כך, דכתיב ויקם אברהם. עבדת מאן דיתיב ב' בכרסייא, נחית בגו זוטר תתאה.

(נב) אלא הכי גזרנא, ויקם אברהם מעל פני מתו, י דאמר ר' בו אמר רבי זריקא, כשהנשמה ראויה לעלות למקום עדנה, קודם י מגינה על הגוף הקדוש, שיוצאת משם, ואח"כ עולה, למקום מעלתה, הה"ד ויקם אברהם מעל פני מתו, זהו הגוף.

(נג) וידבר אל בני חת, אלו שאר גופות הצדיקים, שהם י חתחתים ונהלמים בעולם, למען יראת קונם, י חתים על שהם שוכני עפר, ואמאי צריכה להו, אמר ר' יהודה, כלא במניינא כתיבין, ועל י דהוי גופא במניינא עמהון.

(נד) ומה א"ל, בדרך פיוס ובדרך כבוד, * גר ותושב אנכי עמכם וגו', דהאי גופא, י יהוי במניינא חד עמכון בחבורא ב' דא. י א"ר, ראה מה כתיב י ויענו בני חת את אברהם וגו'. כמו כן, בדרך כבוד, בדרך פיוס הה"ד י שמענו אדוני נשיא אלהים אתה בתוכנו.

מסורת הזוהר

א) גר ותושב אנכי: בראשית כ"ג. ב) ויענו בני חת: (שם). ג) שמענו אדוני: (שם) ח"א קכו: ח"ג יב:

חלופי גרסאות ח ג"א בכרסיא. ז ג"א א"ר זריקא אמר רב כהנא (אה"ל). ג ג"א חגיגה. ד ג"א התחתים. ו ג"א מושיף בני התחתים. ו ג"א וחתים. ו ג א דא חוי החוא, ונ"א די חוי ההוא (אח"ל). ו ג"א חוי. ז ג"א ל"ג יהוי, ונ"א חוי, ונ"א דיתוי (אח"ל). ח ג"א חד (אה"ל). ט ג"א א"ר יצחק (אה"ל).

לספור לשרה ולבכותה

הסולם

מאמר

ומיושב בזה הקושיא הנ"ל, איך ירד ממוחין דגדלות למוחין דקטנות, כי לא המשכים בשביל עצמה, אלא בשביל הגוף.

(נג) וידבר אל בני חת: הם שאר גופות הצדיקים, הנפחדים ומוכים בעולם למען יראת קונם, ומפחדים וחתים על שהם שוכני עפר, ועל כן נקראים בני חת. ושואל ולמה צריכה הנשמה את גופות הצדיקים. אמר ר' יהודה, כולם כתובין במנין, היינו שמכניסם בחשבון ומוציאם לחחיית המתים בחשבון, ועל כן דברה עמהם הנשמה כדי שהגוף יהיה במנין עמהם וז"ש וידבר אל בני חת. וכבר נתבאר ענין זה לעיל בתוספתא דף ד' ד"ה כלהו ע"ש ועוד יתבאר לפנינו).

(נד) ומה אמר להו וכו': ומה אמרה להם הנשמה שנקראת אברהם. אמרה בדרך פיוס ובדרך כבוד, גר ותושב אנכי עמכם וגו'. שפירושו, שאמר להם: גוף הזה יהיה עמכם במנין אחד בחבור הזה. אמר רבי, ראה מה כתיב, ויענו בני חת את אברהם וגו' שהם ענו לו כמו כן בדרך כבוד ובדרך פיוס. וז"ש שמענו אדוני וגו'.

כי ויקם, פירושו קבלת מוחין. הטעמידים אותו על רגליו מעל פני מתו, היינו מהפנים השייכים לגוף המת, שנקרא שרה כנ"ל, שהם מוחין דקטנות, ופקשה כיון שהנשמה נקראת בשם אברהם, הרי זה יורה שכבר יש לה מוחין דגדלות מבינה עלאה, ואם כן איך אומר הכתוב ויקם אברהם מעל פני מתו. שיוורה על מוחין דקטנות. וז"ש עבדת מאן דיתיב בכרסייא, נחית בגו זוטר תתאה, שאתה עושה את היושב בכסא גדול, לירד לשבת בכסא קטן תחתון.

(נז) אלא הכי גזרנא וכו': אלא כך אני מחליט בביאור הכתוב, ויקם אברהם מעל פני מתו, כי אמר ר' בו אמר ר' זריקא, כשהנשמה ראויה לעלות למקום העדן שלה, היא מגינה קודם על הגוף הקדוש שיוצאה משם, ואחר כך היא עולה למקום מעלתה, חת"ד ויקם אברהם מעל פני מתו, פירושו, שמקודם שהנשמה מסתלקת מהגוף לעלות לגן עדן היא מפשיכה בשביל הגוף מוחין הראויים לו, כדי שיוכל להתחבר במנין עם שאר גופות הצדיקים, כפ"ש לפנינו, ואלו המוחין סרומזים בהכתוב ויקם אברהם וגו'.

(רסו"י דף קכ"ג ע"א * דף קכ"ג ע"ב)

נה) מאי נשיא אלהים אתה. אמר ר' פנחס, קודם שיצא הצדיק מן העולם, בת קול יוצאת בכל יום, על אותם הצדיקים בגן עדן, הכינו מקום לפלוני שיבא לכאן. ועל כן הם אומרים, מאת אלהים מלמעלה, אתה נשיא, בכל יום בתוכנו, במבחר קברינו, במבחר הצדיקים, בחבורת הצדיקים הזוכרים, מנה אותה הכניסהו בחשבון עמנו, ואיש ממנו לא ימנע, את הַ המנין, כי כולנו שמחים בו, ומקדימים לו שלום.

נו) אמר רבי יוסי בן (*) פזי, תא חזי, כיון שהנשמה פוגעת בהם, י ותדון, לאחר כך, י פוגעת לאותו המלאך, הממונה עליהם, דתנו, מלאך ממונה, על בתי קברי, * ודומה שמו, והוא מכריז ביניהם, בכל יום, על הצדיקים, העתידים ליכנס ביניהם, ומיד פוגעת בו, כדי לשכן הגוף, בהשקט, ובבטחה, ובמנוחה, 7 ובהנאה, הדא הוא דכתיב, וידבר אל עפרון.

נז) אמר רבי ייסא, זה המלאך הנקרא דומה, ולמה נתכנה שמו עפרון, על שהוא ממונה על שוכני עפר, והופקדו בידו, כל פנקסי הצדיקים, וחבורות החסידים, השוכנים בעפר, והוא עתיד להוציאם בחשבון.

נח) ותאנא אמר רבי אלעזר, לעתיד לבא, כשיפקוד הקב"ה להחיות המתים, ה יקרא למלאך הממונה על הקברות, ודומה שמו, ויתבע ממנו מנין כל המתים, הצדיקים והחסידים, ואותם גרי הצדק, ושנהרגו על שמו, והוא מוציאם בחשבון, כמו שנטלם בחשבון, הדא הוא דכתיב 2 המוציא במספר צבאם ו וגוי איש לא נעדר.

נט) ותאנא, אמר רבי שמואל ברבי יעקב, נפשות הרשעים, נתונות בידו של מלאך זה, ששמו דומה, להכניסם בגיהנם, ולדון שם, וכיון שנמסרות בידו, שוב אינן חוזרות, עד שיכנסו לגיהנם, וזה יראת דוד, שנתיירא, כשעשה אותו עון, שנאמר 2 לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי. אמר רבי ייסא, הנשמה פוגעת לו, להכניס אותו גוף, עם שאר גופות הצדיקים, בחשבונם, הדא הוא דכתיב 1 וידבר אל עפרון 3 וגוי.

ס) אמר רבי תנחום, חמלאך קודם 4 ואומר לו. ראה מה כתיב למעלה, 5 ועפרון יושב בתוך בני חת, שחתו לשכון בעפר, והוא מקדים ואומר לו, להכניס אותו הגוף, בחשבון הצדיקים, הה"ד ויען עפרון החתי את אברהם

מסורת הזוהר

(א) דומה: לעיל בהקדמת זוהר ק"ו ציון ד'. (ב) המוציא במספר צבאם: לעיל בהקדמת זוהר דף כ"א ציון ד'. (ג) לולי ה' עזרתה: (תהלים צ"ד) ח"א ח: צד. קבר. (ד) וידבר אל עפרון: בראשית כ"ג. (ה) ועפרון יושב: (שם) ח"א קכו: קכה.

חלופי גרסאות א נ"א המנין. ב נ"א וחורה לה (אה"ל). ג נ"א פוגע. ד נ"א עלאה. ס נ"א וקרא. ו נ"א ל"ג וגוי. ז נ"א ל"ג גוף. ז נ"א הגוף (אה"ל). ח נ"א ל"ג וגוי. ט נ"א ואמר.

מאמר	הסולם	דומה נטלם בחשבון ומוציאם בחשבון
נה) מאי נשיא אלקים אתה וכו': מכאן עד אות נ"ט א"צ פירושו.	הקב"ה להחיות המתים וכו'. ויתבע מטנו מנין וכו' והוא מוציאם בחשבון. כבר נתבאר זה לעיל דף ה' ד"ה וההפך.	
נט) ותאנא אמר ר' אלעזר וכו': כשיפקוד (דף ראוי קכ"ג ע"ב ס) יף קכ"ד ע"א)		מהו

באזני בני חת לכל באי שער עירו לאמר. מאי לכל באי שער עירו. רב נחמן אמר, אינון * דעאלו, בכתב חושבן פנקסיה דאמר רב נחמן, והכי אתגזר, א בחשבון י על ידי דדומה, עאלין בבתי קברי, ובחושבן פתקא, זמין לאפקא לון, והוא ממונה על דיירי עפרא.

סא) מהו השדה נתתי לך והמערה אשר בו. אמר רבי יוסי, הפקדא דשלוה, ומנוחה י רבה. אמר ר' שלום בר מניומי, אין לך כל צדיק וצדיק, מאותם העוסקים בתורה, שאין י לו מאתים עולמות וכסופין בשביל התורה הה"ד * ומאתים לנוטרים את פרו, ומאתים, על שמוסרים עצמם בכל יום, כאילו נהרגו על קדושת שמו, נצחו, כהאי פסוקא למסור נפשו על קדושת שמו, מעלה עליו הכתוב ו כאילו נהרג בכל יום עליו, הה"ד י כי עליך הורגנו כל היום. אמר רב נחמן, כל המוסר נפשו בהאי פסוקא, נוחל ארבע מאות עולמות לעולם הבא. אמר רב יוסף, והא תנן מאתים. אמר רב נחמן מאתים על התורה, ומאתים על שמסר עצמו בכל יום, על קדושת שמו. (ע"כ מדה"נ)

סב) ותמת שרה נקרית ארבע. ר' אבא אמר, כגוונא דא, לא הוה בכל נשי עלמא, דהא אתמר חושבן יומהא, ושנהא, וקיומהא בעלמא, וההוא אתר דאתקברת ביה. אלא לאחזאה, דלא הוה י כשרה, בכל נשי עלמא. סג) ואי תימא הא מרים, דכתיב י ותמת שם מרים ותקבר שם. בגין לאחזאה סרתנא דישראל קא אתא, דהא י מייא לא אזלי י להו בישראל, אלא י בזכותא דמרים. אבל לא אתמר במיתתה, כמה דאתמר בשרה. סד) רבי יהודה פתח י אשריך ארץ שמלכך בן חורין ושריך בעת

פסורת הזהר

א) ומאתים לנוטרים את פרו: לעיל וירא ט' ציון ב'. ב) כי עליך הורגנו: (ההלים מ"ד) ח"ב קיט: קצח. ת"ז תי"ח לה. תכ"א נט: ג) ותמת שרה בקרית ארבע; לעיל דף ט"ז ציון ד. ד) ותמת שם מרים: לעיל דף ו' ציון ג. ה) אשריך ארץ: לעיל לך קס"ד ציון א'. חלופי גרסאות א) ג"א חשבון וניא מוסיף דעל [על] חשבון. וניא על בחשבון (אח"ל). וניא דעל חשבון ידיו (ד"א). ב) ג"א ל"ג על. ג) ג"א דבא. ד) ג"א בו. ס) ג"א וכך אמרו בהאי פסוקא דכתיב ואהבת את ה' (ג"א וגו') אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך ותאנא כל המכוין לבו בהאי פסוקא כדי למסור. וניא כהאי פסוקא דכתיב ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ותנא כל אדם המכוין לבו בהאי פסוקא למסור (אח"ל). וניא כאילו. ז) ג"א ל"ג מן אמר עד על. ח) ג"א אחא (אח"ל). ט) ג"א בשר. י) ג"א מיא. יא) ג"א בהו. יב) ג"א בזכותה.

ותמת שרה בקרית ארבע

הסולם

מאמר

סא) מהו השדה וכו' א"ר יוסי הפקדא דשלוה וכו': הפקדא, פירושו אוצר, בדומה להמלה הפתק (ע"ז ל"ט ע"ב) (ע"כ מדרש הנעלם). סב) ותמת שרה בקרית ארבע: ר' אבא אמר, כעין זה לא היה בכל נשי העולם. כי נאמר חשבון ימיה ושנותיה וחיים שלח בעולם. ומקום ההוא שנקברה בו. כדי להראות שלא היה בכל נשי העולם כמו שרה.

סד) ר' יהודה פתח וכו': ר"י פתח אשריך ערץ שמלכך בן חורין וגו', מקרא הוה

ארוהו

(דפו"י דף קכ"ד ע"א *) דף קכ"ד ע"ב)

יאכלו, האי קרא אוקמוה חברייא, אבל אית לן לאסתכלא ביה, דזכאין אינון ישראל, דקודשא בריך הוא יהב לון אורייתא, למנדע כל אורחין סתימין ולאתגלייא לון רזין עלאין.

סה) והא אתמר, אשריך ארץ דא ארץ החיים, בגין דמלכא דילה, אזמין לה כל ברכאן, דאתברכא מאבהן עלאין, רזא דוא"ו, דאיהו קיימא לארקא עלה ברכאן תדיר, ואיהו בן חורין, בן יובלא, דאפיק עבדין לחירו, י ברא דעלמא עלאה, דאפיק תדיר י כל חיין, וכל נהירו, וכל משח רבות, וכלא י אנגיד האי ברא בוכרא, להאי ארץ, כד"א * בני בכרי ישראל, ובגין כך, אשריך י ארץ.

סו) ומה דאתמר אי לך ארץ שמלכך נער, כמה דאוקמוה, דהאי ארץ תתאה, ועלמא תתאה, לא ינקא אלא מגו שלטנותא דערלה, וכלא מההוא מלכא דאקרי נער, כ כמה דאוקמוה. ווי לארעא דאצטריך לינקא הכי.

סז) תא חזי י האי י נער * לית ליה מגרמיה כלום, בר כד נטייל ברכאן לזמנין ידיען, י וכל זמנין דאתמנעו י מניה, י ואתפגים סיהרא, ואתחשך, וברכאן אתמנעו מניה, ווי לעלמא, דאצטריך י לינקא יו בההיא

מסורת הזהר

א) בני בכרי ישראל: לעיל לך קמ"ד ציון ד'.

חלוסי גרסאות א גיא דנפיק מעלמא עלאה וליג מן בן ער דאסיק חריר. וגיא מוסיף דנפיק מעלמא עלאה בן יובלא (אה"ל). כ גיא בר. ג גיא מוסיף כל ברכאן כל חיין. ד גיא רבו. ס גיא אעיד. ו מוסיף ארץ שמלכך. ז גיא ערלה. ו גיא דעילא. ו גיא דעלה (אה"ל). ח גיא ליג כמה דאוקמוה. ט גיא הא. י גיא ליג נער. ו גיא ארץ. יא גיא ולזמנין (אה"ל). יב גיא מינית. יג גיא ואתכניש. יד גיא מוסיף לינקא מינית (אה"ל). טו גיא בהחוא (אה"ל).

מאמר	הסולם	ותמת שרה בקרית ארבע
בארוהו החברים. אבל יש לנו להסתכל בו, כי אשריהם ישראל שהקכ"ה נתן להם התורה לדעת כל דרכים הסתומים ולגלות להם סודות העליונים.		בוכרא להאי ארץ, וכל המוחין הנ"ל של יובל ושל אר"א עלאין ששפיע בן הבכר שהוא ז"א. לארץ הזו, שהיא הנוקבא, כמו שאתה אומר בני בכרי ישראל. שזה נאמר על ז"א שנקרא ישראל. ונקרא בן בכור, בעת שיש לו כל אלו המוחין הנ"ל. ובגין כך אשריך ארץ. וע"כ אומר הכתוב עליה, אשריך ארץ.
סה) והא אתמר. אשריך ארץ: זהו ארץ החיים. דהיינו הנוקבא המלבשת לאלקים חייה, שהוא אמא, משום שהמלך שלה שהוא ז"א, הכין לה כל הברכות שהתברך מאבות העליונים, דהיינו אר"א עלאין, שהמלך הוה הוא סוד ח', שהוא עומד להריק עליה תמיד ברכות. והוא נקרא בן חורין. להיותו בן יובלא שהיא בינה דהיינו יסוד"ת, שהמוחין שלה מוציאים עבדים לחירות שהם המוחין דהארץ חכמה, והוא בן לעולם העליון, שהוא אר"א עלאין, שמשפיע תמיד מוונגם התמיד, כל חיים וכל אור, וכל שמן של גדולה וכבוד, פירוש. כי המלך שהוא ז"א הוא בן ליובלא שמשם מושפע מוחין לחירות שהוא הארץ חכמה והיא גם בן לאר"א שזווגם תמיד ולא נפסק לעולם שמהם כל המוחין הנ"ל. וע"כ נקי בן חורין ולא בן חירות. (כמ"ש לעיל לך קמ"ה י"ה הכי הוא עש"ה) וכלא אנגיד האי ברא		סו) ומה דאתמר אי לך וגי: ומה שנאמר. אי לך ארץ שמלכך נער הוא כמו שבארוהו, (לעיל לך דף קמ"ה אות תמ"ט) שארץ זו התחתונה ועולם התחתון אינו יונק אז אלא מממשלת הערלה, והכל נמשך למטה רק ממלך ההוא שנקרא נער דהיינו מטטרון, כמו שבארוהו. ווי לעולם הצריך לינק כך.
דסו"י דף ככ"ד ע"כ י) דף קכ"ה ע"א)		סז) ת"ח האי נער וכי: בוא וראה נער הזה, שהוא מטטרון, אין לו מעצמו מאומה, רק מה שמקבל ברכות מהנוקבא לזמנים ידועים. וכל פעם שנמנעו ממנו, כי נסגמה הלכנה שהיא הנוקבא, ונחשכה, שאז נמנעו הברכות ממטטרון, ווי באותה שעה לעולם הצריך לינק ממנו

שעתא. ועוד בכמה דינין אתדן האי עלמא, עד לא ינקא ל מניה, דכלא בדינא אתקיים ואתעבד וואוקמוה.

סח) תא חזי, ותמת שרה בקרית ארבע, רזא איהו, בגין דלא הוה מיחתה, על ידא דההוא נחש עקימאת, ולא שלט בה כשאר בני עלמא. דאיהו שליט בהו, ועל ידיה, י מתו ס בני עלמא, מיומא דגרים לון אדם, בר מש"ה ואהר"ן ומר"ם, דכתיב בהו על פי ה'. ו בגין יקרא דשכינתא. לא כתיב י במרים על פי ה'.

סט) אבל בשרה, כתיב בקרית ארבע, רזא דקרית ס ארבע, ברזא עלאה ולא על ידא אחרא, בקרית ס ארבע ולא בנחש. י בקרית ארבע היא חברו, דאתחבר דוד מלכא באבהו, ועל דא לא הוה מיתתה בידא אחרא, אל. בקרית ארבע.

ע) תא חזי, כד יומין דבר נש, אתקיימו בדרגין עלאין, י אתקיים בר נש בעלמא, כיון דלא י אתקיים בדרגין עלאין, נפקי ונחתי לתתא, עד דקריתו

חלוסי גרסאות ל נ"א מינית. ז נ"א ואחזרת. נ נ"א מוסיף ואוקמוה חכי. ד נ"א מיחו. ס נ"א ל"ג בני עלמא. ו נ"א ובגין יקרא דנחש ואחרן ולא נ"א אורה ארעא דתיחל מרים עמון (הרמ"ק). ונ"א מוסיף ובגין יקרא דמשה וכו' ובגין יקרא דשכינתא (אה"ל). ז נ"א מוסיף בה במרים. ח נ"א שמע (אה"ל). ט נ"א שמע. י נ"א ל"ג בקרית ארבע. יא נ"א ל"ג מן אתקיים עד נפקי. יב נ"א אתקיימו (אה"ל).

תמת שרה בקרית ארבע

הסולם

מאמר

אשריך ארץ שמלכך בן חורין. (כנ"ל באות ס"ה) ומבחינת לפטה מפרסא. דהיינו מחזה ולכטה דז"א. היא נבחנת בסוד שביעאה לבנין שהם נה"י, ונקראת מלכותא דיוסף, כמ"ש שם. וז"ש רזא דקרית ארבע ברזא עלאה, הסוד של קרית ארבע היא בסוד העליון. דהיינו מלכותא דדוד, שהיא העליונה שלמעלה מפרסא דז"א ולא על ידא אחרא, ולא על ידי האחרת שהיא המלכות התחתונה שלמעלה מפרסא שה"ס שביעאה. כנ"ל, בקרית ארבע ולא בנחש, וע"כ נשמע מהכחוב שלא מתה מבחינת הנחש, שהיא מלאך המות, כי אין לו שליטה ואחיות בהמלכות שמבחינת למעלה מפרסא, הנקראת קרית ארבע. ומוסיף לכא, ואמר בקרית ארבע היא חברון, שפירושו, דאתחבר דוד מלכא באבהו, שהם חג"ת שלמעלה מפרסא דז"א, ועל דא לא הוה מיתתה בידא אחרא על ידי מלאך המות הנמשך ממלכות התחתונה, כמו שמבאר לפנינו, אלא בקרית ארבע.

ממנו את קיומו, ועוד נידון העולם בהרבה דינים, מטרים שיונק ממנו, אלא מן הקליפות, כי הכל מתקיים ונעשה אז בדין. וכבר באדוחו.

סח) תא חזי ותמת שרה וכו': הוא סוד, כי לא היה מיתתה על ידי אותו נחש העקלתון, דהיינו מלאך המות, ולא שלט עליה, כמו שהוא שולט על כל בני העולם, שכל בני העולם מתים על ידו, מיום שגרם להם אדם המיתתה, חוץ מפעשה אחרן ומרים שלא מתו על ידי מלאך המות אלא בנשיקה, שכתוב בהם על פי ה', ומשום כבוד השכינה לא כתוב במרים על פי ה', אע"פ שגם היא מתה בנשיקה. (כמ"ש במסכת בכא בתרא דף י"ז ע"א).

סט) אבל בשרה כתיב בקרית ארבע: שמתה בסוד קרית ארבע. בסוד עליון, ולא על ידי אחר, בקרית ארבע ולא בנחש. בקרית ארבע היא חברון, שנתחבר דוד באבות, ועל כן לא היה מיתתה על ידי אחר אלא בקרית ארבע.

פירושו. יש ב' בחינות מלכות הנקראות רביעאה ושביעאה, כמ"ש לעיל (בראשית א' דף ק"י ד"ה מלכותא דדוד ע"ה) שמבחינת למעלה מפרסא. דהיינו מחזה ולמעלה דז"א, היא נקראת רביעאה לאבות שהם חג"ת, ונקראת מלכותא דדוד, וכן קרית ארבע. והיא המחוקקת בסוד ארץ החיים, שעליה נאמר

(דפו"י דף קכ"ה ע"א)

להאי דרגא דמותא שריא ביה, וכדין נטיל רשו ה לאפיק נשמחא, (ה) וטאם
 עלמא בזמנא חדא, ונטיל נ נשמחא, וסאיב ליה לגופא, ואשתאר מסאבא.
 זכאין אינון : צדיקיא דלא אסתאבו, ולא אשתאר בהו מסאבותא.
 (עא) ותא חזי, ד באמצעות (ב) דרקיעא, (ג) אתקטר חד אורחא י קסטיריא.
 ואיהו * ו חויא, דרקיעא, דכל ה ככבין דקיין, כלהו קטירין ביה, וקיימי
 ביה, (ד) תלי תלין, ואינון ממנן י בסתירו עובדי י בני עלמא.
 (עב) כגוונא דא, כמה חבילי טהירין, נפקי לעלמא, מהאי י חויא עלאה
 קדמאה, י דאתפתא ביה אדם, י וכלהו ממנן י בסתירו עובדי *) עלמא, ובגין
 כך, אתי בר נש לאתדכאה, מסייעין ליה מלעילא, וסיועא דמאריה סחרא
 ליה, ואסתמר ואקרי קדוש.
 (עג) אתי בר נש לאסתאבא, כמה חבילין טהירין י אודמנו ליה וכלהו
 י שריין י ביה, י ומסחרין ליה, ומסאבין ליה, ואקרי טמא, וכלהו אזלי,
 ומכרזי קמי, טמא טמא, כמה דאת אמר י וטמא טמא יקרא. וכלהו י קטירין
 בהווא כל חויא קדמאה, כ וסתירין בכמה כ עובדי כ עלמא.

מסורת הזהר

דרך אמת

(א) סימא דהא אמרו מלאך המוש נשמונה ועי' בנליון
 פנחס רס"ו ח' (ג) כליה ע"ש חסכרה דרביי וכו'.
 (ג) מקושך דרך אחד המליר ומחיר ולאנו דרך הוא
 היכח הנחש העליון וכל כוכבים דקים וקביים קטורים בו
 בסחירם כ"ח מה שהם עוזרים בסחר כאלומרו ולינון ממנן בסחירו וכו', (ד) פי' זהו חלי.
 חלוסי גרסאות ה גיא ואפיק. ז גיא נשמחין. ג גיא צדיקיא. ד גיא ליג באמצעות. ס גיא קסטיריא.
 וגיא קטירא (אה"ל). ו גיא חויא. ז גיא ברקיעא. ח גיא כוכבין. וגיא מוסיף האי ככבין
 (אה"ל). ק גיא תלי תליין. י גיא בסטירו. יא גיא ליג בני. יב גיא חויא. יג גיא דאחפתה. יד גיא ליג מן
 וכלהו עד ובגין. טו גיא בסטירו. טז גיא אודמנן. יז גיא מוסיף סחרן ושריין. יח גיא ושריין. יט גיא שריין וסחרין
 ליה (אה"ל) יח גיא ליה. יט אה"ל כתב ומסחרין ליה אד"ג. כ גיא מוסיף קטירי קטירין (אה"ל). כל גיא חויא.
 וגיא חויא. כג גיא וסטרין. וגיא וסטרין. וגיא וסטרין (אה"ל). כג גיא עובדיו. כל גיא דעלמא.

חויא דרקיעא

הסולם

מאמר

וראה, באמצעו של הרקיע, נקשר אורח
 מבהיק. והוא נחש הרקיע שנקרא כפי החוכנים קו
 החלב, שכל הככבים הדקים כולם קשורים בו,
 ועומדים בו תלי תלים, דהיינו שהם מקובצים
 ועומדים בו, כמו הרים על הרים בלי מספר.
 והם ממונים על מעשים של בני העולם שבסתר.
 (וכבר נחבאר זה לעיל בראשית ב' דף ע"ג ד"ה ביאור.
 ע"ש).
 (עב) כגוונא דא וכו': כעין זה, כמה אגודות של
 אורות הקליפות יצאו לעולם, מאוחו
 נחש העליון הראשון שנתפתה בו אדם, וכולם
 ממונים על מעשי העולם שבסתר, ומשום זה
 כשבא האדם להטהר, עוזרים לו מלמעלה, ועזרת
 רבונו מסבב אותו ונשמר. ונקרא קדוש.
 (עג) אחי בר נש לאסתאבא וכו': בא האדם
 להטמא, כמה אגודות אורות של
 הקליפות נועדו לו, וכולם שורים בו ומסבבים
 אותו
 ויורדים למטה מהספירות. עד שקרבים לאותו
 מדרגה שהמות שורה בו, דהיינו מלאך המות, שהוא
 מתחת ספירת המלכות, ששם נאמר, לפתח חטאת רובץ,
 ואז מקבל רשות להוציא הנשמה. והוא עף כל
 העולם בעסיפה אחת ונוטל הנשמה ומטמא את
 הגוף, ונשאר הגוף טמא. אשרי הם הצדיקים שלא
 נטמאו בו, ולא נשאר בגופם טומאה. ור' יהודה
 מביא זה לראיה לדבריו, שלא שלט שרה
 מלאך המות. כי נתבאר כאן, שענין הפיתה
 בא לאדם אחר שיוצא מו"ס ובא למתחת
 מלכות התחתונה, ששם מקומו של מלאך המות,
 שאז נוטל רשות ומוציא נשמתו. ונמצא ששרה
 שמעולם לא ירדה מתחת המלכות התחתונה.
 אלא שמתה בקרית ארבע, שהוא מלכות העליונה
 שלמעלה מפרסא, שבמקום החזה דו"א, ודאי
 הוא. שלא מתה ע"י מלאך המות.
 (עא) ותא חזי באמצעות דרקיעא וכו': ובוא
 (טרמי דף קכ"ה ע"א * דף קכ"ה ע"ב)

עד) ר' יצחק ורבי יוסי, הוּו אזלי מטבריא ללוד. אמר ר' יצחק, תוּוהנא על ההוא רשע ה' דבלעם, דכל עובדוי כ' דההוא רשע, הוּו מסטרא י' דמסאבא. והכא אוליפנא רזא חדא, דכל ד' זיני ס' נחשיא י' דעלמא, כלהון מתקטרן י' ונפקין, מההוא נחש ס' קדמוני, דאיהו רוח מסאבא מזוהמא, ובגין כך, כל חרשין דעלמא, אקרונ על שמא דא, ס' נחשים, וכלהו מהאי סטרא נפקי. ומאן דאתמשך בהאי י' הא אסתאב.

עה) ולא עוד, אלא דבעי לאסתאבא, בגין לאמשכא עליה ההוא סטרא דרוח מסאבא. י' דהא תנינן, כגוונא דאתער בר נש, הכי נמי אמשיך עליה י' מלעילא, אי איהו אתער בסטרא י' דקדושה, י' אמשיך עליה ס' קדושה ס' מלעילא ואתקדש. י' ואי איהו אתער, י' בסטרא י' דמסאבא, הכי אמשיך עליה רוח מסאבא, ואסתאב. דהא אתמר, על מה דתנינן, אתי בר נש לאסתאבא, מסאבין ליה.

עו) בגין כך ההוא רשע דבלעם, בגין לאמשכא עליה רוח מסאבא, מההוא נחש עלאה, הוה ה' אסתאב בכל ליליא באתניה, והוה עביד עמה עובדי אישות, בגין לאסתאבא, ולאמשכא עליה רוח מסאבא, וכדין עביד חרשוי ועובדוי.

עז) ושירותא דעובדוי הוי, נטיל נחש, כ' מאינון חויין, וקטיר ליה קמיה.

דרך אמת

ה) שבלעם היה מסמא עלמו בלחון שלו שזינה עמו וכמו שחז"ל ולא עוד אלא שאתה עשה עמי מעשה איסור וכי. הלופי גרסאות ה' ג'א דבלעם, כ' ג'א ליג דההוא רשע, ג' ג'א מסאבא, ד' ג'א זייני, ס' ג'א נחשא. ו' ג'א בעלמא, ז' ג'א ונסקי, ח' ג'א קדמאה, ט' ג'א מוסיף נחשים ועקרבים [ועקרבים] ואה"ל כתב ועקרבים אדליג, י' ג'א דחא, י"א ג'א הא, ונ"א ליג דחא תנינן, י"ב ג'א ליג מן מלעילא עד קדושה, י"ג ג'א דקדושה (אה"ל), י"ד ג'א מוסיף הוא אמשיך, ט"ו ג'א קדושה, ונ"א מוסיף קדושה עלאה, ס"ו ג'א ליג מלעילא, ס"ז ג'א מוסיף ואי אסתאב, י"ח ג'א מוסיף בסטרא דא, י"ט ג'א ליג מן דמסאבא עד דחא, כ' ג'א פאלין (אה"ל).

מאמר

הסולם

חויא דרקיטא

אותו, ומטעמין אותו ונקרא טמא, וכולם הולכים ומכריזים לפניו, טמא טמא, כמש"א, וטמא טמא יקרא, וכולם קשורים בנחש ההוא הראשון, ונסחרים בכמה מעשים של בני העולם.

עד) ר' יצחק ור' יוסי וכו': ר"י ור"י היו הולכים מטבריא ללוד. אמר ר' יצחק, תמיהני על רשע ההוא בלעם, כי כל מעשיו של אותו רשע היו מצד הטמאה, וכאן למדנו סוד אחד, שכל מיני נחש וכשפים שבעולם כולם מתקשרים ויוצאים מנחש ההוא הקדמוני, שהוא רוח הטמאה המזוהם, ועל כן כל הכשפים שבעולם נקראים על שם הזה, של נחש הקדמוני, נחשים, וכולם מצד ההוא יוצאים וכל הנמשך בזה, דהיינו אחר כשפים, הוא נטמא.

עה) ורא עוד וכו': ולא עוד אלא שצדיק להטמא מקידם, אם רוצה לעשות כישוף, כדי להמשיך על עצמו צד ההוא של (דעווי דף יכיה ע"ב)

לשנו

ובזע * רישיה, ואפיק לישניה ונטיל עשבין ל ידיען, ואוקיד כלא, ועביד י מניה קטרתא חדא, לבתר נטיל רישא דההוא ג חויא, ובזע ליה לארבע סטרין, ועביד ד מניה קטרתא אחרא,

עח) ועביד ס עגולא חד, והוה אמר י מלין, ועביד י עובדין אחרנין, עד דאמשיך עליה רוחין מסאבין, י ואודיעין ליה, מה דאצטריך, ועביד בהו עובדוי, ס כפום מה דאינון ידיעי, מסטרא דההוא חויא דרקיעא. יב מתמן אתמשך בעובדוי י וחרשו, עד דאמשיך עליה רוח, מההוא נחש קדמאה. עט) ומהכא הוה ידע, ידיען, וחרשין, וקוסמין. ובגין כך כתיב א ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים, נחשים ודאי, ועקרא ושרשא במסאבותא איהו, כמה דאתמר, ולבתר י שירותא דכלא, לאו איהו אלא י בנחש.

פ) אמר רבי יוסי, אמאי כל ס זייני ס חרשין וקוסמין, לא י אשתכחו אלא בנשייא. אמר ליה, הכי אוליפנא, מדאתא נחש על חוה, הטיל בה זוהמא בה אטיל, ולא בבעלה. אמר, הכי הוא ודאי. אתא י רבי יוסי, ונשקיה י לרבי יצחק, אמר כמה זמנין שאילנא האי מלה, ולא זכינא בה, אלא השתא.

פא) אמר ליה, כל הני י עובדין וכל כל מה דידיע בלעם, מאן אתר אולףי כ ליה. אמר ליה, מאבוי. אבל, באינון הררי קדם, כ דאיהו ארץ קדם, אולףי כל חרשין וכל זיני קוסמין, בגין דבאינון טורי, אינון מלאכי י עזא ועזא"ל כ דאפיל כ לון קב"ה מן שמיא, ואינון קטירין, בשלשלאי דפרזלא, כ ואודיעין

מסורת הזהר

א) ולא הלך—לקראת נחשים: (במדבר כ"ד) ח"א קסז. קצד. רמג: ח"ג קיג. ריא: ב) עזא ועזאל: לעיל ב"א קנ"ח ציון ב'.

חלופי גרסאות א גיא ידיעין. ג גיא מנחון. ג גיא חויא. ו גיא חויא. ד גיא מיניה. ס גיא עיגולא. ו גיא מילין. ז גיא עובדוי. ח גיא ואודיעין. ט גיא ואודיעין. ט גיא ל"ג מן כפום עד וחרשו. י גיא ידיעין. יא גיא ומתמן. יב גיא וחרשו. יג גיא דשירותא (אה"ל). יד גיא דא. טו גיא זיני. טז גיא מוסיף נחשין וחרשין (אה"ל). יז גיא מוסיף אשתכחו כל כך (אה"ל). יח גיא ל"ג רבי יוסי. יט גיא ל"ג לרבי יצחק. כ גיא עובדי. כא גיא ומה. כב גיא לון. כג גיא דאינון (אה"ל). כד גיא דאפיק. כה גיא ל"ג לון. כו גיא ואודיעין.

מאמר

הסולם

חויא דרקיע

בטומאה, הוא כמו שנתבאר (לעיל אות ע"ז) שתחילת הכל אינו אלא בנחש.

מאמר זייני חרשין—בנשייא

פ) אמר ר' יוסי כו: אד"י, למה כל מיני

כשפים וקסמים אינם נמצאים אלא בנשים. אמר לו, כך למדנו. כשבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא. (לעיל ב"א של"ז אות תנ"ה) רק בה הטיל ולא בבעלה. והכשמים נמשכים מזוהמת הנחש כנ"ל (אות ע"ד) לפיכך נמצאים הכשמים בנשים. אמר, כן הוא ודאי. בא ר' יוסי ונשקו לר' יצחק, אמר, הרבה פעמים שאלתי דבר זה, ולא זכיתי להבינו אלא עתה.

פא) א"ל כל הני עובדין וכו': אמר לו, כל

אלו המעשים שעשה בלעם, דהיינו מעשה הכשמים, וכל מה שידע, מאין למד אותם. אמר לו, מאביו למד אותם, אבל באלו הררי קדם

שהוא

לשונו, ולקח עשבים ידועים ושרף כולם, ועשה מהם קטרת אחת, ואחר כך לקח הראש של אותו הנחש, ובקע אותו לארבע צדדים, ועשה מפנו קטרת אחרת.

עח) ועביד עגולא חד וכו': ועשה סביבותיו עגול אחת, והיה אומר דברים ועשה מעשים אחרים, עד שהמשיך עליו רוחות הטומאה, והודיעו לו מה שצריך. ועשה על פיהם מעשיו, כפי מה שידעו מצד הנחש שהוא של חרקים, (הנ"ל באות ע"א).

עט) ומהכא הוה ידע וכו': ומכאן היה יודע ידיעות וכשפים וקסמים, ומשום זה כתוב, ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים. היינו נחשים ממש, כי העיקר והשורש (רמ"י דף קכ"ה ע"ב *) דף קכ"ו ע"א)

חרשין לכני נשא, ומתמן הוה ידע בלעם, כמה דאת אמר * מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם.

(פ) א"ל, והא כתיב ולא הלך כפעם בפעם לקראת ה' נחשים וישת אל המדבר פניו. ב א"ל, סטרא תתאה דאתיא מרוח מסאבא דלעילא, ג הוא רוח מ' מסאבא, דשליט במדברא, כד עבדו בני ישראל ית עגלא, בגין לאסתאנא בהדיה, דאיהו תתאה, ובכלא * עבד חרשוי בגין ה דיכול לאעקרא לון לישראל, ולא ו יכיל.

(ג) אמר רבי יוסי, האי דאמרת בקדמיתא, דכד נחש אתא על חוה ו אטיל בה זוהמא, שפיר, אבל הא תנינן, דכד קאימו ישראל, על טורא דסיני, פסק מנייהו זוהמא. ישראל דקבילו אורייתא, פסק מגייהו זוהמא, אבל שאר עמין ה עעכו"ם, דלא קבילו אורייתא, לא פסקא זוהמא מנייהו. (ד) אמר ליה שפיר קאמרת, אבל תא חזי, אורייתא לא ה אתייהיבת אלא לדכורי, דכתיב י וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. דהא נשי, י פטירין מפקודי אורייתא.

(ה) ועוד, דאהדרו כלהו לזוהמתן ה כקדמיתא, בתר דחטו, ואתתא קשיא לאתפרשא זוהמא מנה, יתיר מגברא, ובגין כך, אשתכחו נשין בחרשיא, ובזוהמא דא, יתיר מגוברין. דהא י נשיא מסטרא דשמאלא קא אתיין

ס מטרות הזהר

(א) מן ארם ינחני: (במדבר כ"ג) ח"ג רח. ז"ח רות פ"א טכ שט. (ב) וזאת התורה: (דברים ד') ח"א רטו: רמ: רמא. ח"ב פו: קנח: ח"ג ענ. פא: צא: קעט: רפד: ת"ז תכ"א סא. סב. תק"ח ק' טא שיב. חלופי גרסאות ה ג"א נחשין. ז ג"א ליג א"ל. ג ג"א והאי. ד ג"א מוסיף מסאבא דלעילא הוא רוח מסאבא ה ג"א ליג דיכול. וגי' די יכול (אה"ל). ו ג"א יכילו. ז ג"א ואטיל. ח ג"א ליג עעכו"ם. וגי' עעיו. ט ג"א אחייהיב. י ג"א סטירן. יא ג"א כמלקדמין. יב ג"א נשייא.

זייני חרשין—בנשייא

הסולח

מאמר

בנשים (באות פ') כשבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, יספה הוא, אבל הרי למרנו, כשעמדו ישראל על הר סיני נפסק מהם הזוהמא, וישראל שקבלו את התורה נפסק מהם הזוהמא, ועכו"ם שלא קבלו התורה לא נפסק מהם הזוהמא, הרי שכבר נפסק הזוהמא מנשיב, ואם כן חזרה שאלתי למקומה, למה הכשפים הם בנשים בעיקר. (פד) א"ל שפיר קאמרת וכו': אמר לו יפה אמרת. אבל בוא וראה, התורה לא נתנה אלא לזכרים, שכתוב וזאת התורה אשר שם פשה לפני בני ישראל, שהרי הנשים סטורים ממצות התורה, היינו מצות עשה שזינן גרמא, ועל כן לא פסקה זוהמתן בעת מחן תירה, ומצוים זה הכשפים שהם נמשכים מזוהמא דחויא. נמצאים בעיקר בנשים כנ"ל.

(פה) ועוד דאהדרו וכו': ועוד, שאחר העגל חזרו כולם לזוהמתם ואפילו הזכרים, ונשים, קשה לתן להסריד את עצמן מן הזוהמא יתיר מאנשים, ומשום זה, נמצאים נשים

בכשפים

שחוא ארץ קדם, למד בעיקר כל הכשפים וכל מיני קסמים, משום שבהרים האלו נמצאים המלאכים עזא ועזאל, שהטיל אותם הקב"ה מן השמים משום שקטרונו על בריאת אדם (כמ"ש בזהר בלק דף ר"ז ע"ב ור"ז ע"א ע"ש) והם קשורים שם בשלשלאות של ברזל, ומוריעים כשטים לבני אדם. ומשם ידע בלעם, כמש"א, מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם, ששם עזא ועזאל.

(סב) א"ל והא כתיב וכו': אמר לו, והרי כתוב, ולא הלך וגו' וישת אל המדבר פניו, הרי שלא תמיד הלך לקראת נחשים. א"ל, הצד התחתון הבא מרוח הטומאה שלמעלה, הוא רוח הטמאה ששלט במדבר, בעת שעשו בני ישראל את העגל, כדי להטא ממנו, שהוא תחתון. וע"כ וישת אל המדבר פניו, ומכל הצדדים עשה כשפיו, כדי שיוכל לעקור את ישראל, ולא יכול לעקורם.

(ג) אמר ר' יוסי וכו': אר"י, זה שאמרת בתחילה על השאלה, למה נמצאים הכשפים

(רפוי' דף קכ"ו ע"א * קכ"ו ע"ב)

6 ואתדבקו בדינא י קשיא, וסטרא דא, אתדבק י בהו, יתיר מגוברין, כמה דאתמר, בגין 7 דאתיא מסטרא דדינא י קשיא, וכלא אתדבק ואזיל בתר זיניה.

פז) תא חזי, דהכי הוא, י כמה דאמינא, דכלעם הוה אסתאב בקדמיחא, כגין לאמשכא עליה י רוחא מסאבא. כגוונא דא, אתתא ביומי 8 דמסאבו דילה, אית ליה לבר נש לאסתמרא י מנה, בגין דברוח מסאבא י אתדבקת י ובההוא זמנא, אי איהי תעביד חרשין, אצלחו בידהא, יתיר מזמנא אחרא דהא רוח מסאבא י שריא עמה, ועל דא, בכל מה דקריבת אסתאב, כל שכן מאן דקריב בהדה. זכאין אינון ישראל, דקודשא בריך הוא י היב לון, י אורייתא, ואמר י לון, י ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה אני ה'.

פז) אמר ליה, האי מאן דאסתכל, י בצפצופי דעופי, אמאי אקרי נחש. יו א"ל דהא מההוא סטרא קאתי, דרוח מסאבא, י שריא על ההוא עופא, * ואודע מלין בעלמא. וכל יי רוח יי מסאבא, בנחש אחדבקו, ואתיין לעלמא, ולית מאן דישתזיב י מניה בעלמא, דהא איהו כל אשתכח עם כלא, עד זמנא, דזמין קב"ה לאעברא ליה מעלמא, כמה דאתמר, דכתיב י בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וגו'. וכתביב י ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ וגו'.

מסורת הזהר

א) ואל אשה בנדת טומאתה: (ויקרא יח) ח"ב ט: ח"ג לג: עט: קי. רצ: ת"ז תנ"ו. ב) כלע המות לנצח: לעיל דף רמ"א ציון ב. ג) ואת רוח הטומאה: לעיל ב"ב קס"ח ציון א'.

חלופי גרסאות א ג"א ואתדבק. ב ג"א מוסיף קשיא ואתדבק בהו יתיר. ג ג"א להו. ד ג"א דאתיין. ה ג"א מוסיף קשיא אחדבק בהו יתיר (הרמ"ק). ו ג"א על מה דאתמר דבלעס. ז ג"א רוח. ח ג"א מסאבוא ול"ג דילה. ט ג"א מניה ונ"א מינה. י ג"א מוסיף היא אתדבקת. יא ג"א ובההיא. יב ג"א שרייא י ג"א אוריית. יג ג"א לון. טו ג"א צפצופי. ונ"א בצפצופי. טז ג"א מוסיף א"ל בגין (אה"ל). יז ג"א שרא. יח ג"א רוחי. יט ג"א מסאבי. כ ג"א מיניה. כא ג"א שכח (אה"ל).

זייני חרשין—בנשייא

הסולם

מאמר

וכל שכן מי שקרב אליה. אשרי הם ישראל שהקב"ה נתן להם התורה. ואמר להם, ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה אני ה'.

בכשפים ובזוהמא הזו, יותר מאנשים. והטעם, שקשה להם להצרי מן הזוהמא, הוא משום שנשים באים מצד שמאל, ונתדבקו ברין קשה שבשמאל, וצד זה נתדבק בהם יותר מבאנשים, כמו שאמרנו, משום שבאים מצד דין הקשה, והכל מתדבק והולך אחר מינו.

פז) אמר ליה האי מאן וכו': א"ל, זה מי שמסתכל בצפצופם של עופות כדי לדעת עתידות, למה נקרא נחש וכשוף, אמר לו משום שנמשך מצד הזה של טומאה, כי רוח הטומאה שורה על א"תו העיף, ומוריע דברים בעולם, וכל רוח טומאה, מתדבק ובא לעולם מן הנחש, ואין מי שינצל ממנו בעולם, כי הוא נמצא בכל דבר, עד הזמן שעתיד הקב"ה להעביר אותו מן העולם, כמו שאמרנו, שכתוב, בלע המות לנצח וגו'. וכתוב ואת רוח הטומאה וגו'

פז) תא חזי דהכי הוא וכו': בוא וראה שכן הוא כמו שאמרתי, שהכשפים נמשכים זוהמא רחויא, כי בלעם היה מסמא עצמו תחילה, די להמשיך עליו רוח הטומאה ואח"כ עשה שפיו כנ"ל. כעין זה אשה בימי טומאתה, יש אדם להשמר ממנה שלא יגע בה, משום שהיא זתרבת ברוח הטומאה, ובזמן ההוא אם ועשה כשפים, יצליחו בידיה יותר מבזמן זחר, ועל כן בכל מה שהיא נוגעת יטמא, (יטוסי דף קכ"ו ע"ב * דף קכ"ז ע"א)

פח) רבי יהודה אמר, אברהם ידע, כי בהיא מערתא י סימנא, ולביה ורעותיה תמן הוה, בגין דמקדמת דנא עאל לתמן, וחמא לאדם וחוה, טמירין תמן. ד ומנא ס הוה ידע, דאינון הוו. אלא י חמא דיוקניה, ו אסתכל ס ואתפתח ליה, חד פתחא דגנתא דעדן ס תמן, וההוא דיוקנא י דאדם, הוה קאים לגביה.

פט) ותא חזי, כל מאן דאסתכל, י בדיוקנא דאדם, לא י אשתויב לעלמין י ממיטה, י בגין דהא בשעתא דבר נש אסתלק מעלמא, חמי ליה לאדם, ובההוא זמנא מית. אבל אברהם אסתכל ביה, וחמא דיוקניה, ואתקיים, ט וחמא נהורא דנהיר במערתא, וחד שרגא דליק, כדין תאיב אברהם, ס דיוריה בההוא אתר ולביה ורעותיה הוה תדיר במערתא.

צ) תא חזי, השתא י אברהם ס בחכמתא י עבד בזמנא דתבע קברא לשרה, דהא כד תבע, כל לא י תבע למערתא בההוא זמנא, ולא אמר י דבעי לאתפרשא י מנייהו, אלא אמר, א תנו לי אחוזת קבר עמכם ואקברה י מתי מלפני. ואי תימא דלא הוה עפרון תמן, תמן הוה, דכתיב י ועפרון יושב בתוך בני חת, ואברהם לא אמר ליה י בהיא שעתא כלום. צא) אלא מה דאמר לון, אמר י כמה דכתיב י וידבר אל בני חת י וגו'. וכי סלקא דעתך דאברהם בעא לאתקברא בינייהו ביו מסאבין, או דתאובתיה הוה עמהון, אלא בחכמה עבד.

מסורת הזהר

א) תנו לי אחוזת קבר: כראשית כ"ג. ב) ועפרון יושב: (שם) ח"א קכד. ג) וידבר אל בני חת: שם. חלופי גרסאות ה אהיל כתב גיל שחסר. כ ג"א בהחוא. ג ג"א סימא (אה"ל) ד ג"א מניין [פנין] וג"א חמנא. ס ג"א ל"ג חוה. ו ג"א ל"ג חמא. אלא דיוקניה אסתכל וחמא ואתפתח (אה"ל) ז ג"א אסתכל. ח ג"א מוסיף חמא ואסתכל ואתפתח. ט ג"א ל"ג חמן. י ג"א ל"ג דארם. יא ג"א דיוקנא. יב ג"א ישחויב. יג ג"א ל"ג ממיטה. ו ג"א ממיטה. יד ג"א ובגין. טו ג"א וחדא. טז ג"א מוסיף דלהוי [דליתוין] דיוריה. יז ג"א ותא. יח ג"א דאברהם. יט ג"א בחכמה. כ ג"א מוסיף עבד כל מה דעבד (אה"ל) כל ג"א ל"ג לא. ו ג"א ל"ג לא תבע. כג ג"א ל"ג תבע. כד ג"א דאיהו בעי. כה ג"א מינייהו כס ג"א מתי וגו'. כו ג"א בהחוא. כז ג"א ל"ג כמה. כח ג"א ל"ג וגו'.

הסולם

מאמר

מערת המכפלה

מאיר בתוך המערה ונר אחד דולק, אז חמד אברהם מקום ההוא למשכנו, ולבו ורצונו היה תמיד במערה.
 צ) ת"ח השתא וכו': בוא וראה, בחכמה עשה אברהם עתה, בשעה שבקש קבר לשרה, כי כשבקש, לא בקש מיד באותה שעה המערה, ולא אמר שרוצה להפדר מהם, אלא שאמר, תנו לי אחוזת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני. ולא הזכיר לא את עפרון ולא את המערה, ואם תאמר, שעפרון לא היה שם. אינו כן, אלא היה שם שכתוב ועפרון יושב בתוך בני חת. ואף על פי כן, לא אמר לו אברהם באותה שעה מאומה.
 צא) אלא מה דאמר וכו': אלא מה שאמר להם, הוא כמו שכתוב, וידבר אל בני חת וגו', ושואל, וכי יעלה על דעתך שאברהם

ר' יהודה אמר וכו': ר"א, אברהם היה יודע סימן באותה המערה, היינו מערת המכפלה, ולבו ורצונו שם היה. משום כי מקודם לכן נכנס שם וראה את אדם וחוה צפונים שם. ושואל, ומאין היה יודע שהם היו, שהרי לא הכירם קודם, ומשיב, אלא ראה צורתו של אדם, ונסתכל בה, ונפתח לו שם פתח אחד של גן עדן, והבין, כי צורה ההיא של אדם עומדת אצלו. כי הבין, שמתוך שהיה בחייו בגן עדן, זכה להקבר לאחר פטירתו בפתחו של ג'ע. פט) ותא חזי כל מאן וכו': ובוא וראה כל מי שמסתכל בצורתו של אדם לא ימלט לעולם ממיטה, אלא מוכרח למות חכך, כי בשעה שאדם מסתלק מן העולם הוא רואת את אדם הראשון, ובאותו זמן מת. אבל אברהם נסתכל בו, וראה צורתו, ונתקיים. וראה אור (נרטיי דף קכ"ז ע"א)

צב) וילפינן * אורח ארעא הכא, במה דענד אברהם, דהא בגין
 י דתאובתיה ורעותיה הוה י בההיא מערתא, ז אע"ג דהוה תמן, לא בעא
 למשאל ליה מיד, ההוא רעותא דהוה ליה במערתא, ושאל בקדמיתא, מה
 דלא אצטריך ליה, לאינון אחרנין, ולא לעפרון.

צג) כיון דאמרו ליה, קמי עפרון, שמענו אדני נשיא אלהים אתה
 בתוכנו ו גוי. מה כתיב ועפרון ישב בתוך בני חת, ישב כתיב, משירותא
 דמלין דאמר אברהם, תמן הוה, כדין אמר * שמעוני ופגעו לי בעפרון בן
 צחר ויתן לי ו את מערת המכפלה אשר לו וגוי. ואי תימא בגין יקרא
 דידי יתיר ז מנייכו, ח אנא עביד, דלא א ב רעינא בכו, בתוככם, בגין לאתקברא
 בינייכו, דרעינא בכו, בגין דלא אתפרש מנייכו.

תוספתא **

צד) רבי יוסי ב"ר יהודה, אזיל למיחמי לר' ס חייא, א"ל, לימא י מר,
 אי שמע האי פרשתא, היך אמרו מארי מתנ"תא, יא דפרשה בעניינא
 דנשמתא. אמר, זכאה י חולקיהון דצדיקיא, בעלמא דאתי, דכך היא אורייתא
 בלבהון, כמבועא רבא דמיא, דאע"ג י דמסתימין ליה, מסגיאות מייא,
 פתחין מבועין י דנבעין, לכל עיבר.

מסורת הזהר
 א) שמעוני ופגעו לי: שם.

דרך אמת
 ב) שלא ליתי בכס.

חלופי גרסאות א ג"א ארת. ב ג"א דתאובתיה. ג ג"א בחתוא. ד ג"א ואע"ג. ו ג"א מוסיף אע"ג דעפרון (אה"ל).
 ז ג"א מוסיף במכתר קברינו. ח ג"א ליג מן אח ער ואי. ט ג"א מינייכו. י ג"א ליג אנא
 עביד. יא ג"א מוסיף הייא רבא (אח"ל). יב ג"א ליג מר. יג ג"א דמירשה. יד ג"א חולקיה. יו ג"א דמסתמין.
 יז ג"א ליג דנבעין.

מערת המכפלה

הסולם

מאמר

כדין אמר וכו': אז אמר שמעוני ופגעו
 לי בעפרון בן צחר וגוי, ואם תאמרו משום
 שכבודי מרובה מכבודכם אני עושה זה, לבקש
 מערת המכפלה מעפרון, כי איני חפץ בכס. לא כן,
 בתוככם, שאמר יתננה לי בתוככם וגוי' כדי להקבר
 בתוככם כונתי, כי אני חפץ בכס, ואני עושה
 זאת, כדי שלא להפרד מכם.

שאברהם רצה להקבר ביניהם בין חטמאים,
 או שרצונו היה להתחבר עמהם, עד שאמר
 להם תנו לי אחוזת קבר עמכם. אלא בחכמה
 עשה.

צב) וילפינן אורח ארעא וכו': ואנו למדים
 דרך ארץ, ממה שעשה אברהם,
 כי משום שתשוקתו ורצונו היה באותה המערה,
 אע"פ שעפרון היה שם, לא רצה לבקש ממנו
 יד, ולגלות לו את הרצון שהיה לו במערה,
 ישאל תחילה מה שלא צריך לו, ולאחרים ולא
 צפרון. אלא שאמר לבני חת, תנו לי אחוזת
 קבר עמכם וגוי'.

צג) כיון דאמרו ליה וכו': כיון שבני חת
 אמרו לו בסני עפרון, שמענו אדני
 נשיא אלקים אתה בתוכנו וגוי. מה כתוב,
 ועפרון יושב בתוך בני חת, ישב כתוב
 כיור קמוצה, כי לא כתוב עם נקודות, ואפשר לנקודו
 עם קמץ, שזה יורה שצוד בתחילת הדיבורים
 שאמר אברהם כבר היה שם עפרון.

תוספתא

מאמר ארבע מאות שקל

צד) רבי יוסי ברכי יהודה וכו': ריבד"י,
 היה הולך לראות את ר' חייא, אמר
 לו יאמר אדוני, אם שמע איך אמרו בעלי
 המשנה פרשה הזו, שפרשה בעניני הנשמה.
 אשר אברהם ה"ס הנשמה, ושרה הגוף. אמר, אשרי
 חלקם של הצדיקים בעולם הבא, שכך הוא
 התורה בלבם כמו מעיין גדול, שאע"פ
 שסותמים אותה, מרוב המים יפרצו ויפתחו
 מעינות הנובעים לכל עבר.

תא

(דמויי דף קכ"ז ע"א * דף קכ"ז ע"ב) ** דף קכ"ז ע"ב

צה) ת"ש, ר' יוסי, רחמא את, אנא אימא לך בהאי פרשתא, לעולם אין גוף האדם נכנס בחשבון הצדיקים, על יד דומה, עד שתראה הנשמה, פנקס סימנה, שנותנין לה הכרובים בג"ע. א"ר יוסי, אנא שמענא, ה' דהא נ' נשמתא, נ' בתר ד' דעיילת תמן, היא אזלת לסלקא לאתרה לעילא, ולא למיחת לתתא, אבל קודם שתעלה ותכנס, ה' נעשית ו' אפטרופוס הגוף, על יד דומה, ומראה לו, שראוי הוא, לקבל שכר ארבע מאות עולמות.

צו) א"ר חייא, הא רבי אלעזר אמר, דהא דומה ידע קודם, משום דמכרזי עליה בגנתא דעדן. אבל אנא כך שמענא, די בעדנא דיהבין ל' ליה פנקסא, חזר על גופא, לאעיל ל' ליה בפתקא דצדיקיא, על ידי דדומה. ה' הדא י' הוא דכתיב, * אך אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח ממני. מהו כסף השדה, דא כסופא דעלמין ארבע מאות, דיהבין ליה לאחסנא.

מסורת הזהר

א) אך-כסף השדה כח ממני: (ס"ח ח"א קכד.

חלופי גרסאות א' ג"א דא. ב' ג"א ל"ג נשמתא (ר"א). ג' ג"א ל"ג בתר. ד' ג"א עיילת. ה' ג"א נעשת. ו' ג"א אפטרופוס. ז' ג"א לת. ח' ג"א לת. ט' ג"א ל"ג הדא. י' ג"א דא. י"א ג"א חזר.

ארבע מאות שקל

הסולם

מאמר

אמצעי, שנאמר עליהם קוץ קוציתא, מקבל דומה את המסך הזה הנקרא השבון, וכטהר עמו את גופו של צדיק אחר פטירתו וכשירד לתחיה, ע"ש וחולקים בזה ר' יוסי ור' חייא, ר' יוסי סבר, שקומת האור הוא עיקר המטהר את הגוף, ור"ש אנא שמענא וכו' על יד דומה ומראה לו שראוי הוא לקבל שכר ארבע מאות עולמות, דהיינו שהגוף זכה בחייו לקבל אלו המוחין הנמשכים סקו אמצעי, הנק' ת' עלמין דכסופין. ואז מקבל דומה את הגוף, ומכשירו לתחיה. ור' חייא סבר שהנסך הנק' חשבון, גם נקרא פנקס, הוא העיקר המטהר את הגוף, וע"כ כיון שהנשמה זכתה בו כבר היא מתחלת לישא וליתן עם דומה, בשביל הגוף. ור"ש אבל אנא כך שמענא וכו' הה"ד נתתי כסף השדה וגו'. כי נתתי פירושו שהכסף כבר מוכן, כמו שפירש"י. ורומז על המסך, כי כשיש לו מסך, כבר הקומה מוכנת לצאת עליו מאליו (כנ"ל בכמה מקומות). וסוד הקומה היוצאת על המסך ה"ס ת' עלמין דכסופין. מהו כסף השדה, דא כסופא דערמין ארבע מאות וכו', אבל אין צורך לדבר עם עפרון מענין הקומה עצמה. כמ"ש ר' יוסי, כי כיון שהשיג המסך, כבר מכריוזים עליו כגן עדן שהוא צ"ק. וראוי לקבל את הקומה, שה"ס ת' עלמין דכסופין

צה) הא שמע ר' יוסי וכו': בוא ושמע ר' יוסי, חביב אתה, אני אומר לך בפרשה תזו. לעולם אין גוף האדם נכנס אחר פטירתו בחשבון הצדיקים על יד דומה, עד שתראה לו הנשמה מכתב לסימן, שהכרובים גותנים לה בגן עדן.

אמר ר' יוסי וכו': אמר ר"י, אני שמעתי, כי הנשמה אחר שנכנסה שם לגן עדן, היא חולכת לעלות למקומה למעלה, לבניה, ולא לרדת למטה, למלכות, אבל קודם שתעלה ותכנס למקומה, נעשית אפטרופוס הגוף על יד דומה, ומראה לו, לדומה, שהגוף ראוי לקבל שכר, ארבע מאות עולמות.

צו) אמר ר' חייא וכו': אר"ה, הרי ר' אלעזר אמר, כי דומה יודע זה שהגוף ראוי לשכר ת' עולמות קודם שהגוף מראה לו, משום שמכריוזים על זה בגן עדן, אבל אני כן שמעתי, שבעת שנותנים להנשמה המכתב לסימן, חוזרת אז על הגוף להכניסו בחשבון הצדיקים על ידיו של דומה, וזהו שכתוב, אך אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח ממני. מהו כסף השדה, הוא הכיכף והחמדה לארבע מאות עולמות שנותנים לו להגוף לרשת.

ביאור הדברים, כי נתבאר לעיל (דף ד') ד"ה פירוש) ענין ודומה קאים ונטיל בחושבנא שאלו הצדיקים שזכו לקבל בחייהם אלו המוחין המישפעים על המסך שבקו ידמו"י דף קכ"ב ע"ב

צו) רב יוסף, כד הוה שמע פרשתא ^א דא, ^ב ממאריהון ^ג דמתיבתא, הוה אמר, מאן ראייהו עפרא, ^ד מאי ^ה קא זכי להאי, מאן יזכה, ומאן יקום הה"ד * מי יעלה בהר ה' וגו'.

צח) אמר רבי אבא, תא חזי, ^י מאי דכתיב, ^י וישמע אברהם אל עפרון ^י וישקול אברהם לעפרון את הכסף, דא הוא כסופא רבתא, דאינון עלמין וכסופין. ארבע מאות שקל כסף, ארבע מאות עולמות, והנאות, ^כ וכסופין, עובר לסוחר. רב נחמן אמר, שיעבור כל שערי שמים, וירושלים של מעלה ואין מוחה ^כ בידה.

צט) תא חזי, מה כתיב, ^ג ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו, ונמנה עם שאר הצדיקים בחבורתם, מפתקא דממנא על ידי דדומה. א"ר יצחק, הכי גמירנא, כל אינון דכתיבין בידי דדומה, וממנן על ידי, יקומן לזמנא דזמין לאחיא דיירי עפרא, ווי להון לרשיעיא דלא כתיבין על ידי בפתקא,

מסורת הזהר

דרך אמת

- א) מי יעלה בהר ה': לעיל וירא כ"ח ציון ד'.
- ב) וישמע - לעפרון את הכסף ארבע: שם.
- ג) ואחרי כן קבר: שם. ח"א קכה.

ה) ותצטניס נטולס הנא:

חלושי גרסאות ^א גי' ר"ג דא. ^ב גי' ממאריהון. ^ג גי' דמתיבתין (אה"ל). ^ד גי' מאינא דיוקניה (אה"ל). ^ה גי' מוסיף קא ריקנא וגי' קא דיקנא. ^ו גי' מה (אה"ל). ^ז גי' מוסיף מאי הוא עפרון די זכותיה נשמתא דאיהי שלימותא באשלמותא הה"ד וישקול (אה"ל). ^ח גי' בידה.

ארבע מאות שקל

הסוכר

מאמר

דכסופין. וז"ש ר' חייא משום דמכרזי עלה בגנתא דעדן וכו'.

צו) רב יוסף כד וכו': ר"י כששמע פרשה זו מכוארת מבעלי הישיבה, היה אמר, מי שהוא עסר יוכל לזכות לכל זה, היינו לת' עלמין דכסופין, מי יזכה ומי יקום, זה הוא שכתוב מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו.

צח) אמר ר' אבא וכו': בוא וראה מה שכתוב, וישמע אברהם אל עפרון וישקול אברהם לעפרון את הכסף וגו' וחו כוסף הגדול אחר אלו העולמות החמודים. ארבע מאות שקל כסף, פירושו, ארבע מאות עולמות של הנאות ותשוקות. עובר לסוחר, רב נחמן אמר, שיעבור כל שערי שמים וירושלים של מעלה, ואין מוחה בידו. כלומר שהזוכה לאלו המוחין דת' עלמין דכסופין נמצא שלם בכל המדרגות של שערי שמים וירושלים של מעלה, ואין מי שיקטרג עליו שם. ומה שלא אמר גם בירושלים של מעלה, הוא משום שסוד ארבע מאות הללו, הם חו"ב תו"מ דאורות, שהם מלובשים בכח"ב ות"ת דכלים, וחסר לו כתר דאורות משום שחסר

צט) ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, ואחרי כן קבר אברהם את

שרה אשתו, דהיינו הגוף, ונמנה בכתב הממונה, עם שאר הצדיקים בחברתם, על ידי דומה שה"ס החשבון המבואר (לעיל דף ד' ד"ה פירוש ע"ש) אמר ר' יצחק כך למדתי, כל אלו הגופים הכתובים בידי של דומה ונפקדים על ידו, יקימו לתחיה בזמן שעתידי הקב"ה להחיות שוכני העפר. ווי להם לרשעים שאינם כתובים על ידו בכתב, שהם יאבדו בגיהנם לעולם

(רש"י דף קכ"ג ע"ב)

שיאכדו בגיהנם לעלמין, ועל דא נאמר * ובעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר ט, (ע"כ תוספתא)

ק) * רבי אלעזר אמר, בשעתא דעאל אברהם במערתא, חיך עאל. בגין דהוה רהיט אבתריה דההוא עגלא, דכתיב ואל הבקר רץ אברהם וגו', וההוא בן בקר, ערק עד י ההיא מערתא, ועאל אבתריה, וחמא מה דחמא. קא) תו בגין דאיהו צלי כל יומא י ויומא, והוה נפיק עד ההוא חקל, י דהוה סליק ריחין עלאין, וחמא נהורא דנפיק ס מגו מערתא, וצלי תמן, ותמן מליד עמיה קודשא בריך הוא, ובגין כך בעא י ליה, י דתיאובתיה הוה בההוא אתר תדיר.

קב) ואי תימא אי הכי אמאי לא בעא ס לה עד השתא. בגין דלא ישגחון עליה, הואיל ולא אצטריך ליה, השתא דאצטריך ליה, אמר הא שעתא למתבע ליה.

קג) תא חזי, ס אי עפרון י הוה חמי במערתא, מה דהוה חמי אברהם בה, י לא יזבין לה לעלמין, אלא ודאי לא חמא י בה ולא כלום, דהא לית מלה י אתגליא, אלא י למאריה, ס ובגין כך, לאברהם אתגלייא, ולא לעפרון, לאברהם ס אתגלייא, דיליה י הוה ** לעפרון לא הות אתגליא ליה, דלא הוה ליה חולקא ביה. ובגין כך, לא אתגלי לעפרון כלום, ולא הוה חמי אלא חשוכא, ועל דא זבין לה.

מסורת הזהר

א) ובעת ההיא ימלט עמך: (רניאל י"ב) ח"א קלט: ב) ואל הבקר רץ: שם. ח"א ק.

חלופי גרסאות ח אה"כ כתב כל הנמצא כתוב בספר כאן שייך גוסא דמתניתין וגר' תרפס לעיל אות ג' דף ט' תוספתא. ב ג"א ההוא. ג ג"א ליג ויומא. ד ג"א דחות. ט ג"א גר. ו ג"א לה. ז ג"א דתיאובתיה. ח ג"א ליה. ט ג"א וכי. י ג"א מוסף לא חוה. יא ג"א ולא. יב ג"א בית. יג ג"א ליה. יד ג"א אתגלייא. יז ג"א למרה (אה"כ) טו ג"א ליג מן ובגיי עד ובגיי טו ג"א אתגלייא. יח ג"א הוח ומנא (אה"כ)

מערת המכסלה

הכולם

מאמר ב'

לא בקש לקנותה עד עתה. ואומר, כיון שלא היה צריך אותה, היה מפחד שלא יסתכלו אחריו, ויבינו את השתוקקותו וחסכוותה של המערה ואז היו מרבים את המחיר, או שהיו ממאנים למכרה לו לגמרי. עתה שהיה נצרך אליה, אמר, כבר הגיעה השעה לבקש אותה.

לעולם. ועל זה נאמר, ובעת ההוא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר. (ע"כ תוספתא)

ק) רבי אלעזר וכו': רא"א, בשעה שנכנס אברהם במערה, איך נכנס. כלומר, מה היה הסבה שנכנס אל המערה, ואומר, כי היה רץ אחר אותו העגל, שכתוב בו ואל הבקר רץ אברהם וגו', ובן בקר שהוא כרוח עד אותה המערת, ואברהם נכנס אחריו להמערה, וראה מה שראה.

קא) תו, בגין דאיהו וכו': עור, סבה הייתה, כי הוא היה מתפלל בכל יום ויום. והיה יוצא עד אותו השדה שהיה מעלה ריחות עליונים, וראה אור יוצא מתוך המערה. והתפלל שם. ושם דבר עמו הקב"ה. ועל כן חפץ בה. בהמערה, ותשוקתו היתה באותו מקום תמיד.

קב) ואי תימא וכו': ואם תאמר, אם כן, למה

קג) ת"ח אי עפרון וכו': כוא וראה, אם עפרון היה רוא: בהמערה מה שהיה רואה בהאברהם, לא היה מוכר אותה לעולם. אלא ודאי שעפרון לא ראה בה מאומה, כי אין דבר מתגלה זולת לבעליה, ומשום זה רק לאברהם נתגלה ולא לעפרון, לאברהם נתגלה, כי שלו היתה, ולעפרון לא נתגלה, משום שלא היה לו חלק בה. וע"כ לא נגלה לעפרון מאומה בהמערה, ולא היה רואה בה אלא חשך, ועל כן מכר אותה.

(דע"י דף קכ"ג ע"ב * דף קכ"ו ע"ב **) דף קכ"ח ע"א

קד) ומה דלא תבע אברהם גקדמיתא, ב דיובין ליה י זבין, דהא אברהם לא קאמר, אלא * ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו וגו', בכסף מלא יחננה לי וגו', ואיהו אמר י השדה נתתי לך והמערה אשר י בו לך נתתיה וגו'. בגין ד דכלא י הוה מאיס עליה דעפרון, דלא ידע י מה י היא.

קה) ות"ח, כד עאל אברהם במערתא, בקדמיתא, ומא תמן נהורא, ואתרמי עפרא קמיה, ואתגלי ליה תרין י קברין, ב) אדהכי אסתלק אדם בדיוקניה, וחמא ליה לאברהם, וחייך, י וביה י ידע אברהם, דתמן י הוא זמין לאתקברא.

קו) א"ל אברהם, ג) במטו מינך, י קוסטרא קטיר אית הכא, אמר ליה, קב"ה ג) טמרני הכא, ומההוא זמנא עד השתא, אתטמרנא י כגילדא דקירטא, עד דאחית אנת בעלמא, השתא מכאן ואילך, הא קיומא לי, ולעלמא, י הוה בגינך.

קז) חמי מה כתיב י ויקם השדה והמערה אשר י בו, קימה ממש הוה

מסורת הזהר

דרך אמת

א) נהוך כך שהיה אברהם אבינו נכנס במערה עלה ועמד אדם מקבנו נגדו ושמה שראה לאברהם שבה לכלן. ב) אברהם אמר לאדם בבקשה ממך כמדומה שאתה קשור יש כאן ר"ל קצר שלי טוכן זה וקשור אני להיות עמכם ונחלוה מאלד נ"כ להיות נקבר עם. ג) הקביה הסמנני כאן והיינו עד עתה פמון כקליפה הטעם הסמון בקרקע עד שנאח לכלן.

חלופי גרסאות א ג"א זבין. ב ג"א ל"ג זבין. ג ג"א בו וגו'. ד ג"א ל"ג דכלא. ו ג"א דכלא (אח"כ) י ג"א דהוא. ו ג"א פתח. ז ג"א הוה (אח"כ). ח ג"א ל"ג קברין. ט ג"א גביה (אח"כ) י ג"א מוסיף הוה ידע, יא ג"א מוסיף הוה הוא. יב ג"א טוסטרא (אח"כ) יג ג"א בגילדא. ו ג"א בגולדא (אח"כ) יד ג"א ל"ג הוה. טו ג"א מוסיף בו לאברהם.

מערת המכפלה

הסולם

מאמר ב'

בבית פתוח מלמעלה בלי גג. קוסטרא פירושו טירה, דהיינו ארמון או חצר. קטיר, פירושו בלתי מקורה בגג. כמ"ש (במדות פ"ב) על הכתוב חצרות קטורות, אין קטורות אלא שאינן מקורות.

א"ל קב"ה וכו': אמר לו אדם, הקב"ה הסתירני כאן, ומאותו זמן עד עתה מסתתר אני כמין הדג שבחפירה, הנקרא גילדא, שיש מן דגים הנקראים גילדנא דבי גילי (ברכות מד:), המסתתרים ויושבים תמיד בחפירות בתוך האשפה שנים. ק'רטא, כלשון יוני, פירושו חפירה תחת הארץ. עד שאתה באת לעולם, עתה, מכאן ואילך, כבר יש קיום לי ולעולם בשבילך. פירושו, עד שבא אברהם היה אדם והעולם, מחוסרי השלמות, ועל כן היה צריך להסתיר את עצמו שלא יתאחזו בו הקליפות. אבל כשבא אברהם לעולם, תיקן אוהו, ואת העולם, ואיגו צריך עוד להסתיר את עצמו. וז"ש מכאן ואילך הא קיומא לי ולעלמא בגינך. קז) חמי מה כתיב וכו': ראה מה שכתוב, ויקם השדה והמערה אשר בו, קימה

קד) ומה דלא תבע וכו': וגם מה שלא בקש אברהם מתחילה שימכור לו, מכר לו, כי אברהם לא אמר אלא ויתן לי את מערת המכפלה וגו' והשדה לא הזכיר, ועפרון אמר, השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה. והוא משום שהכל היה מאוס על עפרון, כי לא ירע מה הוא. ואפילו השדה, שבו היתה המערה, היה מאוס עליו, וע"כ מכר גם את השדה, אע"פ שלא בקשו אברהם.

קה) ותא חזי כד וכו': ובוא וראה, כשנכנס אברהם לתוך המערה בראשונה, ראה שם אורי, והושלך לפניו העפר, ונתגלו לו שני קברים, בין זה וזה, עמד אדם מקברה בצורתו, וראה את אברהם, ושחק. ובו ידע אברהם שעתיד להקבר שם.

קו) א"ל אברהם וכו': אמר לו אברהם' בבקשה ממך, האם טירה בלתי מקורה כאן. כלומר, שהיה חמה, כי במערת מכפלה, שפירושו מערה לפניו ממערה, מחויב להיות חשך גמור, והוא ראה שם אור כסו

(דפ"י דף קכ"ח ע"א)

ממש

זיה, מה דלא תוה ליה עד השתא. רבי אבא אמר. ויקם השדה, ודאי קימה
ממש, דקם ואסתלק קמיה דאברהם, בגין דעד השתא לא אתחזי תמן כלום,
והשתא מה דהוה טמיר, קם ואסתליק, וכדין קם בלא ב' בנמוסוי.

קח) אמר רבי שמעון, בשעתא דעאל אברהם במערתא, ואעיל ב' שרה
תמן, קמו אדם וחווה, ולא קבילו לאתקברא תמן, אמרו ב' ומה אנן בכסופא
ק' י קודשא בריך הוא, בהווא עלמא, בגין הווא חובא ב' דגרימנא, והשתא
י יתוסף לן כסופא אחרא, מקמי עובדין טבין דבכו.

קט) אמר אברהם, הא אנא י זמין קמי קודשא בריך הוא, בגינך דלא
ז תכסיף קמיה לעלמין. מיד * ואחרי כן קבר אברהם את * ז שרה אשתו,
מאי ואחרי כן. בתר דקביל אברהם עליה מלה דא.

קי) אדם עאל בדוכתיה, חוה לא עאלת, עד דקריב אברהם, ואעיל לה
ח לגבי פ' אדם, וקביל י לה יא בגיניה, הה"ד ואחרי כן קבר י אברהם את שרה
אשתו, לשרה לא כתיב, אלא את שרה, לאסגאה חוה, וכדין ב' אתיישבו
בדוכתייהו כדקא יאות, ב' הה"ד אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ותנינן
באברהם. תולדות השמים והארץ, דא אדם וחווה, אלה השמים והארץ לא

דרך אמת

מסורת הזהר

(א) ואחרי כן כבר: שם. ח"א קכג: (ב) אלה -
בהבראם: לעיל ב"א דף קצ"ב ציון א'.

(א) ומה לטו בנזכר מחמת שעכנו על מלוהו יתנך בען
הדעת פוב ורע ועספה נקיה יותר בנזכר מחמת מעשים
טובים שזכר, (ב) גליון וקבורה חדש חניינות לא להכריח
בקרא משום דלדס להגלגל בלזכרם כדליתא בחיקונים.

חלופי גרסאות א' ג"א בנימוסוי. ב' ג"א לשרה. ג' ג"א מוסיף דגרימנא מותא לעלמא (אה"ל) ד ג"א דיתוסף.
ד ג"א מוסיף זמין לעלמא. ו ג"א תכסוף. ז ג"א שרה וגוי. ח ג"א לגביה. ט ג"א דאדם.
י ג"א עליה. יא ג"א בנינת, יב ג"א אברהם וגוי.

באמר ב'

הסולם

מערת המכילה

שלא תבוש לפניו לעולם. דהיינו שימחול לו העו
לגמרי. מיד. ואחרי כן קבר אברהם את שרה
אשתו. מהו ואחרי כן, שאומר הכתוב, היינו
אחר שקבל עליו אברהם דבר הזה. להתפלל על
אדם, כנ"ל.

ממש היה לו להשדה, מה שלא היה לו עד
עתה. כלומר, קימה הוא לשון חשיבות, כי בזה
שזכר לרשות אברהם קנה השדה חשיבות,
וע"כ כתוב בו ויקם.

קי) אדם עאל וכו': אדם חזר ונכנס למקומו.
חוה לא חזרה ונכנסה, משום שהיא
גרמה לאדם לחטא, כמ"ש האשה אשר נתת עמדי וגו'.
והיתה מפחדת שאדם לא יקבלנה. עד שקרב אברהם,
והכניסה אל אדם, וקיבלה בשביל אברהם.
וזהו שכתוב ואתי כן קבר את שרה אשתו,
לשרה לא כתוב, אלא את שרה והוא לרבות
חוה. שאברהם החזירה אל הקבר, כנ"ל.

רי אבא אמר וכו': ר"א, ויקם השדה, ודאי
פירושו, קימה ממש, שהשדה קם
ונתעלה ביד אברהם, כי עד עתה לא נראה
שם מאומה, ועתה ביד אברהם, מה שהיה נסתר
קם ונתעלה, ואז קם הכל כמשפטו. כמו
שצריך להיות.

וכדין אתיישבו וכו': ואז נתיישבו אדם וחווה
במקומם כראוי. וזהו שכתוב, אלה
תולדות השמים והארץ בהבראם, ולמדנו,
באברהם, כי בהבראם אותיות באברהם, ויורה,
שכבילו נחקימו. תולדות השמים וארץ הם
אדם וחווה. כי אלה השמים וארץ לא כתוב,
אלא

קח) אמר ר' שמעון וכו': בשעה שאברהם
נכנס במעדה, והביא את שרה
שמה, קמו אדם וחווה, ולא רצו להיות קבורים
שמה. אמרו, המעט לנו, שאנו בבושה באותו
העולם לפני הקב"ה, מחמת אותו העון שגרמנו,
ועתה יהיה נוסף לנו בושה שניה, שנבוש מפני
המעשים טובים שלכם.

קט) אמר אברהם וכו': הגה אני מוכן
להתפלל לפני הקב"ה עליך,

(דפו"י דף קכ"ח ע"א * דף קכ"ח ע"ב)

כתיב, ה' אלא תולדות השמים והארץ, ולא תולדות בר נש. ואינון אתקיימו בגיניה דאברהם. ומנא לן דאתקיימו בגיגיה דאברהם. דכתיב * ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם, ועד דאתא אברהם, לא אתקיימו אדם וחוה בדוכתייהו, בההוא עלמא.

קיא) ר' אלעזר ז' שאיל לרבי שמעון אבוי, אמר האי מערתא לאו איהו י כפילתא, דהא כתיב מערת המכפלה ז' וקרא י קרי ו' לה לבתר, מערת שדה המכפלה, מכפלה ז' קא קרי ליה לשדה.

קיב) אמר ליה, הכי י קארי ליה, מערת המכפלה, כמה דאת אמר, ויתן לי את מערת המכפלה, אבל ודאי, חייך, לאו מערתא י איהו מכפלה, ולא שדה אקרי מכפלה, אלא האי שדה ומערתא, על שום מכפלה אקרון, שדה המכפלה ודאי, ולא מערתא, דהא מערתא בשדה איהי, וההוא שדה קאים במלה אחרא.

קיג) תא חזי, ירושלם י כל ארעא דישראל אתכפל תחותה, ואיהי קיימא לעילא י ותתא, כגוונא דא, ירושלם לעילא ירושלם לתתא, אחידא לעילא, ואחידא לתתא, ירושלם לעילא י אחידת בתרין סטרין, לעילא י ותתא, ובגין כך, כפלתא היא.

מסורת הזהר

א) ויקם השדה: לעיל דף ל"ג ציון ג'.

חלוסי גרסאות ה' גיא מוסיף אלא אלה. ז' גיא מוסיף שאיל ליה. ז' גיא כאלתא. ד' גיא מוסיף וקרינן [וקרינין]. מערת המכפלה, (רמיק ואה"ל) ה' גיא קרא. ו' גיא ליה. ז' גיא ל"ג קא. ח' גיא קרי. ט' גיא אקרי (אה"ל) י' גיא וכל. י"א גיא וקיימא לתתא. י"ב גיא אחידא. י"ג גיא מוסיף ותתא, ירושלים לתתא אחידת [אחידא] בתרין סטרין לעילא ותתא.

מערת המכפלה

הסולם

מאמר ב'

נקרא מכפלה, אלא שדה הנה ותמערה. נקראים יחד על שם מכפלה. אבל, שדה המכפלה ודאי, ולא המערה, כלומר, רק השדה נושא את השם מכפלה ולא המערה, כי המערה בשדה היא, והשדה הוא בדבר אחר, כמ"ש לפנינו.

אלא תולדות השמים והארץ, להורות, על אדם וחוה, שאינם תולדות של אנשים, ועליהם אומר הכתוב, שנתקיימו בשביל אברהם. דהיינו כמ"ש לעיל. ומאין לנו, שנתקיימו בשביל אברהם. כי כתוב ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם. ועד שבא אברהם לא נתקיימו אדם וחוה באותו העולם. כלומר, שדורש, ויקם הוא קיום השדה והמערה אשר בו, יורה על אדם וחוה אשר שם. לאברהם בשביל אברהם. הרי שאדם וחוה נתקיימו בשביל אברהם.

קיג) תא חזי ירושלם וכו': בוא וראה, ירושלים, כל ארץ ישראל מקופלת תחתיה, שה"ס המלכות, והיא נמצאת למעלה ולמטה, באופן זה: יש ירושלים למעלה שהוא בינה, ויש ירושלים למטה, שהיא מלכות, כי נאחזת למעלה ונאחזת למטה. ונמצאת ירושלים של מעלה אחוזה בשני צדדים למעלה ולמטה וירושלים של מטה אחוזה בשני צדדים למעלה ולמטה. וע"כ היא כפולה. פירוש, ירושלים של מעלה היא בינה, וירושלים של מטה היא מלכות. ונדע שבסוד שיתוף מות הרחמים בדין נכללו זה בזה, ומתוך התכללות הנה נעשו ד' בחינות, שיש בינה ומלכות בבינה, ויש בינה ומלכות במלכות. ונמצא שמדת המלכות

קיא) ר' אלעזר שאיל לאבוי וכו': ר"א שאל את אביו, אמר, מערה הוה איגנה מכפלה, שהרי כתוב מערת המכפלה, ואחד כך קרא איתה הכתוב, מערת שדה המכפלה, הרי שהשדה נקרא מכפלה, ולא המערה.

קיב) א"ל הכי וכו': אמר לו ר"ש, כן קוראים אותה מערת המכפלה, כמו שאתה אומר, ויתן לי את מערת המכפלה, אבל ודאי, חייך, לא המערה היא מכפלה, ואין השדה (דטרי דף קכ"ז ע"ב)

קיד) ועל דא האי שדה מההיא כפלתא איהו, דביה ה' שריא. כגוונא דא כתיב " כריח שדה אשר ברכו ה', לעילא *) ותתא, ובג"כ שדה המכפלה י ודאי ולא שדה י כפול.

קטו) תו, רזא דמלה, שדה המכפלה ודאי, י מאן מכפלה, ה' דבשמא קדישא, דאיהי מכפלה. וכלא קיימא כחד, י ובגיניה קאמר, באורח סתים. ה' מכפלה, דלא הוי בשמא קדישא, את אחרא מכפלה, בר ה' איהי. קטז) ואף על גב דמערתא כפלתא הוה, ודאי, דאיהי מערתא, גו מערתא, אבל על שום אחרא, אקרי מערת שדה המכפלה, כמה דאתמר.

מסורת הזהר

(א) כריח שדה: לעיל ב"א של"ג ציון ב'.

חלופי גרסאות ה' ג"א שרייה, כ ג"א מוסיף כתיב ודאי. ג ג"א הכפול. ד ג"א ליג מאן מכפלה. ס ג"א מוסיף דא ה' (אה"ל) ו ג"א ובגינת. ז ג"א המכפלה. ח ג"א האי. ו ג"א הא (אה"ל).

מערת המכפלה

הסולם

מאמר ב'

ירושלים לתתא דהיינו למטה מחזה דנוקנא. אחידת בב' סמרין לעילא ולתתא שהם ב' מלכיות שמבחינת בינה ומלכות דמלכות. ובג"כ כפלתא היא ומשום זה ירושלים דלעילא הוא כפלתא שיש שם ב' מלכיות ממותקות. ועל דא האי שדה מההיא כפלה איהו וע"כ שדה הזה שבכאן, שהיא בחינת מלכות הג' כנ"ל נבחנת ג"כ למכפלה. משום שהמכפלה שה"ס המיתוק דבינה ביה שריא כי הוא ממותקת. ובג"כ שדה המכפלה ודאי, ולא שדה כפול. כי אם השדה עצמו היה כפול היה צריך לומר שדה כפול לשון זכר. אלא כיון שהוא עצמו אינה מכפלה, אלא שממשכת המכפלה מן ב' המלכיות שלמעלה מחזה, ע"כ כתוב מכפלה על שם המלכות שלמעלה מחזה.

המלכות היא כפולה, כי יש מלכות בבינה ויש מלכות במלכות.

קיד) ועל דא האי שדה וכו': ועל כן שדה הזה, הוא ממכפלה ההיא, שהיא מלכות כנ"ל, ששם הוא שורה, כעין זה שכתוב ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', שהיא המלכות. והיא כפולה למעלה ולמטה. ומשום זה כתוב שדה המכפלה, ודאי, ולא שדה כפול. כי טובב על מלכות הכפולה שנקראת שדה.

פירוש. ד' מלכיות הן, ב' מלכיות למעלה מחזה מבחינת בינה ומלכות דבינה. וב' למטה מחזה מבחינת בינה ומלכות דמלכות. וב' המלכיות שלמעלה מחזה שניהן ממותקות ונכללות זו בזו. אבל למטה מחזה רק מלכות הג' ממותקת, ומלכות הד' אינה ממותקת פבינה כלום. כנ"ל (בראשית ב' ה' קצ"ג ד"ה גמ ע"ה). וסוד המערה שנקבר בה. אדה"ר, היא מסוד מלכות הרביעית הבלתי ממותקת. בסו"ה כי עפר אתה ואל עפר תשוב. אלא כיון שעשה תשובה נכללה המערה בשדה, שה"ס מלכות השלישית הממותקת. ושם נקבר.

קטו) תו רזא דמלה וכו': עוד, סוד הדבר הוא שדה המכפלה ודאי. מי הוא מכפלה, היינו ה' שבשם הקדוש, שהיא מכפלה, שיש ב' אהין בשם הויה, ושתייהן נמצאים בו כאחת. כלומר שנכללין זו בזו בסוד השיתוף דמות הרחמים בין כנוע ובשבילה אומר הכתוב בדרך העלם ה' מכפלה, שאין בהשם הקדוש הויה אות אחר שתהיה כפולה, חוץ ממנה. כלומר, המלה המכפלה עם ה' הידיעה, רומז לה' מכפלה דהיינו לה"ת דהויה, שה"ס מלכות הממותקת בבינה, שהיא ה' ראשונה דהויה. כנ"ל בדבור הסמוך באורך, ואין כאן חידוש דברים אלא שמדחב הביאור.

ו"ש חייך, לאו מערתא איהו מכפלה, ולא שדה אקרי מכפלה כי המערה היא מלכות הד' שאינה ממותקת בבינה. וע"כ אינה מכפלה בבינה. והשדה שהיא מלכות הג' שהיא ממותקת, עכ"ז אינה מכפלה, כי במקומה למטה מחזה אין ב' מלכיות, רק למעלה מחזה נקראת המלכות מכפלה ששם ב' מלכיות ממש הנכללות זו בזו, אחת מבינה ואחת ממלכות כנ"ל. וז"ש ירושלים לעילא דהיינו למעלה מחזה דנוקבא אחידת בב' סמרין לעילא ולתתא, דהיינו ב' מלכיות שמבחינת בינה ומלכות דבינה,

קטז) ואע"ג דמערתא וכו': ואף על פי שמערה כפולה היתה ודאי, שהיא מערה לפנים ממערה, אבל על שם אהר, נקראת מערת שדה המכפלה, כמו שאמרנו דהיינו על

(דפו"י דף קכ"ח ע"ב *) דף קכ"ט ע"א

ואברהם ידע, וכד אמר לבני חת, כסי מלה, ואמר * ויתן לי את מערת המכפלה, על שום דאיהי מערתא כפלתא, ואורייתא לא קרי לה, אלא מערת שדה המכפלה כדקא יאות.

ק"ז) וקודשא בריך הוא, עבד כלא ב לאשתכחא האי עלמא, י כגוונא דלעילא, ולא תדבקא דא בדא, י למהוי יקריה לעילא ותתא, זכאה י חולקיהון דצדיקיא, דקודשא בריך הוא אתרעי בהו, בהאי עלמא ובעלמא דאתי.
ק"ח) י ואברהם זקן בא בימים והי ברך את אברהם בכל. רבי יהודה פתהו, י אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך, האי קרא אתמר, אבל זכאה הוא בר נשי, י דאורחוי אתכשרן קמי קודשא בריך הוא וואיהו אחרעי ביה, לקרבא ליה לגביה.

ק"ט) י תא חזי, י אברהם אתקריב לגביה, י ותיאובתיה דיליה י הוה כל יא יומי י בהאי, ולא אתקריב אברהם ביומא חדא, או בזמנא חדא, אלא עובדוי קריבו ליה י בכל יומי, מדרגא לדרגא, עד דאסתלק בדרגוי.
ק"כ) כד הוה סיב, ועאל בדרגין עלאין כדקא חזי, דכתיב ואברהם זקן, וכדין בא בימים, באינון יומין עלאין, באינון יומין י ידיעאן ברזא דמהימנוחא. והי ברך את אברהם בכל, יו דמתמן נפקין כל ברכאן, וכל טיבו.

מסורת הזוהר

(א) ויתן לי מערת המכפלה: לעיל דף ל"ג ציון א. (ב) ואברהם זקן בא בימים: (שם כ"ד) ח"א קכ"ד; קכו. קכט. קל: קמב: קמג: קמ"ב. רנח. ח"ב לו. לו. סג: סו. סז. ח"ג קמח. קמט: קנ: אשרי תבחר ותקרב: לעיל דף ק"ט ציון א'.

חלוסי גרסאות ב ג"א ולאשתכחא, ז ג"א בעלמא, ז ג"א מוסיף בגוונא דעלמא (אה"ל) ג"א למיהוי. ד ג"א חולקיהון דצדיקיא. ה ג"א דארחוי. ו ג"א דאיהו. ז ג"א ת"ח אברהם אתקריב לגביה. ח ג"א מוסיף אברהם איהו (אה"ל) ט ג"א ותיאובתא, ז ג"א מוסיף ורעותא דיליה. (אה"ל) י ג"א הוי (אה"ל) יא ג"א יומי יב ג"א מוסיף בהאי עלמא. יג ג"א וככל יומי מתקרב (אה"ל) יד ג"א ידיעין. קו ג"א מוסיף פאי בכל דמתמן.

מאמר	הסולם	ואברהם זקן בא בימים
שם המיתוק של מלכות בנינה ולא על מה שהמערה הייתה מכומלת. ואברהם ידע זה, וכשאמר לבני חת העלים הדבר, ואמר ויתן לי מערת המכפלה, דהיינו על שם, שהמערה הייתה כפולה, ולא אמר שדה המכפלה על שם המיתוק רבינה. אבל התורה אינה קורא אותה, אלא מערת שדה המכפלה, כראוי להיות, דהיינו על שם המיתוק של המלכות בנינה, שהיא שורה רק בשדה, ולא במערה כנ"ל.	ק"ז) וקב"ה עבד וכו': והקב"ה עושה הכל, שיהיה נמצא בעולם הזה, שהיא מלכות, כעין שנמצא למעלה, בנינה. ושיתרבקו זה בזה, שיהיה כבודו למעלה ולמטה. אשרי חלקם של הצדיקים, שהקב"ה חפץ בהם בעולם בעולם הזה ובעולם הבא.	אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך. מקרא זה נתבאר אבל אשרי האיש שדרכיו רצוים לפני הקב"ה, והוא חפץ בו לקרבו אליו.
ק"ח) אמר שדה המכפלה על שם המיתוק רבינה. אבל התורה אינה קורא אותה, אלא מערת שדה המכפלה, כראוי להיות, דהיינו על שם המיתוק של המלכות בנינה, שהיא שורה רק בשדה, ולא במערה כנ"ל.	ק"ט) ת"ח אברהם וכו': כוא וראה. אברהם נחקרב אל הקב"ה. וכל ימיו היה תשוש וכו', שיתקרב אליו, ולא נחקרב אברהם ביום אחד או בפעם אחת, אלא מעשיו הטובים הקריבו אותו בכל יום ויום ממדרגה למדרגה, עד שנתעלה במדרגתו.	ק"ט) ת"ח אברהם וכו': כוא וראה. אברהם נחקרב אל הקב"ה. וכל ימיו היה תשוש וכו', שיתקרב אליו, ולא נחקרב אברהם ביום אחד או בפעם אחת, אלא מעשיו הטובים הקריבו אותו בכל יום ויום ממדרגה למדרגה, עד שנתעלה במדרגתו.
ק"ז) וקב"ה עבד וכו': והקב"ה עושה הכל, שיהיה נמצא בעולם הזה, שהיא מלכות, כעין שנמצא למעלה, בנינה. ושיתרבקו זה בזה, שיהיה כבודו למעלה ולמטה. אשרי חלקם של הצדיקים, שהקב"ה חפץ בהם בעולם בעולם הזה ובעולם הבא.	ק"כ) כד הוה סיב וכו': כשהיה זקן, ונכנס במדרגות העליונות כראוי, שכתוב ואברהם זקן, אז בא בימים, דהיינו בימים אלו העליונים, בימים אלו הידועים בסוד האמונה. והי ברך את אברהם בכל. היינו יסוד דא"א עלאין הנקרא כלל, שמשם יוצאות כל הברכות וכל טוב. כי שפעו אינו נפסק לעולם.	ק"כ) כד הוה סיב וכו': כשהיה זקן, ונכנס במדרגות העליונות כראוי, שכתוב ואברהם זקן, אז בא בימים, דהיינו בימים אלו העליונים, בימים אלו הידועים בסוד האמונה. והי ברך את אברהם בכל. היינו יסוד דא"א עלאין הנקרא כלל, שמשם יוצאות כל הברכות וכל טוב. כי שפעו אינו נפסק לעולם.

זכאין

(רפויי דף ק"ט ע"א)

קכא) זכאין אינון א מאריהון ב דתשובה, דהא בשעתא חדא, ביומא חדא
 א ברגעא חדא, * קריבין לגבי קודשא בריך הוא, מה דלא הוה הכי אפילו
 לצדיקים גמורים, דאתקריבו ד גבי ס קודשא בריך הוא בכמה שנין. אברהם
 לא עאל באינון יומין עלאין, עד דהוה סיב, כמה דאתמר. וכן דוד, ו דכתיב
 " והמלך דוד זקן בא בימים. אבל מאריה א דתשובה, מיד עלא, ואתדבק ביה
 בקודשא בריך הוא.

קכב) ר' יוסי אמר, תנינן, אתר דמאריהון ב דתשובה קיימי ביה, בההוא
 עלמא, צדיקים גמורים לית ס לון רשו לקיימא ביה, בגין דאינון קריבין
 למלכא יתיר מכלהו, ואינון משכי עלייהו ברעותא דלבא יתיר, ובחילא י סגי
 לאתקרבא יא למלכא.

קכג) תא חזי, כמה אתרין מתוקנין ליה לקודשא בריך הוא י בההוא
 עלמא, ובכלהו בי מותבי לון לצדיקים. כל חד וחד י לפום דרגיה י כדקא
 חזי ליה.

קכד) סו כתיב ב אשרי תבחר ותסרב סו ישכון חצריך, דקודשא בריך הוא
 קריב לון לגביה, דסלקין אינון נשמתין מתתא לעילא, ולא תאחדא
 י באחסנחיהון, י דאתקנן להו. ישכון חצריך, אלין אתרין ודרגין לבר, ומאן
 אינון, כד"א י ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. י והאי הוא, דרגא
 בין קדישין עלאין.

קכה) ומאן דזכאין לדרגא דא, אינון שליחן דמארי עלמא, כאינון

מסורת הזהר

א) והמלך דוד זקן: מלכים א' א'. ב) אשרי תבחר ותקרב: לעיל דף ל"ו ציון ג'. ג) ונתתי לך
 מהלכים: לעיל וירא ציון א'.

חלופי גרסאות א ג"א מריהון, ב ג"א דתיובתא. ג ג"א מוסיף בזמנא חדא ברגעא חדא. ד ג"א גביה. ה ג"א
 דקביה. ו ג"א מוסיף דכתיב ביה. ז ג"א דתיובתא. ח ג"א דתיובתא. ט ג"א לן. י ג"א טני,
 יא ג"א במלכא. יב ג"א בחאי. יג ג"א כסום (אה"ל). יד ג"א כדקחוי. טו ג"א דכתיב (אה"ל). טז ג"א ליג ישכון חצריך
 (אה"ל). יז ג"א באחסנחחון. יח ג"א דאתקן. יט ג"א האי.

מאמר הסולם כמה אתרין — לצדיקים

קכא) זכאין אינון וכו': אשריהם לבעלי תשובה
 שבשעה אחת, ביום אחד, ברגע
 אחד, הם קרבים אל הקב"ה, מה שלא היה כן
 אפילו לצדיקים גמורים, שהם נתקרבו אל
 הקב"ה בכמה שנים. אברהם לא נכנס באלו
 הימים העליונים, עד שהיה זקן. כמו שנתבאר,
 וכן דוד, שכתוב והמלך דוד זקן בא בימים,
 אבל בעל תשובה, מיד נכנס ומתדבק בהקב"ה.
 קכב) ר' יוסי אמר וכו': רי"א, למדנו, במקום
 שבעלי תשובה עומדים בו, באותו
 העולם, אין לצדיקים גמורים רשות לעמוד בו.
 משום שהם קרובים אל המלך יותר מכולם, והם
 מושכים השפע מלמעלה עם יותר כונת הלב,
 ועם כח גדול ביותר, להתקרב אל המלך.
 (זפריי דף קכ"ט ע"א ב) דף קכ"ט ע"ב)

קכג) ת"ח כמה אתרין וכו': בוא וראה, כמה
 מקומות מתוקנים יש לו להקב"ה
 בעולם ההוא, וכולם יש בתי זירה לצדיקים,
 לכל אחד ואחד לפי מדרגתו כראוי לו.
 קכד) כתיב, אשרי תבחר ותקרב ישכון
 חצריך: היינו אותם אשר הקב"ה
 קרבם אליה, שאלו הנשמות עולות ממטה
 למעלה להתאחד בנחלם שנתתקן להם. ישכון
 חצריך, פירושו, מקומות ומדרגות שהם לחוץ י
 מהיכל. ומי הם. הוא כמו שאתה אומר, ונתתי
 לך מהלכים בין העומדים האלה, וזה הוא
 מדרגה ידועה בין קדושים העליונים.
 קכה) ומאן דזכאין וכו': וכל הזוכים למדרגה
 זו, הם שליחי רבון העולם, כמו
 המלאכים

מלאכין, ועבדין שליחותא תדיר ברעותא דמאריהון, בגין דאלין ב תדיר
 י בקדושה ולא אסתאבו.

קכו) כגוונא דא, מאן דאסתאב בהאי עלמא, איהו משיך עליה י רוח
 מסאב, וכד נפק נשמתייה ל מניה, מסאבין ליה, ומדוריה בין אינון מסאבין,
 ואלין אינון מזיקין דעלמא. כמה דאתמשך בר נש גרמיה בהאי עלמא, ו הכי
 הוא מדוריה, ואתמשך בההוא עלמא, ואינון רוחי מסאבי מסאבין ליה
 ואעלין ליה לגיהנמ.

קכז) ת"ח מאן דאתקדש, ונטיר גרמיה בהאי עלמא, דלא אסתאב
 מדוריה בההוא עלמא, בין אינון קדישין * עלאין, ועבדין שליחותא תדיר,
 כ ואלין קיימי בחצר, כד"א * את חצר המשכן.

קכח) ואית אחרנין, דאינון לגו כ יתיר, דלאו אינון בחצר, אלא בביתא,
 כד"א י נשבעה בטוב ביתך. אמר דוד, נשבעה בטוב ביתך כיון דאמר ישכון
 חצריך, אמאי כתיב נשבעה בטוב ביתך, ישבע בטוב ביתך מיבעי ליה, כמה
 דכתיב ישכון. אלא הא תנינו, לית י ישיבה בעזרה, אלא למלכי בית דוד
 בלחודדיהו.

קכט) ואית אתר לחסידי עליונין, יא דעיילי לגו, ומאן אינון, כדכתיב
 י והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו וגו'.
 ב) וכמה מדורין על מדורין, ונהורין על נהורין, מתפרשן י בההוא עלמא, וכל

מסורת הזהר	דרך אמת
א) את חצר המשכן: שמות כ"ו. ב) נשבעה בטוב ביתך: לעיל ל"ז ציון ג. ג) והחונים לפני המשכן: במדבר ג	ה) ויקהל כ"ט ב

חלופי גרסאות א) ג"א מוסיף אתקדשו תדיר. ב) ג"א בקדושה. ג) ג"א רוחין מסאבין. וניא רוחי מסאבי (אה"ע
 ד ג"א ליג מניה. ס ג"א כמה ו ג"א ליג מן הכי עד ואינון. ז ג"א ואתמשך. ח ג"א ואלין
 ט ג"א תדיר (אה"ע) י ג"א אתר. יא ג"א דעיילין. יב ג"א ליג בההוא עלמא.

הסולם כמה אהרין - לצדיקים

קכח) ואית אחרנין וכו': ויש אחרים שהם יותר
 בפנימיות, שאינם בחצר אלא בבית.
 כמו שאתה אומר, נשבעה בטוב ביתך. אמר דוד
 נשבעה בטוב ביתך, ושואל, כיון דאמר ישכון
 חצריך, אמאי כתיב, נשבעה בטוב ביתך, ישבע
 בטוב ביתך צריך לומר, כמ"ש ישכון חצריך.
 אלא הרי למדנו, שאין ישיבה בעזרה אלא
 למלכי בית דוד בלבד. וע"כ אמר, כמדבר בעדו,
 נשבעה בטוב ביתך שכוונתו היה על עצמו
 ועל שאר המלכים, שיש להם ישיבה בעזרה,
 שה"ס ביתך, דהיינו בית המקדש.

קכט) ואית אחר וכו': ויש מקום לחסידים
 העליונים הנכנסים עוד יותר
 בפנימיות, דהיינו לבחינת היכל ומי הם הם כמו
 שכתוב והחונים לפני המשכן קדמה וגו'. ועליהם
 נאמר, קדוש היכלך. וכמה מדורים על מדורים
 ואורות

המלאכים, כי מהלכים, פירושו שליחים, ועושים
 שליחות תמיד, בהפך רבונם, משום שאלו הם
 תמיד בקדושה, ולא נטמאו.
 קכו) כגוונא דא וכו': כעין זה, מי שנטמא
 בעולם הזה, מושך על עצמו רוח
 הטומאה, וכשנשמחו יוצאת ממנו, מטמאים אותו.
 הס"א, ודירתו בין אלו הטמאים, ואלו הם מזיקי
 העולם, כי כמו שאדם משיך על עצמו בעולם
 הזה, כן הוא דירתו וכן נמשך בעולם הנצחי.
 קכז) ת"ח מאן דאתקדש וכו': בוא וראה, כל
 המקדש עצמו, ושומר עצמו בעולם
 הזה שלא יטמא, דירתו בעולם ההוא, בין
 קדושים העליונים, ועושים שליחות של הקב"ה
 תמיד, והם עומדים בחצר. כמו שאתה אומר, את
 חצר המשכן, ועליהם כתוב אשרי וגו' ישכון
 חצריך.

(דפוטי דף קכ"ט ע"ב * דף ק"ל ע"א)

חד אכסיף מנהורא דחבריה, כמה דעובדין ב אתפרשן י בהאי עלמא, הכי נמי, דוכתינ ונהורין, י מתפרשן בהווא עלמא.

קל) ותא חזי, הא אתמר, דאפילו בהאי עלמא, כד ד בר נש נאים על ערסיה, ונשמתין אצטריכו ס לאתשוטטא בעלמא, ו ונפקו מגו גוסא, לאו כל נשמתא ונשמתא, סלקא ושטיא, למחזי ביקר סבר אפי י דעתיק יומין, אלא כמה דאתמשיך תדיר, וכפום עובדי, הכי נשמתיה סלקא.

לא) ס אי אסתאב, איהו נאים ונשמתא נפקא, וכל אינון רוחין מסאבין נקטינ לה, ס ואתדבקת י בהו באינון דרגין תתאין יב דשטיין בעלמא, ואינון י מודיעין לה מלין דאינון קריבין למיתי בעלמא, ולומנין י דמודעין לה, י מלין כדיבן, ס וחייכן בה, והא אוקמוה.

קלב) ואי זכי בר נש, כד איהו נאים ונשמתיה ס סלקא, י אזלא ושטיא, ובקעא בין י אלין י רוחין מסאבין, וכלהו י מכריזין כל ואמרין פנון ב אתר, פנון, לאו דא מסטרנא, ואיהי סלקא בין אינון קדישין, ומודעי לה ע מלה חדא דקשוט.

קלג) וכד נחתא, כל אינון ב) כי חבילין טריקין, ס בעאן ט לאתקרבא ס בהדה, כ למנדע ס ההיא ל מלה, ואינון מודעין לה, מלין אחרנין, ל וההיא מלה דנטלא גו אינון קדישין, בין אינון * אחרנין, ל איהו ל כעבורא גו

דרך אמת

ח) חילות חבילות בעלי דינן המענישים וטשכים לחו כענין חויל לרנכן ספקיה בע' דף ז"ך ע"כ וכן חבילי סהרין סי לעיל.

חלוסי גרסאות א נ"א מתפרשן. ב נ"א ל"ג בהאי עלמא. ג נ"א מתפרש. ד ג"א בני נשא נאימו על ערסייהו (אה"ל) ה נ"א לאתשטטא. ו נ"א ונפקי. ז נ"א ל"ג דעתיק ח נ"א ואי. ט נ"א ואהרבקא. י נ"א בה יא נ"א דשטאן. יב נ"א מרעי. יג נ"א מודעין. יד נ"א ל"ג מלין. טו נ"א וחייבין. טז נ"א מוסיף נפקא וסלקא. יז נ"א אולת. יח נ"א אילין. יט נ"א רוחי. כ נ"א מכרוזין ונ"א מכרוזי. כל נ"א ואמרי. כב נ"א ל"ג אתר. כג נ"א חד מלה קשוט כד נ"א חבילי. כד נ"א בען. כה נ"א לאתקרבא לאתדבקא בהווא מלה. כו נ"א בהדיה. כז נ"א בהחיה. כח נ"א ולמנדע. כט נ"א הווא. ל נ"א ל"ג ההיא (אה"ל). ל נ"א מוסיף מלה חדא (אה"ל) לא נ"א והווא. לב נ"א איהי. לג נ"א כמה עבורא.

כמה אחרין—לצדיקים

הסולם

מאמר

מודיעים לה דברים הקרובים לבא בעולם. ממה ששמעו מאחורי הפרגור. ולפעמים הם מודיעים לה דברי שקר, ומצחקים בה. וכבר בארוהו.

קלב) ואי זכי ב"נ וכו': ואם האדם זכה, כשהוא ישן ונשמתו עולה, הולכת ומשוטטת

ובוקעת לה דרך, בין רוחות הטומאה, וכולם מכריזים ואומרים פנו מקום. פנו, אין זה מן הצד שלנו, והיא עולה ובאה בין אלו הקדושים והם מודיעים לה דבר אמת אחד.

קלג) וכד נחתא וכו': וכשיורדת, כל אלו מחנות המעורבבות, כלומר מלאכים

כאלו, שקדושה וחול וטומאה משמשים בהם בערבוביא. רוצים להתקרב אל הנשמה, לדעת אותו הדבר אמת ששמעה, והמה מודי ים לה דברים אחרים. ואותו הדבר שלקחה מן הקדושים, בין הדברים שלקחה ממחנות

המעורבבות

ואורות על אורות, נבדלים זה מזה בעולם ההוא וכל אהד ואחד מתביש מאורו של חברו. כי כמו שהמעשים טובים נבדלים בין איש לחבירו בעולם הזה, כן מקומות הדירה והאורות שלהם נבדלים בעולם ההוא.

קל) ות"ח הא אתמר וכו': ובוא וראה, הרי למדנו, שאפילו בעולם היה, כשהאדם ישן על מטתו, והנשמות יוצאות מהגוף, וצריכות לשוטט בעולם, לא כל נשמה ונשמה משוטטת ועולה, לראות בכבוד סבר פנים של עתיק יומין, אלא כפי מה שנמשך תמיד, וכפי מעשיו, כן נשמתו עולה.

קלא) אי אסתאב וכו': אם נטמא, כשהוא ישן, והנשמה יצאת ממנו, כל רוחות הטומאה אוחזים בה, והיא מתדבקת בהם, באלו מדרגות התחתונות המשוטטות בעולם, והם

(רס"ו דף ק"ל ע"א י' דף ק"ל ע"ב)

ח תיבנא. י והאי י איהו דזכי יתיר, בעוד דאיהו קאים, י ונשמטא קיימא, בהאי עלמא.

קלד) כגוונא דא כד נפקין נשמתינ מגופא מהאי עלמא, בעאן לסלקא, וכמה תרעין חבילי טהירין קיימי, י אי אינון י מסטרייהו, כלהו י אחדין בהו, באינון נפשאן, ומסרי לון בידא דדומה, לאעלא לון בגיהנם.
קלה) ולבתר י סלקן י ואחדן בהו, ואינון נטלי י להון, ומכרוי בהו, אלין אינון דעברו על פקודי י דמאריהון, וכן שטיין בכל עלמא. ולבתר מהדרי להו לגיהנם, וכן עד תריסר ירחי. לבתר תריסר ירחי, משתככי, בההוא אתר דאתחזי לון, אינון נשמתינ דזכו, י סלקי לעילא, כמה דאתמר, חכאן בדוכתייהו.

קלו) תא חזי, זכאין י אינון צדיקיא, דאתגניז להו, כמה טבין לההוא עלמא, ולית אתר פנימאה בכל אינון, כאינון דידיעי רזא י דמאריהון, וידיעי דאתדבקא יו בהו, בכל יומא על אלין כתיב * עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו.

קלז) יו מאי למחכה לו, כד"א י חכה את איוב בדברים. ואלין אינון דדחקין למלה דחכמתא, י ודייקין י לה. ומחכאן י לה, למנדע ברירא דמלה, י ואשתמודעא כל דמאריהון, אלין אינון י דמאריהון י משתבח כו בהון בכל יומא,

מסורת הזוהר

(א) עין לא ראתה: לעיל כ"ב דף י"א ציון ג'. (ב) חכה את איוב: (איוב ל"ב) ח"ג קעו.

חלופי גרסאות א ג"א תבנא, ב ג"א מאן, ג ג"א ומאן, ד ג"א מוסף איהו זכי. ד ג"א ל"ג ונשמטא קיימא ח ג"א ואי. ו ג"א בספרייהו. ז ג"א אחרי. ו ג"א אחרי (אה"ל). ח ג"א סלקין. ט ג"א דאתחזין. י ג"א להו. יא ג"א דמריהון. יב ג"א סלקן. יג ג"א צדיקיא, יד ג"א דמריהון. טו ג"א ביה (אה"ל). טז ג"א ל"ג מאי למחכה לו. יז ג"א ודייקא. יח ג"א ל"ג לה. יט ג"א ל"ג לה. כ ג"א ל"ג לה. כא ג"א ונשמטא, כל ג"א דמריהון. כב ג"א דמריהון. כג ג"א אשחבת. כד ג"א בהו.

מאמר	הסודים	כמה אתרין — לצדיקים
<p>המעורבכות, דומה עליה, כמו תבואה המעורבת תוך קש ותבן. וזה הוא הזוכה ביותר בעוד שהוא בחיים, והנשמה עוד נמצאת בעולם הזה. חבילין סירושו מחנות, מלשון חבל נביאים. (שמאל א' י') טריקין, סירושו עירוב דברים, מלשון ולטרוקניתו בהדי הדדי, (שבת ק"י) שלא טרקו (ב"ק קט"ו).</p>	<p>מצות רבונן, וכן משוטטים עמהן בכל העולם. ואחר כך מחזירים אותן לגיהנם, וכן עושים עמהן, דהיינו שמוציאים אותן מגיהנם ומכריזים וכו', ואח"כ שוב מחזירים אותן וחוזר הלילה, עד שנים עשר חדשים. לאחר שנים עשר חודש הן משתככות, ובאות במקום הראוי להם, אבל אלו הנשמות הזוכות, עולות למעלה כמו שביארנו, וזכות במקומותיהן.</p>	
<p>קלד) כגוונא דא כד וכי: כעין זה הוא כשהנשמות יוצאות מהגוף מעולם הזה, דהיינו אחר הפטירה, הם מבקשים לעלות, וכמה שומרי הפתח, ומחנות מזיקים נמצאים, אם הם טן הצד שלהם, כולם אוחזים באלו הנפשות ומוסרים אותן ביד דומה להכניסם בגיהנם.</p>	<p>קלו) תיח זכאין וכי: בוא וראי, אשריהם הצדיקים, שנצפן להם הרבה טוב לעולם ההוא, ואין מקום פנימי כל כך לכל אלו הצדיקים כמו אותם היודעים סוד רבונא, ויודעים להדבק בו בכל יום. על אלו כתוב: עין לא ראתה וכי.</p>	
<p>קלה) ולבתר סלקן וכי: ואחר כך עולות מגיהנם, ואוחזות בהם, והם לוקחים אותן ומכריזים עליהן: אלו הן שעברו על (דמ"ז דף ק"ל ע"ב)</p>	<p>קלז) מאי למחכה לו וכי: שאל למחכה לו מה סירושו, ואומר, הוא כמו שאתה אומר, חכה את איוב בדברים, ואלו הם הדוחסים להבין דבר חכמה, ומחכים לה להבין כדורו</p>	

א אלין אינון, דעאלין בין עלאין קדישין, ואלין עלין י כל תרעי דלעילא, ולית מאן דימחי י בידהון, זכאה חולקיהון בעלמא דין, ובעלמא דאתי. קלח) תא חזי, אברהם עאל למנדע ולאתדבקא במאריה כדקא יאות, לבתר דאקדים עובדי בקדמיתא, וזכה באינון יומין עלאין, ואתכרך מאתר דכל ברכאן נפקי מתמן, דכתיב * וה' ברך את אברהם בכל. מאי בכל. אתר דנהרא, דלא פסקי מימיו לעלמין.

קלט) אמר רבי חייא, תא חזי, דאברהם לא בעא לאתערבא בנשי עלמא, ולאדבקא בשאר עמין י עעכו"ם, בגין דנשייא דשאר עמין י עכו"ם, אינון י סאבין, י לגוברייהו, י ולאינון י דמתדבקין י בהון, בגין דכד אברהם ידע יא חכמתא, י ידע עקרא ושרשא, י ומאן אתר נפקי ושטיין רוחי מסאבין בעלמא, ועל ידא אומי לעבדיה, דלא יסב אתתא לבריה, משאר עמין.

מדרש הנעלים

קמ) * ואברהם זקן בא בימים וגו'. מתניתין. אמר רבי אלעזר, על כל פנים, כך הוא, דהאי מתניתין שפיר, יו דאתעביד נשמתא, ההוא דכתיב ביה, י והנה אופן אחד בארץ אצל החיות לארבעת פניו, כדאמור בההיא מתניתא קמיייתא.

קמא) אמר ליה רבי אבא, לימא לן מר, מההיא מתניתין, אמר ליה

מסורת הזהר

א) וה' ברך: לעיל דף ל"ז ציט ב'. ב) והנה אופן: (יחזקאל א') ח"ב מח: ח"ג נג. ת"ז ת"ו כג. תל"ח ע"ט.

חלופי גרסאות א) נ"א ליג אלין אינון דעאלין. ב) נ"א בכל (אח"ל). ג) נ"א בידיהון. ד) נ"א ליג עעכו"ם. ונ"א עע"ו. ה) נ"א עע"ו. ו) נ"א מסאבין. ז) נ"א לגברי. ח) נ"א לגובריהו. ט) נ"א לאינון. י) נ"א דמתדבקין. יא) נ"א אומי. יב) נ"א מאן. יג) נ"א מסאבין. יד) נ"א מוסיף אומי ליה. טו) נ"א דאתעבידו דמתרבקן. יו) נ"א בהון. יא) נ"א ליג ידע. יב) נ"א מאן. יג) נ"א מסאבין. יד) נ"א מוסיף אומי ליה. טו) נ"א דאתעבידו

מאמר

ברורו של הדבר, ולדעת את רבונם, אלו הם שרבונם משתבח בהם בכל יום, אלו הם הכאים בין עליונים הקדושים, ואלו נכנסים בכל שערים העליונים, ואין מי שימחה בידיהם. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא.

קלח) ת"ח אברהם וכו': בוא וראה, אברהם נכנס לדעת ולהתדבק ברבונו כראוי אחר שהקדים מעשים טובים מתחלה, וזכה באלו ימים העליונים ונחברך מן המקום שכל הברכות יוצאות משם, שכתוב, וה' ברך את אברהם בכל. מהו ככל, הוא מקום הנחר שמימיו אינם פוסקים לעולם. דהיינו יסוד דאויא עלאין שזווגם לא פסיק לעלמין.

קלט) א"ר חייא ת"ח וכו': אר"ה, בוא וראה, כי אברהם לא רצה להתערב בנשי העולם, ולהתדבק בעמים האחרים עובדי ע"ה, משום שנשיהם של עמים האחרים עובדי ע"ה.

(דמויי דף ק"ל ע"ב י) דף קכ"ד ע"ב

הסולם

כמה אתרין לצדיקים

הם מטמאים לבעליהן, ולאילו המתדבקים בהן. כי כשאברהם ידע חכמה, ידע העיקר והשורש ומאיזה מקום, יוצאים ומשוטטים רוחות הטומאה בעולם, ועל כן השביע את עבדו, שלא יקח אשה לבנו מעמים האחרים.

מאמר עזן מנסף על הגן

קמ) ואברהם זקן וגו': מתניתין: אמר ר' אלעזר על כל פנים כך הוא, שמשנה זו יפה היא, שלכדנו, שאותו שכתוב בו, והנה אופן אחד וגו', נעשה נשמה, כמו שנאמר באותה משנה ראשונה, כלומר, אצ"ס שאופן בכל מקום הוא שם הנפש, מכל מקום אומרת המשנה, שהשם אופן שבכתוב זה חזר ונעשה נשמה, ואומר, שאין קושיא, ויפה היא, ולא פירש למה.

קמא) אמר ליה ר' אבא וכו': א"ל ר"א, יאמר לנו אדוני, מאותו המשנה, פה

היא

ל הכי אתפרש, * בתלת עשר מכילין דרחמי, בפרשתא י דיליה, אבל הכא אית לן למימר. פתח ואמר, ב אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה וגו'. אמר רבי אלעזר, מאי ב היא, ד דאנן קרינן הכא, בשיר השירים, לישנא דנוקבתא, והתם באורייתא, לישנא דזכורא.

קמב) אלא א"ר אלעזר, הכא בתורה, נקרא בלשון זכר, אצל הגוף, מפני שהגוף, אצל הנשמה, כאשה אצל הזכר, * והנשמה ס לגבי מעלה, כנקבה בפני הזכר, וכל אחד מעלתו יורש.

קמג) תנן התם, בארבעה פעמים י בשעה, בכל יום, עדן מנטף על הגן, ויוצא מאותם הטפות נהר גדול, המתחלק לארבעה ראשים, ושמנה וארבעים טפות. מנטף בכל יום, ומשם מ שבעים אילני הגן, הה"ד י ישבעו עצי ה'. ר' תנחום אמר פ מהכא, י משקה הרים מעליותיו, איזו היא עליה, זהו עדן. ועדן באיזה מקום הוא. ר' יהודה אמר, למעלה מערבות הוא. ר' יוסי אמר, בערבות הוא, דהא תנן, שם גנזי חיים טובים ברכה ושלום, ונשמחן של צדיקים, י הוא יא העליון. י עדן למטה, מכוון י כנגדו י גן בארץ, ונוטל ממנו שפע בכל טו יום.

קמד) א"ר אבהו, שמנה וארבעים נביאים, עמדו להם לישראל, וכל אחד נטל בחלקו, תמצית טפה אחת מאותם טפות של עדן, שהם שמנה וארבעים טו טפות. ומה אם כל נביא, י שנטל טפה אחת מהן, י היתה מעלתו ברוח

מסורת הזהר

א) תלת עשר מכילין: לעיל בהק' הזהר דף ב' ציון ב'. ב) אחת היא יונתי: (שה"ש ו') ח"א קכה: קנב: רמה: רס. ח"ב יר: נא. נב: נה. ח"ג מר: רצ: ג) ישבעו עצי ה': (תהלים ק"ד) ח"א כט. לא. לה. קכה. קסב: ח"ב קכו. ח"ג נת. ריה: ז"ח י"ג טג שפט. י"ח טב שט. ד) משקה הרים מעליותיו: (תהלים ק"ד) ח"א לג: ח"ג קסא.

חלוסי גרסאות א) נ"א הא (אה"ל). ב) נ"א רילי. ג) נ"א האי (אה"ל). ד) נ"א אנן. ה) נ"א ליג לגבי. ונ"א אצל. ו) נ"א בשנת. ז) נ"א ויצא. ח) נ"א נשבעים. ט) נ"א ל"ג מחכא. י) נ"א הגנונים. ונ"א והגנת העליון (אה"ל). יא) נ"א מוסיף הוא העליון. יב) נ"א מוסיף הוא. יג) נ"א כנגדון (ד"ק). יד) נ"א ליג גן. טו) נ"א ליג יום. טז) נ"א ליג טפות. יז) נ"א נטל. יח) נ"א נהיה. יט) נ"א היתה. ונ"א והיתה (אה"ל).

עדן מנטף על הגן

הכולם

מאמר

מדרגה עליונה ממנה, היא כנקבה בפני הזכר וכל אחד יורש מעלתו, לפי הענין. וע"כ בשיר השירים, כשהמלך ששלום שלו, מדבר על הנשמה, שהוא מדרגה עליונה ממנה, ע"כ נחשבת לו כמו נקבה, וקרא אותה בלשון נקבה יונתי תמתי וכו'. אבל בהורה, המדובר הוא בנשמה לפי עצמה, ע"כ קרא אותה בלשון זכר, אברהם.

קמג) תנן התם בארבעה פעמים כשעה וכו', ושמנה וארבעים טפות מנטף בכל יום. סירוש. כי י"ב שעות הם ביום. וד' פעמים מנטף בכל שעה, ד"ס י"ב הרי מ"ח טפות. מכאן עד אות קמ"ז א"צ ביאור

ומשגורה

היא. אמר לו, כך נחבאר במשנה, שסו"ה אופן א' בארץ נעשה נשמה, בפרשה שלו, ב"ג מדת הרחמים. אבל בפרשה זו שבכאן, יש לנו לבאר. פתח ואמר אחת היא יונתי תמתי אחת היא וגו' שמקרא זה רומז על הנשמה, אמר ר' אלעזר מו' היא שכאן בשיר השירים אנו קוראים חנשמה בלשון נקבה, דהיינו יונתי תמתי וגו', ושם בתורה קוראים לה בלשון זכר, דהיינו אברהם.

קמב) אלא אמר ר' אלעזר וכו': אלא אר"א, כאן בהתורה נקרא הנשמה בלשון זכר, כלפי הגוף, מפני שהגוף בערך הנשמה הוא כערך אשה כלפי זכר. וכן הנשמה כלפי

(רמזי דף קכ"ד ע"ב *) קמ"ח ע"א

הקודש, על כל השאר, אדם הראשון, ^ב שהיה מקבל משמנה וארבעים ^ג לא כל שכן, מכאן אתה למד, כמה היתה חכמתו קמה) רבי בא אמר רב כהנא, וכי מאין היה להם לנביאים, מאותם הטפות, אלא הכי תנן, בכל טפה וטפה, היוצאת מעדן, רוח חכמה יוצא עמו, ועל כן אתגזר במתניתין, אית מיא מגדלן חכימין, ואית מיא מגדלן טפשיין, ואינון מיא ^ד דמגדלן חכימין, אינון מיא, הוו מטפין דעדן. קמו) דא"ר יוסי, מיא דביה טפין ^ה יתבין, מכל אינון ארבע נהרי, קדמאה הוא, דכתיב * שם האחד פישון. מאי שם האחד פישון. המיוחד מכולם פישון, והוא הנופל בארץ מצרים, ולפיכך, היתה ^ו חכמת מצרים יותר מכל העולם.

קמו) ומשנגזרה גזרה, ^ז שאבדה חכמת מצרים, נטל קב"ה אותם ^ח טפין זרק לון * בההוא גנא, בההוא נחלא דגנתא דעדן, דכתיב, ^ט ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. וזה היה מוליד ארבעה אחרים, והאחד המיוחד הנולד ממנו, פישון היה. משנטלו אלו הטפות שלא יצאו מהגן, אבדה החכמה ממצרים.

קמח) ומאותו הרוח שהיה יוצא מעדן, ^י המצו כל נביא ונביא, והיינו דכתיב, מתהלך בגן לרוח היום. ^{יא} וגנוו זה בגן עדן, לעתיד לבוא, וזה הוא הנהר, שראה יחזקאל בנבואתו. וע"כ אמר ^{יב} הכתוב ^{יג} כי מלאה הארץ דעה את ה' וגו'. שאותם מים, תמיד מגדלים הידיעה בעולם. קמט) ת"ר, כל ^{יד} נשמתן של צדיקים, למעלה בעדן ^{יז} הן, ^{יח} ומה ממה שיורד מעדן, ישגא החכמה בעולם. לעומדים בו, ^{יט} ונהנין ^כ מהנאותיו וכסופיו, עאכ"ו.

קנ) אמר רבי יצחק כיון שהנשמה זוכה, ליכנס בשערי ירושלים של מעלה, מיכא"ל השר הגדול, הולך עמה, ומקדים לה שלום. מלאכי השרת, תמהים בו, ושואלים עליה, ^{כא} מי זאת עולה מן המדבר. מי זאת עולה בין

מסורת זוהר

א) שם האחד פישון: (בראשית ב') ח"א פא: ח"ב טו: ת"ז תכ"ה טח: ז) ונהר יוצא מעדן: לעיל כ"א ר"א ציון א'. ג) כי מלאה הארץ דעה: לעיל וירא דף קט"ז ציון ז'. ד) מי זאת עולה מן המדבר: לעיל בהק' זוהר דף קל"ו ציון א'.

חלופי גרסאות א) נ"א מוסיף שהיה בגן ומקבל הטפות בבת הר מקבל משמנה (אה"ל). ב) נ"א עאכ"ו. ג) נ"א דמגדלין. ד) נ"א יתיבין. ונ"א יתירין. ה) נ"א חכמה לישראל במצרים. ונ"א חכמה במצרים. ו נ"א אבדה. ונ"א מוסיף דכתיב אבדה. ונ"א דכתיב ואבדה חכמיו וליג: שאבדה חכמת מצרים. ז) נ"א טפות. ח) נ"א הצביא. ונ"א תצית. ונ"א ימצו. ט) נ"א וגנוו וליג זה. י) נ"א ליג הכתוב. יא) נ"א נשמתם. יב) נ"א הם. יג) נ"א ימפה. וליג ממה. יד) נ"א ותניש. טו) נ"א בהנאותיו.

מאמר	הסולם	עדן מנסף על הגן
קמו) ומשנגזרה גזרה שאבדה חכמת מצרים	קמח) ומאותו הרוח שהיה יוצא מעדן המצו	היה זה מטעם. כי נטל קב"ה
היה זה מטעם. כי נטל קב"ה	מאיתם טפין וכו': ומשנטלו אלו הטפות שלא	מי מלא ימצו למו (תהלים ע"ג), דהיינו מציצת
מאיתם טפין וכו': ומשנטלו אלו הטפות שלא	יצאו מהגן אבדה החכמה ממצרים.	וסחיתה. עד אות קנ"ב א"צ ביאור.
יצאו מהגן אבדה החכמה ממצרים.	(דסויי דף קכ"ה ע"א ט) דף קכ"ה ע"ב)	

העליונים, ^א מהגוף החרב, שדומה להבל, דכתיב * אדם להבל דמה. הוא משיב ואומר, ^ב אחת היא יונתי תמתי, אחת היא, מיוחדת היא. אחת היא לאמה ^ג וגו', ^ד לאמה. זו היא כסא הכבוד, שהיא אם לנשמה, ויולדת לה, ^ה שנגזרה ממנה. קנא) ראוה בנות ויאשרוה, אלו שאר הנשמות, שהן במעלתן למעלה, והם הנקראות בנות ירושלים. אמר רבי יוסי, הא חזרנא על מה דאמרן. אלו נקראות בנות ירושלים, והאחרות נקראות בנות לוט. ראוה בנות ויאשרוה, שאר הנשמות, משבחות לה, ואומרות שלום בואך. מלכות ופלגשים ^ו ויהללוהי מלכות אלו האבות, ^ז שהם מלכות. ^ח ופלגשים: ^ט הן ^י גירי הצדק, ^{יא} כולם משבחות, ומקלסות אותה, עד שנכנסת למעלה, ואזי הנשמה במעלתה, * ^{יב} ומתקיימא אריכות הימים, הה"ד, ^{יג} ואברהם זקן בא בימים. נכנס באריכות ^{יד} הימים, לעוה"ב. קנב) רבי אבא סבא, קם על רגליו, ואמר, מנוחה ושלום גרמין יהא לך רבי שמעון בן יוחאי, דחזרת עטרה ^{יז} ליושנה. דתנינן במתניתא קדמאה, ^{יח} דכיון שהנשמה ^{יט} היא ^כ בתשלומה, באתר עלאה, ^{כא} לא ^{כב} תבאת לגופא ^{כג} אלא אתבריאן ^{כד} מנה, נשמי אחרנין, דנפקי ^{כה} מנה, ואיהי ^{כז} אשתארת ^{כח} כגנבקיומא, עד דאתא רשב"י ודרש, ומה אם בעולם הזה, שהוא הבל, והגוף שהוא טפה סרוחה, נכנסת בו, אותה הנשמה. לעתיד לבא, שיצרפו כולם, ויהיה הגוף מובחר, בקיום ותשלום יותר, אינו דין להכנס אותה הנשמה בו, בכל התשלומין, והעלויין שבה.

קנג) אמר רבי אחא, אותה ^{כז} הנשמה ממש, ואותו הגוף ממש, עתיד הקבי"ה, ^{כח} להעמידן ^{כט} בקיומן לעתיד לבא, אבל שניהם יהיו שלמים, בתשלום הדעת, להשיג מה שלא השיגו בעולם הזה.

קנד) ואברהם זקן בא בימים וגו'. ר' ^{כו} בו א"ר יוחנן, באותו ^{כז} העולם: שהוא ימים, ולא בעולם הזה, שהוא לילה. אמר ר' יעקב, באותם העולמות

מסורת הזוהר

א) אדם להבל דמה: (תהלים קמ"ד) ח"ו חס"ו צה. תס"ט קיט. ב) אחת היא יונתי: לעיל דף מ"ב ציון כ. ג) ואברהם זקן: לעיל דף ל"ז ציון כ.

חלוסי גרסאות א) היא הגוף ונ"א מן הגוף. ב) היא ליג וגו'. ג) היא ליג לאמה. ד) היא ליג שנגזרה. ונ"א והיא. ה) היא ליג ויהללוה. ו) היא ליג מלכות. ז) היא שחן. ח) היא והפלגשים. ט) היא גירי. י) היא כלן. יא) היא ומתקיימה. ונ"א ומחייים בה (אה"ל). יב) היא ימים. יג) היא ליג ליושנה. יד) היא כיון שהנשמה לומנא בחרא עאלין לאתבא לגוסא אתבריאן. ונ"א כיון שהנשמה בחר [בחרא] עאלין לה לאתבא לגוסא אתבריאן. טו) היא טו היא בתשלומא. יז) היא לאתבא. יח) היא חבא. יט) היא ליג אלא. כ) היא מינה. כא) היא מינה. כב) היא בשארת. וכ"א אשאר. כג) היא בקיומה. כד) היא מוסיף הנשמה [נכנסת] בו בכל התשלומין והעלויין שבה. כה) היא להעמידו. ונ"א להעמידם. כז) היא בקיומה. ונ"א בקיומם. כח) היא בא. כט) היא ליג באותו ונ"א מוסיף באותם הימים ובאותו. ונ"א באותם הימים העולם הבא. ונ"א מוסיף העולם הבא.

מאמר	הסולם	עניני תחית המתים
קנב) ר' אבא סבא וכו': שלמדנו במשנה ראשונה, כיון שהנשמה היא בתשלומה במקום העליון, אינה חוזרת עוד לגוף, אלא שנשמות אחרות נבראות ויוצאות ממנה, והיא נשארת במצבה. וכו' עד אות קנ"ד א"צ פירוש.	קנד) ואברהם זקן בא בימים: ר' יוחנן, באותו העולם שהוא ימים דהיינו אור, ולא בעולם הזה שהוא לילה. פירוש. כא בימים היינו ספירות העליונות שבעולם העליון שהם אורות, ונקראים ימים. אמר ר' יעקב, כא בימים, פירוש	קנג) אמר רבי אחא, אותה הנשמה ממש, ואותו הגוף ממש, עתיד הקבי"ה, להעמידן בקיומן לעתיד לבא, אבל שניהם יהיו שלמים, בתשלום הדעת, להשיג מה שלא השיגו בעולם הזה.
דשו"י דף קכ"ה ע"ב (ט) דף קכ"ו ע"א		

שהם ימים, באותם ההנאות והכסופין, שהוא נוחל. והי' ברוך את אכרהב
בכל. ב באותו י' המשרה שנתן לו הקב"ה משמו, שהיא אות ה"א י' שבו
נברא העולם.

קנה) ד ותניא, אמר ר' יוחנן, מטטרון שר הפנים, שהוא נער, עבד
מרב, האדון המושל עליו, ממונה על הנשמה, בכל יום, להספיק לה, מאותו
האור ו שנצטוה, והוא עתיד למיסב, חושבן פתקא, בכתי קברי, מן דומת,
ולאחזאה ליה קמי מאריה, והוא זמין, ז' ב) למעבד חמיר, ההוא גרמא, תחות
ארעא, לתקנא מ לגופייה, ולקיימא לון בשלימותא דגופא, בלא נשמתא,
ס דקב"ה י' ישדר י' לה לאתרה.

דרך אמת

ב) פ"י נעצות סלוד כענין סלוד שכעיסה כדי שימכנה בנוף ויעלה מקבלו.

חלופי גרסאות א' ג"א ל"ג באותו ב ג"א המעשר, ג ג"א באשר, ד ג"א ותאנא, ו ג"א ותנא, ס ג"א ל"ג יוחנן
ו ג"א שנצטוה, ז ג"א לאעבד, ח ג"א לגופא, ט ג"א מוסיף בזמנא דקב"ה, י ג"א ליה.

עניני תחיית המתים

הסולם

מאמר

מקבל בחייו, מסוד קו אמצעי, הם הגורמים
לו להרקב בקבר, (כ"ל דף ד' ד"ה פירוש)
ובכדי שתבין זה היטב, אביא לך מענין יעקב
ועשו. כי יעקב הי"ס קו אמצעי, ועשו הי"ס קו
שמאל שאינו כלול מימין. וכתוב ויזר יעקב
גזיר וגו' דהיינו המוחין הנמשכים מקו אמצעי
שנקרא יעקב, ויבא עשו מן השדה והוא עיף
וגו' ויאמר הלעיטני נא מן האדם האדם הזה
וגו'. שרצה שקו האמצעי ישפיע לו המוחין
שלו, אשר קו שמאל כלול בהם בימין, שמשם
החיים כנודע. אבל יעקב אמר לו מכרה כיום
בכורתך לי וגו'. כי נודע שהמוחין דחכמה
נמשכים בקו שמאל, שה"ס בכרה וגדלות, וע"כ
אינו רוצה להכליל בימין שהוא אור חסדים
הקטן הרבה ממנו. אבל התחנתונים אינם יכולים
לקבל הארת השמאל מטרם התלבשותו בחסדים
מקו ימין. וז"ס שעשו היה עיף, וז"ס שאמר
זנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכרה. וע"כ
מכר לו הבכרה, וכן ויבז את הבכרה מהמת
שחיה מוכרה לקבל מיעקב המוחין מהתכללות
הימין. והנך מוצא שעם קבלת עשו את המוחין
דקו אמצעי בטל את הבכרה שלו, שהוא הארת
החכמה משמאל בלי ימין, ולא עוד אלא
שביזה אותה. כי גילה דעתו שמתארת השמאל
בא רק מות, כמ"ש זנה אנכי הולך למות וגו',
ומהארת קו אמצעי באים החיים, וכעין זה
תקיש אל גיף האדם, כי כל גוף נמל תחת
שליטת ס"מ, שרו של עשו, בעת החטא דעץ
הדעת. עמשם נגזר המיתה על הגוף, ושליטה
זו הי"ס תוהמא דחויא, שאינה סרה מגוף מטרם
שנרקב בקבר. ועל כן הצדיקים מטהרים את
גופם הבא מכח השמאל עד שראוי לקבל את

פירושו שבא באותם העולמות שהם נבחינים
לימים, מטעם אותם ההנאות והכסופין שהוא
נוחל, ואינו חולק על ר' יוחנן אלא מכאר
יותר.

והי' כרך את אכרהם בכל: בכל.

היינו באותו המשרה, דהיינו השררה, שנתן לו
הקב"ה משמו, שהוא אות ה' שבו נברא העולם.
קנה) ותניא אר"י וכו': אר"י, מטטרון שר
הפנים, שהוא נער עבד מרב
האדון המושל עליו, הוא ממונה על הנשמה,
להשפיע לה בכל יום מאותו אור שנצטוה
להשפיע לה, והוא עתיד לקבל חשבון בכתב
מבית הספרות, מיד דומה, מכל נוף וגוף,
ולהראותו לפני אדונו, כמ"ש לעיל (דף ד')
ד"ה כלהו ע"ש) והוא עתיד לעשות אותו העצם
לזו שאור, לבנין הגוף, תחת הארץ ולהקן את
הגוף ולהחיותו בשלמות הראוי אל גוף בלא
נשמה, והקב"ה ישלח אח"כ הנשמה לפקידה
בגוף, והיינו אחר שבא לארץ ישראל כמ"ש
לפנינו.

וצריכים להבין היטב כאן, ענין העצם
הנשאר בהקבר ואינו נרקב, אשר אומר כאן,
שהפלאך מטטרין עושה איתו שאור לבנין
הגוף, ותנה חז"ל אמרו (מדה"ג תולדות קל"ז).
שהעצם הזה נקרא לזו, ואינו נהנה ממאכל
ומשקה שהאדם אוכל ושותה, ועל כן אינו נרקב
בקבר בשאר עצמות, וממנו חוזר ונבנה גוף
האדם כשצומד לתחיית המתים, ויש להבין,
למה נקרא לזו, ולמה אינו אוכל ושותה, ואינו
נרקב בקבר, ומה יחוטה, שרק ממנו יבנה
הגוף לעת התחיה.

וכבר נתבאר שאלו המוחין שהגוף
(דמוי דף קכ"ו ע"א * קכ"ו ע"ב)

קנו) אמר ר' יצחק, באותה שעה, מה כתיב, " ויאמר אברהם אל עבדו זקן ב ביתו המושל וגו'. מהו אל עבדו, אי כחכמיא דא נסתכל, מהו אל עבדו,

מסורת הוהר

(א) ויאמר - שים נא ירך (בראשית כ"ד) ח"א קמא: ריב: ח"ב סא. טו: ח"ג רכז:

חלוסי גרסאות ב גיא ביתו וגו'.

עניני החיית המתים

הטולם

פאמר

וכן ונלוזים במעגלותם. (משלי ב' י"ד). ויעקב שח"ס קו אמצעי תקן את העיר, והשרה בה האלקיות וע"כ טרא שמה בית אל. אשר לפני זה היה שמה לזו. אמנם כמי שנחבאר שקו האמצעי אינו יכול לתקן רק את בחינת הו"ק דג"ר. אבל לא את הג"ר דג"ר. נמצא שלא כל העיר לזו קבלה את תיקונה, להיות נקראת בית אל אלא רק בחינת הו"ק של עיר הזאת קבלה תיקונה ונעשית בית אל, אבל הג"ר דג"ר מבחינת העיר, נשאר בה השם הראשון לזו, כי יעקב לא היה יכול לתקן אותה. וזהו מבחינת עולם. וכן מבחינת נפש, נבחן כל גוף כמו העיר לזו, אשר הצדיקים הזוכים לקבל המוחין דקו אמצעי וגופם זוכה להשראת השכינה, אז נקרא גופם בית אל, תחת השם הקודם לזו, אמנם בחינת ג"ר של הגוף שלהם, שאין להם מה לקבל מקו אמצעי כנ"ל, לא נתקנו כלום ואינם נקראים בית אל, אלא נשארו בשם הקודם לזו, הרי שעצם הזה המיוחס לג"ר דג"ר נקרא לזו, דהיינו שנשאר בזוהמתו ואינו ראוי לשום תקון במשך שתא אלפי שני, כי המוחין דקו אמצעי אינם מפרנסים אותו. וזה שאמרו ז"ל, עתיד הקב"ה להחיות המתים במופם, שלא יאמרו אחר הוא. וכבר נתבאר זה בהקדמתי לזהר אות כ"ח. ועם המתבאר מוכן שסוד העצם לזו ה"ס המוש שבגוף, שאינו יכול להרפא בשתא אלפי שני, בסו"ה מעות לא יכול להתקן וחסרון לא יוכל להמנות. וממנו יעמוד הגוף לתחיית המתים, כדי שלא יאמרו אחר הוא מצורתו שבא"ס ברוך הוא. כמו שביארתי בהקדמה אות כ"ח עש"ה, ואין להכפיל דברים. והנה נתבאר היטב, למה נקרא לזו, ולמה אינו אוכל ושותה, ולמה אינו נרקב בקבר, ולמה דוקא ממנו יעמוד הגוף לתחיית המתים. וזכור הדברים, כי הם המפתח לכל המאמר שלפנינו.

המוחין מקו האמצעי. ועם קבלת המוחין נמצא הגוף, שמבזה את הבכרה שלו כמו עשו, ודושם מביזוי הנה נשאר בגוף גם לאחר מיתה, עד שגורם לו רקבון, שפירושו, ביטול גמור של כל כח הקבלה שלו. עד שלא נשאר זכר ממנו, והבן היטב.

אמנם לפי"ו קשה, איך אפשר עוד שיקום לתחיית המתים. כיון שכבר נרקב. והענין הוא כמו שיש בקו שמאל ג"ר וו"ק, כן בגוף, שהוא המקבל ממנו, יש ג"כ ג"ר וו"ק. וכן בעשו היה ג"ר וו"ק, דהיינו כלי לקבלת ג"ר וכלי לקבלת וו"ק. ונתבאר שהמוחין דקו אמצעי שקבל עשו, גרם לו לבזות את הבכרה. וכן גורמים לכל גוף שירקב בעפר, אמנם המוחין הבאים מקו אמצעי אינם אלא ו"ק דג"ר, ואין בהם כלום מג"ר דג"ר כנודע, ונמצא שרק הו"ק של עשו ביוו את הבכרה, כי נתגלה על ידם שמקו שמאל בא המות ומקו אמצעי החיים. כנ"ל, אבל הג"ר של עשו, שלא קבלו כלום מהמוחין דיעקב, להיותם רק ו"ק דג"ר, אי"כ נשארו תחת שליטת השמאל, ולא בזו כלל את הבכרה. כי בין כך ובין כך פתה, כי קו אמצעי לא היה לו מה ליתן להם, ועל דרך זה הגופים של כל אדם, אשר מסבת המוחין שמקבלים בחיים הם נרקבים בקבר, זהו דוקא לבחינת הכלים דו"ק של הגוף, שהם הנהנים מקו אמצעי, משא"כ הכלים דג"ר של הגוף, שלא נהנו מעולם מאלו המוחין דקו אמצעי, הם אינם נרקבים בקבר, כמ"ש בג"ר דעשה כיון שלא נתנו ע"כ לא בזה וז"ס שאמרו ז"ל שיש עצם שאינו נרקב בקבר, דהיינו חלק הגוף המיוחס לקבלת ג"ר דג"ר, שהוא אינו נהנה ממאכל ומשתה, שה"ס המוחין הבאים מקו אמצעי, וע"כ אינו נרקב, כמבואר, וע"כ יבנה הגוף ממנו לתחיית המתים. והטעם שנקרא לזו, הוא בסו"ה ויקרא את שם המקום ההוא בית אל ואולם לזו שם העיר לראשונה (בראשית כ"ח) פירוש הדברים, כי כל דבר יש להבחין בג' הבחנות, שהם עולם שנה ונפש, כמבואר בספר יצירה. וענין הארת השמאל בלי ימין, בבחינת עולם, היתה העיר לזו, ועל כן היתה נקראת לזו, שהוא מלשון הכתוב תועבת ה' נלוז, (משלי ג' ל"ב)

(דמו"י דף קכ"ז ע"ב)

קנו) אמר ר' יצחק וכו': אר"י באותה שעה מה כתוב, ויאמר אברהם אל עבדו וגו': מהו אל עבדו, אם בחכמה זו נסתכל, דהיינו בנוגע לתחיית המתים, מהו הפירוש אל

עבדו

אמר רבי ה' נהוראי, לא נסתכל, אלא במה י שאמר עבדו. עבדו של מקום. י הקרוב לעבודתו, י ומאן איהו, זה מטטרון, כדקאמרן, דאיהו עתיד ליפות לגוף בבתי קברי.

קנז) הדא הוא דכתיב, ויאמר אברהם אל עבדו, זה מטטרון, עבדו של מקום. זקן ביתו, שהוא תחלת בריותיו, של מקום. המושל בכל אשר לו, שנתן לו קב"ה, ממשלה, על כל צבאותיו.

קנח) ותאנא, אר"ש א"ר יוסי אמר רב, כל צבאותיו של אותו עבד, נוטלים אור, י ונהנין מזיו י הנשמה, דתאנא אור הנשמה, י לעה"ב, גדול מאור הכסא. והא מהכסא נטלה הנשמה. אלא זה לפי הראוי לו, וזה לפי הראוי לו. רב נחמן אמר גדול מאור הכסא ממש, דכתיב, " דמות כמראה אדם עליו מלמעלה מאי עליו על זהרו.

מסורת הזהר

(א) דמות כמראה אדם: לעיל נח דף צ"ז ציון ג'.

חלופי גרסאות ה' גיא נהורא. כ גיא שאמר. נ גיא מוסיף זקן ביתו הקרוב. ד גיא ופא. ס גיא ונחניס. ו גיא וניהנין וניזונין (אח"ל). ז גיא השכינת. ח גיא הבא לעולם.

עניני תחיית המתים

הסולם

מאמר

הנשמות, ומט"ט וסיעתו. שהנשמות באים מסוד אדם היושב על הכסא. ומטטרון וסיעתו באים מסוד הכסא. ונודע שהתחתונים צריכים להארת חכמה וכל זמן שאין להם הארת חכמה אע"פ שמקבלים אור חסדים מז"א ומאו"א עלאין עריין הם בבחינת ו"ק בלי ראש, עד שמקבלים ג"כ הארת החכמה. הנמשכת מהכסא ומהנוקבא ומישו"ת שאז קונים ג"ר. ונמצא שהנשמה מטרם שמקבלת אור הכסא, הוא בבחינת ו"ק בלי ראש דהיינו ו"ק דו"ק, והיא קטנה מאור הכסא שהוא ג"ר דו"ק, אבל אחר שמקבלת הארת החכמה מאור הכסא נעשית גדולה הרבה מאור הכסא, כי אור הכסא נמשכ" מהנוקבא ומישו"ת, והוא בחינת ג"ר דו"ק, ואור הנשמה נמשכת מז"א ואו"א, והוא בחינת ג"ר ממש.

וזהו שמקשה איך האמר שאור הנשמה גדול מהכסא, והא מהכסא נטלה הנשמה, שהיא קטנה מהכסא. כי הנשמה מטרם שמקבלת מהכסא, היא ו"ק דו"ק, והכסא הוא ג"ר דו"ק, וע"כ היא מקבלת מהכסא. ומתוך אלא זה לפי הראוי לו וזה לפי הראוי לו.

כלומר שהם שני אורות משונים זה מזה. כי הנשמה היא אור חסדים בעצם והכסא הוא הארת החכמה בעצם, וע"כ כשהנשמה צריכה להארת חכמה מחויבת לקבל מהכסא, אע"פ שמשורשה הנשמה גדולה מאור הכסא. ר"נ אמר גדול מאור הכסא כמש, דכתיב דמות כמראה אדם עליו מלמעלה, מאי עליו. על

עבדו. כי אברהם ה"ס הנשמה כמש לעיל (דף מ"ב אות קמ"א) וא"כ, ויאמר אברהם אל עבדו הוא העבד של הנשמה, והיכן מציינו שיש עבד לנשמה, אמר רבי נהוראי, לא נסתכל אלא במה שאמר עבדו, ולא נייחס אותו אל אברהם כמשמעות הכתוב אלא הפירוש הוא עבדו של מקום, הקרוב לעבודתו. ומי הוא, הוא מטטרון, כמו שאמרנו, שהוא עתיד ליפות הגוף בקבר.

קנז) הה"ד ויאמר אברהם אל עבדו: זהו מטטרון, עבדו של מקום. זקן ביתו, להיותו תחלת בריותיו של מקום. המושל בכל אשר לו. סירושו שנתן לו הקב"ה ממשלה על כל צבאותיו. דהיינו על כל מלאכי מעלה.

קנח) ותנא אר"ש וכו': ולמדנו, אמר ר' שמעון אמר ר' יוסי אמר רב, כל

צבאותיו של אותו עבד, נוטלים אור ונהנין מזיו הנשמה, שלמדנו אור הנשמה גדול מאור הכסא דהיינו כסא הכבוד, והמלאכים נוטלים אורם מהכסא, הרי שאור הנשמה גדול מאור הכסא, ומקשה, והרי מהכסא נטלה הנשמה, ובהכרח שהמקבל הוא קטן מהמשפיע, ומתוך אלא זה לפי הראוי לו וזה לפי הראוי לו.

והדברים עמוקים מאד, ואכארים משורשם. כי שורשם, של אדם היושב על הכסא והכסא, ה"ס או"א וישו"ת. אשר ישו"ת ה"ס הכסא וס"ד שאל. ואו"א ה"ס האדם היושב על הכסא וסוד הימין. ומהם נמשכים ז"א ונוקציה, שז"א ה"ס אדם היושב על הכסא, והנוקבא ה"ס הכסא. ומהם נמשכים

(דמויי דף קכ"ו ע"ב)

קנט) וכשהוא הולך לעשות שליחותו, כל צבאותיו והמרכבה שלו נוזנים מאותו הזוהר. הדא ה הוא שהנשמה אומרת לו, י שים נא ירך כלומר סיעתך, תחת ירכי, זהו אור הנשפע י מן הנשמה עליהם.

קס) אמר רבי יהודה י ברבי שלום, כך קבלנו, בשעה שזה הולך בשליחותו של מקום, ס קודשא בריך הוא, מניע כל צבאותיו של מעלה, באות אחת משמו. אמר רב הונא, י כך ירכי בגימטריא ר"ם. כלומר הנשמה אומרת, שים נא ירך, סיעתך, תחת מעלתו של רם ונשא המושל על הכל. ולאחר שצוה סיעת עליונים, תחת ידה, אני משביעך, שבועה גדולה י בו.

קסא) אמר רבי יצחק, * אלהי השמים ואלהי הארץ. ס הואיל ואמר בה שהוא הכל, למה נאמר, אלהי השמים, אמר י רבי יהודה שהוא אדון על הכל, בבת אחת, וברגע אחד הוא מניע לכל, וכלם כאין * נגדו. רבי יצחק אומר, על שתיים אותיות משמו, להורות, שהוא הכל ואין אחר בלתו.

מסורת הזוהר

א) אלקי השמים ואלקי הארץ: (כראשית כ"ד) ח"א קכו. קלא: קפא: ז"ח כ"ז טב שפה.

חלופי גרסאות א גיא מוסיף הוא דכתיב, ב גיא מוסיף דכתיב שים. ג גיא על הנשמה. ו גיא עליהם. ד גיא בר. ה גיא הקביה (אה"ל). ו גיא מוסיף כך הוא. ז גיא העליונים. ח גיא ל"ג בו. ט גיא ל"ב מן הואיל עד אמר. י גיא רב.

פניני תחיית המתים

הסולם

מאמר

שהם אות י הנ"ל. ולאחר שהנשמה צותה סיעת עליונים, דהיינו אור או"א עלאין, תחת ידה, אמרה לו, אני משביעך שבועה גדולה בו.

קסא) אמר ר' יצחק וכו': אר"י, כהוב אלקי השמים ואלקי הארץ, כיון שכבר אמר בה', דהיינו אני משביעך בה', למה נאמר עוד אלקי השמים וגו'. הקשה לר' יהודה שאמר, שבשעה שהולך וכו' מניע כל צבאותיו באות אחת משמו, שה"ס י דהיינו אור החסדים דאו"א עלאין כנ"ל, והקשה לו, לפי זה, למה אמר בלשון השבועה, אלקי השמים ואלקי הארץ. ששמים ה"ס ז"א הנמשך מאו"א עלאין. והארץ ה"ס הנוקבא הממשכת מיסודות כנ"ל ותיה מספיק להשביעו בה' לבד.

אמר רבי יהודה וכו': והשיב לו ר"י. שעי"כ נאמר אלקי השמים ואלקי הארץ, להורות שהוא אדון על הכל בבת אחת, וברגע אחד הוא מניע לכל, וכלם כאין נגדו. כלומר, שמיכי. דעי"כ הזכיר שמים וארץ בלשון השבועה, שה"ס האור של אות ה"י, להורות, שאור זה מושל על כל המדרגות, וכלם כאין נגדו. ר' יצחק אומר, על שתיים אותיות משמו מניע כל צבאותיו בעת שמטטרין הולך בשליחותו. להורות, שהוא הכל ואין אחר בלתו. פירוש, כי ר' יצחק חולק על ר' יהודה. שאמר לעיל - שהוא הולך וכו' מניע וכו' באות אחת מ. מו. דהיינו רק באור הימין

והרו. כי עליו ברוחניות, שאינו תופס זמן ימקום. הוא בהכרח רק בחינת מעלה בלבד. הרי שאור הנשמה גדול מאור הכסא, להיותה משורשה בסוד אדם היושב על הכסא כנ"ל.

קנט) וכשהוא הולך וכו': וכשהולך לעשות שליחותו של הקביה, כל צבאותיו והמרכבה שלו נוזנים מאותו הזוהר, של הנשמה. דהיינו מאור החסדים מסוד האדם היושב על הכסא הנמשך מז"א המקבל מאו"א עלאין כנ"ל, וזה הוא שהנשמה אומרת לו שים נא ירך, כלומר סיעתך, דהיינו הצבאות של מטטרין, תחת ירכי, זהו אור הנשפע מן הנשמה, כי ירכי פירושו נה"י, שזהו מעלת הנשמה עליהם. שיש לה נה"י דכלים וג"ר דאורות, וע"כ אמרה לו, שים נא ירך תחת ירכי, שיקבל אור הג"ר הנכלל בנה"י שלה. שאור זה ה"ס השבועה שהשביעה אותו.

קס) אמר ר' יהודה כרכי שלום וכו': אריב"ש. כך קבלנו, בשעה שזה הולך בשליחותו של מקום. הקב"ה מניע כל צבאותיו של מעלה באות אחת משמו, דהיינו כ"י של הויה, שה"ס או"א, שהוא שורש אור הנשמה כנ"ל בסמוך. אמר רב הונא כך, ירכי בגימטריא ר"ם, כלומר, הנשמה אומרת, שים נא ירך, סיעתך, תחת מעלתו של ר"ם ונשא המושל על הכל. שזה רומז לבחינת עתיק המאיר באו"א

(רמזי דף קכ"ו ע"ב *) דף קכ"ו ע"א

קסב) ואשביעך בה' אלהי השמים ואלהי הארץ. אמר רב הונא: ווא
 הוינא ד עמהון, דמארי מתניתא, כד גלו רזא דנא, לא ו איפרשנא מנהון
 הכי, דהא ז אנא חזי, מ עמיקין ס סגיאין בפומייהו, י דגלו ולא אתחזיין לכל
 איניש. תא חזי, שבועת קיימא דא, אומי יס לה י נשמתא, דכתיב אשר לא
 תקח אשה לבני.

קסג) א"ר יצחק, מהכא משמע, שהואיל ואתה הולך בשליחות זה, לא
 תקח אשה לבני, כלומר שלא תקח גוף י לבני, י ליכנס בגוף אחר, בגוף
 זר, ס בגוף שאינו ראוי לו, אלא בההוא ממש, ס שהוא שלי, בההוא ממש,
 שיצאתי ממנו, הה"ד * כי אם אל ארצי ואל מולדתי תלך.

קסד) אמר ר' י יוסי, מהו י ולקחת אשה לבני י ליצחק. אמר רבי
 יצחק, אותו הגוף שנצטער עמי באותו העולם, ולא היה לו הנאה וכסוף בו
 מפני יראת קונו, אותו הגוף ממש, תקח ליצחק עמו בהאי שמחת הצדיקים
 ליצחק עמו בשמחת הקב"ה, ליצחק עמו י דעכשיו עת שחוק בעולם, הה"ד
 י אז ימלא שחוק פינו וגו'.

מסורת הזוהר

א) כי אם אל ארצי (שס) ח"א קסא: ב) ולקחת אשה לבני: שס. ג) אז ימלא שחוק פינו:
 לעיל וירא קי"ז ציון ג'.

חלופי גרסאות א ג"א הוא. כ ג"א אי. ו ג"א יאה. נ ג"א ליג הוינא. ד ג"א עמכון. ס ג"א מארי. ו ג"א
 אתפרשנא. ז ג"א ליג אנא. ח ג"א עמהון. ט ג"א סגיאן (אהיל). י ג"א דלגו. יא ג"א ליה
 ב ג"א לנשמתא. יב ג"א מוסיף לבנייני. יג ג"א לכנס. יד ג"א ליג בנף. טו ג"א ליג שהוא. יז ג"א ליג
 יוסי. יח ג"א משם. יט ג"א ועכשיו.

עניני החיית המתים

הסולם

מאמר

בשליחות הזו, דהיינו להחיות המתים, לא תקח אשה
 לבני, כלומר, שלא תקח גוף לבני, כי הגוף בערך
 הנשמה נקרא אשה ולכנס בגוף אחר, בגוף זר, בגוף
 שאינו ראוי לו, אלא בגוף ההוא ממש שהוא שלי.
 בההוא ממש שיצאתי ממנו, וזהו שכתוב כי אם
 אל ארצי ואל מולדתי תלך. פירוש. כמ"ש לעיל
 (ברך מי' ד"ה וזה וכמ"ש בהקדמתי להוהר דף ל"ז
 אות כ"ח), בביאור דחז"ל, עתידים המתים להחיות
 במומם שלא יאמרו אחר הוא. שהפירוש הוא
 שיהיה באותה הצורה כמו בהתכללות בא"ס
 ב"ה, עש"ה לכן משבעת הנשמה למטטרון. אך
 ארצי ואל מולדתי תלך, דהיינו לגוף שלי,
 שנשאר בסוד עצם לזה, שה"ס הגוף שיצאתי
 ממנו, והוא הראוי לתחיית המתים (כנ"ל דף מ"ו
 ר"ה וצריכים ע"ש) ואחר שיתרפא ממומו, ראוי
 להתלבשות הנשמה לנצחיות. (כמ"ש בהקדמתי
 הנ"ל. עש"ה, כי אין להכפיל דברים.)

מאור"א שה"ס י דהויה, ועל זה הקשה לו
 מלשון השבועה שאמר, אלהי השמים, שאורו
 ה"ס אור"א, ואלקי הארץ שאורו ה"ס ישסו"ת,
 שה"ס שמאל. ומוכיח ר' יצחק מזה שבשעה
 שמט"ט הולך בשליחות הקב"ה מניע כל
 צבאותיו בכ' אותיות משמו. שה"ס י"ה מהו"ה.
 אשר י ה"ס אור אור"א עלאין, והי ה"ס אור
 ישסו"ת. דהיינו גם בהארת החכמה הנמשכת
 מיססו"ת. אשר הארת החכמה מבער הקליפות
 והכל רואים שהוא הכל ואין אחר בלתו.

קסב) ואשביעך בה' אלקי השמים וגו': אמר
 רב הונא, אם הייתי עם בעלי
 חברייתא בשעה שגילו סוד הכתוב הזה, לא
 הייתי נפרש מהם כך, בלי שאדע הכל, כי אני
 רואה עמקות גדולה בפייהם, כי גלו, ואעפ"כ
 אינם מוכנים לכל איש.
 תיח שבועת קיימא דא וכו': ב"א וראה,

שבועת הברית הזאת, משבעת הנשמה, שכתוב
 אשר לא תקח אשה לבני, כי אברהם רומז על
 הנשמה כנ"ל (באות מ"ח).

קסג) אמר ר' יצחק וכו': מכאן נשמע, שהנשמה
 אמרה למטטרון, כיון שאתה הולך

לעיל דף קכ"ז ע"א

קסד) אמר ר' יוסי וכו': מהו ולקחת אשה
 לבני ליצחק, אם הכוונה להתלבשות
 הנשמה היה צריך לומר לאברהם. אמר ר' יצחק,
 אותו הגוף שנצטער עמי באותו העולם, ולא היה
 לו הנאה וכסוף בו מסגי יראת קונו. דהיינו עצם
 לו

קסה) אמר רבי יהודה בר יצחק, ת"ש, אין מלאך אחד ^ה עושה אלא שליחות אחד ^י ולא ב' שליחות בבת אחת. ותניא, אמר רבי אבא, מלאך אחד, אשר קסת הסופר במתניו, עתיד להרשים כל אחד ואחד, ^י על ^ז מצחו, ולאחר כן, השר הגדול, הולך לתקן כל אחד ואחד, ולהעמידו לקבל ^י נשמתו, הה"ד הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה, מאי לפניך. לפני שליחותך.
 קסו) רבי ^ו אליעזר ^ז אצל ^ח למחמי לרבן יוחנן בן זכאי רביה, וההוא יומא ריש ירחא הוה, כד מטא גביה, אמר ליה, ^ה בירא ^ט דלסריין, ומליין ליה, והוא נביע מדידה יתיר, מאי בעא הכא.
 קסז) אמר ליה חייב אדם * להקביל פני רבו. אמר ליה, לאו על כך אמרית. אלא, אנא חמי באנפך, דמלה חדתא אית גבך, מאינן עמיקים, ^י דאת ^{יא} עתיד למתבע.

דרך אמת

ה) בלל של מים שמוקה מכל טעמה וממלאים אותו מים זכים וגם טבע משלו א"כ מה נריך הוא עוד לנני אלס. וכמו לו אחר שר"ל סיה צור של מימי תורה ונקי ככל הלכותו ונובע שכלו מעלמו להבין דבר ממון דבר אי"כ מה נרכו אלל ר"י בן זכאי.

חלופי גרסאות ה' ג"א מוסיף עושה שתי שליחויות והנא מלאך א' אין עושה אלא (אה"ל). ז ג"א י"ג ולא ב' שליחות. ג ג"א עליו ולי"ג על מצחו. ד ג"א מכחו (אה"ל). ס ג"א נשמתא. ו ג"א אליעזר ז ג"א אתא. ח ג"א למיחמי. ט ג"א רבדייא (אה"ל). ו ג"א ולא צריין ליה (אה"ל). י ג"א דאת, יא ג"א תדיר.

עניני חייית המתים

הסולם

מאמר

באר אשר לרואים, וממלאים אותו במים שאובים ונובע ממקורו עצמו עוד יותר מהם, מה הוא מבקש כאן. אמר לו חייב אדם להקביל פני רבו כראש חדש. דלסריין, פירושו אשר לרואים והוא מלשון (עירובין ס"ג) ס"יר נכסיה כל יומא (ב"ב כ"א) דגים יהכי ס"ירא. ושורש המלה הוא סר, כמו (חולין ק"ה) סר סכינא שפירושם ראויה והשגחה. ודלסריין הוא כמו דלסיריין, ובירא דלסריין פירושו באר שלרואים, והוא מלשון הכתוב, באר לחי רואי, וראיה פירושו הארת חכמה. והמשיל את ר' אליעזר לבאר נובע מעצמו. משום שפיקר נשמתו היה מאור החסדים דא"א עלאין שזווגם לא פסיק לעלמין ומשום שממשיך הארת החכמה מיסו"ת, כינה אותו באר של רואים, על שם החכמה שמקכל מיסו"ת, ונבחן זה שממלאים אותו בשאובים ממקום אחר, כי שורשו עצמו אינו נמשך מיסו"ת רק מא"א עלאין, ומשום זה והוא נביע מדיריה יתיר, שהחסדים שלו משורשו עצמו, הנמשכים מא"א, בכחינת נביע דלא פסיק, חשובים הרבה יותר, מהארת החכמה שממלאים אותו מיסו"ת. כי ערך או"א אל יסו"ת. כערך ג"ר אל ו"ק כנודע.

לח שאינה נהנה ממאכל ומשחה בעוה"ז (כנ"ל דף מ"ו ד"ה וצריכים) אותו הגוף ממש תקח לצחק עמו, בשמחה הזו של הצדיקים, לצחק עמו בשמחת הקב"ה, לצחק עמו משום שעתה, בזמן חייית המתים, עת שחוק בעולם, וזהו שכתוב, אז ימלא שחוק סינו. קסה) א"ר יהודה ב"ר יצחק וכו': אר"י בר"י, בוא ושמע, אין מלאך אחד עושה רק שליחות אחת ולא שתי שליחות בבת אחת. פירושו. כי יש כאן ב' שליחויות א) להחיות הגוף בקברו ב) להעלותו לארץ ישראל ששם מתלבש בו הנשמה, וזהו שמקשה, אין מלאך אחד עושה ב' שליחות.

ותניא א"ר אבא וכו': ומשיב ולמדנו אמר ר' אבא, מלאך אחד, אשר קסת הסופר במתניו, שהוא גבריאל, עתיד להרשים כל אחד ואחד על מצחו דהיינו שיתקן את הגוף, ולאחר כן, השר הגדול היינו מטטרון, הולך לתקן כל אחד ואחד, ולהעמידו לקבל נשמתו, וזהו שכתוב, הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה, פהו לפניך, הוא יורה, לפני שליחותך, שהקב"ה ישלח מלאך מקודם לתקן את הגוף, ואח"כ יביאחו מטטרון להתלבשות הנשמה, מטעם שאין מלאך אחד עושה ב' שליחות.

קסו) ר' אליעזר אצל למחמי וכו': ר"א הלך לראות את ר' יוחנן בן זכאי רבו. ואותו יום ראש חדש היה, כשהגיע אליו, אמר לו.

(דפו"י דף קכ"ו ע"א י' דף קכ"ו ע"ב)

קסז) אמר ליה חייב וכו': א"ל חייב אדם להקביל פני רבו כר"ה. א"ל לא על זה אמרתי מאי כעא הכא, אלא אני רואה בפניך, שיש לך, דבר חדש, מאלו סודות העמוקים

קסח) א"ל, חמינא האי אור הראשון, ה דמטלנוי נ עשרה, ובעשרה נטיל, וברזא דעשרה נהיג לכלא, ובאתוותא דעשרה עביד עובדוי. ותאנא, עשרה פתקין, עשרה מפתחן דבי קצרי בידוי, ופתקין עשרה, נטיל בגינתא דעדן, לאתקנא ארעא, על גופיהון דצדיקיא.

קסט) אמר ליה, נ אליעזר ברי, חמית הוית יתיר ממלאכא קדישא, דעלמא בעשרה אתברי, בעשרה אתנהיג, י כרסייא קדישא, בעשרה, אורייתא הוא בעשרה, מטלנוי בעשרה, עלמין עלאין י בעשרה, וחד עלאה על כלא בריך הוא.

חלופי גרסאות ה ג"א דמטלנוי. ז ג"א מוסיף עשרה נטלוחי (אה"ל). נ ג"א אליעזר. ו ג"א מוסיף רבי אליעזר. ד ג"א מוסיף בעשרה כרסייא. ס ג"א ליג בעשרה.

עניני תחיית המתים

הסולם

מאמר

החסדים היוצאות על הפתקין. שבקומות האור האלו הוא רופא החולים. כי כל המחלות נמשכים מקו שמאל בהיותו בלי ההכללות הימין. וכשבא קו האמצעי עם סוד המסך דחירק שעליו יוצא קומת אור החסדים, שבוה מכדיע בין הקוים עד שנכללים זה בזה (כנ"ל ב"א דף ק"ל ד"ה תליתאה) מתרפאים אז כל החולים. וע"כ נקראים קומות אור שלו מפתחן דבי קצרי. מפתחות לרפואות החולים. והם בעשרה, להיותם אור החסדים. ופתקין עשרה נטיר בגינתא דעדן לאתקנא ארעא על גופיהון דצדיקיא. פתקין עשרה ה"ס פנקס סימנא שנותנין דה הכרובים כנ"ע המובא לעיל לך (דף מ"א אות פ"ד ע"ש) שה"ס המסך דקו אמצעי זה, שע"י נכנס בחשבון הצדיקים על יד המלאך דומה ומובטחים בזה לעמוד בתחיית המתים בסו"ה וכפר אדמתו עמו (ועי' לעיל דף ר' ד"ה פירוש יש שנתבאר שם בארוכה.) וז"ש לאתקנא ארעא ע"ג גופיהון דצדיקיא דהיינו לתקן הקבר בסו"ה וכפר אדמתו עמו, שיהיו ראויים לסו"ה ופתחתי את קברותיכם וגו'. קסט) א"ל אליעזר ברי וכו': אמר לו אליעזר בני, היית רואה יותר ממלאך קדוש, דהיינו כנ"ל (דף מ"ח ד"ה וזהו) שאור הנשמת גדול מאוד המלאכים ע"ש, וכיון שו"א ביאדי. סוד העשרה דק בג' קוין העליונים, שהם חכמה כינה דעת, הולך דיב"ז ומבאר סוד העשרה גם בז"ס תחתונות, ואומד דעלמא בעשרה אתברי. שהעולם, שהוא מלכות נברא בעשרה. בעשרה אתנהיג, ומנוהגת בעשרה, שהוא יסוד שמנהג את המלכות הנקראת עולם, כרסיא קדישא, בעשרה, הכסא הקדוש, שהוא נצח והוד, הנקראים כסא תתאה, הוא בעשרה אורייתא הוא בעשרה. התורה, שה"ס תפארת'

העמוקים, שאתה עתיד לשאול. ע"ז אמרתי, כיון שאתה גדול כל כך, מה אתה מבקש אצלי.

קסח) א"ל חמינא וכו': אמר לו רואה אני אותו אור הראשון, ששימש בימי בראשית ואח"כ גנוז לצדיקים לעתיד לבא שמסעיו עשרה. ובעשרה נוסע, ובסוד עשרה מנהיג הכל, ובעשרה אותות עושה מעשיו. ולמדנו, עשרה כתבים, עשרה מפתחות של בית החולים בידיו, ועשרה כתבים דוקא בגן עדן, לתקן הארץ בשביל גופים של הצדיקים.

פירוש. מספר עשרה רומז על אור החסדים. כמ"ש לעיל בהקדמת הזהר (ברף י"ד במראות הסולם ד"ח ועם זה. ע"ש) ואור הראשון שנגנו לצדיקים ה"ס אור החכמה, כי ע"כ היה אדם הראשון מסתכל בו מסוף העולם עד סופו, כי אור העינים והראיה ה"ס אור החכמה, כנודע. ואומד שאור הראשון מסעיו עשרה דהיינו שאור החכמה מתגלה בהתלבשות עשרה, שהוא אור החסדים, ואיך הוא בא להתלבשות הזה, הולך ומפרש, שהוא משום שבא בג' קוין שכל קו מלוכש בעשרה. וז"ש ובעשרה נטיל, שנוסע ומשפיע בעשרה, והוא קו ימין שעצם חשפעתו הוא אור החסדים. וברזא דעשרה נהיג לכלא שבסוד עשרה מנהיג הכל. והוא קו שמאל, שאע"פ שעצם השפעתו הוא חכמה שה"ס נקודת השורק כנודע, עכ"ז אינו מנהיג ומשפיע. זולת על ידי התלבשות בחסדים שה"ס רוא דעשרה. כמבואר. ובאתוותא דעשרה עביד עובדוי, ובעשרה אותות עושה מעשיו, זהו קו אמצעי המכריע בין ב' הקוין הללו שממנו נמשכים כל האותות וחמופתים שמצד הקדושה. ומה המה מעשיו, הולך ומפרש דתאנא עשרה פתקין, עשרה מפתחן דבי קצרי. פתקין, פירושו מסכים (כנ"ל דף ל' ד"ה ביאור ע"ש) ומפתחן, היינו קומות אורות (דמוי דף קכ"ז ע"ב)

קע) ואימא דך 6 מלה, דעתיה י דמארי דמתניתא הוה בהאי, מה כתיב, ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו וילך. אמר ליה, רבי, זכינא לפסוקא דא, אבל וכל טוב אדניו בידו מהו. אמר ליה, הוא שמיה י דמאריה, דאזיל גבי, לאעלא ליה, 7 ולאנהגא ליה, אמר דא ודאי הוא, 8 כי שמי בקרבו. קעא) תנן, אמר רבי אבהו תא חזי, מאן דידע שמיה על בורייה, ידע דהוא ושמיה חד הוא, קב"ה ושמיה חד, דכתיב י ה' אחד וגו'. 1 כלומר השם י והוא אחד.

קעב) אמר רבי אבא, 2 אית לאסתכלא בפרשתא דא, 3 ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים. אמר רבי אבא, מחוץ לעיר, דא הוא בי קברי. אל באר המים, דתניא, הנקדמים 4 בבתי י קברי אותם שנשאו ונתנו בתורה, דהא תנן, כשנכנס אדם לקבר, 5 מה י דשאלו ליה י תחילה, אי קבע עתים לתורה, דכתיב י והיה אמונת עתך וגו'. וכשיצא אינו דין י להקים בתחלה. קעג) אמר רבי אבא, לעת ערב, זהו יום ששי, שהוא ערב 6 השבת, 7 שאז הזמן לקיימא 8*) מתייא מאי משמע, דתנן, שיתא 9 אלפי שנין הוי עלמא והוא אלף הששי, שהוא 10 סיום הכלל, והיינו לעת ערב, זמן י סיום הכלל. לעת

מסורת הזהר

א) ויקח העבד עשרה: (בראשית כ"ד) ח"א קפא: ב) ה' אחד: לעיל כ"א דף ע"ד ציון א'. ג) ויברך הגמלים: (שם) ח"א קכה. קפא: ת"ח קי"ב טו שו. ד) והיה אמונת עתך: (ישעיה ליג) ח"א קמ. ח"ב רכג. ח"ג רצא. ת"ז בהק' ה'. ת"א יח. תכ"ח עב:

חלוסי גרסאות 11 ל"א נ"א רמאר. 12 נ"א דמריה. 13 נ"א ולאנגא. 14 נ"א ולינהגא. 15 נ"א מוסיף דכתיב כי (את"ל). 16 ו"א כלהו. 17 נ"א הוא 18 נ"א אינון עשרה דנטלין עימיה וליג מן אית עד מחוץ לעיר (אה"ל). 19 נ"א ליג בבתי קברי. 20 נ"א ליג קברי. 21 ו"א מאי. 22 ונ"א מאן. 23 נ"א דשאל (ד"א). 24 נ"א ליג תחילה. 25 נ"א תחל. 26 נ"א לקיימם. 27 נ"א שבת. 28 נ"א שמא. 29 נ"א מתיירא. 30 נ"א אלפא. 31 נ"א היום. 32 נ"א היום.

הסולם

עניני תחיית המתים

מאמר

קעא) תנן, אמר ר' אבהו וכו': תנן אמר ר' אבהו, בוא וראה, כל מי שיודע שמו לאמתו, יודע שהוא ושמו אחד. הוא היינו הקב"ה, ושמו אחד, היינו השכינה. שכתוב ה' אחד ושמו אחד וגו', כלומר השם, שהוא השכינה, והוא, שהוא ז"א, אחד, וביאור הדברים תמצא בהסולם לעיל בראשית א' דף קי"ח ד"ה וביאור.

קעב) אמר ר' אבא וכו': אר"א, יש להסתכל בפרשה זו, שכתוב ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים. אמר ר' אבא, מחוץ לעיר, פירושו בבית הקברות, אל באר המים, פירושו, כי למדנו, הנקדמים לתחית המתים בבית הקברות, הם איתם שנשאו ונתנו בתורה, שהרי תנן, כשנכנס אדם לקבר, מה ששואלים לו מתחילה, הוא, אם קבע עתים לתורה, שכתוב ותיה אמונת עתך וגו', ומכל שכן כשיצא, אינו שאלה, להחיות אותם מתחילה.

קעג) אמר ר' אבא וכו': אר"א, לעת ערב, זהו יום הששי, שהוא ערב השבת, שאז

הוא בעשרה. מטלנוי בעשרה, נסיעותיו, היינו נבורה, הוא בעשרה. עלמין עלאין בעשרה, עולמות עליונים דהיינו חסד, שהוא העליון מו"ס תחתוניות, הוא בעשרה, וחד עלאה על כלא, בריך הוא, ואחד העליון על כל ברוך הוא, דהיינו כתר. שממנו נמשך הכל, הן אור החסדים המרומז בסוד עשרה, והן אור החכמה, קע) ואימא דך מלה וכו': ואומר לך דבר,

שדעת בעלי המשנה היה בזה, מה כתוב, ויקח העבד עשרה גמלים וגו'. אמר לו ר' אליעזר: רבי, כבר זכיתי לדעת מקרא הזה, כלומר, שאינך צריך לפרשו לי, אבל, מהו, וכל טוב אדוניו בידו, שאיני יודע מהו פירושו, כי איך אפשר, שכל רכושו של אברהם יהיה נשא בירו, אמר לו, זהו שמו של רבוננו, דהיינו השכינה, שנקראת שם, שהלכה עמו להביא אותו למקום הנרצה, ולהגן עליו, שלא יאונה לו מכשול. אמר ר' אליעזר, זה ודאי הוא סוד הכתוב, כי שמי בקרבו.

(דסו"י דף קצ"ב י' דף קכ"ה ע"א)

הזמן

צאת השואכות, אלו הם תלמידי חכמים, השואכים מימיה של תורה. שהוא
 א עת לצאת ולהתנער מן העפר.

קעד) וא"ר אבא, עוד יש לדעת, דתנן, אותם המתעסקים לדעת את
 בוראם בעוה"ז, ונשמתם בתשלומה, לעוה"ב י זכו לצאת י משבועת הנשמה.
 הולך לדעת מי הוא ז גופה ממש, ומאי הוא. * הנה אנכי נצב על עין המים,
 ה אע"ג שתלמיד חכם הוא, הולך אחר התשלום, דכתיב י והיה העלמה
 היוצאת י לשאוב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים ז מכדך, אמור לי רמו
 ידיעתו ממה שהשגת.

קעה) ואמרה אלי גם אתה שתה, אף אתה עבד ח כמוני, ולא נתחלף
 ס לי ידיעתך, בידיעתו של מקום ברוך הוא, וצריך אתה להשיג שאתה נברא
 כמוני.

קעו) וגם לגמליך אשאב, כלומר י ידיעת השגתי, שלא השיגו י סיעתך
 י וידעתי כי מעלה יש לי עליך, והיאך נברא אתה מזיו הנתון אצלך. אם הוא
 אומר סימן זה, יהי י מסור בידי, על כל דברים אלו, ואדע שהיא האשה,
 הוא הגוף, מאותה הנשמה י השבועה יו שהשביעני.

מסורת הזהר

א) הנה אנכי נצב: (בראשית כ"ד). ת"ז תכ"א מו: ב) והיה העלמה: (שם). ת"ז תכ"א מז.

חלופי גרסאות א) ב"א לעת צאת (השואכות). ז ב"א ל"ג זכו. ג ב"א משבועות. ד ב"א גומא. ח ב"א אע"פ.
 ו ב"א מוסיף לשאוב וגו'. ז ב"א מוסיף מכדך אמר אעפ"י שקרית ושנית בידיעת יוצרך
 ידעת השקיני נא מעט מים מכדך (אה"ל). ח ב"א מוסיף כמודך כמוני. ט ב"א מוסיף לי על. י ב"א ידיעה. יא ב"א
 דעתך. יב ב"א וידיעתך. יג ב"א הסור. יד ב"א השלימה. ונ"א השלמה. זכ ב"א השבעה. קו ב"א שהשבעתי. ונ"א
 שהשבעתי.

עניני תחיית המתים

הסוכים

מאמר

א) אף אתה עבד כמוני, דהיינו שחסר ג"ר.
 ב) ורא נתחלף לי ידיעתך בידיעתו של
 מקום. שלא טענה שיש שלמות אחרונה
 בהמוחין שלו, שמשפיע לנשמות. כמו שלמותו
 של הקב"ה. ג) וצריך אתה להשיג שאתה
 נברא כמוני. אע"פ שאתה מלאך, מכל מקום
 אתה כמו נברא, דהיינו בעל חסרון, כמוני.

קעו) וגם לנמליך אשאב: דהיינו שגם
 לצבאותיו תחן לדעת ממה
 שהשיגה ושאבה. כי גמליך פירושו לצבאותיך
 כנ"ל. כלומר, ידיעת השגתו הוא א) שלא
 השיגו סיעתך, שהמה מחוסרי השגה.
 ב) וידעתי כי מעלה יש לי עליך, דהיינו
 בחינת התכללות מנקודה דעוה"ז, שמיא חסרה
 למלאכי מעלה. ג) והיאך נברא אתה פזיו
 הנתון אצלך, דהיינו שהשיגה גם סוד בדיאתו.
 אם הוא אומר, אם הגוף אומר כל השגותיו
 הנ"ל, סימן זה יהי מסור בידי על כל דברים
 אלו, כי סימן זה, שעשית לי, יהי מסור בידי
 על

הזמן להחיות המתים, ושאל מהו המשמעות של
 הדברים ואמר, כי למדנו ששה אלף שנים עומד
 חצולם, וערב שבת, הוא אלף הששי, שהוא סיום
 הכל, והיינו לעת ערב, שפירושו זמן סיום
 הכל. לעת צאת השואכות, אלו הם תלמידי
 חכמים השואכים מימיה של תורה, שהוא עת
 לצאת, ולהתנער מן העפר, דהיינו לקום לתחיה.
 קעד) ואמר ר' אבא עוד וכו': ואר"א
 עוד יש לדעת, שלמדנו, אותם
 המתעסקים לדעת את רבונם בעוה"ז, ונשמתם
 בשלמותה לעולם הבא, זכו לצאת מהקבר
 משבועת הנשמה שהשיעה למסטרון, כנ"ל. כי
 מסטרון הולך לדעת מי הוא גופה ממש, כמו
 שהנשמה השיעו, ומה הוא, הוא כמ"ש, הנה אנכי
 נצב על עין המים. אף על פי שגוף תלמיד חכם
 הוא, הולך מסטרון לבחון אחר השלמות, שכתוב והיה
 העלמה היוצאת לשאוב ואמרתי אליה השקיני
 נא מעט מים מכדך. שפירושו, אמור לי רמו
 ידיעת רשם ממה שהשגת.
 קעה) ואמרה אלי גם אתה שתה: פירושו
 שנתנה לו לדעת, ג' ידיעות,

(דפו"י דף קכ"ח ע"א)

קעז) * ויהי הוא טרם כלה לדבר וגו'. רבי יצחק אמר רבי יהודה, בעוד
 א שכל העניינים, הוא רוצה לנסות על הגוף, כמאי כתיב, והנה רבקה יוצאת,
 זהו הגוף קדוש, שנתעסק בדית, וכתת גופו להשיג ולדעת את קונו. י אשר
 ילדה י לבתואל, אמר רב יהודה, בתו של אל. בן מלכה, בן מלכה של עולם.
 אשת נחור אחי אברהם. ה חברת י השכל, גוף שנדבק בשכל, והיא אח
 הנשמה. וכדה על שכמה, משא החכמה עליה.

קעח) י וירץ העבד לקראתה, י זה מטטרון. ויאמר * (הגמיאני נא מעט
 מים מכדך, אמור לי רמו י חכמתא, בידיעת כוראך, ממה שעסקת בעולם
 שיצאת ממנו. אמר רבי אבא, כדפרשינן, אחר כל זה מה כתיב, י ואשים
 הנזם על אפה והצמידים על ידיה, איר אבא, אותם העצמות שנפזרו לכאן
 ולכאן, הוא צומד אותם, ושוקלם זה על זה, כמה דאת אמר י ועצמותיך
 יחליץ.

קעט) אמר רבי י אבא, באותה שעה, אותו הגוף עומד בארץ ישראל,
 ושם נכנס בו נשמתו. אמר רבי יוחנן, מי מוליך הגוף לארץ ישראל, אמר
 רבי זירא, קודשא בריך הוא עושה י מחילות תחת הארץ, והם י מתגלגלים
 י והולכים לארץ ישראל, הדא הוא דכתיב י וארץ רפאים תפיל.

קפ) אמר רבי יצחק, גבריאל מוליך אותם לארץ ישראל, מנ"ל, דכתיב
 י התלכי עם האיש הזה, וכתיב התם י והאיש גבריאל. אמר רבי יוסי, מאי
 דכתיב, י ולרבקה אח ושמו לבן. י איר יצחק, אין יצה"ר י בטל מן העולם
 אע"פ שכלו לא נמצא קצתו נמצא.

קפא) תא חזי בתחלה כשהיה מוטל בעה"ז נקרא לוט, לעה"ב יו יבטל
 מן העולם, אבל יו לא י כולו ונקרא לבן, לא יו מנוול כבראשונה, אלא כמאן
 דסחי מנוולו. לבן למאי אצטריך. איר שמעון, למעבד פריה ורביה י אצטריך,
 כ דאמר ר"ש, אם אין יצר הרע כל נמצא, פריה ורביה אינו כמצי.

מסורת הזהר

א) ויהי הוא טרם: (סס) ח"ג רכו. רכו. רל. רמב: ת"ז ח"ח לר. ב) וירץ העבד: סס.
 ג) ואשים הנזם: סס. ד) ועצמותיך יחליץ: (ישעיה נח) ז"ח צ"ח טד שכא תקיח קייב טג שלב. לעיל
 וירא דף קט"ז ציון ה' וש"ג. ה) וארץ רפאים תפיל: לעיל וירא קט"ו ציון ו'. ו) התלכי עם
 האיש: בראשית כו. ז) והאיש גבריאל: לעיל ב"ב ק"ז ציון ב'. ה) ולרבקה אח: סס.

חלופי גרסאות א) נ"א שכל. ב) נ"א מה. ג) נ"א בת בחו"ל. ד) נ"א מוסיף לבחואל וכו'. ה) נ"א חברת.
 ו) נ"א שכל. ז) נ"א זהו. ח) נ"א חכמתך. ט) נ"א ליג אבא. י) נ"א מחלות. יא) נ"א ליג
 מתגלגלים. יב) נ"א הולכים. יג) נ"א מוסיף היינו דאיר (אה"ל). יד) נ"א ברל. טו) נ"א יכדל. טז) נ"א מוסיף לעתיד לבא
 לא. יז) נ"א מוסיף כולו ולא קצתו. יח) נ"א ליג מנוול. יט) נ"א ליג מן אצטריך ער אינו. כ) נ"א ליג מן דאמר
 ער מצוי. כא) נ"א מצוי (אה"ל). כב) נ"א ומצוי.

עניני תחיית המתים

הסולם

מאמר

קעז) ויהי הוא טרם כלה וכו' מכאן עד אות
 קפ"א א"צ ביאור.
 קפא) תא חזי בתחלה וכו'. לא מנוול
 כבראשונה, אלא כמי שרץ עצמו

על כל דברים אלה שהגוף יאמר לו כל
 הדברים הנ"ל אף אחד מהם לא יחסר, אז
 וארע שהיא האשה, הוא הנוף, מאותה
 השממה, כפי השבועה שהשביעני.

(וסו"י דף קכ"ח ע"א *) דף קכ"ח ע"ב)

קפב) ת"ש, כיון שהגוף נבנה וע'גד בקיומו, מאי כתיב * וישלחו את רבקה אחותם וגו'. ב מאי ואת מניקתה י זה כח התנועה. רבי יצחק אמר זה כח ג הגוף.

קפג) רבי אבהו פתח בהאי קרא, י אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבאי וגו', אמר רבי אבהו, כיון שהגוף נבנה ז על קיומו, ומביאין אותו, לקבל נשמתו, לארץ ישראל, הנשמה ממתנת אליו, ויוצאת לקראתו, כמה דאת אמר י ויצא יצחק לשוח בשדה. הדא הוא דכתיב אתי מלבנון כלה. זו היא הנשמה. תשורי *) מראש אמנה, היינו דכתיב וישא עיניו וירא.

קפד) אמר ר' יהודה, אם היא הנשמה, תינח אברהם ס כדקאמרן, אבל יצחק מהו. אמר ר' אבהו, הא חבריאי אמרו, דעכשיו אתקרי יצחק, על שום חדוותא סגיאיה י דבעלמא.

קפה) אמר ר' אבהו, בתחלה י נקראת הנשמה אברהם, והגוף שרה עכשיו י נקראת הנשמה יצחק והגוף רבקה. תנן במתניתין, אמר ר' שמעון, ארבעים שנה קודם קיום הגוף, ממתנת הנשמה לגוף בארץ ישראל. באיזה מקום, במקום המקדש.

קפו) אמר ר' אבהו, תא חזי, י ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו. אוהב ס לאותו הגוף, ומתנחם עמו והוא עת לשחוק והחדוה בעולם.

קפז) אמר רבי יהודה, הא כל פרשתא דא אתברר י לן, אבל לא יכילנא למנדע מהו, י ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה. ולשקולא דדעתא. כל פרשתא יא דא יכ' ליסתורי.

קפח) כד אתא רב דימי, אמר האי פרשתא י דא שמענא, ולא אדכרנא, י אמרו, ב דעלאין תקיפין, לא זמנוה לגלאה, ואנן מאי נימא. קם רבי יהודה ואמר, טו ממתיתבא טו דחברנא, מארי מתניתא גליא.

דרך אמת

מסורת הזהר

ה) החכמים גדולים לא הבינו פרשה זו ללית ע"ס הסוד וז"ל אהנו מה נלמד נס.

א) וישלחו את רבקה: שם. ג) אתי מלבנון: (שה"ש ד') ח"ב ב: ג. ה: ח"ג עב. רכו. רצו'

ג) ויצא יצחק לשוח בשדה: לעיל ב"א דף ק"ל ציון א. ד) ויקח את רבקה: (בראשית כ"ד). ח"א קלג. ה) ויוסף אברהם: (שם כ"ה) ח"א קל. קלג. כפז. חלופי גרסאות א) נ"א מוסיף מאי הוי. ב) נ"א זו. ג) נ"א מוסיף הדין תגוף (אה"ל). ד) נ"א עד. ס) נ"א כדקאמרין. ו) נ"א דבני עלמא. ז) נ"א ליג נקראת. ונ"א נקרא. ח) נ"א ליג נקראת. ונ"א נקרא. ט) נ"א אותו. י) נ"א לין. יא) נ"א ליג דא. יב) נ"א לסתורי. יג) נ"א ליג דא. יד) נ"א מוסיף אמרו תא בנריירא (אה"ל). טו) נ"א מתיבתא. ונ"א במתיבתא. טז) נ"א דתבירנא.

מאמר

הסולם

עניני תחיית המתים

מטנופו. ושואל, לבן למה נצרך. כלומר, למה נצרך זה, שישאר היצוה"ר בעולם. מכאן עד אות קפ"ז א"צ ביאור. קפ"ז) א"ר יהודה הא כל וכו': אר"י הגה נתברר לנו כל הפרשה, אבל לא אוכל לדעת מהו ויוסף אברהם ויקח אשה (דעמי דף קכ"ח ע"ב ב) דף קכ"ט ע"א) היינו

קפט) קמו ואזלו, הוא ורבי ייסא ורבי חייא, אשכחיה לרבי אלעזר ברבי שמעון, ה והיה מגלה רזין י דתפילין, עאלו י קמיה, ואמרו במאי י אתעסק מר, אמר לון, טעמא י דתפילין אמינא, דהא זכאה י הוא בר נש, דמנח תפילין, וידע טעמא דידהו.

קצ) ז אמרו אי ניחא קמיה דמר, לימא י לן מלה. י אמרו, שמענא י מאבוך, דקודשא בריך הוא, י ברחימו סגיא דהוה ליה עם ישראל, אמר לון למעבד ליה בי משכנא. כגוונא י דרתיכא עלאה דלעילא, וייתי דיוריה עמהון. הה"ד * ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ושמענא י מאבוך דהכא סתים י טעמא יו דתפילין, בהאי * פסוקא.

קצא) יו א"ל ת"ת, כגוונא עלאה, אתעבד מקדש ברחימו קדישין, ובתר כן, אשרי קודשא בריך הוא דיוריה עמהון, כעניינא דא, וכגוונא דא, אתערו חברייא מארי י מתניתא בטעמא י דתפילין, למהוי ההוא גברא דוגמא י דרתיכי עלאין, רתיכא תתאה, רתיכא עלאה, למיתי כ מלכותא דיליה, וישרי דיוריה עלויה.

מסורת הזהר

א) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם: (שמות כ"ה) ח"ב קכו. קמו. רכב. ח"ג ד: קכו. רלו: רפנ: ת"ז בהק' יג. חכ"א נה. ח"ע קלב.

חלוסי גרסאות ח נ"א דהוה. כ נ"א בחפלין. ג נ"א קמו. ד נ"א אתעסקת. ה נ"א דתפילין. ו נ"א ל"ג הוא. ז נ"א אמר. ח נ"א לון. ט נ"א אמר. י נ"א מאבוי. יא נ"א סאכא. יב נ"א ברחימותא. יג נ"א ברחמנותיה. יד נ"א רכיבא. יו נ"א מאבוי. יז נ"א מאכא. יח נ"א דטעמא. יט נ"א דתפילין. כ נ"א ל"ג א"ל. כא נ"א מתניתין. כב נ"א דתפילין. כג נ"א דרתיכין. כד נ"א דיליה מלכותא.

מאמר	הסילם	עניני תחיית המתים
<p>היינו מדרגות העליונות. לא המציאו אותה לגילוי, ואנו מה נאמר. פירוש. בעת שחכמי האמת מבארים סודות הכתובים, הנה אותן המדרגות שהכתובים מדברים מהן, באות כעצמן לאותם החכמים, בעת שהוא, וממציאות את עצמן שיביאו אותן לגילוי, וזולת הסיוע שלהן לא היה להם כח לגלות שום סוד. וזה שאמר רב דימי, שעליונים החזקים לא המציאו את עצמם ולא סיעו לגלות הכתובים שבפרשה זו. קם ר"י ואמר, בישיבה של חברינו בעלי המשנה הפרשה מגולה.</p>	<p>כעין המרכבה העליונה של מעלה. ויבא לשכון עמהם. וזהו שכתוב, ועשו לי משכן ושכנתי בתוכם. ושמענו מאבין שכאן, במקרא הזה, נסחם טעם התפילין.</p> <p>קצא) א"ל ת"ח וכו': אמר להם בוא וראה המקדש נעשה כעין העליון, בצורות מרכבותיו הקדושות, ואחרי כן, השרה הקב"ה את שכינתו עמהם. כענין הזה וכאופן הזה, העירו החברים בעלי המשנה, בטעם התפילין, שאותו האדם המניחם, יתיה דוגמא למרכבות העליונות: למרכבה התחתונה ולמרכבה העליונה. כדי שתבא המלכות שלו וישרה שכינתו עליו.</p>	<p>ביאור הדברים. כבר נתבאר סוד ב' המרכבות, (לעיל ב"א דף פ"ה ד"ה ביאור ע"ש כל המשך) ואין להכפיל דברים, ולשתיהן צריכים. כי יש מעלה במרכבה עלאה שלמעלה מחזה, שאינה במרכבה תתאה שלמטה מחזה. כי אין זווג נוהג אלא במחזה ולמעלה ששם פני אדם, ולא במחזה ולמטה ששם פני אדם. וכן יש מעלה במרכבה תתאה שמחזה ולמטה, שאינה במרכבה</p>
<p>קפט) קמו ואזלו וכו': קמו והלכו הוא ור' ייסא ור' חייא. מצאו את ר' אלעזר בר"ש, והיה מגלה סוד התפילין. נכנסו לפניו ואמרו לו, במה מתעסק אדונינו, אמר להם טעם התפילין אני אומר. כי אשרי האדם המניח תפילין וידע הטעם שלהן.</p>	<p>קצ) אמרו אי ניחא וכו': אמרו, אם טוב הוא לפני אדונינו, יאמר לנו איזה דבר. אמרו שמענו מאבין, שהקב"ה ברוב אהבתו שהיה לו לישראל, אמר להם. לעשות לו משכן, (דפו"י דף קכ"ט ע"א *) קכ"ט ע"ב)</p>	

קצב) ותנינן, אית ביה, רזין עלאין, ודוגמיהון, ואית ביה תלת רתיכין, דוגמת עלאין קדישין, רזין ידלתל אתותא, ג דשמהן קדישי, ד עלאין ס תלת, רתיכין, תלתא אתותא, ארבע פרשיות שליט על ארבע, ועל כך, רזא י דשיין תלת כתרין, ושיין דארבע כתרין, תלתא מלכין שליטין בגופא, תפילין עלוי קודשא בריך הוא לעילא, אליו תפילין דרישא, תפילין דדרועא ארבע פרשיין.

קצג) לבא, רכיב דוגמא דרתיכא תתאה, ותתאה רכיב. עוד תנינן, דא רכיבא ד דרועא לתתא. ולבא רכיב דוגמא דאיהו לתתא, ואתמסרון

חלוסי גרסאות א ג"א רזין. ב ג"א רכלל. ג ג"א רשמיא [רשמא] קרישא. ד ג"א עלמין. ס ג"א תלתא. ז ג"א ליג רשיין. ח ג"א רתיכא. ט ג"א דרועא.

עניני תחיית המתים

הסולם

מאמר

בגוף, היינו מחזה ולמטה, שהם כנגד ש' רג' ראשים, ותפילין שעל הקב"ה למעלה, שהם תפילין של ראש ותפילין של יד, והם ד' פרשיות, שהם כנגד ש' דד' ראשים.

פירוש, שסבאר תהפוש בין מרכבה עלאה שלמעלה מחזה, למרכבה תתאה שלמטה מחזה. דהיינו כמ"ש בדבור הסמוך, שבמרכבה תתאה חסר פני אדם שה"ס ה' תתאה של שם הויה, ונמצא שאין במרכבה תתאה רק ג' אותיות יה"ו, וחסר ה' תתאה, ורק במרכבה למעלה מחזה יש ד' אותיות כולם. וז"ש ואיה ביה תלת רתיכין, דוגמתוכי, דתלת אתותא וכו', שיש בה רק ג' מרכבות שה"ס ג' אותיות שמו הקדוש הויה, יה"ו, שה"ס חכמה בינה תפארת, והמלכות חסרה, שהיא ה' תתאה, והם כלולות זו מזו ונבחנו לגי' יה"ו, שהם ג' מרכבות, אחר שתעלנה להווג שבמרכבה עלאה, כנ"ל בדיבור הסמוך, ארבע פרשיות שליט על ארבע, ארבע פרשיות שבתפילין הי"ס חריב תו"מ והם שולטים על ארבע אותיות הויה, כי ארבע אותיות הויה, הם חריב תו"מ כנודע. ואומר, שז"ס ש' של ג' כתרין ושל ד' כתרין אשר הש' מג' כתרין רומזת על בחינת המרכבה התחתונה, שאין לה מעצמה אלא ג' אותיות יה"ו וחסרה ה' תתאה, וה"ס ג' מלכים השולטים בגוף מחזה ולמטה שהם נה"י, ונקראים מלכים משום שמחזה ולכטה שייך הכל אל המלכות, וש' של ד' כתרין רומזת על בחינת המרכבה עלאה שיש לה ד' אותיות הויה בשלמות, וה"ס ד' פרשיות של התפילין.

קצג) לבא רכיב וכו': הלב רוכב, בדומה, כמו על מרכבה התחתונה, והתחתון, שה"ס הנוקבא, רוכב, עוד למדנו, שזה המרכבה של הזרוע, הוא למטה, דהיינו הנוקבא סוף התפילין של יד, הנקראת זרוע, והלב שהוא בחינת

מחזה

במרכבה עלאה שמחזה ולמעלה, כי מקום גילוי החכמה הוא בהמרכבה שמחזה ולמטה ולא במרכבה שמחזה ולמעלה (כנ"ל ב"א דף ע"ד ר"ה ועלמא דאתגליא ע"ה) לפיכך אין גילוי השלמות זולת בשתי המרכבות ביחד: כי המרכבה תתאה עולה ונכללת בזווג שיש מחזה ולמעלה במרכבה עלאה, ואז מתגלה החכמה במרכבה תתאה. (ע"י לעיל ב"א דף ס"ו ר"ה אמנס).

וז"ש כנוונא עלאה אתעבר מקדש ברתוכי קדישין, שהמשכן וכליו נסדרו בדוגמא לב' המרכבות, ובתר כן אשרי קב"ה דיוריה עמהם, כי אז עלתה מרכבה תתאה למקום מרכבה עלאה, ונכללה בזווג אשר שם, ואז נתגלה החכמה במרכבה תתאה, שה"ס השראת השכינה בתחתונים. כעניינא דא זכנוונא דא, וכו' למהויה ההוא נברא דונמא דרתיכוי עלאין, כן צריך האדם המניח תפילין לכוון באלו ב' המרכבות והסדרים שבהם למיתי מלכותא דיליה וישרי דיוריה עלויה, כי אז תבא המלכות של הקב"ה, וישרה הקב"ה שכינתו עליו, כי אין גילוי החכמה אלא בסוד המלכות שה"ס מחזה ולמטה, ונקראת שכינה. אבל אין זווג להמשכת החכמה אלא מחזה ולמעלה, וע"כ על ידי שתי המרכבות ביחד מתגלה השלמות.

קצב) ותנינן אית ביה וכו': ולמדנו שיש בתפילין סודות עליונים ודוגמות שלהם. ויש בו במחזה ולמטה ששם המלכות, שלש מרכבות, בדומה לעליונים הקדושים, שהן סודות שלש האותיות של שמו הקדוש יה"ו, כי ג' מרכבות הן, שהן ג' אותיות יה"ו, ארבע פרשיות שולטות על ארבע אותיות שמו הקדוש, ועל כך הוא סוד הש' של שלש כתרין וש' של ד' כתרין, שפירושן, ג' מלכים שולטים (דמויי דף קכ"ט ע"ב)

בידיה ה' (ה) לאעלאה לון כל י חילי שמיא, כך לבא הוא רכיב לתתא, ואתמסרו בידוי כל אברי גופא.

קצד) י ועילא מניה ארבע פרשיין על מוחא דרישא ז איהו, אבל ה קב"ה, י שליטא עלאה מלכא מכלא. ורוא ה דחכמתא דא, הוא, כגוונא דמקדשא דכתיב, * ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה פ מזה, ועלייהו דיריה דמלכא, בארבע אתוון, תרין רתיכין.

דרך אמת

(ה) להכניס [כל זכא השמים, הכט"ג].

מסורת הזהר

(א) ועשה כרוב אחד: (שמות כ"ה) ח"א יא: לכו

ח"ג רכט.

חלוסי גרסאות א גיא לאענאה. ז גיא חיל. נ גיא ועלאה. ד גיא ליג איהו. ו גיא ואיהו רכיב (אהיל). ס גיא מוסיף קב"ה הוא (דהוא). ז גיא שלטא, ו גיא ורוא. ת גיא חכמתא. ק גיא ליג מזה.

מאמר

הסולם

עניני החיית המחים

כל חילי שמיא, בשעה שהחכמה מחגלית בו נמסר בידו כל צבאות השמים, כי הארת החכמה, כוללת ומכנסת תחתיה כל המדרגות. כך לבא הוא רכיב לתתא דהיינו גילוי החכמה מבחינה (ב) הנ"ל, שהלב נכלל במרכבת תתאה ונמשך עמהם ובא ומאיר למטה מחזה. ואתמסרו בידוי כל אברי גופא, ונמסרו בידוי כל מדרגות הגוף. דהיינו שמחזה ולמטה. מחזה ולמעלה דו"א נבחן לבחינת ז"א שנקרא שמיב, וע"כ כל המדרגות התליות שם מכונים צבאות השמים. ומחזה ולמטה דו"א נבחן לבחינת הנוקבא, הנקראת נ"ף, והמדרגות התליות שם מכונים אברי הגוף.

מחזה ולמעלה, רוכב, בדוגמא שהוא למטה מחזה, ונמסרו בידו להכניס כל צבאות השמים. וכך הלב רוכב למטה ונמסר בידו כל אברי הגוף.

פירושי. כי התגלות הארת החכמה נקרא רוכב על המרכבה. ולפיכך רק המלכות היא ה"רוכב, שבה נוהג גילוי. ונתבאר לעיל ברבור הסמוך, שהמרכבה עלאה שמחזה ולמעלה היא בחינת חסדים מכוסים, אבל שם הוא מקום הזווג, ולא במרכבה תתאה ע"ש. ונמצא שעיקר גילוי החכמה הוא בהכרח במרכבה עלאה, אלא לא לעצמו אלא כדי להשפיע למרכבה תתאה. והזלכות דמרכבה עלאה שלמעלה מחזה, נקראת משום זה, לב. על שם לב נתיבות החכמה שמתגלות בה. ועל כן יש ב' בחינות גילוי חכמה בלב, (א) כשהוא למעלה מחזה במקומו, שזו אינה מתגלה החכמה לעצמו אלא כדי להשפיע למרכבה תתאה. (ב) כשמרכבה תתאה עלאה ונכלל בו ומקבל ממנו החכמה, ונבחן אז מלכות זו דהיינו הלב, יורד עמהם למטה מ זה, ומגלה שם הארת החכמה למטה.

ו"ש לבא רכיב דוגמא דרתיכא תתאה, דהיינו בחינה א' דגילוי החכמה, שאינה לצורך עצמה וע"כ נבחן שמאיר בדומה למרכבה תתונה, כלומר רק להשפיע, ולא הארה ממשית לצמי. ואומר הטעם שהוא משום, ותתאה רכיב, שרק במרכבה תתאה שלמטה מחזה, ש"ך רכיבה ממש. ו"ש עוד תנינן דא רכיבא דהדועא, רכיבה זו של הזרוע, שה"ס תפילין של יד דהיינו המלכות, לתתא, נוהג רק למטה מחזה, ולבא רכיב, בחכמה למעלה מחזה, דוגמא דאיהו לתתא, דהיינו בדומה כמו למטה כי צריך להשפיע חכמה למטה למרכבה תתאה. ומשום שאינה מאירה לעצמו אינה נבחנת בו להארה ממשית. כנ"ל. ואתמסרון בידיה לאעלאה לון

(דאיי דה פכ"ט ע ב)

קצד) ועילא מניה וכו': ולמעלה מן הלב, הם ארבע פרשיות על מוח הראשי, אבל הקב"ה שליט עליון עליהם, מלך הכל. פירושי תפילין של יד, נבחן לבחינת הלב שהיא מלכות כנ"ל, שבה נוהג גילוי חכמה, כנ"ל. אבל תפילין של ראש נבחן לבחינת מוח, שה"ס ז"א, שהוא מלך שליט בחסדים מכוסים שמקבל מאו"א עלאין, בסוד כי חפץ חסד הוא, ואין הארת חכמה יכולה להגלות בסקימו. ו"ש אבל קב"ה שליטא עלאה מלכא מכלא, שבארבע פרשיות של ראש, הקב"ה שה"ס ז"א. הוא השולט, ואין גילוי הארת חכמה נוהג שם.

ורוא דחכמתא דא וכו': וסוד החכמה, זה הוא כמו בבית המקדש, שכתוב ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה. וצליהם שכינת המלך בארבע אותיות הוי"ה, י"ה על כרוב הימני ו"ה על כרוב השמאלי, ובשתי מרכבות, דהיינו מרכבה עלאה על כרוב הימני ומרכבה תתאה על כרוב השמאלי.

וכהאי

קצה) וכהאי גוונא, לבא ומוחא, ה לבא מכאן, ומוחא מכאן, ועלייהו ג מדוריה דקודשא בריך הוא, ג בארבע פרשיין. א"ר אלעזר, מכאן ולהלאה רזי ד דכתרי אתותא, ופרשיין בגופייהו ה ורצועותיהון, הלכה למשה מסיני, ורמיזא דלהון אתגלי, וטעמא דכלא בתלת ז עשר מכילין.

קצו) אמר רבי יהודה ח אלמלא לא אתינא, אלא בדיל רזא דא ט דיי. אמרו ליה, זכאה חולקך לעלמא דאתי י דכל רז לא אניס לך. אמרו ליה י"א אתינא * קמיה דמר, למנדע רזא דהאי פסוקא, ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה.

קצו) אמר, פירושא דהאי פסוקא, כמה דגלו חברנא, מארי מתניתין, דכד נשמתא ייתי בההוא גופא קדישא דילה, הא י" מלייא י" הוו, על חיביא, דיקומון י' ויכשרון טו עובדין, ויתן להו מזיוא יקרא דילה, דינדעון, ויתובון, ויזכון זכותא שלימתא.

קצח) וכד חמא שלמה דא טו הוה י סגי י" ואמר * ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו, שיבאו ויחיו, ממקום קדוש. י" ותנינן, א"ר אבא א"ר יוחנן, כתיב ב היהפוך כושי עורו ונמר חברברותיו, כך הרשעים, שלא זכו לשוב בעולם הזה, ולהקטיר מעשים טובים, לעולם לא יקטירו בעולם הבא. ראה מה כתיב, ויוסף אברהם ויקח אשה, ושרוצה לעשות להם נשמה לגופם, ולקרבם בתשובה, כד"א ג ואת הנפש אשר עשו בחרן.

מסורת הזהר

א) ובכן ראיתי רשעים קבורים: (קהלת ח') ח"א קיד: קפח. ח"ג רסז. ת"ז תס"ט צט: קנ. קיא. קסו. ב) היהפוך כושי עורו: (ירמיה י"ג) ג) ואת הנפש—בחרן: לעיל לך ב' ציון ב'.

חלופי גרסאות ה ג"א ל"ג לבא מכאן ומוחא מכאן. ז ג"א מדיריה. ג ג"א מוסיף בארבע ארבע (ד"א). ד ג"א דסתרי. ס ג"א ורצועותהן. ו ג"א ורמזא. ז ג"א מוסיף מכילין ורחמי. ח ג"א אלו. ט ג"א ד, י ג"א כז. י"א ג"א קאתינא. יב ג"א מלייא. יג ג"א מצלאת (אה"ל). יד ג"א ליג הוו. יז ג"א יכשרון. כו ג"א עובדין. סו ג"א חוה. יז ג"א ליג סגי ואמר. יח ג"א אפר ול"ג סגי. יט ג"א ליג מן והנינן עד דן.

הסולם

מאמר

קצה) וכהאי גוונא לבא וכו': וכעין זה הוא, הלב והמות, שהם תפילין של יד ותפילין של ראש, הלב מכאן, והמוח מכאן, ועליהם שכינת המלך, בד' פרשיות. א"ר אלעזר, מכאן ואילך, הם סודות של כתרי האותיות: הפרשות בגופיהם, דהיינו הבתים, ורצועותיהן הם הלכה למשה מסיני, והרמז שלהם כבר נגלה, רהיינו בכיאר שלפנינו, וטעם הכל, הוא בסוד י"ג מדות הרחמים.

קצח) וכד חמי שלמה וכו': וכששלמה ראה את זה, היה תוהה מאד, ואמר, ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו, וממקום קדוש יהלכו, דהיינו שיבאו והיו ממקום קדוש דהיינו שיקומו בתחית המתים.

ותנינן א"ר אבא וכו': ולמדנו, א"ר אמר ר' יוחנן, כחוב היהפוך כושי עורו ונמר חברברותיו, כך הרשעים, שלא זכו לשוב בעולם הזה, ולהקטיר מעשים טובים, לעולם לא יקטירו לעולם הבא. כלומר שגם שיקומו לתחית המתים, מכל מקום לא יכלו לעשות מעשים טובים

קצו) אמר פירושא וכו': אמר, הפירוש של פסוק הזה הוא כמו שגילו החברים

(דפו"י דף קכ"ט ע"ב *) ק"ל ע"א

קצט) אמר רבי אלעזר, תא חזי, מה כתיב, ב * ותלד לו את זמרן ואת יקשן, הרבה מעשים רעים, עד שנגרשים מן העולם, דכתיב וישלחם מעל יצחק בנו. ועליהם נאמר ב ורבים מישני אדמת עפר יקיצו וגו', ועל האחרים נאמר ב והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע וגו'.

ר) אמר, רבי יהודה האי משמע על ב פרשתא, ומשמע ג דאותו זמן דנקרא ב אברהם ובמקומו נקראת יצחק, כדקאמרן, הה"ד י ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את י יצחק בנו וישב יצחק עם באר לחי ראי. עם ידיעת החי, שהוא חי י העולמים, ה לדעת ולהשיג, מה שלא השיג בעולם הזה הה"ד ה כי מלאה הארץ דעה את ס ה' (ע"כ מדה"נ).

רא) * רבי יצחק פתח ואמר, י וישב העפר על הארץ י כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. תא חזי, ב) כד ברא קודשא בריך הוא לאדם, נטל עפריה מאתר דמקדשא, ובנה גופיה מארבע סטרין דעלמא, דכלהו יהבו י ליה חילא, לבתר ג) אתרק עליה רוחא דחיי, כד"א י ויפח באפיו נשמת חיים וגו'. לבתר קם וידע דאיהו מעילא ותתא, וכדין אתדבק וידע י חכמה עלאה.

רב) כגוונא דא, כל בר נש דעלמא, איהו כליל מעילא ותתא, וכל אינון דידעין לאתקדשא בהאי עלמא כדקא יאות, כד אולידו בר, משכין עליה רוח י קדישא, מאתר דכל י קדישי נפקין טו מניה, ואלין אקרון בנין לקב"ה, בגין דגופא אתעכיד טו בקדושה כדקא יאות, הכי נמי יהבין ליה רוחא מאתר עלאה קדישא י כדקא חזי, והא אתמר.

דרך אמת

ה) נראה ליד ב. ג) טעם ענין.

מסורת הזהר

א) ותלד לו את זמרן: בראשית כיה. ב) ורבים מישני אדמת: לעיל פרשת גז דף ע"ד ציון י"א. ג) והמשכילים יזהירו: לעיל ב"א דף ז' ציון א'. ד) ויהי אחרי מות אברהם: (בראשית כ"ה) ח"א קלה: ח"ג שב. ה) כי מלאה הארץ דעה: לעיל וירא דף קט"ו ציון ז. ו) וישב העפר: לעיל פרשת לך מ' ציון א' ז) ויפח באפיו: (בראשית ב') ח"א רלה. ח"ב צד:

חלופי גרסאות א) נ"א ויולד את מלדש ואת ידלף. ב) נ"א מוסיף פרשתא דא (אה"ל). ג) נ"א דמאותה. ד) נ"א עבר שם, ונ"א נאבר. ונ"א אבר. ס) נ"א מוסיף הנשמה אברהם. ו) נ"א יצחק וגו' ול"ג בנו יושב יצחק. ז) נ"א לעולמים. ח) נ"א לרעתו. ט) נ"א מוסיף ה' כמים לים מכסים. י) נ"א כשהיה וגו'. יא) נ"א בית (אה"ל). יב) נ"א חכמתא. יג) נ"א קורשא. יד) נ"א קדושין. טו) נ"א מיניה. טז) נ"א בקדושא. יז) נ"א כרקחין.

מאמר

סובים, משום שלא זכו בחייהם. מכאן ואילך עד הסיום של מדרש הנעלם, א"צ ביאור.

רא) ר' יצחק פתח וכו': ר"י פתח ואמר וישב העפר על הארץ כשהיה והרוח וגו', בוא וראה, כאשר ברא הקב"ה את האדם, לקח עפרו ממוקום המקדש, ובנה גופו מארבע רוחות העולם שכל אחד נתן לו כח. ואחר כך, הריק עליו רוח החיים, כמו שאתה אומר, ויפח באפיו נשמת חיים. אחר כך קם, וידע שהוא כלול (רט"י דף ק"ל ע"א * דף ק"ל ע"ב)

הסולם

עניני חחיית המתים

מלמעלה ומלמטה, ואז נתדבק בה, וידע חכמה עליונה.

רב) כגוונא דא וכו': כעין זה, כל אנשי העולם כלולים מלמעלה ומלמטה, וכל אלו היודעים לקדש את עצמם בעולם הזה כראוי, כשהם מולידים בן, ממשיכים עליו רוח קדוש, מן המקום, שכל הקדושות יוצאות ממנו, ואלו נקראים בנים למקום, משום שהגוף שלהם נעשה

רג) ת"ח, בשעתא דזמין בר נש, למיהב חושבן עובדוי, עד לא יפוק מעלמא, ההוא יומא, ב יומא דחושבן איהו, דגופא ונשמתא יהבי חושבנא. לבתר נשמתא ב אתפרשא ג מיניה, וגופא תב לארעא, וכלא תב לאתריה דאתנסיב מתמן, והא אוקמוה, עד זמנא דקב"ה זמין לאחייא ז מתייא, כלא גניו קמיה.

רד) וההוא גופא ממש, וההיא נשמתא ממש, זמין קב"ה לאתבא לעלמא כמלקדמין, ולחדתא אנפי עלמא, הה"ד * יחיו מתוך נבלתי יקומון. וההיא נשמתא ממש, גניזא קמי קב"ה, ה ותבת לאתרה, כפום ו ארחהא. ז כד"א ב והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. ולזמנא דזמין קב"ה לאחייא מתייא זמין איהו לארקא טלא מרישיה ח עלייהו, ובההוא ב) טלא יקומון ט כלא מעפרא.

רה) הה"ד ג כי טל אורות טלך. מאי טל אורות, אורות ממש, מאינן נהורין דלעילא, י דבהון זמין לארקא חיינ לעלמא, בגין יא דאילנא * דחיי, יריק חיינ דלא פסקין לעלמין, דהא השתא פסקין, בגין דהא י חויא בישא שלטא, י ואתכסי סיהרא, ובגין כך, כביכול פסקין י מימוי, וחיינ לא טו שלטין בעלמא טו כדקא יאות.

רו) ובההוא זמנא, ההוא יצר הרע, דאיהו י חויא בישא, יסתלק מעלמא.

דרך אמת
(ב) טלא קמיה.

מסורת הזהר

א) יחיו מתוך: לעיל וירא קט"ו ציון ז' ב) והרוח תשוב: לעיל לך דף מ' ציון א. ג) כי טל אורות: לעיל וירא דף קט"ו ציון ו'

חלופי גרסאות א) נ"א ויומא. ב) נ"א אתפרשת (אה"ל). ג) נ"א מניה. ונ"א מנופא (אה"ל). ד) נ"א מיתא ה) נ"א ותאב. ו) נ"א ארחהא. ז) נ"א לטג מן כד"א עד ולזמנא. ח) נ"א ל"ג עלייהו. ט) נ"א פלהו (אה"ל). י) נ"א די כהו. יא) נ"א דאלנא. יב) נ"א חויא. יג) נ"א ואתכסיא. יד) נ"א ואתכסייא. יו) נ"א מימוי (ד"ק). קו) נ"א שלטי. קז) נ"א בדקיאות. קח) נ"א חויא. קט) נ"א חויא.

הסולם

מאמר

עניני תחיית המתים

שאתה אומר, והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה, ובזמן שהוא עתיד להחיות המתים, הוא עתיד להריק טל מראשו עליהם, ובטל הזה יקומו כל הגופים מעפר.

רה) הה"ד כי טל אורות טלך: ושואל מהו טל אורות. ואומר, הוא אורות ממש, מאלו האורות של מעלה, שבהם עתיד להוריק חיים לעולם, אשר עץ החיים, שהוא ז"א, יריק אז חיים שאינם נפסקים לעולם. כי עתה החיים נפסקים, משום כי בעת שנחש הרע שולט, הלבנה מתכסה, דהיינו ש:פסק הוויג של חמה ולבנה העליונים, שהם זר"ן, ומשום זה נפסקים כביכול מימיו של ז"א, שה"ס עץ החיים, ועל כן ההיים אינם שולטים כראוי בעולם.

רו) ובההוא זמנא וכו': ובעת ההוא, איהו יצר הרע, שהוא נחש הרע, יסתלק מן

נעשה בקדושה כראוי. וכן נותנים לו רוח ממקום קדוש עליון כראוי. והוא נתבאר.

רג) ת"ח בשעתא וכו': בוא וראה בשעה שאדם עתיד לתת חשבון על מעשיו.

מטרם שיצא מן העולם, יום זה הוא יום של חשבון, אשר הגוף והנשמה נותנים חשבון. אחר זה הנשמה יוצאת מן הגוף ונפרדת ממנו, והגוף, שנברא מעפר, שב לעפר, והכל חוזר אל המקום שלוקחו משם. וכבר בארוהו. ועד הזמן שהקב"ה עתיד להחיות המתים, יהיה הכל גנוז לפניו.

רד) והרוא גופא וכו': ואותו הגוף ממש ואותה הנשמה ממש, עתיד הקב"ה

להחזיר לעולם כבתחלה ולחדש פני העולם. וזה שכתוב, יחיו מתוך נבלתי יקומון. ואותה הנשמה ממש גנוזה לפני הקב"ה. שחזרת למקומה אחר פטירת האדם לפי חוקיה, כיו

(וסו"י דף ק"ל ע"ב *) דף ב'

וְעָבַר לִיה קְבִיָּה, כִּמָּה לֵאמֹר יָא וְאֵת רוּחַ הַטּוֹמָאָה אֶעֱבִיר מִן הָאָרֶץ.
וְלִבְתֵּר דְּאִיהוּ יִתְעַבֵּר מֵעֲלָמָא, סִיְהֵרָא לֹא יֵאֲתַכְסִיָּא, וְנִהְרָא דְנִגִּיד, וְנִפְיָק,
לֹא יִפְסְקוֹן מְבוּעֵי, וְכַדִּין כְּתִיב יֵ וְהִיא אֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר יֵ הַחֲמָה וְאוֹר
הַחֲמָה יֵהִיָּה שְׁבַעֲתִים כְּאוֹר שְׁבַעֲתַי הַיָּמִים וְגו'.

(רז) אִמְר ר' חֻזְקִיָּה, אִי תִימָא, דְּכָל גּוֹפִין דְּעֲלָמָא, יִקּוּמוּן יֵ וְיִתְעַרְרוּן
מֵעַפְרָא, סֵ אֵינּוֹן יֵ גּוֹפֵי יֵ דְאַתְנַטִּיעוּ בְּנִשְׁמַתָּא חֲדָא, מַה תְּהָא יֵ מְנִייהוּ.
אִיִּר יוֹסֵי, אֵינּוֹן גּוֹפִין, דְּלֹא זְכוּ וְלֹא אֲצַלְחוּ, הֵרִי אֵינּוֹן כְּלָא הוּוּ, כִּמָּה דִּהוּ
עֵץ יֵבֶשׁ בְּהֵיָא עֲלָמָא, הֵכִי נְמִי יֵ בְהֵוּא יֵ זְמָנָא, וְגוֹפָא יֵ בְתֵרָאָה, דְאַתְנַטִּיע
וְאֲצַלְחָ, סֵ וְנִטְלֵ סֵ שְׂרָשׁוּי, כְּדָקָא יֵאוּת, יֵ יִקּוּם.

(רח) יֵ וְעֲלִיָּה כְּתִיב יֵ וְהִיא כְּעֵץ שְׁתוּלָה עַל מֵיִם וְגו', וְהִיא עֲלֵהוּ
רַעֲנָן יֵ וְגו'. דְּעַבְד כֵּ אֵיבִין, וְנִטְע שְׂרָשִׁין, וְאֲצַלְחָ כֵּ כְּדָקָא יֵאוּת. וְעַל הַהוּא
גּוֹפָא קְדַמָּאָה, יֵי דְלֹא עַבְד אֵיבִין, וְלֹא נִטְע יֵי שְׂרָשִׁין, כְּתִיב יֵ וְהִיא כְּעֵרְעֵר
בְּעַרְבָה וְלֹא יֵרָאָה כִּי יֵבֶא טוֹב וְגו'. כִּי יֵבֶא טוֹב, דָּא תַּחֲיִית הַמְתִּים.

(רט) וְיִתְנַהֵיר הַהוּא נִהוּרָא, דְּזִמִּין לֵאנְהֵרָא לָהּ כֵּ לְצַדִּיקָא, דִּהוּוּ גְנִיז
קְמִיָּה, מִיּוֹמָא דְאַתְבְּרֵי עֲלָמָא, דְּכְתִיב, יֵ וִירָא אֱלֹהִים אֵת הָאוֹר כִּי טוֹב.
וְכַדִּין, זְמִין קְבִיָּה לֵאחִיָּיא כֵּ מִתִּיָּא, וְכְתִיב יֵ וְזָרְחָה לָכֶם יֵרְאִי שְׁמֵי שְׁמֵשׁ

מסורת הזהר

(א) וְאֵת רוּחַ הַטּוֹמָאָה: לְעִיל בִּיב דָּף ר' צִיּוֹן יֵ (ב) וְהִיא אֹר הַלְּבָנָה: לְעִיל בִּיב שִׁיב צִיּוֹן אֵ
(ג) וְהִיא כְּעֵץ שְׁתוּלָה עַל מֵיִם: (יֵרְמִיָּה יֵז) חֲ"א קְנָה. חֲ"ג צִיּוֹן. (ד) וְהִיא כְּעֵרְעֵר בְּעַרְבָה: (יֵרְמִיָּה
יֵז) חֲ"א קְנָה. רְכַד: תִּזֵּן חֲ"א סָא: (ה) וִירָא אֲרָקִים אֵת הָאוֹר: לְעִיל בִּיב צִיּוֹן ג'. (ו) וְזָרְחָה
לָכֶם יֵרְאִי שְׁמֵי: לְעִיל וִירָא ס' צִיּוֹן ה'.

חֲלוּפֵי גְרַסָּאוֹת לֵא נִיָּא דְאַתְמָר. כֵּ נִיָּא לֵיב מִן וְאֵת עַד וְלִבְתֵּר. גֵּ נִיָּא אֲתַכְסִיָּא. גֵּ נִיָּא מוּסִיף וְנִפְיָק לֹא מִפְסִין
מִיּוֹי וְלֹא יִפְסְקוֹן. סֵ נִיָּא יִפְסְקוֹן. וְנִיָּא הַחֲמָה וְגו'. זֵ נִיָּא יִתְעַרְרוּן (אֲהִ"ל). תֵּ נִיָּא אֵיִלִּין (אֲהִ"ל).
סֵ נִיָּא גּוֹפִין. יֵ נִיָּא דְאַתְנַטִּיעוּ. יֵל נִיָּא מִינִייהוּ. יֵב נִיָּא בְּהָאֵי. יֵב נִיָּא עֲלָבָא (אֲהִ"ל). יֵב נִיָּא מוּסִיף בְּתֵרָאָה יִקּוּם.
זֵו נִיָּא וְנִטְלֵ. וְנִיָּא לֵיב וְנִטְלֵ. זֵו נִיָּא שְׂרָשִׁית. יֵז נִיָּא לֵיב יִקּוּם. יֵז נִיָּא עֲלִיָּה. יֵז נִיָּא מוּסִיף וְעַל יוֹבֵל יִשְׁלַח שְׂרָשׁוּי
וְלֹא יֵרָאָה כִּי יֵבֶא חוּם וְהִיא וְלֵיב וְגו'. כֵּ נִיָּא אֵיבִין. כֵּל נִיָּא כְּדִיקָאוּת. כֵּכ נִיָּא לֵיב מִן דְּלֹא עַד כְּתִיב. וְנִיָּא דְלֹא זָכָה
וְלֹא אֲצַלְחָ. כֵּנ נִיָּא מוּסִיף שְׂרָשִׁין וְלֹא זָכָה וְלֹא אֲצַלְחָ. כֵּל נִיָּא לְצַדִּיקָיָא. כֵּס נִיָּא מִתִּיָּא.

מאמר	הכולם	עניני תחיית המתים
רוח הטומאה אעביר מן הארץ. ואחר שהוא יעבר מן העולם, הלבנה אינה מתכסה עוד, והנהר הנמשך ויוצא מן העדן, שהוא ז"א, לא יפסקו מבוועיו, ואז כתוב, וחיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה וגו'.	שנוטע והצלית וקבל שרשיו הרוחנים כראוי, הוא יקום לתחית המתים. (רח) ועליה כתיב וכו': ועליו כתוב, והיה כעץ שחול על מים וגו', והיה עלהו רענן וגו'. כי עשה פירות דהיינו מעשים טובים, ונטע שרשים כראוי, למעלה בעולם העליון, שמכל מצוה מתגלה כנגדה שורש רוחני למעלה, כנודע. וגוף הקורם שלא עשה פירות ולא נטע שרשים, עליו כתוב, והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב וגו', כי יבא טוב, זהו תחיית המתים.	
(רז) אמר ר' חזקיה וכו': אר"ח, אם תאמר, שכל הגופים שבעולם יקומו לתחיה ויתעוררו מעפר, יש לשאול, אלו הגופים שנוטעו בנשמה אחת דהיינו שנשמה אחת נתגלגלה בכמה גופים, כזה אחר זה, כנודע, מה יהיה מהם, אם יקומו כולם לתחיית המתים או האחרון בלבד. אמר ר' יוסי, אלו הגופים שלא זכו במעשים טובים, ולא הצליחו להשלים הנשמה, הרי הם כמו שלא היו, כמו שהם עץ יבש בעולם החוץ, כן הם יהיו לעת תחית המתים, ורק גוף אחרון.	(רט) ויהנהיר ההוא וכו': ויאיר, אותה האור העתיד להאיר לצדיקים, שהיה גנוז לסניו מיום שנברא העולם, שכתוב, וירא אלקים את האור כי טוב, ואז עתיד תקב"ה לתחיות	

(רמזי דף קל"א ע"א)

צדקה וגוי, וכדין יתגבר טוב בעלמא, וההוא דאתקרי רע, יתעבר מעלמא,
 כדאמרן. וכדין אינון גופין קדמאי, ז' להו כלא י הוו.
 (רי) אמר רבי יצחק זמין קב"ה לארקא עליהו, על אינון גופין, רוחין
 אחרנין, ואי זכאן בהון, יקומון בעלמא ז' כדקא יאות, ואי לאו, יהון ס' קטמא,
 תחות י רגליהון ז' דצדיקיא, ח' דכתיב * ורבים מישני אדמת עפר יקיצו וגו'.
 וכלא ס' אתקם, ואתעתד קמי קב"ה, וכלהו במניינא הוו, כד"א ז' המוציא
 במספר צבאם וגו'.

ריא) תא חזי, הא אתמר, כל אינון מתין י' דבארעא דישראל, יקומון
 בקדמיתא, בגין, י"א דקב"ה יתער עליהו, י"ב ויוקים לון, עליהו י"ג כתיב יחיו
 מתין, י"ד אלין אינון ט"ו די בארעא דישראל. נבלתי יקומון, אלין אינון דבגו
 ארעאן אחרנין, דלא כתיב בהו ט"ז תחיה, אלא קימה. י"ח דהא רוחא דחיי, לא
 תשרי אלא בארעא קדישא י"ח דישראל, ובגין כך, כתיב בהו, יחיו מתין,
 י"ט ואינון דלבר, יתברי גופא דלהון, ויקומון גופא, בלא רוחא, ולכתר
 יתגלגלון תחות עפרא, עד ז' דימטון לא"י, ותמן יקבלון נשמתא, ולא ברשו
 אחרא, בגין דיתקיימון בעלמא כדקא חזי.

ריב) רבי אלעזר ורבי ייסא, הוו יתבי לייא חד, ועסקי באורייתא. אמר
 רבי אלעזר, תא חזי, בשעתא דקודשא בריך הוא, זמין לאחייא מתייא, כל

מסורת הזהר

א) ורבים מישני ארמת: נח דף ע"ד ציון א. ב) המוציא במספר צבאם (ישעיה מ') ח"א קסד
 ח"ב קה. קסה: קעא: רלא: ת"ז תמ"ט פה:

חלופי גרסאות א' נ"א כדקאמרן. ב' נ"א ליהו. ג' נ"א ל"ג הו. ד' נ"א כדקאמרן. ה' נ"א קיטמא. ונ"א
 מיסיף אער קיטמא. ו' נ"א רגליהו. ז' נ"א דצדיקיא. ח' נ"א מוסיף דכתיב ועסותם רשעים כי
 יהיו אפר תחת רגליכם וכתיב (אה"ל) ט' נ"א קס. י' נ"א בארעא. י"א נ"א דקב"ה חיים עליהו יתער ויקני עליה
 דכתיב (אה"ל). י"ב נ"א ויקני עליהו ול"ג ויוקים לון, י"ג נ"א דכתיב. י"ד נ"א אילין. טו נ"א ל"ג די. טו נ"א
 תחיה (אה"ל). י"ז נ"א ל"ג דהא. י"ח נ"א ל"ג דישראל. י"ט נ"א פאינון. כ' נ"א דמטון.

מאמר	הסולם	עניני תחיית המתים
------	-------	-------------------

רוח, ויקום אותם. עליהם כתוב, יחיו מתין
 אלו הם: שבארץ ישראל. נבלתי יקומון, אלו
 הם שבארצות אחרות, שלא כתוב בהם תחיה
 אלא קימה, כי רוח החיים אינו שורה, אלא
 בארץ הקודש של ישראל, ומשום זה כתוב דק
 בהם יחיו מתין. ואלו שמחוץ לארץ יהיה נברא
 הגוף שלהם, ויקומו לתחיה גוף בלא רוח, ואחר
 כך יתגלגלו תחת עפר הארץ, עד שיגיעו
 לארץ ישראל, ושם יקבלו הנשמה, ולא ברשות
 אחר, בשביל שיתקיימו בעולם כראוי.

להחיות המתים. וכתוב, וזרחה לכם יראי שמי
 שמש צדקה וגו', כי אז יתגבר הטוב בעולם,
 ואותו שנקרא רע יהיה נעבר מן העולם. כמו
 שאמרנו. ואז אלו גופים הקודמים להאחרון,
 יהיו כמו שלא היו, כנ"ל.

רי) אמר ר' יצחק וכו': אר"י, עתיד הקב"ה
 להריק עליהם, על אלו גופים
 הקודמים לאחרון, רוחות אחרים, ואם הם זוכים
 בהם, שיכלו ללכת בדרך הישר, יקומו בעולם
 כראוי, ואם לא, יהיו אפר תחת רגלי הצדיקים,
 שכתוב ורבים מישני אדמת עפר יקיצו וגו'.
 והכל הוקם ונועד לפני הקב"ה, וכולם הם
 במנין לעת התחיה. כמש"א, המוציא במספר
 צבאם וגו'.

ריא) תא חזי הא אתמר וכו': בוא וראה, הרי
 למדנו, שכל המתים שבארץ ישראל
 יקומו לתחיה בתחלה, כי הקב"ה יעיר עליהם
 (דפ"י דף ק"א ע"א)

איננו נשמתין ^א דיתערון קמיה, כלהו ^ב קיימין, דיוקנין דיוקנין קמיה, יבההוא דיוקנא ממש, דהוו בהאי עלמא, ונחית לון קודשא בריך הוא, ויקרי לון בשמהן, כמה דאת אמר * לכלם בשם יקרא. וכל נשמתא תיעול ד לדוכתה, ויקומון בקיומא ^ס בעלמא כדקא חזי, וכדין יהא עלמא שלים, ועל ההוא זמנא כתיב, ^ז וחרפת עמו יסיר וגו', מאי וחרפת עמו יסיר. דא יצר הרע, דאחשיך אנפי ברין, ושלטיט בהו.

ריג) אמר רבי יוסי, הא חמינן, כל י זמנא דבר נש קאים ברוחא דא. לאו איהו מסאב, נפקא נשמתיה ^ז מניה, איהו מסאב. אמר ליה ודאי הכי הוא ^ח והכי אתמר, דהא ההוא יצר הרע, כד נטיל רוחא דבר נש, סאיב ליח ^ס וואשתאר גופא מסאב, ושאר עמין ^י עעכו"ם, כד אינון בחייהון אינון מסאבין, דהא מסטרא מסאבא אית לון גשמתין, ^{יא} וכד אתריק מניה ההוא מסאבו אשתאר גופא בלא מסאבו כלל.

ריד) בגין כך יי * מאן דאתדבק באתתא דשאר עמין י עעכו"ם, אסתאב איהו. וההוא ברא י דאתיליד ליה, יקבל עליה רוח מסאבא. ^{טו} ואי תימא, הא בסטרא דאבוי מישראל קא אתיא, אמאי יקבל עליה רוח מסאבא. תא חזי, דהא בקדמיתא אסתאב ^{טז} אבוי, בשעתא דאתדבק בההיא אתתא, דאיהי מסאבא, ^{יז} וכיון דאב איהו י אסתאב, י בההיא אתתא דאיהי מסאבא, כל שכן ^{יח} דאיהו ברא כל דאתיליד כז מנה, כז יקבל ^{יט} עליה רוח מסאבא. ולא עוד, אלא כז דעבר

מסורת הזהר

א) לכלם בשם יקרא: (שם) ח"א ב. רכו: ח"ב טו. קעא: רכ. ח"ג רלנ. ת"ז ת"א טא. תמ"ט פה : ת"ו טו. תנ"ז זא. תק"ח קא. ב) וחרפת עמו יסיר: שם כ"ה.

חלוסי גרסאות א גי'א דאתערון (אה"ל). ז גי'א קיימן. ג גי'א כההוא. ד גי'א לרוכתהא. ו גי'א לאיברהא (אה"ל) ה גי'א לעלמא (אה"ל). ו גי'א זימנא. ז גי'א מיניה. ח גי'א והא. ט גי'א אשתאר. י גי'א עעיו יא גי'א כר. יב גי'א מוסיף מאן דאתריב בהו סאיב לגרמיה ואסתאב ובג"כ מאן. יג גי'א עעיו. יד גי'א דאתיליד. טו גי'א ליג מן ואי עד תיח. טז גי'א ליג אבוי. יז גי'א דהא. יח גי'א מוסיף אסתאב והו' מסאב. יט גי'א וההיא אתתא איהי מסאבא. כ גי'א תהוא וגי'א דההוא, כל גי'א דאתיליד. כז גי'א ליג מנה. כח גי'א דיקבל (אה"ל). כט גי'א פ"ב עליה. סס גי'א עבר.

עניני חה"מ	הסולם	מאמר
<p>הוא להיפך, כשהם בחיים הם טמאים, כי מצד הטומאה נמשכות להם נשמותיהם, וכשגופם נתרקן מן טומאה ההוא, רהיינו שמתים והנשמה יוצאת מהם. נשאר הגוף בלי שום טומאה, וע"כ אינם מטמאים. והיינו כמ"ש ר"ש, קברי עכו"ם אינם מטמאים באהל.</p>	<p>חזה ויוריד אותן הקב"ה אל הגופים שלהם, ויקרא אותן בשמות, כמו שאתה אומר, לכלם בשם יקרא. וכל נשמה תכנס למקומה בגוף, ויקומו לתחיה בעולם כראוי, ואז יהיה העולם שלם. ועל אותו זמן כתוב. וחרפת עמו יסיר וגו', מהו וחרפת עמו יסיר, זהו יצר הרע, שיסיר מן העולם המחשיך פניהם של הבריות ושולט בהם. ריג) אמר ר' יוסי וכו': אר"י, הרי אנו רואים, כל זמן שהארם נמצא ברוח זה, אינו טמא, יצא נשמתו ממנו, הוא טמא, ובקש לידע הטעם. אמר לו ודאי כן הוא, וכן למדנו, כי יצר הרע ההוא, כשנוטל רוחו של אדם, כי הוא יצהיר והוא מלאך המות, מטמא אותו, ונשאר אחריו הגוף טמא. כי עם כח הוהמא של עצה"ד נוטל נשמתו של אדם, ווהמא הוה הוא שורש כל הטומאה. ועמים האחרים עובדי עבודת כו"מ, (דמיוי דף קליא ע"א * דף קליא ע"ב)</p>	
<p>ריד) כגין כך מאן וכו': משום זה, מי שנתדבק באשה, מעמים אחרים עובדי עבודת כו"ם, הוא נטמא, והבן הנולד לו ממנה, מקבל עליו רוח הטומאה. ואם תאמר, הלא מצד אביו בא מישראל ולמה יקבל עליו רוח הטומאה. ת"ח דהא וכו': בוא וראה, כי בתולה נטמא אביו, בשעה שנתדבק באשה ההיא הטמאה, וכיון שהאב נטמא באשה ההיא שהיא טמאה, מכל שכן שהבן הנולד ממנה, יקבל עליו רוח הטומאה. ולא עוד, אלא שעבר על התורה שכחוב</p>		

על אורייתא דכתיב, * כי לא תשתחוה לאל אחר כי ה' קנא שמו, בגין דקני על האי ברית ^ב קדישא.

רטו) אמר רבי אלעזר, תא חזי, דהא אתמר, דכיון דידע אברהם י אבינו ג חכמתא, בעא לאתפרשא מכל שאר עמין, ולא לאתדבקא בהו, ובגין כך כתיב, ^ב ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני וגו', מבנות הכנעני ודאי ^ב רזא איהו, כד"א ו ^ג ובעל בת אל נכר. אשר אנכי יושב בקרבנו, אנכי דייקא, ^ד כתיב הכא אשר אנכי, וכתיב התם ^ה אנכי עשיתי ארץ. וכל דא, בגין דלא לאסתאבא בהו.

רטז) תא חזי, האי מאן דאעיל ^ו האי ברית ^ס קדישא, ^י בההיא אתתא ^{יא} דשאר עמין ^{יב} עעכו"ם, גדים ^{יג} לאסתאבא אתר אחרא, ועל דא כתיב ^{יד} תחת שלש רגזה ארץ וגו'. ואע"ג דאומי ליה בהאי ברית, לא אבטח ביה אברהם, עד דצלי צלותיה קמי קב"ה, ואמר ^ה ה' אלקי השמים י וגו' הוא ישלח מלאכו, ודאי דא מלאך הברית, בגין דיתנטיר האי ברית, ולא ^{טו} יתחלל בין אינון עמין. ריז) ^{יז} רק את בני לא תשב שמה. מ"ט, בגין דידע אברהם, דהא בכלהו, לא הוה מאן דאשתמודע ליה לקב"ה, בר איהו בלחודוי, ולא בעא ^{טז} דלהו מדוריה דיצחק בנייהו, אלא דיהא מדוריה עמיה, ויצחק יולף ^{יח} מניה תדיר

מסורת הזוהר

א) כי לא תשתחוה: (שמות ליד) ח"א קעא: כד: ח"ב סא. ח"ג קעד. ת"ז חכ"א נח. ב) ואשביעך בה' אלקי: (בראשית כ"ד) ח"א קכו: קכו. קסא: ג) ובעל כת אל נכר: (מלאכי ב') ח"א ריג ח"ב ו: פז: ח"ג נז. קמב. רסו. ד) אנכי עשיתי ארץ: (ישעיה מ"ה) ח"א פז. קלד: רה: ה) תחת שלש רגזה ארץ: לעיל ב"א ר"ל ציון ג. ו) ה' אלכי השמים: (בראשית כ"ד) ח"א קכו. ז) רק את בני לא תשב: (שם)

חלופי גרסאות ^א ג"א ליג קדישא. וניא קיימא (אה"ל). ^ב ג"א ליג אבינו. ^ג ג"א מוסיף חכמתא עלתא (אה"ל). ^ד ג"א השמים וגו' מבנות. ^ה ג"א מוסיף מאי רזא. וניא והאי (אה"ל). ^ו ג"א ליג ובעל. ^ז ג"א מוסיף ורזא איהו כתיב. ^ח ג"א ליג האי. ^ט ג"א מוסיף קדישא דא. ^י ג"א בההוא (אה"ל). ^{יא} ג"א ליג דשאר עמין עעכו"ם. ^{יב} ג"א עע"ז. ^{יג} ג"א מוסיף לאסתאבא איהו ולאסתאבא. ^{יד} ג"א ליג וגו'. ^{טו} ג"א אסתאב. ^{טז} ג"א דלתוי. וניא דלתוי. ^{יז} ג"א מיניה.

מאמר הסולם — לא תקח אשה — מבנות הכנעני

רטו) תיח האי מאן וכו': בוא וראה, כל מי שמכניס ברית קדוש הזה באשה מעמים אחרים עעכו"ם, גורם מקום אחר להטמא. דהיינו שפוגם ברית העליון וגורם שיטעו להספחה ועל כן כתוב ^ב תחת שלש רגזה ארץ וגו'. ואף על פי שהשביע אותו בברית, עוד לא בטח בו אברהם, אלא שהתפלל תפלתו לפני הקב"ה. ואמר, ה' אלקי השמים וגו', הוא ישלח מלאכו, מלאכו מירושו ודאי מלאך הברית. שישלח אותו כדי שיהיה נשמר ברית הזה. ולא יתחלל בין העמים.

ריז) רק את בני לא תשב שמה: ושואל מה הטעם. ואז"ל, בשביל שידע אברהם, אשר הוץ מבנו בלבדו, לא היה בכללם בכל השכחה, מי שיכיר את הקב"ה, ולא

שכתוב, כי לא תשתחוה לאל אחר, כי ה' קנא שמו דחיינו שהוא מקנא על ברית ההוא, שלא יתלל אותו באשה מעמים אחרים.

רטו) אמר ר' אלעזר תיח: אר"א, בוא וראה, כי למדנו, מכיון שידע אברהם חכמה רבה להסדך מכל העמים האחרים, ולא להתדבק בהם, וע"כ כתוב, ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ אשר לא תקח אשה וגו'. מבנות הכנעני, ודאי הוא, שהוא סוד, כמש"א, ובעל כת אל נכר, אשר אנכי יושב בקרבנו, אנכי הוא בדיוק, כתוב כאן אשר אנכי וכתוב שם אנכי עשיתי ארץ, מה שם אנכי הוא השכינה, אף כאן אנכי הוא השכינה, כי היתה בגלות, וכל זה השגיג איתו כדי שלא להטמא בהם.

א ארחוי דקב"ה ולא יסטי לימינא ולשמאלא. ועל דא לא בעא אברהם
 ב דלהוי מדוריה דיצחק תמן.

ריח) אמר רבי ייסא, ודאי זכותיה דאברהם, אערע קמיה ידהווא ענדא,
 דהווא יומא נפק, והווא יומא מטא לעינא דמיא, דכתיב * ואבא היום אל
 ה העין. והא אוקמוה.

ריט) רבי אלעזר פתח ואמר, ב גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. כמה
 אינון בני נשא טפשיין, דלא ידעין, ולא י מסתכלין, לאשתדלא באורייתא, בגין
 דאורייתא, כל חין וכל חירו, וכל טוב, בעלמא דין ובעלמא דאתי. חין אינון
 בעלמא דין, דיוכון ליומין ס שלמין, בהאי עלמא, י כד"א י את מספר ימין
 אמלא. וליומין אריכין בעלמא דאתי. בגין דאינון חין שלימין, אינון חין
 יא דחידו יי חיי בלא עציבו, חין דאינון חין, חירו בעלמא דין, חירו דכלא,
 דכל מאן דאשתדל באורייתא, לא יכלין לשטאה עלוי כל עמין דעלמא.

רכ) ואי תימא אינון בני שמד. י גזרה היא מלעילא, כגון רבי יי עקיבא
 וחכריו, וכך סליק במחשבה. חירו דמלאך המות, דלא יכיל לשטאה עלוי,
 והכי הוא ודאי, דאי סו אדם הוה סו אתדבק באילנא דחיי, דאיהו אורייתא, לא גרים
 מותא ליה ולכל עלמא. ובגין כך, כד יהב קב"ה אורייתא לישראל, מה כתיב יבה
 י חרות על הלוחות והא אוקמוה. ואמלא אינון לא חטו ושבקו אילנא דחיי

מסורת הנהר

א) ואבא היום אל העין: (שם). ב) נר עיני ואביטה: (תהלים קי"ט) ח"א קלב. קלה. קמה: ח"ג קנב
 ג) את מספר יסוד: (שמות כ"ג). ד) חרות על הלוחות: לעיל בראשית א' שמיט ציון ב'.

חלוסי גרסאות א) גי'א אורחוי. ב גי'א דליחוי. ג גי'א הווא. וגי'א ליג דהווא ענדא. ד גי'א דמי'א. ה גי'א
 מוסיף העין וגו'. ו גי'א מסתכלאן. ז גי'א מוסיף אחברי [איתברי] בעלמא. ח גי'א מוסיף הווא
 [איהו] חירו [חירו ד"א] דעלמא [בעלמא] דין ודעלמא [ובעלמא] דאתי איהו חין. וגי'א הווא חירו דעלמא דאתי איהו
 חין בעלמא דין חין. וגי'א איהו חין בעלמא דין דיוכון ליומין בהאי עלמא כד"א את מספר ימין וגו' והו
 חירו בעלמא דין ובעלמא דאתי [אהיל] ט גי'א ליומין וליג שלמין. י גי'א ליג נד"א את ככבר ימין אמלא
 יא גי'א דחירו. יב גי'א חין. יג גי'א גזרת. יד גי'א עקיבה. טו גי'א מוסיף אדם הראשון. טז גי'א מתרבק. יז גי'א ביה

באורייתא כל חין הסולם פאמר

רצה שתהיה דירתו של יצחק ביניהם. אלא
 שתהיה דירתו עמו, ויצחק ילמד תמיד ממנו
 דרכיו של הקב"ה, שלא יטה לא לימין ולא
 לשמאל, אלא כסו אמצעי. ועל כן לא רצה
 אברהם, שתהיה דירתו של יצחק ביניהם.

ריח) אמר ר' ייסא וכו': אריי, בודאי, זכותו
 של אברהם היה עם העבד, שבו ביום
 ובו ביום הגיע לעין המים, שכתוב,
 ואבא היום אל העין. וכבר בארוה.

ריט) ר' אלעזר פתח וכו': ר"א פתח ואמר,
 כתוב גל עיני ואביטה נפלאות
 מתורתך, כמה הם שוטים בני אדם, שאינם
 יודעים ואינם מסתכלים לעסוק בתורה, שהרי
 התורה, הוא כל החיים, וכל חירות, וכל הטוב,
 בעולם הזה ובעולם הבא. ופרס חיים הוא
 בעולם הזה, היינו שיוכו לימים שלמים בעולם

(דפוסי דף קל"א ע"ב)

אלא

לא גרמו מותא לעלמא כמלקדמין. וקב"ה אמר * אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם. חבלתון ^א גרמיכון, אכן כאדם חמותון וגוי. ועל דא, כל מאן דאשתדל באורייתא, לא יכיל לשלטאה עלוי ההוא ^ב חויא בישא, דאחשיך עלמא.

רכא) אמר רבי ייסא, גאי הכי, משה אמאי מית, דאי הכי כיון דלא חב לא ימות. אמר ליה, ודאי ^ג מית, אבל לא שלטא וביה ^ד קאמרין, אלא לא מית על ידוי, ולא אסתאב ביה, ולא מית * (ודאי, אלא אתדבק בשכינתא, ואזיל לחיי עלמא.

רכב) והאי חי אקרי, כמה דאוקימנא, דכתיב, ^ה (ב) ובניהו בן יהוידע בן איש חי ^ו וגוי. ועל ^ז דא, כל מאן ^ח דאשתדל באורייתא, חירו אית ליה מכלא, ^ט ^י בעלמא דין, משעבודא דשאר ^{יא} עמין עעכו"ם, חירו בעלמא דאתי, בגין דלא ^{יב} יתבעון ^{יג} מניה דינא ^{יד} בההוא עלמא כלל.

רכג) תא חזי, באוריתא כמה רזין ^{טו} עלאין סתימין, אית בה, בגין כך כתיב ^{טז} יקרה היא מפנינים. כמה גניזין טמירין אית בה, ועל דא ^{טז} כד אסתכל דוד, ברוחא דחכמתא, וידע כמה פליאן נפקין מאורייתא, פתח ואמר, ^{יז} גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

מסורת הזהר

דרך אמת

א) אני אמרתי אלקים: (תהלים פ"ב) ח"א רכת.

ב) כ"אס"ס ו' ע"א.

ח"ב רלו: ח"ג קפב. ב) ובניהו בן יהוידע: לעיל

בהקדמת הזהר ע"ח ציון ב'. ג) יקרה היא מפנינים: (משלי ג') ח"א קסג. ח"ג כח. פב. ת"ז בהקדמה טו. ז"ח רות פ"ב טא שיר. תק"ח ק"ג טב שלה. ד) גל עיני: לעיל דף ס"ז ציון ב.

חלופי גרסאות א) נ"א גרמתק. ב) נ"א חויא. ג) נ"א חוייא. ד) נ"א ואמאי ימות ול"ג מן אי עד אמר. ו) נ"א ח"ב זח הלשון לא מצאתי אותו בספרי כ"י שבירי. ונ"א כיון ולא חב לא ימות (אה"ל). ז) נ"א מוסיף ימות ואמאי מית [ימות]. ח) נ"א מוסיף לא מית (אה"ל). ט) נ"א ביה מיתא [מיתא אה"ל] ז) נ"א ל"ג קאמרין. ח"ג ל"ג וגוי ומוסיף רב טעלים מקבציאל הוא הכה את שני אראל מואב והוא ירד והכה את הארית בתוך הבאר ביום השלג. ונ"א מוסיף וכן [כל] צריקיא ידרעי למאריה [למאריהון] אינון [תיין] לחיי עלמא דכתיב כל הכחוב לחיים בירושלם (רמ"ק ואה"ל). ט) נ"א כך. י) נ"א רישחול. יא) נ"א ל"ג מן בעלמא עד חירו. יב) נ"א עעיו. יג) נ"א תבעין. יד) נ"א מיניה. טו) נ"א לההוא. טז) נ"א סתימין עלאין ח) נ"א וכו' ול"ג וע"ד.

באורייתא כל חיין

הסולם

מאמר

כן, למה מת משה, אמר לו ודאי מת. אבל רק שאין מלאך המות שולט בו אמרנו. והוא לא מת על ידו ולא נטמא בו. וע"כ נבחן שודאי לא מת אלא שנתדבק בשכינה והלך לחיי העולם. רכב) והאי חי אקרי וכו': וכזה, נקרא חי, כמו שבארנו, במה שכתוב. ובניהו בן יהוידע בן איש חי וגוי. דהיינו כמ"ש להלן (בפרשת ויגש דף כ"ז ע"ב דפו"ט) ומאן דאהקריב רבביה איהו חי, ומי שנתקרב לה' נקרא חי ע"ש. ועל כן כל מי שעוסק בתורה יש לו חירות מכל, חירות בעולם הזה משעבוד אומות העולם עעכו"ם, וחירות בעולם הבא, כי לא ידרשו ממנו דין וחשבון כלל בעולם הזה. רכג) ת"ח באורייתא וכו': בוא וראה, כמה סודות עליונים סתומים יש בהתורה.

אלא משום ששוב את עץ החיים שהוא התורה, ואכל מעץ הדעת, גרם מיתה לו ולעולם. ומשום זה כשנתן הקב"ה התורה לישראל, מה כתוב בה, חרות על הלוחות, וכבר בארוה דהיינו אל תקרי חרות, אלא חירות, כי נעשו או חירות ממלאך המות, ואלמלא לא חטאו ישראל בעגל, ולא עזבו את עץ החיים שהוא התורה, לא היו גורמים שיחזור המות לעולם כמתחילה. והקב"ה אמר, אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כלכם, היינו בקבלת התורה, כיון שחבלתם בעצמכם, שחטאתם. אכן כאדם תמותון וגוי. ועל כן כל מי שעוסק בתורה אינו יכול לשלוט עליו, אותו נחש הרע שהחשיך העולם.

רכא) אמר ר' ייסא וכו': אר"י, אם כן הוא, שמי שלא הטא לא ימות. אם

(וע"ז דף קי"ט ע"ב *) דף קל"ב ע"א)

רכד) תא חזי, * ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת. יוצאת. באה ה' מבעי ליה, מאי יוצאת. דקב"ה אפיק לה, מכל י' אינון בני מתא. דכלהו חייבין, י והיא יוצאת מכללא ז דלהון. י ותרד העינה, ה' כתיב בה"א. רזא איהו, דאערעת תמן בירא דמרים. ובגין כך, כתיב העינה בה"א, וסליקו לה י מיא.

רכה) דבר אחר, והנה רבקה יוצאת, כמה דכתיב, י יוצאות לשאוב מיב. אמאי יוצאות, ולא הולכות, ולא באות. אלא בגין י דטמירין הוו כל יומא, ובההיא שעתא, נפקין לשאבא ה' מיא, וסימנא נקיט בידיה.

רכו) תא חזי, כד מטא עבדא לחרן ואשכח לה לרבקה לעת ערב, הוה עידן צלותא דמנחה. בההיא שעתא, דמטא יצחק ה' לצלאה צלותא דמנחה. בההיא שעתא י מטא עבדא י' לגבה י' דרבקה. ובההיא שעתא, דמטא יצחק,

מסורת הזהר

א) ויהי- והנה רבקה יוצאת: לעיל דף ג"ה ציון א. ב) ותרד העינה: (כראשית כ"ד) ת"ז תנ"ח צב. ג) יוצאות לשאוב מים: שם.

חלופי גרסאות ח ג"א מיבעי. ז ג"א ליג אינון. נ ג"א והא. ד ג"א דילהון. ס ג"א כחוב. ו ג"א מיא. ז ג"א דטמירין. ס ג"א מיא. ט ג"א לצלותא וליג לצלאה. י ג"א דמטא. יא ג"א ליג לגבה. יב ג"א לרבקה וליג לגבה.

והנה רבקה יוצאת

סולם

מאמר

דף צה. ח"ג דף רמט. ע"ש) והטעם הוא, כי יום ה"ס ז"א, המאיר בחסדים מכוסים מחכמה כמו או"א עלאין. והארת החכמה מתגלית רק בהנוקבא לבדה בלי ז"א (כנ"ל ב"א דף קי"ז ד"ה מאור) וכשהנוקבא היא לבדה בלי ז"א, הוא חשך ולא אור, דהיינו לילה. ועל כן הנוקבא מגלית הארתה רק בלילה ולא ביום. וסו"ה לעת ערב לעת צאת השואכות. כי העינה כתוב עם ה' שהוא שם הנוקבא בעת שמאירה בהארת חכמה כנ"ל, וע"כ אין השואכות יוצאות לשאוב ממנה מימי החכמה, אלא לעת ערב, בשעה שפנה היום. כי מקודם לכן, היא מסתרת ואינה מאירה כמבואר. וז"ש הזהר כאן, דטמירין הוו כל יומא ובההיא שעתא נפקין, כי להיות השואכות דבוקות במדרגת הנוקבא, הן מסתרות גם כן ביום כמוה, ואינן נגלות לשאוב ממנה מימי החכמה אלא בלילה. וז"ש, וסימנא נקיט בידיה, שהעבד עשה לו זה. לסימן, שאמר, הנה אנכי וגו' ובנות העיר יוצאות לשאוב מים, דהיינו, שאינן יוצאות ומתגלות רק לעת ערב, כמו הנוקבא העליונה, שאז ידע שכשרות הן, וימצא ביניהן בת זוגו של יצחק.

משום זה כתוב, יקרה היא מפנינים. כמה אוצרות נסתרים יש בה, ועל כן, כשנסתכל דוד בהאורה ברוח החכמה, וידע כמה פליאות יוצאות מהתורה, פתח ואמר, גל עיני ואביטח נפלאות מתורתך.

מאמר והנה רבקה יוצאת

רכד) ת"ח ויהי הוא וגו' יוצאת: ושואל כתוב, יוצאת, היה צריך לומר באה, כמ"ש והנה רחל כמו באה וגו' למה כתוב יוצאת, ואומר שזה יורה, שהקב"ה הוציאה מכל אנשי העיר, שכולם היו רשעים ורבקה יוצאת ונספרת מכלל בני העיר, שהיתה צדיקה. ותרד העינה, כתוב עם ה' והוא סוד, כי נקרה לה שמה, בארה של מרים, שה"ס הנוקבא דז"א בעת שמאירה בהארת חכמה, ומשום זה כתוב העינה עם ה' הרומזת על הנוקבא שה"ס ה' תחאה של הו"ה. גם העינה הוא מלשון עינים, שהוא שם החכמה. והמים היו עולים לקראת רבקה. רכה) דבר אחר והנה רבקה יוצאת: שהיא כמו שכתוב, והנה בנות העיר יוצאות לשאוב מים. ולמה כתוב יוצאות, ולא כתוב הולכות ולא באות. אלא הוא, משום, שהיו נסתרות כל היום, ובשעה ההיא, לעת ערב, יצאו לשאוב מים, והעבד עשה לו זה לסימן.

רכו) ת"ח כד מטא עבדא וכו': בוא וראה, כשהגיע העבד לחרן, ומצא את רבקה לעת ערב, היה אז זמן תפלת המנחה, באותה שעה, שבא יצחק להתפלל תפלת המנחה

פירוש. כי אין הארת החכמה של הנוקבא, מתגלית אלא בלילה, בסו"ה ותקט בעוד לילה וגו', וע"כ היא נבחנת מבחינת הארה הזאת שהיא מסתרת ביום ונגלית בלילה. (כמ"ש בזהר ח"ב

לצלוחתא דמנחה כמלקדמין, מטאח רבקה לגביה. ^א לאשתכחא כלא באתריה ^ב דאצטריך, כדקא יאות, וכלא מטא ברזא דחכמתא, ועל דא, אתא ההוא עבדא, גלבאר המים, רזא דכתיב ^א " מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון. ואוקימנא, וכלא רזא איהו.

רכז) רבי שמעון הוה אתי ^ד לטבריה והוה עמיה רבי אבא. אמר רבי שמעון לרבי אבא, ^ה נזיל, דהא אנן יחמינן, דבר נש ^ז חד, ימטי השתא לגבן ומלין חדתינן בפומיה, ואינון מלין דאורייתא. אמר רבי אבא, הא ידענא, דבכל אתר דמר אזיל, קודשא בריך הוא משדר ליה מלאכין, ^ח טסין ^ט בגדפין ^י לאשתעשעא ^{יא} ביה.

רכח) עד דהוו אזלי, סליק רבי שמעון עינוי, וחמא בר נש, דהוה יי רהיט ואזיל. יתבו רבי שמעון ורבי אבא. כד מטא גבייהו, אמר ליה רבי שמעון, מאן אנת. אמר ליה יודאי יי אנא, יומקפוטקיא קאתינא, ואנא אזילנא ^{יב} אטיטריה דבר ^{יג} יוחאי, דאתמנון חבריא במלין ידיען, ושדרוני ^{יד} גביה. אמר ליה אימא ברי. אמר ליה אנת בר ^{יז} יוחאי. אמר ליה אנא בר ^{יח} יוחאי.

רכט) אמר ליה הא אוקימנא ^{יט} דלא יפסיק בר נש בצלותיה, ^כ ביניה

מסורת הזהר

דרך אמת

^א מעין גנים באר: (שה"ש ו') ח"א קלה. ח"ג רא. רלה: רסו. רצח. ת"ז תנ"ב פו. ז"ח בראשית ו' טא שכת. ט"ז טא שכת. שה"ש ס"ב טא שב. תקיח

^א טנד ידוע הוא מעין גנים סוד הוא ועין פי נלק ^ב זכר. ^ג אל בים שכוזו של הרשב"י כי כן סוטרל ^ד פי' טעם וחסל כנא כתרל סרק לא יחפור.

ק"ז טא שמת. ^ב לא יפסיק—לכין כותרא: ח"א רכה. ח"ג רס.

חלופי גרסאות ^א ו' נ"א מוסיף בנין לאשתכחא. ^ב נ"א דאיצט"ד. ^ג נ"א אל באר. ^ד נ"א לטבריא. ^ה נ"א נזיל. ^ו נ"א אנא חמינא. ^ז נ"א הרא. ^ח נ"א טאסין. ^ט נ"א בגדפי (אה"ל). ^י נ"א לאשתעשע (אה"ל). ^{יא} נ"א ליה. ^{יב} ונ"א להו. (אה"ל) ^{יג} נ"א דהוה מטי ורהיט אבתריה (אה"ל). ^{יד} נ"א ליג אנא. ^{יז} נ"א ומקפוטקיא. ^{יח} נ"א ומטי סטריה. ^{יט} נ"א אטו סטריה (אה"ל) ^כ נ"א יוחי. ^{כא} נ"א יוחי. ^{כב} נ"א ליג ביניה.

חפלה שועה דמעא

הסולם

מאמר

בפיו שהם דברי תורה, אמר ר' אבא, כבר יודע אני, שבכל מקום שאדוני הולך. הקב"ה שולח לו מלאכים עמים בכנפים שישתעשע עמהם.

באותה שעה הגיע העבד אל רבקה. וכן באותה שעה ששוב הגיע יצחק לתפלת המנחה כמקורם לכן, הגיעה רבקה אליו. דהיינו כמ"ש, ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וגו'. והיה זה כדי שימצא הכל במקום הצריך לו, כראוי להיות, שהכל נמשך בסוד החכמה. וע"כ בא העבד לבאר המים, שהסו"ה מעין גנים וגו' ובארנוה, והכל הוא סוד, פירוש, כי יצחק הוא סוד קו שמאל דו"א, שאין תיקונו מתחיל אלא לעת ערב כזמן תפלת המנחה כמ"ש לפנינו ולפיכך הן מציאת רבקה והן ביאת רבקה אליו, היה באותו הזמן שמתחיל שליטתו, לעת תפלת המנחה. וגם מטעם זה בא אז העבד אל באר המים, שה"ס הנוקבא בעת שמאירה מקו שמאל דו"א.

רכח) עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, נשא ר"ש את עינוי, וראה איש שהיה הולך ורץ. ישבו ר"ש ור"א, וחכו עליו. כשהגיע אליהם, אמר לו ר"ש מי אתה, אמר לו יהודי אני, ומציר קפוטקיא באתי, ואני הולך לסתרו של בן יוחאי, דהיינו לשמוע ממנו נכתרות, כי החברים נמנו וכיארו דברים ידועים, ושלחוני אליו, לשמוע אם יסכים עמהם, אמר לו ר"ש אמור בני. אמר לו, אתה הוא בן יוחאי. אמר לו אני בן יוחאי.

רכט) א"ל הא אוקימנא וכו': אמר לו, הרי אמרו, כשמתפלל, לא יהיה דבר מבדיל בינו לבין הקיר. כמו שכתוב, ויסב חזקיה פניו אל הקיר. ומי שמתפלל, אסור לאדם שיעבור ארבע אמות סמוך לו. ואמרו, שאלו

מאמר, חפלה שועה דמעא
רכז) ר' שמעון הוה אתי לטבריה וכו': ר"ש היה הולך לעיר טבריה, והיה עמו ר' אבא. אמר ר"ש לר' אבא, נלך, כי אנו רואים שאדם אחד יגיץ עתה אלינו, ודברים חדשים ^{דמ"י דף ק"ב ע"א}

לבין כותלא, כמה דכתיב * ויסב חזקיהו פניו אל הקיר^א וגו'. ומאן דצלי, אסיר למעבר ארבע אמות סמיך ליה, ואוקמוה להני ארבע אמות י לכל סטר, י בר לקמיה. ואוקמוה, דלא יצלי בר נש, אחורי רביה וכו' י ואתמנון בכל הני י מילי.

רד) פתח ואמר י שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש. מאי טעמא שמעה, ולא שמע, באתר חד כתיב שמע ה' וחנני וגו'. ובאתר י אחרא שמעה. אלא בכל אתר, לזמנין שמע לדכורא, ולזמנין שמעה לנוקבא. שמעה: כמה דאת אמר י שמעה ה' צדק וגו'. שמע: כד"א י שמע ה' וחנני. * שמע בני. י הסכת ושמע.

רלא) והכא שמעה תפלתי ה', בגין י דהאי דרגא. י דמקבלא כל י צלותין דעלמא. והא תנינן, דעבדא י מנייהו עטרה, ושוי לה ברישא דצדיק חי י עולמים, דכתיב י ברכות לראש צדיק. ועל דא שמעה תפלתי ה' רלב) שמעה תפלתי ה', דא צלותא י די בלחש. ושועתי האזינה, דא

מסורת הזהר

א) ויסב—פניו אל הקיר: לשיל בהק' הזהר דף קמ"ד ציון א'. ב) שמעה תפלתי: (ההלים ל"ט) ח"ב יט ו' ז"ח רות ע"ט סד שמו. פ' טא שכו. ג) שמעה ה' צדק: ח"א רמז. רננ. ח"ג נה. תק"ח ק"ח טב שו. ד) שמע ה' וחנני: תהלים ל'. ה) שטע בני: (משלי א') ח"א רכז. ח"ב פה. ח"ג עז. ריב: רמז: ת"ז בהקדמה ב. ת"ו כב. ת"ע קכה. ז) הסכת ושטע: לעיל פ' נח צ"ח ציון ר'. ז) ברכוה צדיק: לעיל ב"ב ר"ה ציון כ'.

חלופי גרסאות א נ"א מוסיף ויתפלל אל ה' ויאמר אנא ה' וכו' נא אח אשר התחלתי לפניך באמת וגו' ב נ"א מוסיף דנטיל לצל (אמ"י) נ נ"א כולקפיה. ד נ"א ל"ב ואחמנון. ה נ"א מלי. ו נ"א חי. ג"א דציהו, ונ"א דאיהו. ונ"א דהא. ת נ"א מקבל. ונ"א דמקבל. ט נ"א צלותתין. י נ"א מינייהו. יא נ"א העולמים. יב נ"א ל"ב די.

מאמר	דכולם	תפלה שועה דמעתי
<p>שאלו ארבע אמות הן לכל צד חוץ מלפניו שהרי אסור להכניח בינו לבין הקיר, ואמרו שלא יתפלל אדם אדורי רבו, ונמנו בכל דברים אלו דהיינו שהסכסו לשלוח אותי לשמוע דבריך בזה, רל) פתח ואמר שמעה ה' תפלתו ונ': פתח ה' ויני ואמר שמעה וכו' ושאל מה הטעם שכתוב שיענה ולא שמע. ימה במקום אחד כתוב שמע ה' חנני וגו', ובמקום אחר שמעה ואמר. אלא בכל מקום שכתוב פעם שמע הוא לזכר, דהיינו לז"א, וכשכתוב פעם שמעה הוא לנקבה, דהיינו לנוקבא וז"א שמשעה הוא כמו שאתה אומר, שמעה ה' צדק וגו' וצדק ה"ס הנוקבא וז"א שמע הוא כמו שאתה אומר שמע חזיה וחנני שהו"ה הוא שם ז"א. וכן שמע בני וכן הסכת ושמע שכל אלו הם לזכר.</p>	<p>העולמים, שהוא יסוד, וזהו שכתוב ברכות לראש צדיק. ועל זה אומר הכתוב, שמעה תפלתי ה'. ביאור הדברים להלן בדיבור הסמוך. רלב) שמעה תפלתו: זה הוא תפלה בלחש. דהיינו תפלה שמינה עשרה שאנו מתפללים בלחש. ושועתי האזינה, זהו תפלה בהו"ה יסוד, שאדם מרים קולו וצויע אל ה' בצרתו כמש"ע, והעל שועתם אל האלקים, ומהו שועתו שאומר הכתוב, היינו שמרים קולו בתפלתו ונושא עיניו למעלה, כמש"א ושוע אל ההר. ותפלה זו שוברת שערים, שדומק עליהם להכניס תפלתו לפני ה'. אל דמעתי אל תחרש, זו היא הנכנסת לפניו המלך, ואין שער עומד לפניו, שלא יתחה ולעולם אין תפלה בדמעות חוזרות ריקם.</p>	
<p>רלא) והכא שמעה וכו': וכאן אומר שמעה תפלתי ה'. שהוא נאמר על הנוקבא. משום שהיא מדרגה, המקבלת כל התפלות, שבעולם, ולמדנו, שהנוקבא עושה עטרה פן התפלות ומשימה אותה בראש הצדיק חי (רמזי דף קל"ב ע"א)</p>	<p>פירוש. כי ג' שורשים הם שמהם נמשכים כל מיני הדינים והיסורים שבעולם: א) דינים הבאים משליטת השמאל בעת שאינו נכלל מימין, שהארתו הוא חכמה בלי חסדים ונקראים דינים דכורא. ב) דינים הבאים ממלכות דמדת הדין</p>	

צלותא, דארים בר נש קליה בעקתיה, כד"א * ותעל שועתם אל האלקים.
 ומהו נ שועתם, אלא ג דבצלותיה, ארים קליה, וזקיף דעינוי ס לעילא, כד"א
 נ ושוע אל ההר וצלותא דא * מתבר תרעין, ודפיק לון לאעלא צלותיה. אל
 דמעתי ס אל תחרש, דא אעיל קמי מלכא, ולית תרעא דקאיב קמיה, ס ולעולם
 ג לא אהדרו דמעין בריקניא.

מסורת הזהר

א) ותעל שועתם: (שמות ב') ח"ב יט. ז"ח בלק נ"א טא שי. ב) ושוע אל ההר: (ישעיה כ"ב) ט"ז
 רכח: ג) לא אהדרו דמעין בריקניא: ח"א רכנ. ח"ב יב. כ. קסח.
 חלוסי גרסאות א) נ"א מהו. ב) נ"א שועה. ג) נ"א בצלותיה. ד) נ"א עיני. ס) נ"א לעלא. (ד"מ) ו) נ"א צלות
 ז) נ"א ודחיק. ס) נ"א ל"ג אל תחרש. ט) נ"א ולעולם.

תפלה שועה דמעיה

הסולם

מאמר

תכף נגלה עליו נקודה דמדת הדין שבה
 שממנה נמשכים כל הדינים הקשים. (כמ"ש לעי
 בהקדמת הזהר דף צ"ט ד"ה ב' עש"ה) ולפיכך
 מחויב המתפלל לשום עינוי למטה. שלא ימשון
 החכמה מלמעלה למטה. כדי שלא תגלה עליו
 הנקודה דמדת הדין, וז"ש וזקיף עינוי לעילא.
 שבתפלתו נשא עינוי למעלה וע"כ נמשכו עליו
 הדינים דמין הב', ממלכות דמדת הדין. הנקראים
 שועה. וז"ש וצלותא דא מתבר תרעין, כי
 על ידי תפלתו הוא זוכה להמשיך מסך על
 המלכות הזו, ואז הוא מעלה מ"ן. לז"א הנקרא
 קול. שנעשה מזה מסך דחירק לז"א, ובכחו
 מכדיע בין ב' הקוין ימין ושמאל, (כ"א דף רמ"ה
 ד"ה בין) ואז נשברו השערים הסתומים, כי
 היו סתומים מכה הארת השמאל, שלא רצח
 להכליל בימין, ועתה בכח עלית המסך דחירק
 נכלל השמאל בימין ונפתחו השערים. כלומר
 שהוסרו הסתימות, אבל עוד אינם ראויים לקבלת
 התפלה, דהיינו להשפעת מוחין דג"ר, בסוד קול
 ודבור, כי אין המוחין מתגלים דק על מסך
 דמלכות הממותקת במדת הרחמים. כנ"ל
 וכמ"ש להלן.

דמעיה, היא על הדינים דמין הג' הנ"ל
 דהיינו הנמשכים ממסך שעל מלכות הנמתקת
 בבינה בסוד עלית ה"ת לנקבי עינים. המולידה
 שם דמעיות, והוא מלשון המדמע והמנסך
 (גיטין נב:) כי הבינה ומלכות נתערבו על ידי
 עליה הזו. וז"ש דא אעיל קמי מלכא, כי על
 ידי הדמעיות היא מעלה מ"ן וממשיך מסך
 על מלכות הממותקת במדת הרחמים, שאז
 נעשית מוכשרת לקבל כל המוחין דבינה.
 שה"ס קבלת התפלה. וז"ש, ולעולם לא
 אהדרו דמעין בריקניא.

וז"ש בנין דהאי דרנא דמקבלא כל
 צלותין דעלמא, כי הנוקבא מקבלת, כל צלותין
 דעלמא הנכללות באלו הג', הנק' תפלה שועה

דמעיה

הדין הבלתי נמתקת. ג) דינים הבאים ממלכות
 הנמתקת במדת הרחמים, שהיא בינה, בסוד
 עלית המלכות בנקבי עינים. (כנ"ל ב"א
 דף רס"ג ד"ה בקולפי) וב' מיני דינים אלו ה"ס
 דינין דנוקבא. כמ"ש לעיל (וירא דף י"ט ד"ה
 והוא) והתפלות שמתפללים על ג' מיני דינים
 הללו נקראים, תפלה, שועה, דמעיה, תפלה, היינו
 על הדינים דמין הא', ונקראת, משום זה תפלה
 ברחש, כי ז"א ה"ס כור, שה"ס קומת החסדים
 היוצא על מסך דחירק המכריע בין ב' הקיין
 ימין ושמאל (כנ"ל, פרשת לך דף ד' ר"ה בשעתא)
 והנוקבא מבחינת ג"ר שבה היא נקראת דבור,
 ובעת שהחכמה שבה היא בלי חסדים, נבחנת
 בדבור בלי כור, דהיינו תפלה בלחש. ועל ידי
 התפלה אנו מיחדים אותה עם ז"א שה"ס חסדים
 ונקרא קול, ואז נעשה הזווג דכור ודבור,
 והחכמה שבה מתלבשת בחסדים, שאז מאירה
 לתחתונים.

שועה היא על הדינים דמין הב', וז"ש
 ומהו שועתם, כלומר, מאין באים דינים אלו
 שהתפלה עליהם נקראת שועה, אלא דבצלותיה
 ארים קליה, וזקיף עינוי לעילא. היינו משום שהרים
 קולו בתפלתו, מסבה, שנשא עינוי למעלה. כי
 אמרו המתפלל ישים עינוי למטה ולבו למעלה,
 דהיינו כמ"ש העין רואה והלב חומד, שהעינים
 ה"ס חכמה, והלב ה"ס חסדים, והמתפלל צריך
 להזהר שלא ימשיך החכמה ממעלה למטה, שזה
 נבחן שהוא משים עינוי למעלה, וזה היה החטא
 דעצה"ד, (כנ"ל ב"ב דף ק"ע ד"ה ועל) וכן
 משום זה נקראת הנוקבא עץ הדעת טו"ר, כי
 יש בבנינה ב' נקודות דהיינו ב' מלכיות, א'
 נקודה דמדת הדין, ב) נקודה הממותקת במדת
 הרחמים. אם זכ"ה הא טוב, שנקודה דמדת הדין
 נגזרה בה ורק הנקודה הממותקת במדת הרחמים
 שולטת בה, ואז מקבלת המוחין דבינה בשביל
 התחתונים שהם טוב. ואם לא זכ"ה דהיינו
 שמששין החכמה ממעלה למטה, הא רע, כי
 (דפו"י דף קליב ע"א ס) דף קליב ע"ב)

רלג) תו ב הא כתיב ב) הכא י תלת דרגין, תפלה, שועה, דמעה, לקביל גאלין
 תלת אחרנין: כי גר אנכי עמך, לבתר תושב, לבתר ככל אבותי, עקרא דעלמא.
 רלד) תא חזי, צלותא דבר נש מעומד, בגין דתרי צלותא נינהו: חד
 * מיושב, וחד מעומד, ד ואינון חד. י לקביל תרין דרגין: תפלה של יד
 ותפלה של ראש. לגבי יום ולילה, וכלא חד. אוף הכא, תפלה מיושב לגבי
 תפלה של יד, לאתקין ו לה י כמה דאתקין לכלה, וקשיט לה לאעלא
 לחופה, הכי נמי י מקשטין לה, ברזא י דרתיכאה י ומשירייהא, יוצר י משרתים
 ואשר י משרתיו, והאופנים וחיות הקדש וכו'.

מסורת הזהר

(א) מיושב-מעומד: ח"ב ר: ח"ג קכ:

דרך אמת

(ב) בלק קל"ה וזכית ריש פנחס.

חלוסי גרסאות א) נ"א ל"ג הא כתיב. ונ"א והא הכא (אה"ל). ז נ"א מוסיף תלת תלת. ג נ"א אילין ד נ"א
 ואינון לגביה לקביל ול"ג חד (אה"ל). ה נ"א לגבי. ונ"א לקבל. ו נ"א ליה. ז נ"א כמא. ונ"א
 נאמן. ח נ"א מוסיף אן מקשטין (אה"ל). ט נ"א דרתיכאה. ונ"א מוסיף דרתיכאה עלאה (אה"ל). י נ"א
 ומשיריאת ונ"א ומשיריאת (אה"ל). יא נ"א הרים. יב נ"א מוסיף משרתיו וכו'.

הסולם

חפלה שועה דמעה

אבותי. הוא כנגד דמעה. פירוש, כי תפלה
 באה על דינים דמין הא' הנ"ל. שה"ס חכמה
 בלי חסדים, וכיון שהתחתונים עיקר בנינם הוא
 מחסדים (כנ"ל ב"א דף מ"ה ד"ה כד) לפיכך
 בעת שמאירה החכמה בלי חסדים, הם נמצאים
 כמו גר בארץ נכריה, כי להיות עיקר בנינם
 מחסדים, מדגישים את חסרון החסדים כמו
 שהיו אז בארץ נכריה. ועל כן נאמר, כי גר,
 אנכי עמך, כנגד מדרגת תפלה.

ושועה, באה על דינים דמין הב', שעל
 ידם מתקן המסך דחירק ונמשכת קומת
 חסדים כנ"ל, ואז נפסק הגידות, ומרגישים
 עצמם כמו תושב בארצו מחמת שהשיגו
 החסדים. ועל כן תושב הוא כנגד שועה
 ודמעה באה על דינים דמין הג', שעל ידה
 מתקן על בחינת מלכות ממותקת ברחמים
 ונעשית המלכות מוכשרה לקבל ולהשפיע
 המוחין דחב"ד אל התחתונים, מסוד החג"ח
 שנעשו לחב"ד, הנקראים אבות העולם, ועל כן
 ככל אבותי הוא כנגד דמעה.

רלד) תא חזי צלותא וכו': בוא ראה,
 תפלתו של האדם הוא מעומד, כי
 שני מיני תפלות הן, אחת היא מיושב ואחת
 היא מעומד, והם אחד, להיותם כנגד שתי
 מדרגות שהן תפלה של יד ותפלה של ראש,
 או יום ולילה, והם אחד. היינו כנגד מדרגת ז"א
 המכונה תפלה של ראש או יום, וכנגד מדרגת
 הנוקבא המכונה תפלה של יד או לילה, והם אחד
 בזווג, אף כאן, תפלה מיושב דהיינו התפלה
 דיוצר שלפני השמנה עשרה, הוא אל התפלה של
 יד, דהיינו אל הנוקבא, לתקן אותה, כמי
 שמתקנים

דמעה. והיא נבנית על ידיהם, שתהיה ראויה
 להזדווג עם ז"א, לקבל ממנו המוחין ולהשפיע אל
 התחתונים. כי ע"י קבלת השועה, נבנה המסך
 דחירק ליחוד ב' הקוין, ועל ידי קבלת הדמעה
 נעשית ראויה לקבלת המוחין, דהיינו שאח"כ
 יורדת ה"ת מעינים לפה, ומתגלית הג"ר, (כנ"ל
 ב"א דף ז' ד"ה וכבר ע"ש) ומקבלת תחילה המוחין
 דחכמה בלי חסדים, שה"ס תפלה בלחש, ובוה
 באה לזווג עם ז"א, לקבלת חסדים ונעשה
 היחוד דקול ודבור ומשפעת כל טוב אל
 התחתונים שגרמו לה כל זה. וז"ש, דעבדא
 מנייהו עטרה ושוי לה ברישא דצדיק חי
 עולמים. שמתפלית הללו היא מקבלת המוחין
 דחכמה הנקראים עטרה, בסו"ה צאנה וראנה
 במלך שלמה בעטרה וגו', והיא מעטרת את
 ראש הצדיק חי עולמים, שהוא יסוד דז"א
 שמודווגת עמו. כלומר כי אין לז"א אלא
 חסדים מכוסים מחכמה, ורק בעת הזווג עם
 הנוקבא, הוא מקבל על ידה הארת החכמה,
 (כנ"ל ב"א דף דפ"ב ד"ה אלא) ונמצא שהנוקבא
 מעטרת את ז"א בעלה. שזסו"ה אשת חיל עטרת
 בעלה. וז"ס בעלה מתעטר בה ואיהי אינה
 מתעטרת בבעלה.

רלג) תו, הא כתיב הכא וכו': עוד, כי כתוב
 כאן ג' מדרגות שהם: תפלה, שועה,
 דמעה. דהיינו שכתוב, שמעה תפלתי ה', ושועתי
 האזינה אל דמעתי אל תחרש. וכנגד אלה מסיים
 הכתוב, ג' מדרגות אחרות, כי גר אנכי עמך,
 ואחר כך אומר, תושב ואח"כ אומר, ככל
 אבותי, שהם עיקר העולם. וגר, הוא כנגד
 תפלה. ותושב, הוא כנגד שועה. וככל
 (רש"י דף ק"ב ע"ב)

רלה) ועל דא א צלותא מ'זשב כיון דעאלת לגבי מלכא עלאה, ואיהו אתי לקבלא י לה, כדין אנן קיימין קמי מלכא עלאה, דהא כדין י דכורא אתחבר בנוקבא, ובגין כך * לא יפסיק בין גאולה ל חפלה.
 רלו) ובגין דבר נש קאים קמי מלכא עלאה, נטל י ארבע אמות לצלותיה, (ו) וואוקמוה דבשיעורא י דסורטא דיוצרכלא. וכל מה דאתי י בסטרא דדכורא, בעי ליה לאיניש למיקם בקיומיה י ואזדקף. כגוונא דא, כד איהו י כרע י ב כרע בברוך, וכד איהו זקיף, זקיף בשם, בגין לאחזאה שבחא דדכורא על נוקבא.

דרך אמת

מסורת הזהר

א) ככר ביארנוהו כשיעור סרטיא ופגטיא על מלך עליון יתי' והייט בכוד האלילות שהוא סרטיא ופגטיא שלו, והוא מענין שיעור קומה המכר לעיל דף כ"ד ע"ב.

א) לא יפסיק בין גאולה לחפלה: ח"א כה: ח"ב קכח: ח"ג קצה: ב) כרע בברוך-זקיף: לעיל ב"א דף קפ"א ציון א'.

חלופי גרסאות א) ג"א מוסיף צלותא דא (ואה"ל). ב) ג"א ליה. ג) ג"א סוסיף ורגא דכורא. ד) ג"א מוסיף לחפלה וגאולה ותפלה חרין ררגין אינון רזא דצדיק וצדק יוסף ורחל. ה) ג"א לארבע. ו) ג"א וואוקמיה. ז) ג"א בשיעורא. וניא בשיעוריה. וניא בשיעור (ר"א) ח) ג"א בסורטא. ט) ג"א בסטרא. י) ג"א ויזדקף וניא ויזקיף. יא) ג"א כרע. יב) ג"א כרע.

מאמר

הסולם

חפלה שועה דמשה

שמחננים את הכלה ומקשטים אותה להכניסה לחופה, כן מקשטים את הנוקבא בסוד המרכבות והמחנות המרומזים בהמלות יוצר משרתים ואשר משרתיו עומדים וכו' והאופנים וחיות הקדש וכו' ששבחים אלו הם לקשט את הנוקבא, דהיינו להמשיך לה ג"ר משמאל ולהביאה לזווג בשמנה עשרה. רלה) ועל דא צלותא וכו': ועל כן תפלה דמיושב, שהיא הנוקבא בקישוטיה, כנ"ל, כיון שנכנסה אל מלך העליון, שהוא ז"א, דהיינו בחפלת שמנה עשרה, והוא בא לקבל אותה, או אנחנו עומרים לפני מלך העליון, כי אז ז"א מתחבר בהנוקבא, ומשום זה לא יפסיק בין גאולה ותפלה, כי תפלה דמיושב ותפלה דמעומד צריכים להיות מחוברות, כמבואר, ובזה ביאר המימרא, דלא יפסיק בר נש בצלותיה ביניה לבין כותלא, כי תפלה דמיושב, ה"ס השכינה הנקראת כותלא או קיר בעת שמאירה בג"ר דשמאל, מטעם שמחסיון חסי"ס היא נקצאת או (כנ"ל ב"א דף רמ"ז ד"ה פירוש) ונעשית ככותל, וע"כ אסור להפסיק, אלא לחכדה עם החסדים של ז"א. רלו) ובגין דבר נש וכו': ומשום, שהאדם עומד לפני מלך העליון הוא לוקח

ד' המוחין חו"ב תו"מ, ואדם המתפלל תפלת שמונה עשרה, צריך לשיהיה אז מרכבה ליוצר כל, וימשיך סוד ד' אמות חו"ב תו"מ ולהשפיע אל השכינה. וז"ש ובנין דבר נש קאים קמי מלכא עלאה, היינו שנעשה מרכבה אליו, נטל ארבע אמות, דהיינו ד' המוחין חו"ב תו"מ, לצלותיה, שהיא הנוקבא הנקראת צלותא.

ומ"ש לעיל (באות רכ"ט) ואוקמוה להני ארבע גאמות רכל סטר בר לקמיה, רמו בזה, כי אלו ד' המוחין חו"ב תו"מ נכללים זה בזה, ויש בכל אחד מהם חו"ב תו"מ, ועם זה אינם אז ט"ז מוחין, אלא רק י"ב מוחין, דהיינו ג' מכל צד, חוץ מלפניו, והוא משום חסרון המלכות דמלכות, שהוא עצמות דמלכות וע"כ, חסדים ד' המוחין שמלפניו, (כנ"ל ב"א דף פ"ה ר"ה ויש ע"ש) ואין לשאול שלפי זה היו צריכים להיות חסדים ד' המוחין שמלאחריה, שהם בחינת מלכות, כי יש ערך הפכי בין האורות והכלים (כנ"ל בהקדמת הזהר דף ט"ו ד"ה ואין).

וכל מה דאתי בסטרא וכו': וכל שהוא מצד הזכר, צריך אדם לעמוד על עמדו בקומה זקופה. כעין זה אמרו, כל תכודע כודע בברוך, שה"ס הנוקבא, וכל הזוקף זוקף בשם, שה"ס רכר, כדי להראות שבחו של הדכר על הנוקבא, פידוש קומה זקופה יורה ג"ר המאירים ממעלה למטה, והוה רק בדכר שה"ס חסדים מכוסים, אבל בהנוקבא שה"ס חסדים מגולים,

בכר ביארנוהו כשיעור סרטיא ופגטיא על מלך עליון יתי' והייט בכוד האלילות שהוא סרטיא ופגטיא שלו, והוא מענין שיעור קומה המכר לעיל דף כ"ד ע"ב.

(רמ"ז דף קל"ב ע"ב)

רלז) ותא חזי, דהא אוקמוה, לא יצלי בר נש אחורי רביה, ואתמר כמה דכתיב, * את ה' אלקיך תירא. את י לאכללא דבעי למדחל מרביה כמורא דשכינתא, ודחילו דתלמיד, רביה איהו. בגין כך, בשעתא דצלותא, לא ישוי ההוא מורא י לקמיה, אלא מורא דקב"ה בלחודי, ולא מורא אחרא. רלח) ותא חזי, צלותא דמנחה, אתקין ליה יצחק. ודאי י כמה דאתקין אברהם צלותא דצפרא, לקבל ההוא דרגא דאתדבק ביה. וכן יצחק, אתקין צלותא דמנחה, לקבל ההוא דרגא דאתדבק ביה. ועיד צלותא דמנחה, מכי נטי שמשא לנחתא בדרגוי לסטר מערב.

רלט) דהא עד לא נטה שמשא י לצד מערב, אקרי יום, מצפרא עד ההוא זמנא, דכתיב י חסד אל כל היום. ואי תימא עד י חשכה, ת"ח, דכתיב י^א אוי נא לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. כי פנה היום, לקבל צלותא דצפרא. דכתיב חסד אל כל היום, דהא כדין, שמשא איהו י לסטר מזרחי. כיון י דנטה שמשא, ד נחתא לסטר מערב, הא כדין איהו י זמן צלותא דמנחה, י וכבר פנה היום, ואתי צללי ערב, ואתער דינא קשיא י בעלמא.

מסורת הזהר

א) את ה' אלקיך תירא: לעיל וירא ק"ד ציון ב'. ב) חסד אל כל היום: (החלים נ"ב) ח"א רנז, ח"ב כא: רעז. ח"ג לא. ז"ח יתרו מ"ד טב שמש. ג) אוי נא לנו: (ירמיה ו') ח"א קפב. ריב. רל' ח"ב כא: ח"ג סד: עה. רע. ז"ח בראשית ז' טג שכא. פ' גח כ"ג טג שלב.

חלוסי גרסאות א) ג"א מוסיף תירא ואותו העבור ובשמו תשבע. ב) ג"א לאתכללא. ג) ג"א מוסיף לקמיה לצלותא. ד) ג"א לה. ס) ג"א כמא. ז) ג"א כך. ז) ג"א ליג אתקין. ח) ג"א לסטר. ט) ג"א מוסיף מה תחלה ב רעה הגבור חסד. י) ג"א תשיכה. יא) ג"א מוסיף קדשי עליה מלחמה קומו ונעלה בצהרים איי. יב) ג"א לסטרא דמורא יב) ג"א דמנטה. יד) ג"א ונחתה קו ג"א זמין. קז) ג"א וכדין (אה"ל). יז) ג"א בעלמא.

הפלה שועה רמעה

הסולם

מאמר

בלבד, ויש חשש שלא יתעורר עליו המלכות דמדת הדין. ואו יהיה דבר מפסיק בינו לבין הקיר, אשר הקיר, שה"ס המלכות לא תהיה ראויה לקבל המוחין.

רלח) ות"ח, צלותא דמנחה וכו': ובוא וראת, תפלת המנחה תקן יצחק. כמו שתקן אברהם תפלת שחרית כלפי אותה המדרגה שהיה דבוק בה, דהיינו מדרגת החסד וקו ימין, כך יצחק תקן תפלת המנחה כלפי אותה המדרגה שנתדבק בה, שהיא מדרגת הגבורה וקו שמאל. ועל כן, תפלת המנחה, זמנה הוא כשנוטה השמש לירד בכ"ו גותיה לצד מערב, דהיינו תכף אחר חצות היום.

רלט) דהא עד לא נטה וכו'. כי כל עוד שהשמש אינה נוטה לצד מערב, הוא יום, דהיינו מבקר עד הצהרים, שכתוב עליו חסד אל כל היום. ואם תאמר שעד חשכה נקרא יום. בא וראה כי כתוב, אוי נא לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. כי פנה היום הוא כנגד תפלת שחרית, שכתוב עליו חסד אל כל

הנה החכמה שלה אינה מאירה רק ממטה למעלה שה"ס ו"ק דג"ר, וע"כ אינה בבחינת קומה זקופה אלא בכריעה. וז"ש שע"כ צריכים לכרוע בברוך ולזקוף בשם, כדי להראות שבחו של הדכר על הנוקבא, אשר המוחין דרכר מאירים מלמעלה למטה.

רלז) ות"ח, דהא אוקמוה וכו': ובוא וראת כי ביארו, שלא יתפלל אדם אחורי רבו, ואמרו, שכתוב את ה' אלקיך תירא, אתה, הוא לרבות ולכלול שצריך לירא מרבו כמורא השכינה, ויראת התלמיד הוא רבו. ולפיכך בעת התפלה לא ישום לפניו אותה המורא, אלא מורא מהקב"ה בלבדו, ולא מורא מדבר אחר. פירושו, כי המלכות, נקראת מורא שמים, דהיינו מלכות של הקב"ה שנקרא שמים. שה"ס מלכות הממותקת במדת הבינה שה"ס רחמים. ואם יש לאדם מורא מפני דבר אחר חוץ מהקב"ה, הוא מעורר עליו מלכות דמדת הדין הבלתי ממותקת בבינה. וז"ס שאסור להתפלל אחורי רבו, כי להיות מורא רבו כמורא שמים, לא יוכל להזהר שיהיה בבחינת מורא שמים

רמ) ופנה היום, דאיהו דרגא דחס"ד, ונטו צללי ערבי, א דאינון דרגא דדינא קשיא, וכדין אתחרב בי מקדשא, ואתוקד היכלא. וע"ד תנינן, דיהא ב"נ זהיר בצלותא י דמנחה, י דאיהו זמנא דדינא קשיא, י שרייא בעלמא. רמא) יעקב אתקין צלותא דערבית, דהא איהו אתקין לה, וזן לה, י בכל מה י דאצטריך, ודאי, י וא"ו אתקין י לה"א י וה"א אתזנת מן י וא"ו, א דלית לה נהורא מגרמה כלל.

ימב) ובג"כ, * תפלת ערבית רשות, דהא אתכלילת בצלותא דיומא, בגין לאתנהרא, והשתא לאו זמנא איהו. ואוקימנא י לה. דהא לא אתגליא נהורא דיממא, דינהיר לה, ואיהי שלטא בחשוכא, עד זמנא דפלגות ליליא, י דאשתעשע קב"ה עם צדיקיא, י בגנתא דעדן, וכדין איהו זמנא לאשתעשעא בר נש י באורייתא, כמה דאתמר.

רמג) תא חזי, דוד אתא, ואמר אל"ן יו תלת זמנין דצלותי, דכתיב י ערב ובקר וצהריים, הא תלתא, ואיהו לא צלי, אלא תרי י מנייהו, דכתיב אשיחה

מסורת הזהר

א) תפלת ערבית רשות: לעיל ב"א קס"ח ציון ב'. ב) ערב ובקר וצהריים: (ההלים ג"ה) ח"ב קכט: חלופי גרסאות א ג"א ל"ג דאינון. ב ג"א דמנחה. ג ג"א ל"ג דאיתו. ד ג"א שרי. ו ג"א שריא. ס ג"א מן כל. ז ג"א דאיצטריך. ז ג"א ו'. ח ג"א לה. ט ג"א ותיא. ו ג"א והאי. י ג"א ו'. יא ג"א מוסיף אתקין לה וזן לה מן כל מה דאצטריך ודאי י אתקין לה והאי אתזנת מן י דלית (ד"ק). יב ג"א מוסיף לה להיא (אה"ל). יג ג"א ראשתעשעא. יד ג"א בגינתא. טו ג"א מוסיף ולמלעי [למלעי] באורייתא. טז ג"א ל"ג תלת (אה"ל). יז ג"א מניח.

תפלה שועה דמעה

הסולם

מגמר

ברחמים, בסוד התפלה הנקראת שועה, וה"ס התיקון דתפלת ערבית (וע"י לעיל ב"א דף קס"ח ד"ה מאן. בביאור תפלת ערבית רשות) ואחר זה בא תקון ב' בסוד דמעה, שה"ס המסך על המלכות הממותקת במדת הרחמים, וה"ס חצות לילה כמ"ש לפנינו.

רמב) ובגין כך וכו': ומשום זה תפלת ערבית רשות. כי היא נכללת בתפלת היום, כדי שתהיה מאירה, כלומר, שאז געשה זוג על המסך הזה המוציא קומת החסדים שה"ס יום, ועתה בלילה אין הזמן לזה, וביארנו זה, אשר אין אור היום, שה"ס חסדים, נגלה עתה להאיר אל הנוקבא, והיא שולטת בחשכה עד הזמן דחצות לילה, שאז הקב"ה משתעשע עם הצדיקים בגן עדן, ואז הוא הזמן, שאדם ישתעשע בתורה כמו שאמר.

רמג) תא חזי דוד וכו': בוא וראה דוד בא ואמר, אלו ג' זמני תפלה, שכתוב ערב ובקר וצהריים, אשיחה ואהמה וישמע קולי, הרי שלשה, והוא לא התפלל אלא שנים מהם, שכתוב אשיחה ואהמה ולא יותר זה לתפלת הבוקר וזה לתפלת המנחה. וע"כ אמר אשיחה ואהמה, כי דוקא בבוקר, שהוא זמן חסד, מסייק אשיחה שהוא חסד. ובמנחה שהוא זמן

היום, כי אז השמש היא לצד מזרח. כיון שהשמש נוטה ויורדת לצד מערב, הרי אז זמן תפלת המנחה, כי כבר פנה היום, וינטו צללי ערב, ונתעורר דין קשה בעולם.

רמ) ופנה היום: שהוא מדרגת החסד, ונמו צרתי ערב, שהם מדרגות חרין הקשה. ואז נחרב בית המקדש, ונשרף ההיכל. ועל כן למדנו, שהאדם יהיה נזהר בתפלת המנחה, כי הוא זמן שדין קשה שורה בעולם. רמא) יעקב אתקין וכו': יעקב קן תפלת ערבית, כי הוא מתקן אותה, דהיינו הנוקבא, וזן אותה בכל מה שהיא צריכה, כי ה' דהויה שהוא ח"ת והוא יעקב, מתקן את ה' דהויה, שהיא הנוקבא, וה' נזונת מן ה' כי אין לה לנוקבא מעצמה כלום, אלא שמקבלת הכל מת"ת, שהיא ו' מהויה, ומכונה יעקב, סירוש. כי יעקב ה"ס קו אמצעי הממשיך קומת החסדים על המסך דחירק ומכריע ומיחד ב' הקוין ימין ושמאל, שהם אברהם ויצחק, זה בזה, (כנ"ל ב"א דף קל"א ד"ה תליתאה ע"ש) ואחר דין הקשה שבא בהארת שמאל דיצחק, בא יעקב ומתקן את המסך דחירק, שתיקון זה ה"ס תפלת ערבית. וכבר נתכאר (לעיל דף ע"כ ד"ה וז"ש) שתיקון הראשון ה"ס המסך על המלכות מטרם שנמתקת (דמו"י קל"ב ע"ב)

ואהמה, ולא יתיר, דא ח' לצלותא דצפרא, ודא י' לצלותא דמנחה, י' בגין כך אשיחה ואהמה י' דייקא, בצפרא, דאיהו שעתא דחסד, סגי ליה י' בתסד באשיחה, ובמנחה, י' דהוא שעתא דדינא קשיא, י' בעי י' המייה, ובגין כך ואהמה, ולבתר כד אתפליג ללייא, הוה קם בשירין ותושבחן, כדקא * יאות' דכתיב * ובליילה שירה עמי, והא אתמר.

רמז) קם ר' שמעון ואזלו. אזל ההוא ב"נ בהדיה, עד פ' טבריה. עד דהוו אזלו, אמר רבי שמעון, תא חזי, תפלות כנגד המידין, תקנום רבנן דאנש כנסת הגדולה, בגין דאשכחן תרי, דכתיב י' את הכבש אחד תעשה י' בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. ואינון מתקרבין י' בהני י' תרי זמני דיומא, דאינון זמנין לצלותא.

רמה) אמר ההוא גברא הא בקדמיתא, אבות י' תקנום להני צלותי, ומה דאתקינו אברהם ויצחק, הוא עקרא, ומה י' דאתקין יעקב, דאיהו שבחא דאבהן, אמאי איהו רשות, י' ולא י' עקרא כהני. רמו) י' אמר רבי שמעון, הא אתמר. אבל תא חזי, הני תרי זמני, דתרי

מסורת זהו

*) ובליילה שירה עמי: לעיל לך ג' ציון א'. ב) את הכבש אחד: (במדבר כ"ח) ח"א רכט: ח"ב כא: ח"ג רכד. רכה. רכו. רמב.

חלושי גרסאות ח' נ"א צלוחא. ג' נ"א דצלותא. ג' נ"א ובגין. ג' נ"א ליג מן בגין עד ולבתר. ד' נ"א דיקא (אה"ל). ס' נ"א ליג בחסד. ו' נ"א דהיא ונ"א דאיהי (אה"ל). ז' נ"א בעיי (אה"ל) ונ"א בעיא (ד"א). ת' נ"א קמיה (אה"ל) ונ"א המיה. ט' נ"א טברייא. י' נ"א אזלי. י"א נ"א בבקר וגו'. י"ב נ"א להני. י"ג נ"א ליג תרי. י"ד נ"א תקנוה. קו' נ"א דתקין. קו' נ"א ולא. י"ו נ"א עיקרא. י"ז נ"א מוסיף אמר ליה.

תפלה שועה דמעה

התקונים של מלכות הממוחקת שתהיה בית קבול לאורות העליונים ומשום תקון זה שיהיה בשלמות לא יצלי בר נש אחורי רביה, כדי שלא יחזור ויעורר את המלכות הבלתי ממוחקת כנ"ל. ויקלקל ח"ו התקין דחצות לילה. רמז) קם ר"ש ואזלו וכו': קם ר"ש, והלכו, ואותו האדם הלך עמו עד טבריה. בעוד שהיו הולכים, אמר ר"ש, בוא וראה, תפלות כנגד תמידים, תקנו רבנן מאנשי כנסת הגדולה, ומשום שמצאו שני תמידים, שכתוב, את הכבש אחד וגו', והם מתקרבים באותם ב' הזמנים שביום, שהם זמני הפלה, על כן תקנו בעיקר ב' תפלות, שהם שחרית ומנחה, אבל תפלת ערבית הוא רשות.

רמה) אמר ההוא נברא וכו': אמר אותו האדם, הרי האבות תקנו אלו התפלות מקודם שחקנו אנשי כנסת הגדולה, ולא תקנו אותם כנגד התמידים, ולמה מה שתקנו אברהם ויצחק הוא עיקר, ומה שתיקן יעקב, שהוא בחיר האבות, הוא רשות ולא עיקר כמו אלו.

רמו) אמר רבי שמעון וכו': אמר רבי שמעון, הוא נחבאר, אבל בוא וראה, אלו שני

זמנים

הסולם

של דין קשה צריכים המיה, ומשום זה אמר ואהמה. אבל תפלת ערבית לא התפלל.

ולבתר כד אתפליג וכו': ואחרי כן כשנתחלק הלילה, היה קם ואמר שירות ותשבחות. שכתוב ובליילה שירה עמי, והוא נתבאר. פירוש, כי רוד ה"ס המלכות, וסוד חצות לילה הוא, אחר שנתמקה המלכות בכינה, שאז ה"ס דמעה כמ"ש לעיל, שאז געשחה המלכות בית קבול לאורות העליונים כולם, וע"כ קם אז בשירות ותשבחות. באופן, שתפלת שחרית היא כנגד הפלה, לתקון קו ימין שבנוקבא. וה"ס ובגין דבר נש קאים כמי מלכא עלאה נמל ד' אמות לצחותיה, שהם מקובלים בתפלת שחרית. ותפלת המנחה הוא ג"כ כנגד תפלה אלא לתקון קו שמאל שבה שנקראת מבחינה זו כותל או קיר כנ"ל. ואז צריך האדם להמשיך השלמות של הקיר, דהיינו דלא יפסיק בר נש בצחותיה ביניה לבין כותלא, כלומר שלא יהיה ביניהם חציצה זגגם. ותפלת ערבית ה"ס שועה, וע"כ הוא רשות כנ"ל. וחצות לילה ה"ס דמעה. דהיינו

(דמיון דף קליב ע"ב *) קליג ע"א

צלותי לאו אינון, אלא לחברא ליעקב בעדביה, כיון דאתחברו דא בדא, אנון לא א צריכין נ יתיר, דכיון נ דאתיהיבת אתתא ל בין תרין דרועין, ואתחברת בגופא, לא אצטריך יתיר, ועל דא אנון בעינן לאתערא ס תרין דרועין, בגין ו דאתיהיבת בינייהו, ז כיון ח דאיהי בינייהו, גופא ואתתא ס מלייהו בלחישו, דלא לאדכרא.

רמז) ובגין כך, יעקב משמש במרום תנינן, מאי במרום. כמה דאת אמר " ואתה מרום י לעולם ה'. יא וכלא איהו רזא י לידעי מדין. אתו רבי אבא, וההוא יודאי, ונשקו יודי. אמר רבי אבא, עד יומא דין, לא קאימנא במלה דא, בר השתא. זכאה חולקי, דזכינא למשמע ליה

מסורת הזהר

(א) ואתה מרום: תהלים צב

חלוסי גרסאות א ג'א צריכי, ב ג'א ליג יתיר, ג ג'א דאתיהיבת, ד ג'א ביי, ו ג'א מוסיף בין אינון, ס ג'א תרי, ז ג'א דאתיהיבת, ח ג'א ליג כיון דאיהי בינייהו, ט ג'א דאיהו, ק ג'א מלייהו, ל ג'א ליג לעולם ה' [וגר]. יא ג'א ולא, יב ג'א מוסיף אלא לידעי.

מאמר ב'

הסולם

תפלה שועה רמעה

כי הם כללות כל המוחין כולם, גופא ואחחא מלייהו בלחישו, ואלו תקונים הנוספים השייכים לוויג קו אמצעים הנוקבא, צריך להיות בלחש, בסויה וקולה לאישמע כמ"ש לעיל (וירא קי"ב ד"ה וזה אמרו וישראל) שיש בדרך כלל ב' מיני קולות א) קול הבינה, דהיינו ממלכות הממוקת בבינה. ב) קול המלכות עצמה, הבלתי נמקת בבינה, ואין זוג ז' אלא בסוד קול הבינה וקול המלכות עצמה לא ישמע. וז"ש גופא ואחחא מלייהו בלחישו, כי אם היה נשמע קולה, דהיינו ממדת הרין הבלתי נמקת, לא היתח ראויה להזרווג עם ז'א, ולקבל מוחין עליונים (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר).

רמז) ובגין כך וכו': ומשום זה דמלייהו בלחישו ולא נשמע קולה כנ"ל בסמוך, יעקב משמש במרום, ולמדנו מהו במרום, הוא כמו שאתה אומר, ואתה מרום לעולם ח', דהיינו בינה הנקראת מרום, ומלכות הממוקת, בבינה נקראת גם כן מרום, וכיון שיעקב משמש במרום, במלכות הממוקת, צריך להיות שקולה לא ישמע, כי או יפרד ח"ו הזוג. כנ"ל כריבור הסמוך,

וכרא איהו רזא וכו': והכל הוא סוד לידועי דין ומשפט. כלומר לידועי סודות התורה באו ר' אבא ואותו יהודי ונשקו ידיו של ר"ש-אמר ד' אבא, עד יום הזה לא הבנתי דבר זה, דק עתה עמרת על בוריו. אשרי חלקי שזכיתי לשמעו.

זמנים של שני התפלות שחרית וערבית, אינון אלא לחבר את יעקב, שהיא זעיר אנפין, בגורלה, שהיא הנוקבא כיון שנתחברו זה בזה, אין אנו צריכים יותר, כי כיון שניתנה הנוקבא בין שני זרועות, שהם אברהם ויצחק, דהיינו קו ימין וקו שמאל, כבר נתחברה בגוף, כי הגוף אינו אלא כלל של ב' הזרועות ואין צריך לתקן יותר, ועל כן אנו צריכים לעורר את תקון שתי הזרועות, על ידי ב' התפלות שחרית וערבית, משום שהנוקבא ניתנה ביניהם, כלומר שצריכים להמשיך הארחה לתוך הנוקבא, ואחר שכבר ניתנה ביניהם, הנה הגוף, שהוא קו אמצעי, הנקרא יעקב, והנוקבא, דבריהם בלחש, שלא להזכיר מדה"ד שבה.

פירושו. אף על פי שיעקב, הוא בחיר שבאבות, כי העיקר הוא קו האמצעי המיוחד ב' הקוין זכ"ו, וזולת הכרעת קו האמצעי אינם יכולים להאיר, עם כל זה אין בקו אמצעי תוספת אור על ב' הקוים, כי שורשם של ב' הקוין הם מ"י אל"ה אשר בבינה, שהם כוללים כל המיחין שבה, (כנ"ל ב"א דף רס"ד ד"ה באצבען) אלא משום שקו האמצעי עולה ומכריע ב' הקוין שבבינה ומשלימם, זוכה גם הוא בהם, בסוד חלת נפקי מחד, חד בתלה קיימא (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת ע"ש) הרי שכל המוחין דבינה הם בב' הקוין ימין ושמאל שהם אברהם ויצחק אשר יעקב משלימם להיותו סוד קו אמצעי, וע"כ זוכה גם הוא בב' הקוין, ומשפיע אותם לנוקבא, וז"ש ועל דא אנון בעינן לאתערא תרין דרועין, בגין דאתיהיבת בינייהו.

(דפוי דף קליג ע"ד)

רמח) * ויביאה יצחק האהלה שרה אמו. ב א"ר יוסי, ג האי קרא קשיא האהלה, לאהל שרה אמו מבעי ליה, מאי האהלה. דאחדרת תמן שכינתא, בגין דכל זמנא דשרה י קיימא בעלמא, שכינתא לא אעדי ד מינה, ושרגא הוה כ דליקת, מערב שבת לערב שבת, והוה נהיר כל אינון ו יומי דשבתא, בתר דמיתת, ז כבתה ה היא שרגא, כיון דאתת רבקה, אחדרת כ שכינתא, ושרגא אדליקת. שרה אמו: דדמיא לשרה בכל עובדהא.

רמט) רבי י יהודה אמר יא כמה י דדיוקניה דיצחק, הוה י כדיוקניה דאברהם, וכל מאן דחמי ליצחק, אמר דא אברהם, י וודאי, ב אברהם הוליד את יצחק, הכי נמי רבקה, טו דיוקנה ממש הוה דיוקנא דשרה, טז ובגין כך שרה אמו ודאי.

רז) אמר רבי אלעזר, בכלא הכי הוא, אבל תא חזי, רזא איהו, דאף על גב דשרה מיתת, י דיוקנה לא אעדי מן ביתא ולא אתחזי תמן, מיומא דמיתת, עד דאתת רבקה, כיון דעאלת רבקה, אתחזיאת דיוקנא דשרה, דכתיב ויביאה יצחק האהלה י וגו', מיד שרה אמו י אתחזיאת תמן, ולא הוה חמי לה בר יצחק בלחודו, כד אעיל חמן, ועל דא וינחם יצחק אחרי אמו. כ דאמו כל אתחזיאת כ ואזמנא בביתא, ועל דא לא כתיב אחרי מיתת אמו, כג אלא אחרי אמו.

מסורת הזהר

א) ויביאה יצחק: לעיל ב"ב קמ"ד ציון א'. ב) אברהם הוליד את יצחק: (בראשית כ"ה) ח"א קלד. קלה.

חלופי גרסאות א גיא ל"ג מן איר עד לאהל. ב גיא הא. ג גיא קיימת. ד גיא מיניה (אה"ל). ה גיא דלקא. ו גיא יומין. ז גיא כבת. ח גיא ההוא. ט גיא מוסיף שכינתא ואחת (את"ל). י גיא יצחק. יא גיא כמא. יב גיא דיצחק דיוקניה הוה דיוקניה דאברהם. יג גיא דיוקניה. יד גיא ודאי. טו גיא דיוקנא. טז גיא בגין. יז גיא דיוקנא. יח גיא ל"ג וגו'. יט גיא שרה אמו. יכ גיא דאתחזיאת. כ גיא מוסיף מאי אחרי אמו [אחר] דאמו. יג גיא מוסיף אחרי דאמו. כד גיא דאתחזיאת. כה גיא ואזמנת. כז גיא ל"ג אלא אחרי אמו.

מאמר	המולם	ויביאה יצחק האהלה
<p>מאמר ויביאה יצחק האהלה רמח) ויביאה יצחק האהלה שרה אמו: אמר ר' יוסי, מקרא זה קשה, כתוב האהלה, לאהל שרה אמו היה צריך לכתוב, מהו שכתוב האהלה, ואומר, כי חזרה שם השכינה הנקראת אהל, וע"כ כחוב האהלה, שהיא השכינה, משום כי כל זמן ששרה היתה נמצאת בעולם, לא נסתלקה ממנה השכינה, ונר היה דולק מערב שבת לערב שבת, ותיה מאיר כל ימות השבוע, ואחרי שמתה, כבה הנר, וכיון שבאה רבקה, חזרה שם השכינה, והנר חזר ונדלק, שרה אמו, פירושו, שדמתה לשרה בכל מעשיה.</p>	<p>היתה כצורתו של אברהם, וכל מי שראה את יצחק, אמר שזה אברהם. וידעו בודאי שאברהם הוליד את יצחק, כן דבקה היתה צורתה ממש כמו צורתה של שרה, ומשום זה כתוב, שרה אמו, כי אמרו ששרה, היא אמה של רבקה בודאי, באוסן, שיצחק ורבקה, היו צורתם כמו אברהם ושרה, והיה ניכר, שאברהם הוליד את יצחק ושרה את רבקה. רז) אמר ר' אלעזר וכו': אריא, לגמרי כן הוא המירושו, אבל בוא וראה, כי סוד הוא, כי אף על פי ששרה מטה, צורתה לא נסתלקה מן הבית, אבל לא נראתה שם מיום שמתה עד שבאה רבקה, כיון שבאה רבקה נראתה צורת שרה, שכתוב ויביאה יצחק האהלה וגו', מיד נראה שם שרה אמו, ולא</p>	<p>רמט) רבי יהודה אמר וכו': ר"א שרה אמו. פירושו, כי כמו שצורתו של יצחק (דטו"י דף קל"ג ע א)</p>

רנא) רבי שמעון אמר, מאי שנא דכתיב ביה ביצחק, ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה. כיון דאמר ותהי לו לאשה, לא ידענא ב דהוא רחים י לה, דהא כל בני עמא רחמי לנשייהו. מאי שנא ביצחק, דכתיב ביה ויאהבה. רנב) אלא ודאי אתערותא דרחימו דדכורא י לגבי ד אתתא, ס לאו איהו אלא ו שמאלא, דכתיב * שמאלו תחת ו לראשי. וחשך ולילה כחד אינון, ושמאלא אתער רחימו תדיר, לגבי גוקבא, ואחיד בה, ועל דא אף על גב דאברהם ה רחים לה לשרה, לא כתיב ביה ויאהבה, אלא ביצחק. ואי תימא ויאהב יעקב את רחל, סטרא דיצחק, דהוה ביה, ס קעביד ליה. רנג) תא חזי, אברהם כד חמא י לשרה, יא הוה מחבק לה, ולא יתיר, אבל יצחק דאיהו בעלה, אחיד בה, יי ושוי יי דרועיה תחות יי רישה, דכתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. לבתר אתא יעקב, ושמש ערסא, ואוליד תריסר שבטין, כלא כדקא יאות.

רנד) ותא חזי, אבהן כלהו ברזא חדא * אזלו, וכלהו שמשו בארבע

מסורת הזהר

א) שמאלו תחת לראשי: לעיל ב"ב ק"מ ציון א'.

חלופי גרסאות א) ג"א דהא. ב) ג"א ליה. ג) ג"א לגבית. ד) ג"א איתחא. ה) ג"א לא. ו) ג"א לשמאלא. ז) ג"א מוסיף לראשי וימינו תחבקני. ח) ג"א מוסיף הוה רחים. ט) ג"א קא עביד. י) ג"א לרבקה. יא) ג"א ליג חות. יב) ג"א ושריא. יג) ג"א דרועי. יד) ג"א רישא.

הסולם

ויביאה יצחק האהלה

מאמר

רנג) ת"ח. אברהם וכו': בוא וראה, אברהם שה"ס קו ימין דז"א, כשראה את שרה, שה"ס הנוקבא דז"א, היה מחבק אותה ולא יותר שהסו"ה וימינו תחבקני, אבל יצחק שהוא קו שמאל דז"א, שהוא בעלה, כג"ל בריבור הסמוך, אחז בה ושם זרועו תחת ראשה, שכתוב, שמאלו תחת לראשי וגו'. ואחר כך, בא יעקב, שהוא קו אמצעי דז"א, ושמש מטתו והוליד י"ב שבטים. הכל כדאוי להיות. פירושו: ר"ש מפרש, שאברהם יצחק ויעקב רומזים לז"א, דהיינו לג' קוין שלו. וכן שרה רבקה לאה ורחל רומזות להנוקבא דז"א, דהיינו לד' בחינות חו"ב תו"מ שבת. ולפיכך אומר אשר ז"א מסוד קו ימין שלו הוא מחבק להנוקבא בסוד וימינו. תחבקני שה"ס השפעת החסדים. ומסוד קו שמאל שלו, ממשך לה הג"ר, בסוד שמאלו תחת לראשי, כלומר שהנוקבא אומרת שמשמאלו של ז"א נמשך לה בחינת הראש, שהם הג"ר, ומשום זה נחשב לה השמאל דז"א לעיקר המשפיע שלה וע"כ אומר, יצחק דאיהו בעלה, משום שממנו מקבלת הג"ר. ועם כל זה, אין הולדה אלא מבחינת קו אמצעי בלבד, שה"ס יעקב, וע"כ אמר, לבחר אתא יעקב וכו', ורק ממנו הולדת נשמות השבטים.

זלא היה רואה אותה רק יצחק בלבדו בעת שנכנס שמה. ועל כן וינחם יצחק אחר אמו, כי אמו נראית ומדונת לו בבית. ועל כן לא כתוב אחרי מיתת אמו, אלא אחרי אמו. כי לא מתה כלל בעד יצחק.

רנא) ר' שמעון אמר מאי שנא וכו': רש"א, מהו השינוי, שכחוב בו ביצחק, ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה, כיון שאמר ותהי לו לאשה, איני יודע שאהב אותה, הרי כל בני העולם אוהבים את נשותיהם, מהו השינוי, שדוקא ביצחק כתוב בו ויאהבה.

רנב) אלא ודאי אתערותא וכו': ומשיב, אלא ודאי, התעררות האהבה של הזכר אל הנוקבא, אינה אלא מקו השמאל, שכתוב, שמאלו תחת לראשי, וחשך, שהוא קו השמאל ולילה, שהיא הנוקבא כאחד הם, כי השמאל מעורר תמיד האהבה אל הנוקבא ואוחז בה, ועל כן אע"פ שאברהם אהב את שרה, לא כתוב בו ויאהבה, אלא ביצחק בלבד, להיחזק קו השמאל דז"א, ואם תאמר, הרי כתוב ויאהב יעקב את רחל, אע"פ שינוי קו שמאל, הוא, משום שצד יצחק שהיה כלול בו ישה את זה, פירושו, כי יעקב הוא קו אמצעי דז"א, הכולל בתוכו ב' הקוין ימין ושמאל, שהם אברהם ויצחק, ומשום התכללותו של יצחק שהיה בו, יתכן לומר עליו ויאהב, כמו ביצחק.

רנד) ות"ח אבהן כלהו ברזא חדא * בוא וראה האבות הם כולם בסוד אחד

(רמזי דף ק"ג ע"א *) דף ק"ג ע"ב

נשין, כל חד מנייהו. אברהם בארבע: שרה, והגר, ותרי א פלגשים. דכתיב א ולבני הפלגשים ב אשר לאברהם, פלגשים תרי, הא ארבע. רנה) יצחק ברזא דארבע, ג דסטירו ז דרבקה, דכתיב ויקח את רבקה חד, ותהי לו לאשה תרי, ויאהבה תלת, וינחם יצחק אחרי אמו הא ארבע. לקבל דא, הוו ליעקב, ארבע נשין. וכלא ברזא חדא. רנו) רבי חייא אמר, ה אברהם ויצחק, שמשו כל חד, באתמא חדא, ברזא דקודשא. אברהם בשרה, יצחק ברבקה, ולקבל תרווייהו, הוי ארבע נשין ליעקב, בתרין חולקין. רבי שמעון אמר סליקו מלין ו לאתרייהו. דהא כלא ברזא קדישא ו אתעבד, וכלא ברזא חדא.

רנו) ב ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה. קטורה דא היא הגר. דהא תנינן, בתר ח דאתפרשא הגר ט מגיה דאברהם, וטעת בתר ג גלולי יא דאבוה, לבתר, יב אתקשרא בעובדין יג דכשרן, ובגין כך, אשתני יד שמה, ואקרי קטורה. בעובדין דכשרן, ושדר אברהם, טו ונסבה ליה לאנתו. טז מכאן דשנוי יז שמא מכפר חובין, ועל דא אשתני שמה.

מסורת הזהר

א) ולבני הפלגשים: (שם) ח"א ק: רכג. ב) ויוסף אברהם: לעיל דף נ"ו ציון ה.

חלופי גרסאות א נ"א מוסיף פלגשים פלגשים דכתיב ולבני. ב נ"א ל"ג אשר לאברהם. ג נ"א בסתרי. ד נ"א ברבקה. ה נ"א ואברהם. ו נ"א לאתריה. ז נ"א לאתריה. ח נ"א מוסיף וכלא אתעבד. ט נ"א דאתפרשה. ט נ"א מיניה. י נ"א גלולי. יא נ"א אבוה. יב נ"א אתקשרת ונ"א מוסיף אתקשרת ואתקשרת [ואתקשרת] (אה"ל). יג נ"א דקשרן. יד נ"א מוסיף שמה מכאן אוליפנא דשנוי שם מכפר חובין וע"ד אשתני שמה. טו נ"א ונסבה. טז נ"א ל"ג מן מכאן עד ויוסף. יז נ"א שם.

ויביאה יצחק האהלה

הסולם

מאמר

וחול, שלאה ורחל היו בחלק הקדושה, ובלהה וזלפה היו בסוד חלק חול שהחזיר אל הקדושה. ר"ש אמר וכו': רש"א, והדברים עלו למקומם לקדושה, דהיינו דלא כרבי חייא, אלא אפילו הגר והפלגשים והשפחות כולן הן בסוד הקדושה, כמו שמפרש ר"ש לעיל, שכל י"ב הנשים הן רק י"ב בחינות של הנוקבא. כי הכל נעשה בסוד הקדושה והכל הוא בסוד אחד, דהיינו שכולן נכללות בסוד הנוקבא דנ"א בלבדה, כנ"ל בדבור הסמוך.

מאמר ויוסף אברהם ויקח אשה

רנו) ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה: קטורה זו היא הגר. כי למדנו, אחר שנפרדה הגר מאברהם, ונתתה אחר גילוליו של אביה, חזרה בתשובה, ונתקשרה במעשים טובים, ומשום זה נשתנה שמה ונקראה קטורה, שרומז שנעשתה קטורה במעשים טובים. כי קטורה פירושו קטורה, ואז שלח אברהם ולקחה לאשה. מכאן נשמע ששינוי השם מכפר על עברות, כי על כן נשתנה שמה לקטורה, כדי לכפר על עונותיה.

ויוסף

וחלכים, דהיינו רק סוד ז"א בלבדו כנ"ל בסמוך, וע"כ כולם שמשו בארבע נשים, שכל אחד מהם, היו לו ארבע נשים, שהן חז"ב תו"מ של הנוקבא דז"א, כנ"ל בסמוך. אברהם בארבע נשים, שהם שרה והגר וב' פלגשים, שכתוב ולבני הפלגשים אשר לאברהם, וכתוב פלגשים, שפירושו שתיים, ועם שרה והגר הרי הן ארבע.

רנה) יצחק ברזא דארבע וכו': יצחק היה בסוד ארבע נשים מצד רבקה, כלומר שהיו כלולות ברבקה, שכתוב, ויקח את רבקה היא אחת, ותהי לו לאשה, הרי שתיים, ויאהבה הרי שלש, וינחם יצחק אחר אמו, הרי ארבע, כנגד זה היו ליעקב ד' נשים. וכולם, דהיינו כל י"ב הנשים, הם בסוד אחד, דהיינו הנוקבא דז"א בלבדה, שיש בה אלו י"ב הבחינות.

רנו) ר' חייא אמר וכו': רח"א, אברהם ויצחק שמשו כל אחד מהם באשה אחת בסוד הקדושה, כי הגר והפלגשים לא היו מקדושה, אברהם בשרה, יצחק ברבקה, וכנגד שניהם, היו ד' נשים ליעקב, בשני החלקים, שהם קודש (דפ"י דף ק"ג ע"ב)

רנח) ויוסף אברהם, מאי ויוסף, אי תימא דעל שרה איהו א דאוסף, לאו הכי. אלא ביומאה דשרה, אזדווג בהדה זמנא חדא, ולבתר תריך לה, על עסקי דישמעאל, ולבתר ויוסף כמלקדמין, זמנא אחרא, על מה דנסיב לה בקדמיתא. וכפום דשני עובדהא, הכי נמי שני שמה.

רנט) תא חזי, דאמר רבי אלעזר, א ויביאה יצחק האהלה שרה אמו. ב דאתגליא דיוקנא דשרה, ויצחק אתנחם, ג אחרי ד דאתגליא אמו, ודיוקנהא הוה חמי כל יומא. ואברהם אע"ג ה דאינסיב, ו לא ז עאל בהווא ביתא, ולא אעיל לה להאי אתתא תמן, בגין דשפחה לא תירש גבירתה. ובאהל דשרה, לא אתחזי אתתא ה אחרא, אלא רבקה.

רס) ואברהם אף על גב דהוה ידע דדיוקנא דשרה אתגלייא תמן, שבקיה ליצחק ההוא אהל, למחמי דיוקנא דאמיה כל יומא. יצחק, ולא אברהם, הדא הוא דכתיב ב ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק. את כל אשר לו דייקא, דא ההוא דיוקנא דשרא בהווא משכנא.

רסא) דבר אחר, ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק, רזא דמהימנותא עלאה, לאותדבקא, רז ע"ז יצחק בדרגא דחולקיה כדקא יאות. תא חזי, הכא אתכליל י. אשא יא במיא ודאי, אשא נטיל יב מיא, משמע ויתן אברהם את כל אשר לו יג ליצחק, דא יד מיא יו דאתכליל יז באשא. יז ובקדמיתא, יח אתכליל

מסורת הזהר

דרך אמת

א) ויביאה יצחק: לעיל ב"ב דף קמ"ד ציון א.
ב) ויתן אברהם: (שם) ק: רכב.

ה) יצחק קץ חי בתקונים.

חלופי גרסאות א ג"א מוסיף דאוסף על שרה. ב ג"א דאתגלייא. ג ג"א בתר. ד ג"א דאתגלייא. ה ג"א דנסיב. ו ג"א לאו. ז ג"א ל"ג עאל. ח ג"א אחרית. ט ג"א מוסיף יצחק ברחמים. י ג"א מיא באשא. יא ג"א במיאי. יב ג"א מיאי. יג ג"א ל"ג ליצחק. יד ג"א מיאי. טו ג"א דאתכלילו. טז ג"א ל"ג באשא ובקדמיתא אתכליל. יז ג"א דבקדמיתא. יח ג"א כחודא אתכליל.

ויוסף אברהם ויקח אשה

הסולם

מאמר

רס) ואברהם, אע"ג וכו': ואברהם, אע"פ שהיה יודע שצורתה של שרה נתגלתה שם, הניח ליצחק את האהל, לראות צורת אמו שם, בכל יום. יצחק ראה צורתה ולא אברהם. והוה שכתוב, ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק, את כל אשר לו, הוא בדיוק, כי סובב על הצורה ההיא של שרה שהיתה באותו האהל. שנתנה ליצחק להסתכל בה.

רנח) ויוסף אברהם: ושואל מהו ויוסף. אם תאמר, שהוסיף אשה על שרה, אינו כן. אלא בימיה של שרה, נזדווג עם הגר פעם אחת, ואחר כך גרש אותה מחמת מעשיו של ישמעאל, שצחק על יצחק, ואחר כך נאמר ויוסף, שפירושו, ויוסף לקחתה כבתחילה, כי לקחה פעם שנית על מה שלקחה מתחילה. וכפי מה ששינתה מעשיה כן גשתנה שמה. ונקראת עתה קטורה.

רסא) ד"א ויתן וכו': פירוש אחר בכתוב ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק, היינו שנתן לו סוד האמונה העליונה, שהיא בינה, כדי שיצחק יתדבק במדרגות חלקו כראוי. כי לולא נתן לו סוד הבינה, לא היה יכול להתדבק בקו שמאל. (כמיש לעיל לך דף קמ"ז ד"ה פנימיות ע"ש)

רנט) תא חזי דאמר ר"א וכו': בוא וראה, שאמר ר' אלעזר, בכתוב, ויביאה יצחק האהלה שרה אמו, שנתגלתה צורתה של שרה עם רבקה, ויצחק התנחם אחרי שנתגלתה אמו, והיה רואה את צורתה בכל יום. ואברהם, אע"פ שנשא אשה, לא נכנס בבית ההוא של שרה, ולא הכניס האשה ההיא שם, משום, ששפחה לא תירש גבירתה, ובאהל של שרה לא נראתה אשה אחרת אלא רבקה בלבדה. (דברי דף קל"ג ע"ב)

ת"ח חכא וכו': בוא וראה, כאן נכללה האש שהיא שמאל במים שהם ימין ודאי שהאש לקח

כחדא אשא * במיא. אימתי, בשעתא דעקד ליה ליצחק, למעבד ב ביה דינא, כדין אתכליל אשא נ במיא. והשתא אתכלילו ז מיא באשא, ה למהוי כלא רזא דמהימנותא עלאה.

רסב) ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות. מאי ו מתנות. אלין סטרי דרגין תתאין, דאינון שמהן דסטרי רוח מסאבא, בגין לאשלמא דרגין. ז ואסתלק יצחק על כלא, במהימנותא עלאה כדקא חזי.

רסג) בני הפלגשים ה אלין הוּו בני קטורה, פלגש בקדמיתא, ופלגש השתא. ר' חייא אמר, פלגשים ממש. וישלחם מעל יצחק בנו, דלא לשלטה לגביה דיצחק. בעודנו חי, בעוד דהוה אברהם חי וקיים בעלמא, דלא יקטרגון ליה לבתר, ובגין ט דיתתקן יצחק בסטר דינא. קשיא עלאה, לאתתקפא על כלהו, וכלהו יא אתכפיין קמיה. קדמה אל ארץ קדם, בגין דתמן יב אינון סטרי חרשי יג מסאבי.

רסד) תא חזי, כתיב * ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם. אלין אינון דהוּו מבני יד בני טו פלגשים דאברהם, והא אוקימנא, דהא באינון הררי

מסורת הזהר

א) ותרב חכמת שלמה: (מלכים א' ה') ח"א קנ. רבנ: רלח. רמח: ח"ב פה. ח"ג עד: קס. רצנ. ת"ו ת"ט לט. חס"ד צה: חק"ח ק"ב טא שכט.

חלופי גרסאות א נ"א במיא. ב נ"א ל"ג ביה. ג נ"א במיא. ד נ"א מיא. ה נ"א למיהוי. ו נ"א מתנת. ז נ"א מוסיף חסד ו' וכל חסר מסטרא אחורא (הרמ"ק). ז נ"א ויטלק. ח נ"א אילין. ט נ"א דאתתקו. ונ"א דאתתקף (אה"ל). י נ"א קשיא. יא נ"א דאתכפיין. יב נ"א מוסיף איהו אינון. יג נ"א מסאבו. יד נ"א מוסיף אינון בני. טו נ"א הפלגשים.

מאמר הסולם ולבני הפלגשים — מתנות

תחתונות של הקדושה בלתי מתוקנות, שהן שמות של מיני רוח הטומאה, ונתנם להם כדי להשלים המדרגות. כלומר שיטהרו אותם וישלימו את המדרגות של הקדושה. ויצחק, נתעלה על כולם באמונה העליונה כראוי. שהיא בינה, כנ"ל בדבור הסמוך.

רסג) בני הפלגשים: אלו הם בני קטורה, ונקראת פלגשים, על שם, שהיתה פלגש מקודם לכן מטרס שגרשה, ופלגש עתה שחזר ולקחה. רבי חייא אמר פלגשים ממש, ואינו סובב על קטורה. וישלחם מעל יצחק בנו, כדי שלא ישלטו אצל יצחק. בעודנו חי, היינו בעוד שהיה אברהם חי וקיים בעולם, בכדי שלא יריבו עמו אחר כך. ובכדי שיצחק יתתקן בצד הדין הקשה העליון, להתגבר על כולם. וכולם נכנעו לפניו. קדמה אל ארץ קדם, כי שם הם מיני כשפים של הטומאה.

רסד) ת"ח כתיב וכו': בוא וראה, כחוב, ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם, אלו הם, שהיו מבני הפלגשים של אברהם. ואמר, כי באלו הררי קדם, נמצאים אותם המלמדים כשוף לבני האדם, ומאותה ארץ קדם, יצאו

לקחה את המים שהשמאל כלל בתוכו את הימין, זה משמע, מהכתוב ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק, זהו מים שנכללו באש, שאברהם שה"ט מים נתן כל בחינתו ליצחק שה"ט אש. ובתחילה נכללו יחד אש במים, אימתי היה זה היינו בשעה שאברהם עקד את יצחק לעשות בו דין דהיינו להעלותו לעולה, אז נכללה האש במים, ועתה נכללו המים באש. כדי שיהיה הכל בסדר האמונה העליונה שהיא בינה, כי ב' הקוין ימין ושמאל שבבינה נכללו זה בזה, ואז השיגו שלימותם, ולפיכך גם אברהם ויצחק הנמשכים מב' הקוין הם שבבינה (כנ"ל בפ' לך דף קמ"ז ד"ה פנימיות) צריכים גם כן להכלל זה מזה, ע"כ תחלה נכלל שמאל בימין, שזה היה בשעת העקדה, ועתה, נתן אברהם את כל אשר לו ליצחק, שבזה נכלל הימין בתוך השמאל. מהימנותא פירושו מלכות. מהימנותא עלאה פירושו בינה.

מאמר ולבני הפלגשים — מתנות רסב) ולבני הפלגשים וגו': ושואל מהו מתנות, ואומר, אלו הן מיני מדרגות (דמוי דף קליג ע"ב)

קדם, אינון דאולפין חרשין לבני נשא, ומההיא ארץ קדם, נפקו: לבן, ובעזר, ובלעם א בנו, ב וכלהו חרשי, והא אוקמוה.

רסה) רבי חזקיה פתח ואמר, א מי נתן למשיסה יעקב * וישראל לבוזים הלא ה' וגו'. תא חזי, מזמנא דאתחרב בי מקדשא, ברכאן לא שריין בעלמא, ואתמנעו, כביכול. אתמנעו ג מעילא ד ותתא, ה וכל אינון שאר דרגין, תתאין מתתקפי ואזלי ושלטי עליהו דישראל, בגין דאינון גרמו בחובייהו.

רסו) האי קרא לא אתיישבן ו מליה, דכתיב מי נתן למשיסה יעקב כיון דאמר מי נתן למשיסה יעקב ז וישראל, מהו חטאנו לו, חטאו לו מבעי ליה, ואי אמר חטאנו לו, ח מאי ולא אבו, ולא אבינו מבעי ליה.

רסז) אלא. בשעתא דאתחרב מקדשא, ואתוקד היכלא, ועמא אתגלי, בעיא שכינתא ט לאתעקרא מדוכתה, ו למיהך עמהון בגלותא, אמרה איהך בקדמיתא יא למחמי ביתאי יב והיכלאי, ואפקוד על יג דוכתי דכהני וליואי, דהו פלחין יד בביתאי.

רסח) אמר רבי אלעזר, טו בההיא שעתא, אסתכלת כנסת ישראל לעילא, וחמאת דבעלה אסתלק טז מנה לעילא יז לעילא, נחתת לתתא, עאלת בביתא, ואסתכלת בכל אינון דוכתי, ואשתמע קלא, לעילא לעילא, ואשתמע קלא

מסורת הזהר

(א) מי נתן למשיסה: (ישעיה מ"ב) ח"א קלד.

חלופי גרסאות א נ"א ל"ג בנו. ונ"א בגוי. ב נ"א כלהו ול"ג בנו. ג נ"א מלעילא. ד נ"א ומתתא. ה נ"א ל"ג וכל. ו נ"א מלי. ז נ"א מלי. ח נ"א וישראל. ח נ"א ולא אבינו מבעי ליה מאי ולא אבו כיון דאמר חטאנו לו. ט נ"א לאתעקרא (אה"ל) י נ"א ולמהך. יא נ"א למיחמי. יב נ"א והיכלי. יג נ"א מוסיף דוכתי דהויתי שריא ביה ואפקוד על דוכתי דכהני (אה"ל). יד נ"א בביתא. ונ"א מוסיף בביתאי בקדמיתא. טו נ"א בההוא טז נ"א מינה. יז נ"א ל"ג לעילא.

מי נתן למשיסה יעקב

הסולם

מאמר

יעקב וישראל לבוזים הלא ה' זו חטאנו לו. כיון שאמר, מי נתן למשיסה יעקב וישראל, מה הוא שאומר חטאנו לו, חטאו לו. היה צריך לומר. דהיינו לשון נסתר ולא כמדברים בעדס. ואם כבר אומר, חטאנו לו, דהיינו מדברים בעדס, מה הוא שאומר שוב ולא אבו דהיינו שוב לשון נסתר, ולא אבינו היה צריך לומר, שהוא כמדברים בעדס.

רסז) אלא בשעתא וכו': ומשיב, אלא בשעה שנחרב בית המקדש ונשדף ההיכל, והעם הלך לגלות, רצתה השכינה להתעקד ממקומה וללכת לגלות עמהם. אמרה השכינה, אלך תחלה לראות את ביתי והיכלי, ואפקוד את המקומות של הכהנים והלויים, שהיו עובדים בבית.

רסח) אמר ר' אלעזר וכו': באותה שעה נסתכלה כנסת ישראל, היא השכינה למעלה, וראוה שבעלה, ז"א, נסתלק ממנה, ועלה למעלה למעלה, ירדה למטה ונכנסה לבית המקדש

יצאו לבן ובעזר ובלעם בנו וכל המכשפים. וכבר בארוה.

מאמר מי נתן למשיסה יעקב

רסה) ר' חזקיה פתח וכו': ר"ח פתח ואמר, מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזים וגו' בוא וראה מזמן שחרב בית המקדש, אין ברכות שורות בעולם ונעצרו, כביכול שנמנעו מלמעלה מהעולמות העליונים, ומלמטה מהתחתונים. וכל אלו המדרגות התחתונות מתגברות והולכות, ושולטות על ישראל, משום שישראל גרמו זאת בעונותיהם. וענין חסרון הברכות בעולמות העליונים, הוא משום שהתחתונים אינם ראויים לקבל מהם, וכל השפע שהם צריכים להשפיע לתחתונים נמנע מהם. כי אין להם למי להשפיע. (ועיין בזה בפתיחה לחכמת הקבלה דף ל"ד אות קס"א וקס"ב ובהמשך, שנתבאר שם על בוריו).

סו) תאי קרא וכו': מקרא זה, דבריו אינם מיושבים. כי כתוב, מי נתן למשיסה (דפו"י דף קל"ג ע"ב *) דף קל"ד ע"א

חיי שרה

לתתא, הדא הוא דכתיב * קול ברמה נשמע נהי בכי * תמרורים רחל מבכה על בניה וגו', ואוקמוה.

רסט) כיון דעאלת בגלותא, אסתכלת בעמא, וחמאת דדחקי לון, ורמסי לון בגלותא, בין רגלייהו ב דשאר עמין, כדין אמרת מי נתן למשיסה יעקב וגו'. ג ואינון אמרין, הלא ה' זו חטאנו לו. והיא ד אמרת ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו.

רע) ובשעתא דזמין קודשא בריך הוא. למפקד על עמיה, ה כנסת ישראל תיתוב מן גלותא בקדמיתא, ו תהך לביתא, בגין דבית המקדש יתבני בקדמיתא, ז ויימא לה ה קודשא בריך הוא, קומי מעפרא. היא תבת ואמרה, לאן אתר איהך, ביתאי חרב, ט היכלי . אתוקד יב בנורא. עד דקודשא בריך הוא, יבני יב בי מקדשא בקדמיתא, ויתקין היכלא, ויבני קרתא יג דירושלם, ולבתר יוקים לה מעפרא. הדא הוא דכתיב, (ק) בונה ירושלים ה' יד וגו'. בונה ירושלים בקדמיתא, ולבתר נדחי ישראל יכנס, ויימא לה ג התנערי מעפר קומי שבי ירושלים וגו'. טו ויתכניש טז גלותהון דישראל. הדא הוא דכתיב בונה ירושלים, יז ה' בקדמיתא, ולבתר נדחי ישראל יכנס. וכדין הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם, דא תחיית המתים. וכתיב ד ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו וגו'. בילא"ו.

דרך אמת

(א) קלי"ט א' במדרש הנעלם.

מסורת הזהר

(א) קול ברמה נשמע: (ירמיה' ל"א) ח"א רג. רי.

רסו. רכח: ח"ב ה. יב: כט: ח"ג כ: קפו. ז"ח אחרי

מיז טד שא. ב) בונה ירושלים ח': לעיל ביא רג ציון ו. ג) התנערי מעפרא: (ישעיה נ"ב) ח"ב ז. ח"ג ו: קיה. קעג. ד) ואת רוחי אתן בקרבכם: (יחזקאל ל"ו) ח"א עו. רסז. רלא: ז"ח ט"ו טד ש"ח. חלופי גרסאות א נ"א תמרורים וגו'. ב נ"א שאר. ג נ"א ליג מן ואינון עד והיא. ד נ"א אמרית. ה נ"א וכנסת. ו נ"א תיהך. ונ"א מוסיף אמר לה קב"ה תהך. ז נ"א ליג ויימא לה קב"ה. ח נ"א ליג קב"ה. ט נ"א היכלא. י נ"א תוקד. ונ"א מתוקד (אה"ל) יא נ"א ליג בנורא. יב נ"א בית. יג נ"א ליג דירושלים.

יד נ"א ליג וגו'. ונ"א ליג וגו' בונה ירושלים. טו נ"א יתכניש. ונ"א ויתכנש, ונ"א ליג מן ויתכניש עד וכדין. טז נ"א גלותון. יז נ"א ליג ה'.

מאמר

הסולם

מי נתן למשיסה יעקב

תחילה מהגלות, ותלך לבית המקדש, מטעם שבית המקדש יבנה תחילה לקבוץ הגלויות, ששם השראת השכינה, וע"כ גם השכינה מקדימה לצאת מהגלות. ויאמר לה הקב"ה, קומי מעפר. והשכינה משיבה ואומרת, לאיזה מקום אלך, הרי ביתי חרב, היכלי נשרף באש, עד שהקב"ה, יבנה את בית המקדש, תחילה, ויתקן ההיכל, ויבנה את העיר ירושלים, ואחר זה יקים את השכינה מעפר, וי"ש, בונה ירושלים ה' וגו', מתחילה בונה ירושלים, ואחר כך נדחי ישראל יכנס, ויאמר לה התנערי מעפר קומי שבי ירושלים וגו'. ואח"כ יקבץ גלויות ישראל. וי"ש מתחילה, בונה ירושלים ה', ואח"כ נדחי ישראל יכנס, ואז, הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם, שוהי תחיית המתים, וכתוב, ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו וגו'. בילא"ו.

המקדש, והסתכלה בכל המקומות, ובכתה ונשמע הקול למעלה למעלה בשמים, ונשמע הקול למטה בארץ. וזהו שכתוב, קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו' ובארוהו. רסט) כיון דעאלת בגלותא וכו': כיון שבאה בגלות, הסתכלה בעם, וראתה, איך שדוחקים אותם ורומסים אותם בין רגליהם של שאר העמים, בגלות, או אמרה, מי נתן למשיסה יעקב וגו'. וישראל אמרו, הלא ה' זו חטאנו לו, ומיושב בזה מש"כ כמדבר בעדו. והשכינה אמרה ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו, ומיושב בזה, מה ששוב אומר הכתוב בלשון נסתר.

רע) ובשעתא דזמין קב"ה וכו': ולשעה שעתיד הקב"ה לפקוד את עמו, להוציאם מנהגלית, כנסת ישראל, היא השכינה תשוב (דפריי דף קלי"ד ע"א)

קריאה מהנהלת הישיבה „קול יהודה“

מ"ט) אוי להם לבני אדם סתומי עין, עליהם נאמר עינים להם ולא יראו באור התורה, בהמות המה שאינם מסתכלים ואינם יודעים אלא בתבן של התורה שהיא כמו קליפה וחיצונית החכמה וכו' עכ"ל. ופי' הגד"א ז"ל: החכמה הפנימית נקראת קדש, ותבן הוא לימוד הפשוט הנקרא תבנא דאורייתא, ומרץ הוא דקדוק המלות שהוא קליפה אחרונה של התורה, לא להבין הענין רק שימושי תיבות ודקדוקן. אע"ג שהכל הוא קדושת התורה, מ"מ נגד חכמת הקבלה המה קליפין, וכמו שכתוב בפרשת בראשית דא קליפה לדא וכו' עכ"ל.

זרה"ק מזידיטשוב ז"ל (בספרו סוד מרע ועשה טוב) פירש הדברים הנ"ל ז"ל: והנה בלי ידיעת חכמת הקבלה הוא כבהמה וכו' אחר שעושה המצוה בלי טעם רק מצות אנשים מלומדה, ודמיון לבהמות האוכלים חציר, שאין בו טעם אכילת אדם וכו'. ואפילו הוא בעל עסקים גדול במר"מ וכדומה וטרוד הרבה לא יפטור מעסק חכמה זאת וכו' ותשתדל לקמוץ זמן מהיום משאד דברים ולימודים, למען ישאר לך זמן לעסוק בחכמה זו כי היא יסודי התורה וכו' כשם שאי אתה פטור מקביעות עתים לפשוטי התורה כי על זה שואלים קבעת עתים לתורה, ק"ו שאי אתה פטור מפנימית התורה כי מבלעדה האדם שור אוכל עשב וכו' עכ"ל. ובספרו עטרת צבי פרשת בהעלותך כתב ז"ל וזאת נחלט ונשרש בנפשי אשר מי שלא דאה אור ספר הזהר לא ראה אור מימיו. מכל הדברים הללו אתה למד שמוכרחים לעשות כל מיני השתדלויות, ולחסוך זמן בכדי ללמוד את החכמה הקדושה הלזו, כי מבלעדה הדי

בתוקף אמונתנו בדברי רבותינו נ"ע שעתידה חכמה זו להתגלות באחרית הימים ואנו רואים שבמפנים ומבחוץ תקפו עלינו הצרות. מבפנים כיצד? הדור הצעיר הולך מאתנו, חדוד הוא ברות הפקדות ופריצות, ועושים שמות בתורתנו הקדושה, מבחוץ כיצד? בכל אלפי שנות גלויותינו לא היה עוד זמן נורא כזה אשר בזמן אחד תקפה שנהא כבושה את כל עמנו, בכל המקומות שהם נחותים שמה. מצב נורא כזה דורש מאתנו לקחת חשבון הנפש, ולעשות „אתערותא דלתתא“ בכדי לקרב קץ גלויותינו, להחיש פדות נפשנו, ולעשות השתדלות שתתרבה הדעת בקרב ישראל, וכל העם מקצה יעבדו את ה', וימלא אחרי כל חוקיו ומצותיו.

והנה ידוע הוא, כי הגורם לכל היסורים הנוראים של עניות וחרב ביזה והרג ר"ל, הוא מפאת חוסר השתדלות בלימוד חכמת הקבלה, שעל הפסוק (ישעיה מ') קול אומר קרא, ואמר מה אקרא, כל הבשר חציר, וכל חסדו כציץ השדה, יבש חציר נבל ציץ כי רוח ה' נשבה בו, אכן חציר העם. פירשו חז"ל (תיקו"ו תי' ל') היא אומרת מה אקרא „כל הבשר חציר“ כולם כבהמות נדמו האוכלים חציר. „וכל חסדו כציץ השדה“ כל חסד שעושים לעצמם הם עושים, המה הם העושים התורה יבשה, שאינם חפצים להשתדל בחכמת הקבלה, אוי להם שגורמים בזה עניות וחרב וביזה והרג ואבדן לעולם, ע"כ. הדי שסיבת הגברת הרע בגשמיות, הוא בגלל אי העבודה ושקידה על הלימוד הקדוש, של לימוד חכמת הקבלה, כי בלימוד התורה הנגלית בלחוד לא יוצאים ידי החובה, וכמ"ש שם (תיקון

מאמינים בחכמת הקבלה ויודעים שיש להם חסרון בהעדרה של חכמת הקבלה. אלא שחושבים שאין בזמן הזה מי שיבין בה, מחמת עומק המושג, וכנגד הכת הזאת כתב הרשב"י ע"ה (פרשת קדושים ועכ"ד מיבעי ליה לבר נש למילף מילי דאורייתא מכל בר נש אפילו ממאן דלא ידע, בגין דעל דא יתער באורייתא באורח קשוט וכו', שלמדנו שחייב האדם ללמוד מכל אדם, אפילו ממי שאינו יודע וכו', ומצאתי כתוב מה שנגזר למעלה שלא יתעסקו בחכמת האמת בגלויה היה לזמן קצוב עד תשלום שנת ה' אלפים ר"נ, ומשם ואילך יקרא דרא בתראה והותרה הגזירה והרשות נתונה להתעסק בספר הזוהר ומשנת ה' אלפים ג' מאות ליצירה מן המוכחר שיתעסקו ברבים גדולים וקטנים וכדאיתא ברע"מ, ואחר שבזכות זה עתיד לבא מלך המשיח ולא בזכות אחר אין ראוי להתרשל עכ"ל.

וזה לשון מהר"ח ז"ל בהקדמה לספר עץ חיים דף י"ג, ולא עוד, אלא שלא נברא האדם, אלא כדי שילמוד חכמת הקבלה, אלא שצריך שיהיה גופו נקי בתחלה, ע"י המצות המעשיות, שכל תכליתן לדבר זה, והם מוכרחים עכ"פ, ואח"כ תוכל הנשמה, הנקראת נר ה' נשמת אדם, להאיר בגוף הזה, כנר הנתונה תוך עששית וזכוכית, ומאירה, ונותנת לו כח, להבין סתרי התורה, ומגלה עמוקות מני חשך, וז"ט מש"ה, מצות ה' ברה מאירת עינים, ר"ל להבין סתרי תורה על ידה, שהם תכלית הכל, כנזכר בזהר שיר השירים^נ, אות ת"פ ע"פ הגידה לי שאהבה נפשי וכו', זכאין אינון כל דמשתדלין למנדע בחכמתא דמאריהון,

האדם נדמה כמו שור אוכל עשב, אשר אינם ראויים למאכל האדם. וכן השל"ה הקדוש אמר לבניו שכל מי שלא טעם טעם חכמת הקבלה לא טעם טעם יראת חטא מימיו. וכן אמר שגדול וחשוב היום שנתגלה בו קבלת רבינו האר"י ז"ל כיום שניתן תורת משה לישראל.

ועוד זאת: כי הירידה הגדולה של הדור — שעזבו את שמירת התורה, הוא גם כן הסיבת מניעת הלימוד הקדוש — חכמת הקבלה. ומובא בספר תורת שמחה (דף ב"ז) אשר הרה"ק ר' בונם מפרשיסחא ז"ל אמר לו להה"ק ר' העניך מאלכסנדר ז"ל, חידוש לי על עיר פראג שהיא מקום לומדים ותורה בין בעידנא דעסק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מגני ומצלי ואיך יורד שם היהדות מיום ליום אחורנית ר"ל, אבל הענין הוא דמקדם היה די בתורה הנגלית אבל עתה בעקבתא דמשיחא צריך להיות גם תורת הנסתר, כמו שאנו רואים נר דולק וקודם שכבה היא מתחזקת ביותר ושללהבת עולה יותר, כמו כן מקדם לא היה היצר הרע מתגבר כל כך, והיה די תורה בנגלה לתבלין לנגדו, אבל עתה קודם הגאולה היצר הרע מתגבר יותר וצריכים להתחזק גם בנסתר, עכ"ל.

ואמנם כן בכל משך גלוייתנו היינו מצויים ועומדים להסתיר את החכמה הקדושה הלזו המלאה רזין ורזי דרזין, אבל לעתות הללו אשר אנחנו עומדים בה, כבר באנו לעקבתא דמשיחא, ולכן להיפך עלינו לגלות את החכמה הקדושה הלזו, וכמ"ש הגאון הק' הר' אברהם אזולאי ז"ל בהקדמת ספרו אור החמה, שהמתרשלים מלעסוק בחכמת האמת נחלקים לד' כתות וכו' כת הג'

הגהות ומראה מקומות וביאורים

עשה תשובה, ולא נשארנו לו אלא העבירות שרע המיתה מכפרת עליהן, על ידי זה, דהיינו המיתה, מסתלקים ממנו כל הדינים שבעולם, ולא עוד.

^נ אשריהם כל אלו העוסקים בתורה, לדעת חכמת אדונם, והם יודעים ומסתכלים בסודות עליונים, כי כשאדם יוצא מהעולם הזה, והוא

דיומא כאן, ומחר בביה קברי. וחר למנדע ולאסתכלא בהאי עלמא דאיהו ביה, ועל מה אתתקן. ולבתר ברזין עלאין, לאשתמודע למארי. וכל דא יסתכל בר נש, מגו נהירו דאורייתא. ת"ח, כל מאן דאזל להווא עלמא בלא ידיעה, אע"ג דאית ביה עובדין טבין סגיין, מפקין ליה מכל תרעין דהווא עלמא וכו'. ת"ח מה כתיב, אם לא תדעי לך היפה בנשים, אם אנת אתיא בלא ידיעה, ולא אסתכלת בחכמה, עד דלא אתית להכא, ולא ידעת רזין דעלמא עילאה, אע"ג דאנת היפה בנשים, במצות ובמעשים טובים, לית אנת כדאי למעיל הכא, צאי לך וכו'.

גם בפרשת פקודי דף רמ"ז ע"א, וז"ל ^ב, האי חיותא קדישא קיימא, כד נשמתא סלקא ומטאת לגבה, כדין שאיל לה ברזא דחכמתא דמארה, וכפום האי חכמתא דרדיף אבתרא

ואינון ידעין ומסתכלים ברזין עלאין, בגין דבר נש כד נפיק מהאי עלמא, בהאי אסתלקו מיניה כל דינים דעלמא, ולא עוד אלא דמתפתחאן ליה תליסר תרעי דאפרסמונא דכיא, דכל חכמתא עילאה תליא בהו, ולא עוד, אלא שהקב"ה חקיק ליה בהווא פורפירא, דכל דיוקנין גליפן תמן, בהאי עלמא ובעלמא דאתי, והקב"ה אשתעשע ביה בג"ע, ואחסין תרין עלמין, עלמא דין, ועלמא דאתי. חכמתא דאצטריך ליה לבי"ג, חד למנדע ולאסתכלא ברזין דמריה, חד למנדע ליה לגופיה, ולאשתמודעא מאן איהו, והיך איהו, ותקונא דגופא היך אתתקן, והיאך איהו זמין למיעל בדינא קמי מלכא דכלא. וחד למנדע ולאסתכלא ברזין דנשמתין, מאן איהו והיא נפש דביה, ומאן אתיאי, ועל מה אתיאי להאי גופא סרוחה,

הגהות ומראה מקומות וביאורים

אפילו יש בו הדב. מעשים טובים מוציאים אותו מכל השערים של העולם ההוא.

בוא וראה מה כתוב, אם לא תדעי לך היפה בנשים, הקב"ה משיב לנשמה, אם את באת, ולא הסתכלת בחכמה מטרם שבאת לכאן, ואינך יודעת את סודות העולם העליון, צאי לך.

^ב חיה הקרושה הזו עומדת, וכשהנשמה

עולה ומגעת אליה, אז היא שואלת הנשמה בסוד חכמת אדונה, וכפי החכמה שרדפה אחריה והשיגה כך נותנים לה שכרה. ואם האדם היה יכול להשיג חכמה ולא השיג דוחים הנשמה לחוץ, ואינה נכנסת, ועומדת תחת היכל ההוא בכושה, וכשמדימות כנפיהם אלו השדפים שמתחת החיה, אז כולם מכים בכנפיהם, ושורפים הנשמה. ונשרפת ואינה נשרפת ועומדת ואינה עומדת, ומאירה ואינה מאירה וכך דנים אותה בכל יום. ואע"פ שיש לה מעשים טובים דוחים אותה לחוץ. משום שאין שכר בעולם ההוא כאלו שמשדלים בחכמה, להסתכל בכבוד אדונם, ואין שיעור לשכר של אלו היודעים חכמה להסתכל בכבוד אדונם, אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא.

אלא שפותחים לו י"ג שערים מסודות האפרסמון הסהור, שחכמה עליונה תלויה בהם. ולא עוד, אלא שהקב"ה חוקק אותו בבגד המלכות ההוא, שכל הצורות חקוקות שם (כמ"ש בזהר ב"ב אות י"ט ע"ש), והקב"ה משתעשע עמו בגן עדן, ומנחילו ב' עולמות, את העולם הזה ואת העולם הבא.

החכמה שהאדם צריך לדעת אותה. אחת היא, לדעת ולהסתכל בסוד אדונו. ואחת היא, לדעת את עצמו, שידע מי הוא, ואיך נברא, ומאין הוא בא, ולאן ילך, ותקון הגוף איך מתתקן, ואיך הוא עתיד לבא בדין לפני מלך הכל, ואחד הוא, לדעת ולהסתכל בסודות הנשמה. מה היא נפש זו שבו, ומאין באה, ועל מה היא באה בגוף הזה, שהוא טפה סרוחה, שהיום כאן ומחר בקבר, ואחד הוא, להסתכל בעולם הזה, ולדעת העולם, שהוא נמצא בו, ועל מה יתתקן העולם ואחר זה, יסתכל בסודות העליונים של העולם העליון, לדעת את אדונו, וכל זה יסתכל האדם מתוך סודות התורה, בוא וראה, כל מי שהולך לעולם ההוא בלא ידיעת סודות התורה,

ואל יאמר האומר מי יודע עומק הדברים ומי יכול לעמוד לפני האר"י ז"ל להבין עמקי סודותיו, כי בחמלת ה' עלינו שלח לנו משמי מעונה עיר וקדיש ממנו יתד ממנו פנה הוא האיר עינינו באור גדול אור הפנים אור פני מלך חיים פנים מאירות ופנים מסבירות מורינו ורבינו המקובל האלקי כש"ת ר' יהודה הלוי אשלג זיע"א בעהמ"ח ספר הסולם פירוש על הזהר, וזהר חדש. וספר תלמוד עשר ספירות שש עשרה חלקים. שבדורנו זה זכינו להבין החכמה וללמדה ולהתקן על ידה. ובכן שמחו צדיקים והרנינו כל ישרי לב כי סתרי תורה אשר היו טמונים ונסתרים מעיני הקדמונים והראשונים יצאו ונגלו באלו הזמנים, ובזכות תורתנו נזכה לראות בנחמת ציון ויגאלנו גאולת עולם אמן.

ומלבד התקנות הגדולות הנאמרות בשער הספר הוספנו כמה מעלות מועילות: א) השתדלנו להשלים המלים בכל מקום שהיה חצי תיבה וקו אחריו. ב) שמנו נקודות לחלק בין הפסקות ובכל ענין שלם התחלנו בדיבור המתחיל. וכל הספר נרפס באותיות מרובעות.

וכדי להקל על אלו המבקשים קרבת ה' פתחנו ישיבה בשם קול יהודה בעיר הקודש ירושלים תובב"א ותל-אביב ללימוד חכמת הקבלה תורת הנסתר ספרי התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי זיע"א וספרי רבינו ר' יצחק לוריא זיע"א עם הביאורים של הסולם ותלמוד עשר ספירות למרן הר' יהודה הלוי אשלג זיע"א. ומדי יום ביומו לומדים בישיבתנו ספרי אורות אלו המאירים בספירים, כאור שבעת הימים. בכר לדעת להבין ולהשכיל בסודות התורה. ואנו נותנים אפשרות לכל מי שרוצה לחדור לעומק חכמה זו, אשר לאט לאט יתפסו את עומק המושגים האלה, לטעום מטעם עץ החיים ומדברי אלקים חיים.

ואדבק, הכי יהביה ליה אגריה, ואי יכיל לאדבקא, ולא אידבק, דחי ליה לבר, ולא עיילא, וקיימא תחות ההוא היכלא בטמירו בכסיפו, וכד נטלי גרפייהו, אינון שרפים דתחותא, כדין כלהו בטשי בגרפייהו, ואוקדון לה וכו', והכי אתרנת בכל יומא, נהירת ולא נהירת, ואע"ג דעובדין טבין אית ליה, בגין דלית אגרא בהוא עלמא, כאינון דמשתדלי בחכמתא, לאסתכלא ביקרא דמאריהו, ולית שיעורא דאינון דידעי חכמתא ביקרא דמאריהו עכ"ל.

ו"ל הרמ"ח לוצאטו זצ"ל בהקדמתו לקל"ח פתחי חכמה, ואתה בן אדם בין תבין את אשר לפניך, והבט נא וראה שכל התקונים הגדולים המה תחת ידיך, ע"י עסק התורה וחכמת האמת. והנה החכמה הזאת בקרן זויות היא מונחת ואין דורש ואין מבקש, והכתוב מכריו בקשו את ה' אלהיכם, את דוד מלכם, שלא תהיה אצליכם כאבידה שאינה מתבקשת, רק כאבידה המתבקשת, דהיינו שאנו צריכים לבקש תקונים שיתקונו כל הקלקולים שעל ידי זה יבא משיחנו.

דברי גאוני וקדושי ארץ המועתקים כאן ועוד אלפי מאמרים המפורזים בווהר הקדוש ובשאר ספרים, ובהקדמה למוהר"ח זצ"ל שלפנינו בספר ע"ת, אשר כולם כאחד רואים בעיני קדשם, שכל עיכוב גאולתנו, שכל הרע המסובב על ידי הגלות הגדול הזה, וכל ההזנחה הגדולה המתהווה בדורנו זה אחרון — שהוא אך ורק מחוסר לימוד קדוש זה, — כל אלה הניעו אותנו לקחת עלינו את המעמסה הקדושה הזאת, להשתדל בעזרי להרבות, ולהפיץ את חכמת האמת, להוציא לאור את כל כתבי רבינו האר"י ז"ל, ספר עץ חיים, וכל השמונה שערים, מבוא שערים עולת תמיד ופרי עץ חיים, לקוטי תורה וספר הלקוטים. וה' יהי בעזרנו.

ואנו פונים בזה אל הקהל הרחב בבקשתנו זאת: אתם השרידים אשר ה' קודא אליכם מעומק לבכם, ונפשכם תשאף לזאת והנכם מתגעגעים וכמהים לקנות לב חכמה. אתם עם ה' אשר לבכם נשבר בקרבכם בדאותם ובשומעכם על הצרות שבאו על כלליות עם ישראל. אתם התרדים לדבר ה' אשר לבכם מתפלץ ראות את הידידה הגדולה שידדנו במוכח הרוחני, התורני והמוסדי—אתם כולכם החפצים לדומם את קרן ישראל, וקרן התורה והיהדות ולקרב קץ גלויותינו, הברו! באו חושו לקחת לקח מתורת ה' מחכמת הקבלה, אשר היא, ורק היא המסוגלת להביא פדות וישע לנפשנו, ולהשיב לב בנים על אבותם, לשמור התורה כחוקה וכהלכתה, חסכו כמה שעות משעות היום ועתות הערב למען ספוג את הדברים הקדושים אלה.

ואלה שלמדות דצונם וחשקם ללימוד קדוש זה, אין באפשרותם לבוא לישיבה שימו לבכם אל המטדה הקרושה והנשגבה, ותמכו את ישיבתינו למען נוכל להמשיך למלא ולהוציא לפועל את הרחבת והפצת לימוד חכמת האמת.

השתתפו בפועל ובמעשה להגדיל תורה ולהאדירה.

הנהלת הישיבה קול יהודה